

**ACADEMIA „ȘTEFAN CEL MARE” A MINISTERULUI
AFACERILOR INTERNE AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ „ȘTIINȚE PENALE ȘI DREPT PUBLIC”**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U:343.34(043.3)

**CHEPESTRU Ana-Maria
ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A INFRACTIUNII DE
DEZORDINI ÎN MASĂ**

Teză de doctor în drept

Specialitatea: 554.01 – Drept penal și execuțional penal

Autor:

Conducător de doctorat:

CHIRIȚA Valentin, doctor în drept,
conferențiar universitar

Comisia de îndrumare:

COJOCARU Radion,
doctor în drept, profesor universitar

LARII Iurie,
doctor în drept, profesor universitar

RUSU Oleg,
doctor în drept, conferențiar universitar

CHIȘINĂU, 2025

© CHEPESTRU Ana-Maria, 2025

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile română, rusă și engleză).....	4
LISTA ABREVIERILOR.....	7
INTRODUCERE.....	8
1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE LA TEMA TEZEI DE DOCTOR	
1.1. Materiale științifice la tema tezei de doctor, publicate în Republica Moldova.....	17
1.2. Materiale științifice la tema tezei de doctor, publicate în străinătate.....	31
1.3. Concluzii la capitolul 1.....	43
2. RETROSPECTIVA INCRIMINĂRII ȘI ELEMENTE DE DREPT COMPARAT CU PRIVIRE LA INFRAȚIUNEA DE DEZORDINI ÎN MASĂ	
2.1. Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de dezordini în masă.....	46
2.2. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale unor state membre UE.....	58
2.3. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale unor state din afara UE.....	72
2.4. Concluzii la capitolul 2.....	84
3. ELEMENTE CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE DEZORDINI ÎN MASĂ	
3.1. Obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii.....	85
3.2. Latura obiectivă a infracțiunii	99
3.3. Delimitarea dezordinilor în masă de alte infracțiuni asemănătoare după semne obiective....	139
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	164
4. ELEMENTE CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE DEZORDINI ÎN MASĂ	
4.1. Latura subiectivă a infracțiunii	170
4.2. Subiectul infracțiunii.....	185
4.3. Delimitarea dezordinilor în masă de alte infracțiuni asemănătoare după semne subiective..	194
4.4. Concluzii la capitolul 4	206
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	209
BIBLIOGRAFIE.....	214
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII.....	235
CV-ul AUTORULUI.....	236

ADNOTARE

**Chepestru Ana-Maria. Analiza juridico-penală a infracțiunii de dezordini în masă.
Teză de doctor în drept. Chișinău, 2025**

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 235 titluri, 207 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 15 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: libertate de exprimare, securitate publică, mulțime, infracțiune, dezordini în masă, organizare, conducere, participare activă, chemare, violență, opunere de rezistență.

Scopul lucrării: constă în elaborarea unui studiu aprofundat cu referire la problemele de ordin juridico-penal privind infracțiunea de dezordini în masă, determinarea poziției acesteia în sistemul infracțiunilor contra ordinii și securității publice, precum și înaintarea unor recomandări, care au drept scop perfecționarea cadrului normativ de incriminare a faptei date.

Obiectivele cercetării: evaluarea normei de incriminare prevăzută la art. 285 din CP al RM; cercetarea retrospectivă a cadrului normativ de incriminare a faptei de dezordini în masă; studierea comparativă a legislațiilor penale ale altor state; determinarea corelației dintre conceptele „ordine publică” și „securitate publică”; analiza elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii supuse studiului; investigarea semnelor variabile și estimative din cadrul componenței de infracțiune prevăzute la art. 285 din CP RM; stabilirea momentului de consumare a infracțiunii analizate; concretizarea motivelor și scopurilor comiterii infracțiunii cercetate; formularea unor recomandări, sub formă de *lege ferenda*, în scopul modificarea art. 285 din CP al RM.

Noutatea și originalitatea științifică: rezidă în formularea și argumentarea unor propuneri de modificare a art. 285 din CP al RM, sub formă de *lege ferenda*, menite să perfecționeze cadrul normativ de incriminare a dezordinilor în masă, să-l alinieze la acquis-ul Uniunii Europene și la angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova, precum și să asigure o aplicabilitate practică eficace a normei incriminatorii analizate.

Problema științifică soluționată: constă în efectuarea unei analize juridico-penale ample a infracțiunii de dezordini în masă, care asigură elucidarea naturii juridice concrete a acesteia, fapt ce contribuie la identificarea exactă a semnelor obiective și subiective ale componenței de infracțiune, iar propunerile de modificare a cadrului normativ aferent infracțiunii examinate vor perfecționa practica judiciară, sub aspectul aplicării corecte și uniforme a prevederilor art. 285 din CP al RM.

Semnificația teoretică: se reflectă în rezolvarea unor inadvertențe de natură juridico-penală cu privire la infracțiunea de dezordini în masă, iar concluziile realizate pot contribui la completarea fundamentelor teoretice ale dreptului penal, inclusiv excluderea unor lacune normative existente și propunerea unor soluții concrete fiabile, sub formă de *lege ferenda*.

Valoarea aplicativă a lucrării: va fi apreciată, prin prisma utilității practice, de către reprezentanții autorităților de drept competente în domeniul urmăririi penale. La fel, materialele prezentei teze pot constitui un fundament valoros pentru studenții instruiți în cadrul celor trei cicluri de studii superioare, audienții/angajații desemnați la cursuri de formare inițială, continuă sau managerială pe segmentul ordinii și securității publice și pentru alte categorii de cititori.

Implementarea rezultatelor științifice: se prezintă prin faptul că majoritatea subiectelor abordate în prezenta lucrare au fost supuse dezbaterilor în cadrul diverselor manifestații cu caracter științific și publicate în reviste științifice recunoscute și în materialele conferințelor științifice. Concomitent, materialele prezentei teze pot fi întrebuințate atât de către practicieni în activitatea lor, cât și în procesul de instruire a studenților din învățământul superior, având potențial de a perfecționa cadrul normativ național.

АННОТАЦИЯ

Кепестру Ана-Мария. Уголовно-правовой анализ преступления - массовые беспорядки. Диссертация на соискание научной степени доктора права. Кишинэу, 2025 год

Структура диссертации: включает введение, четыре главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 235 источников; объём основного текста 207 страницы. Результаты исследования отражены в 15 научных публикациях.

Ключевые слова: вобода выражения мнений, общественная безопасность, толпа, преступление, массовые беспорядки, организация, руководство, активное участие, призыв, насилие, сопротивление.

Цель работы: провести комплексный уголовно-правовой анализ преступления массовых беспорядков, определить его место в системе преступлений против общественного порядка и безопасности и сформулировать рекомендации по совершенствованию нормативной базы их инкриминации.

Цели исследования: оценку нормы инкриминации, закреплённой в ст. 285 УК РМ; исследование эволюции правового регулирования инкриминации; сравнительное изучение уголовного законодательства других государств; определение взаимосвязи понятий «общественный порядок» и «общественная безопасность»; анализ состава преступления; исследование оценочных признаков состава преступления, предусмотренного ст. 285 УК РМ; установление момента окончания преступления; уточнение мотивов и целей его совершения; формулирование рекомендаций в виде *lege ferenda* по внесению изменений в ст. 285 УК РМ.

Научная новизна и оригинальность: обоснованы предложения в виде *lege ferenda* по изменению в ст. 285 УК РМ, направленных на совершенствования регулирования инкриминации массовых беспорядков, его приведение в соответствие с правовой системе Европейского Союза и международными обязательствами Республики Молдова, а также обеспечения эффективного применения данной нормы.

Решенный научный вопрос: заключается в проведении комплексного уголовно-правового анализа преступления массовых беспорядков, что позволило выявить его правовую природу и точно определить объективные и субъективные признаки состава. Внесённые предложения по изменению нормативной базы способствуют совершенствованию судебной практики и обеспечивают единообразное применение ст. 285 УК РМ.

Теоретическая значимость: заключается в устранении уголовно-правовых противоречий, связанных с преступлением массовых беспорядков. Полученные выводы дополняют теоретические основы уголовного права, способствуют ликвидации нормативных пробелов и формулируют конкретные решения в виде *lege ferenda*.

Прикладная ценность работы: определяется возможностью её использования представителями правоохранительных органов, компетентных в сфере уголовного преследования. Материалы диссертации могут служить ценным ресурсом для студентов всех уровней высшего образования, а также для слушателей и сотрудников, проходящих начальную, непрерывную или управленческую подготовку в области общественного порядка и безопасности, и для иных категорий читателей.

Внедрение научных результатов: подтверждается тем, что основные положения диссертации обсуждались на научных мероприятиях и опубликованы в признанных журналах и сборниках конференций. Материалы исследования могут быть использованы как в практической деятельности юристов, так и в образовательном процессе вузов, обладая потенциалом для совершенствования национальной нормативной базы.

ANNOTATION

**Chepestru Ana-Maria. The legal-criminal analysis of the crime of mass disorders.
PhD Thesis in Law. Chisinau, 2025**

Thesis structure: introduction, four chapters, general conclusions and recommendations, bibliography comprising 235 titles, 207 pages of main text. The obtained results have been published in 15 scientific papers.

Keywords: freedom of expression, public security, crowd, offence, mass disorders, organization, leadership, active participation, incitement, violence, resistance.

The purpose of the research is to present a comprehensive a comprehensive study of the criminal-legal aspects related to the offence of mass disorder, to determine its place within the system of offences against public order and security, and to formulate recommendations aimed at improving the legislative framework governing the incrimination of mass disorder acts.

The objectives of the research to evaluate the incrimination norm provided for in art. 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova; the retrospective study of the legal framework for the incrimination of mass disorder acts; to conduct a comparative study of the criminal legislation of other states; to determine the interdependence between the concepts of “public order” and “public security”; to analyze the objective and subjective constituent elements of the offence of mass disorder; to investigate variable and estimated signs within the composition of the crime provided for in Article 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova; to establish the moment of completion of the offence of mass disorder; to specify the motives and purposes underlying the commission of this offence; to formulate *lege ferenda* recommendations aimed at amending art. 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Scientific novelty and originality: lies in the formulation and substantiation of proposals to amend art. 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova (*lege ferenda*), aimed at improving the normative framework for the incrimination of mass disorders, aligning it with the *acquis* of the EU and the international commitments undertaken by the Republic of Moldova, as well as ensuring the effective practical applicability of the analyzed incrimination norm.

Solved scientific problem: consists in conducting a comprehensive criminal-legal analysis of the offence of mass disorder, which allows for clarifying its precise legal nature, which contributes to the accurate identification of the objective and subjective elements of the offence, while the proposed amendments to the normative framework governing the examined offence are intended to improve the judicial practice, ensuring the correct and uniform application of the provisions of art. 285 of the Criminal Code of the Republic of Moldova.

Theoretical significance: addresses certain criminal-legal inconsistencies regarding the offence of mass disorder, and the conclusions drawn may contribute to the development of the theoretical foundations of criminal law, including the elimination of existing normative gaps and the proposal of reliable solutions in the form of *lege ferenda*.

Practical value of the research: will be assessed in terms of its practical usefulness by representatives of competent legal authorities involved in criminal prosecution. Additionally, the materials of this thesis can serve as a valuable foundation for students enrolled in all three cycles of higher education, for attendees/employees participating in initial, continuing, or managerial training courses in public order and security, as well as for other categories of readers.

Implementation of scientific results: demonstrates that most of the topics addressed in this study have been discussed at scientific events and have been published in recognized scientific journals and scientific conference proceedings. Simultaneously, the thesis materials can be utilized by practitioners in their professional activity and in the training of higher education students, having the potential to contribute to the improvement of the national legislative framework.

LISTA ABREVIERILOR

alin. – alineat

art. – articol

î. Hr. – înainte de Hristos

CA – Curtea de Apel

cap. – capitol

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

CP RM – Codul penal al Republicii Moldova

CPP RM – Codul de procedură penală al Republicii Moldova

CSJ – Curtea Supremă de Justiție

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

DUDO – Declarația Universală a Drepturilor Omului

etc. – etcetera

lit. – literă

mun. – municipiul

nr. – număr

ONU – Organizația Națiunilor Unite

par. - paragraf

pct. – punct

p. – pagină

RASSM – Republica Autonomă Sovietică Socialistă Moldovenească

RSSM – Republica Sovietică Socialistă Moldovenească

sec. – secol

str. – strada

ș. a. – și alții

UE – Uniunea Europeană

URSS – Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța problemei abordate

În contextul actual, marcat de intensificarea conflictelor internaționale și de tensiunile geopolitice dintre state, problematica dezordinilor în masă dobândește o importanță sporită, deoarece asemenea conflicte pot genera, direct sau indirect, fenomene interne de destabilizare, care pot pune în pericol securitatea publică. Problema abordată în prezentul studiu se află în centrul preocupărilor contemporane din domeniul juridico-penal atât pe plan național, cât și pe plan internațional, fiind tratată ca una dintre formele grave de tulburare a securității publice.

Preocupările internaționale evidențiază necesitatea consolidării unui cadru juridico-penal intern eficient pentru prevenirea, curmarea și sancționarea promptă a dezordinilor în masă, ca măsură de protecție a securității publice, în special reieșind din vulnerabilitățile generate de conflictele internaționale actuale.

În plan național, problematica asigurării securității publice constituie una dintre prioritățile fundamentale ale Republicii Moldova. Securitatea publică, în calitate de element esențial al securității naționale, reprezintă o componentă indispensabilă pentru garantarea funcționării normale a unui stat de drept. Destabilizarea echilibrului social generează un pericol semnificativ pentru buna dezvoltare economică, politică, socială și culturală a statului. În contextul unor deficiențe sau disfuncționalități în diverse domenii, apar diverse tendințe infracționale, care pun în pericol drepturile și libertățile fundamentale ale omului. Mai mult, tematica supusă cercetării reprezintă un obiect de studiu actual și important atât sub aspect normativ, prin reglementări statuate în actele normative naționale și internaționale, cât și sub aspect doctrinar, fiind analizate minuțios semnele obiective și subiective ale infracțiunii analizate și, în mod prioritar, dificultățile de delimitare a acestora de alte infracțiuni asemănătoare etc.

Într-un stat de drept nu poate fi acceptată toleranța față de faptele care generează amenințări la adresa securității publice, iar în această situație, un cadru normativ optim, care conține norme proporționale de sancționare a acestora, este primordial. Infracțiunea de dezordini în masă reprezintă o faptă prejudiciabilă, care atentează direct la relațiile și valorile sociale cu privire la securitatea publică, având un impact substanțial asupra siguranței colectivității. Astfel, incriminarea corespunzătoare a activității infracționale menționate devine o prioritate deosebită, având în vedere importanța protecției drepturilor fundamentale ale omului și asigurarea unui cadru juridic care garantează respectarea cu strictețe a acestora.

În contextul inter- și trans-disciplinar, cercetarea juridico-penală a infracțiunii de dezordini în masă devine relevantă prin integrarea succintă a unor aspecte privind comportamentul violent al persoanelor, precum și analiza psihologiei mulțimii în cadrul dezordinilor în masă. Această

abordare contribuie la comprehensiunea aprofundată a fenomenului examinat, oferind baze științifice pentru înaintarea propunerilor de perfecționare a cadrului normativ incident.

Este de menționat că, de-a lungul timpului, la art. 285 din CP RM nu au fost operate modificări relevante, care să perfecționeze norma de incriminare a faptei de dezordini în masă. Acest aspect generează multiple polemici atât în practica judiciară, cât și în spațiul doctrinar. Astfel, la nivel teoretic cele mai frecvente dezbateri se referă la identificarea esenței social-juridice a infracțiunii de dezordini în masă, elucidarea și explicarea semnelor obiective și subiective ale acesteia, precum și diferențierea dezordinilor în masă de alte infracțiuni asemănătoare din punct de vedere al semnelor obiective și subiective, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor (art. 184 din CP RM), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 din CP RM), acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor (art. 286 din CP RM), huliganismul (art. 287 din CP RM), vandalismul (art. 288 din CP RM), chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova (art. 341 din CP RM). Deci, dezordinile în masă, prin specificul lor, se înglobează în categoria infracțiunilor, care provoacă divergențe și imprecizii în procesul de încadrare juridică, datorită complexității elementelor sale constitutive. Aceste deficiențe derivă din faptul că componența de infracțiune prevăzută la art. 285 din CP RM conține viduri legislative, care generează interpretări de ordin extensiv și restrictiv.

Infracțiunea de dezordini în masă a fost studiată la nivel național și internațional, atât prin descrieri detaliate, cât și parțiale. În context, contribuții notabile privind infracțiunea analizată au adus următorii autori: A. Borodac, A. Barbăneagră, S. Brînză, V. Stati, X. Ulianovschi, V. Chirița, V. Cușnir, R. Cojocaru, V. Bujor, O. Rotari, A. Cazaciov, I. Macari, V. Manea, A. Tighineanu, S. Pilat, S. Copețchi, M. Poalelungi (Republica Moldova); V. Dobrinoiu, N. Conea, M.-V. Grigoriu, T. Toader, O. Loghin, G. Nistoreanu, A. Boroi (România); E. Canetti (Statele Unite ale Americii); D. Colomer Bea (Spania); T. Rotsch (Germania); Y. Nabat, G. Le Bon (Franța); V. T. Akimov, A. M. Bagmet, L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin, S. A. Starostin, V. D. Ivanov, P. V. Ivanov, I. I. Kozacenko, Z. A. Neznamova, S. K. Kudașkin, O. V. Șvedova, A. I. Rarog, V. P. Stepalin (Federația Rusă) ș. a.

Cu toate că, în doctrina juridică, infracțiunea de dezordini în masă a fost examinată în numeroase lucrări științifice, ipotezele ce țin de aplicabilitatea normei juridico-penale de incriminare a acesteia nu au fost pe deplin consumate. Astfel, este imperativ de a realiza o cercetare cuprinzătoare și amplă referitoare la problematica infracțiunii de dezordini în masă, prin prisma normelor de drept penal.

Așadar, avem certitudinea că tema tezei de doctor este actuală și relevantă atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, or, în conținutul acesteia se prezintă configurații de modernizare a normei de incriminare a faptei de dezordini în masă.

Scopul și obiectivele tezei

Scopul prezentului demers științific constă în elaborarea unui studiu opulent și complex cu referire la problemele de ordin juridico-penal privind infracțiunea de dezordini în masă, determinarea poziției faptei penale cercetate în sistemul infracțiunilor contra ordinii și securității publice, precum și înaintarea unor recomandări cu caracter științifico-practic, care au drept scop perfecționarea cadrului normativ de incriminare a faptei date.

În vederea atingerii scopului prezentei lucrări, au fost fixate o serie de obiective, în ordinea ce urmează:

- 1) evaluarea normei de incriminare prevăzută la art. 285 din CP RM, sub aspectul eficienței preventive raportate la noile emergente și modalități faptice, prin care se pot manifesta dezordinile în masă;
- 2) cercetarea retrospectivă a cadrului normativ de incriminare a faptei de dezordini în masă, precum și studierea prevederilor legale ale legislațiilor penale ale unor state membre UE și ale altor state, sub aspectul răspunderii juridice pentru comiterea infracțiunii de dezordini în masă și alte fapte penale asemănătoare;
- 3) determinarea corelației dintre conceptele „ordine publică” și „securitate publică” în procesul de calificare juridică a infracțiunii de dezordini în masă;
- 4) elucidarea și cercetarea elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de dezordini în masă;
- 5) investigarea semnelor variabile și estimative din cadrul componenței de infracțiune prevăzute la art. 285 din CP RM;
- 6) concretizarea momentului de consumare a infracțiunii de dezordini în masă;
- 7) stabilirea motivelor și scopurilor comiterii infracțiunii de dezordini în masă;
- 8) delimitarea dezordinilor în masă de alte infracțiuni similare;
- 9) formularea unor recomandări, sub formă *de lege-ferenda*, în scopul modificării conținutului normativ al art. 285 din CP RM.

Ipoteza cercetării

Prezentul demers științific conține următoarele ipoteze:

- 1) asimilarea și dezvoltarea conceptuală a noțiunilor aferente infracțiunii de dezordini în masă va contribui la eficientizarea activității angajaților autorităților de drept în domeniul

calificării juridice a faptelor, în baza art. 285 din CP RM, și delimitării infracțiunii analizate de alte fapte penale asemănătoare;

2) stabilirea răspunderii penale, a regimului sancționator și a modalității speciale de liberare de răspundere penală pentru modalitatea faptică propusă va favoriza procesul de aplicare a normei penale și efectul preventiv al acesteia;

3) modificarea cadrului juridic de incriminare a dezordinilor în masă va racorda norma juridico-penală prevăzută la art. 285 din CP RM la criteriile de calitate și previzibilitate ale legii penale, precum și o va alinia la acquis-ul UE și la angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova.

Metodologia cercetării științifice

Întru realizarea scopului și obiectivelor indicate *ante* au fost utilizate atât surse normative (tratate internaționale, legislația națională și cea de peste hotare, hotărâri ale Guvernului, hotărâri ale Curții Constituționale, acte administrative etc.), cât și surse doctrinare (tratate, monografii, manuale, ghiduri, teze de doctorat, articole științifice etc.), ce implică analiza infracțiunii de dezordini în masă. Completiv, dimensiunea teoretică a prezentei lucrări a fost amalgamată cu cazuri practice preluate din jurisprudența națională.

În procesul de elaborare a prezentei lucrări au fost utilizate mai multe metode de cercetare, după cum urmează: 1) *metoda istorică*, care a fost aplicată în analiza mersului istoric de dezvoltare a normelor penale privind infracțiunea de dezordini în masă; 2) *metoda comparativă*, care a fost uzitată pentru a compara normele juridice naționale cu cele internaționale, precum și pentru a delimita infracțiunea de dezordini în masă de alte fapte penale; 3) *metoda deductivă* - întrebuințată pentru trierea și interpretarea ideologiilor doctrinare formulate în procesul de cercetare a normei de incriminare a dezordinilor în masă; 4) *metoda interpretării literare* – folosită pentru explicarea înțelesului lexical al unor termeni, sintagme, expresii etc. ; 5) *metoda prospectivă*, care a fost aplicată întru determinarea și selecția celei mai optime variante pentru calificarea juridică a faptelor prejudiciabile, în baza art. 285 din CP RM; 6) *metoda sistemică* – întrebuințată pentru analiza actelor juridice internaționale și naționale aferente domeniului abordat în prezenta lucrare; 7) *metoda teleologică* – utilizată în scopul studierii scopurilor și finalităților unor reglementări legale privind dezordinile în masă; 8) *metoda studiului de caz*, a cărei aplicabilitate s-a accentuat în procesul de cercetare a infracțiunii de dezordini în masă sub aspecte practice.

Baza empirică a studiului este formată din sentințe ale instanțelor de judecată, hotărâri și decizii ale curților de apel și ale Plenului CSJ pronunțate în cauze penale privind dezordinile în masă. Totodată, analiza practică este constituită inclusiv din hotărârile explicative ale Plenului

CSJ, care ghidează reprezentanții autorităților de drept în procesul aplicabilității constante și uniforme a prevederilor art. 285 din CP RM.

Consecutiv, studiul practic poate fi axat pe date statistice oficiale privind numărul infracțiunilor de dezordini în masă înregistrate în Republica Moldova între anii 2005-2025, diseminate din Sistemul informațional automatizat „Registrul informației criminalistice și criminologice”. Astfel, în perioada de referință au fost înregistrate 51 de infracțiuni de dezordini în masă. Cel mai mare număr de infracțiuni de dezordini în masă se atestă în anul 2015, fiind constatate 10 cazuri, urmate de alte 9 cazuri – în anul 2018, 6 cazuri – în anul 2016, 5 cazuri – în anul 2009, 4 cazuri – în anul 2014, câte 3 cazuri - în anii 2017 și 2023, câte 2 cazuri - în anii 2007, 2021, 2022 și 2024 și câte 1 caz - în anii 2005, 2011 și 2020.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute

Întrucât prezenta teză de doctor cristalizează o investigație amănunțită și multilaterală a infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM, atât sub latura teoretică, cât și practică, aceasta poate fi considerată unul dintre studiile autohtone inovative, dedicat analizei aprofundate a problematicii infracțiunii de dezordini în masă.

Componentele inovaționale ale lucrării rezultă din conceptele fundamentale ale cercetării și se prezintă în ordinea următoare:

1) definirea noțiunii „securitate publică”, în calitate de valoare socială care este lezată prin comiterea infracțiunii de dezordini în masă, precum și stabilirea corelației acesteia cu conceptul de „ordine publică”;

2) demonstrarea faptului că componența infracțiunii de dezordini în masă este atribuită tipologiei infracțiunilor cu componența formală, precum și stabilirea momentului de consumare a acesteia;

3) concretizarea motivelor și scopurilor infracțiunii de dezordini în masă;

4) propunerea pentru incriminare a unor noi forme moderne și complexe de comitere a infracțiunii de dezordini în masă, precum și argumentarea includerii unei condiții speciale de liberare de răspundere penală a persoanei, în cazul colaborării active cu autoritățile de drept;

5) stabilirea și gradarea limitelor acțiunii de participare activă, incriminată la alin. (2) al art. 285 din CP RM, întru eliminarea semnelor interpretative;

6) stabilirea regimului sancționator pentru anumite modalități faptice propuse, proporțional pericolului social al faptei date;

7) evidențierea aspectelor delimitative, prin prisma elementelor constitutive obiective și subiective dintre infracțiunea de dezordini în masă și alte fapte penale asemănătoare, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor,

acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganismul, vandalismul, chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova.

Noutatea științifică a prezentei teze de doctor se reflectă în formularea și argumentarea unor propuneri de modificare a art. 285 din CP RM, sub formă *de lege-ferenda*, menite să perfecționeze cadrul legal de incriminare a dezordinilor în masă, să-l alinieze la acquis-ul UE și la angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova, precum și să asigure o aplicabilitate practică eficace a normei incriminatorii analizate.

În acest context, au fost înaintate un set de recomandări, după cum urmează:

1) la alin. (1) al art. 285 din CP RM, completarea după textul: *„distrugeri de bunuri, de aplicarea”* cu textul: *„dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal, substanțelor toxice,”*;

2) la alin. (1) al art. 285 din CP RM, substituirea cuvintelor: *„armei de foc”* cu cuvântul: *„armei”*;

3) excluderea cuvântului: *„activă”* din conținutul alin. (2) al art. 285 din CP RM;

4) expunerea într-o nouă redacție a alin. (3) din cadrul art. 285 din CP RM, cu următorul cuprins: *„Instruirea, autoinstruirea sau beneficierea de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă, se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 3 ani.”*;

5) completarea art. 285 din CP RM cu alin. (4), cu următorul cuprins: *„Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (3) se liberează de răspundere penală, dacă ea a anunțat autoritățile despre realizarea instruirii, autoinstruirii sau beneficierii de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă, a contribuit la descoperirea infracțiunii săvârșite, sau la demascarea altor persoane instruite, a instructorilor, finanțatorilor, organizatorilor unor astfel de instruirii, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune.”*;

6) completarea Părții speciale a CP RM cu art. 285¹, cu titlul *„Instigare la dezordini în masă”*, care va avea următorul cuprins: *„Instigare prin orice metodă la comiterea infracțiunii de dezordini în masă, se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.”*;

7) la alin. (2) al art. 21 din CP RM, substituirea textului: *„283-286”* cu textul: *„283, 284, 285 alin. (1) și alin. (2), 286”*.

Problema științifică soluționată constă în efectuarea unei analize juridico-penale ample a infracțiunii de dezordini în masă, care asigură elucidarea naturii juridice concrete a acesteia, fapt ce contribuie la identificarea exactă a semnelor obiective și subiective ale componenței de

infraacțiune, iar propunerile de modificare a cadrului normativ aferent infraacțiunii examinate vor perfecționa practica judiciară, sub aspectul aplicării corecte și uniforme a prevederilor art. 285 din CP RM.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării

Importanța teoretică a tezei de doctor se demonstrează prin rezolvarea unor inadvertențe de natură juridico-penală cu privire la infraacțiunea de dezordini în masă, iar concluziile realizate pot contribui la completarea fundamentelor teoretice ale dreptului penal, inclusiv excluderea unor lacune normative existente și propunerea unor soluții concrete fiabile, sub formă *de lege ferenda*.

Credem că valoarea aplicativă a lucrării va fi apreciată, prin prisma utilității practice, de către reprezentanții autorităților de drept competente în domeniul urmăririi penale, cum ar fi: judecători, avocați, procurori, ofițeri de urmărire penală, ofițeri de investigație etc. Astfel, având în vedere că tematica cercetării a fost abordată insuficient în doctrina juridică națională, prezenta lucrare poate constitui un reper științifico-practic distins, care va contribui la luarea unor decizii juste în procesul de încadrare juridică a infraacțiunii, în baza art. 285 din CP RM.

Mai mult, materialele respectivei cercetări pot prezenta un fundament valoros pentru procesul de instruire a studenților în cadrul celor trei cicluri de studii superioare și a audiențelor și/sau angajaților desemnați la cursuri de formare inițială, continuă sau managerială pe segmentul ordinii și securității publice.

Aprobarea rezultatelor

Cele mai importante teze din conținutul prezentei lucrări au fost prezentate și discutate în cadrul forurilor științifico-practice, după cum urmează:

1) internaționale: Conferința științifică internațională „Interesul superior al copilului: Abordare socio-culturală, normativă și jurisprudențială”, organizată de către Avocatul Copilului, UNHCR, UNICEF, desfășurată la Chișinău, în perioada 30 septembrie 2022 – 1 octombrie 2022; Conferința științifică internațională „Omul, criminologia, știința”, ediția a II-a, dedicată aniversării a 40 de ani de activitate pe făgașul învățământului și științei și 65 de ani de viață ai criminologului Valeriu Bujor, organizată de Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, desfășurată la Chișinău, la 24 martie 2023; Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: Probleme, soluții și perspective”, ediția a V-a, din 18 mai 2023, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne; Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”, ediția a VI-a, din 25 aprilie 2024, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, România, și Universitatea „Dunărea De Jos” din Galați, România, desfășurată la Chișinău, la 25 aprilie 2024; Conferința științifică internațională

„Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, ediția a XI-a, organizată de Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, desfășurată la Cahul, la 6 iunie 2024; Conferința internațională „Investigating and Proving Contemporary Forms of Crime: Scientific Approaches”, organizată de Universitatea de investigații criminale și studii polițienești din Belgrad, Serbia, desfășurată la Belgrad, Serbia, în perioada 7-8 noiembrie 2024.

2) naționale: Conferința științifico-practică „Instituția carabinierilor între prezent și viitor”, organizată de către Ombudsman, desfășurată la Chișinău, la 20 iulie 2022; Conferința științifică națională cu participare internațională „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”, ediția a III-a, organizată de Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne, desfășurată la Chișinău, la 7 decembrie 2023; Conferința științifică națională cu participare internațională „Statul de drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană”, organizată de Universitatea de Stat din Moldova, desfășurată la Chișinău, la 16 mai 2024.

În aceeași ordine de idei, se relevă că conceptele fundamentale ale prezentului studiu au fost publicate în mai multe reviste științifico-practice naționale și internaționale, cum ar fi: Revista științifico-practică „Legea și viața”, Revista „Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova”, Revista de proprietate intelectuală, știință și educație „Intellectus”, Revista de criminologie și drept penal a Universității din Belgrad, Serbia.

Sumarul compartimentelor tezei

Ținând cont de indispensabilitatea atingerii scopului și obiectivelor prestabilite, teza de doctorat este structurată, după cum urmează: adnotări în limbile română, rusă și engleză; lista abrevierilor; introducere; patru capitole alcătuite din cincisprezece subcapitole; concluzii generale și recomandări; bibliografie formată din 235 surse; declarația privind asumarea răspunderii și CV-ul autorului.

Introducerea lucrării este formată din idei ce reflectă: actualitatea și importanța problemei abordate; scopul și obiectivele tezei; ipoteza cercetării; metodologia cercetării științifice; baza empirică a studiului; noutatea științifică a rezultatelor obținute; problematica științifică soluționată; importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării; aprobarea rezultatelor și rezumatul compartimentelor tezei.

Cap. I este intitulat „**Analiza materialelor științifice publicate la tema tezei de doctor**” și se concentrează pe studierea materialelor științifice referitoare la infracțiunea de dezordini în masă, publicate atât la nivel național, cât și internațional. Așadar, prin prisma materialelor științifice evidențiate a fost efectuată o cercetare aprofundată și complexă a infracțiunii supuse examinării în prezenta teză.

Cap. II cu titlul „**Retrospectiva incriminării și aspecte de drept comparat ale infracțiunii de dezordini în masă**” este consacrat analizei circumstanțiate a evoluției istorice a cadrului legal de incriminare a faptei de dezordini în masă. Concomitent, în conținutul acestuia sunt investigate minuțios legislațiile penale ale mai multor state, printre care: România, Polonia, Germania, Franța, Finlanda, Spania, Suedia, Danemarca, Grecia, Rusia, Georgia, Ucraina, Belarus, Kazahstan, Azerbaidjan, Armenia, Kârgâzstan, Tadjikistan, Turkmenistan și Uzbekistan. Acest fapt a contribuit la întocmirea unui studiu comparativ productiv între legislația penală a Republicii Moldova și legislațiile penale ale altor state.

Cap. III este intitulat „**Elemente constitutive obiective ale infracțiunii de dezordini în masă**” și se axează pe investigarea minuțioasă a elementelor obiective ale faptei prejudiciabile incriminate la art. 285 din CP RM, punându-se accent pe caracterizarea particularităților obiectului juridic, obiectului material și laturii obiective a infracțiunii de dezordini în masă. De asemenea, pentru a demonstra anumite imprecizii de ordin teoretic, au fost expuse cazuri din practica judiciară specifice reglementărilor stabilite la art. 285 din CP RM. Consecvent, în funcție de elementele constitutive obiective ale infracțiunii, s-au realizat delimitări între infracțiunea de dezordini în masă de alte fapte penale, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganismul, vandalismul, chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova.

Cap. IV cu titlul „**Elemente constitutive subiective ale infracțiunii de dezordini în masă**” înglobează o investigație a subiectului și laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art. 285 din CP RM, evidențiind caracteristicile vinovăției, scopurilor și motivelor infracționale. Totodată, având la bază elementele constitutive subiective ale infracțiunii, au fost prezentate distincții între infracțiunea de dezordini în masă și alte fapte penale, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganismul, vandalismul, chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova;

La finalul lucrării sunt reliefate un set de concluzii generale și recomandări destinate să profileze rezultatele cercetării efectuate.

1. ANALIZA MATERIALELOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

1.1. Materiale științifice la tema tezei de doctor, publicate în Republica Moldova

Fenomenul dezordinilor în masă constituie un subiect de interes major în doctrina penală autohtonă, nu doar pentru angajații structurilor de forță implicați direct în prevenirea, combaterea și curmarea acestora, dar și pentru cercetătorii și specialiștii în drept penal. La rândul lor, aceștia conturează perspective variate și contemporane asupra problematicii asigurării și menținerii securității publice, analizând cu atenție aspectele juridice și sociale ale infracțiunii de dezordini în masă în contextul realităților actuale.

Elaborarea prezentului studiu științific se fundamentează pe o gamă bogată de lucrări autohtone, care contribuie semnificativ la conturarea și clarificarea conținutului normativ al infracțiunii de dezordini în masă, la interpretarea elementelor constitutive ale acesteia și la delimitarea infracțiunii examinate de alte fapte penale asemănătoare. Aceste lucrări oferă o înțelegere aprofundată și complexă a fenomenului cercetat, reflectând particularitățile și, pe alocuri, deficiențele normei juridico-penale prevăzute la art. 285 din CP RM.

Concomitent, contribuțiile doctrinare autohtone au un rol esențial pentru dezvoltarea și amplificarea unor concepte teoretico-practice fundamentale, necesare pentru examinarea riguroasă a infracțiunii de dezordini în masă. Prin explorarea acestor lucrări, este posibilă identificarea dificultăților de interpretare, înaintarea unor soluții fiabile pentru impreciziile depistate și justificarea imperativelor de perfecționare a cadrului normativ.

În doctrina penală autohtonă, cercetarea directă sau indirectă a infracțiunii de dezordini în masă a fost abordată detaliat în mai multe surse științifice (tratate, manuale, note de curs, articole științifice etc.). Aceste lucrări formează un cadru teoretic important pentru analiza acestui fenomen, iar dintre acestea putem evidenția următoarele surse relevante: E. Aramă, V. Coptileț. *Istoria dreptului românesc*; V. Cușnir, R. Cojocar. *Prevenirea acțiunilor de pericol social sporit asupra securității naționale și ordinii de drept – obiectiv major al autorităților de stat și imperativ al prezentului*; A. Barbăneagră. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*; A. Barbăneagră. *Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu*; V. Bujor, A. Tighineanu. *Caracterizarea juridico-penală a infracțiunilor săvârșite cu aplicarea violenței*; V. Bujor, O. Bejan. *Elemente de teoria securității criminologice private (material didactic)*; O. Rotari. *Criminologie. Ediție revăzută și adăugită*; A. Borodac. *Manual de Drept penal. Partea specială*; S. Brînză, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I*; S. Brînză, V. Stati. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II*; S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*; S. Brînză, V. Stati.

Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente; V. Chirița. *Luarea de ostatici (Analiza juridico-penală și criminologică)*; V. Chirița, A. Cazaciov. *Infracțiuni cu caracter terorist: Suport de curs*; V. Chirița, V. Tihon. *Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism*; V. Chirița, V. Tihon. *Ghidul privind calificarea infracțiunii de huliganism*; S. Copetchi. *Infracțiunile de dezordini în masă (art. 285 CP RM): Noțiune, analiză, delimitare de fapte penale similare*; I. Macari. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială*; V. Manea. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor*; A. Mariș, M. I. Mureșan. *Aspecte teoretico-normative și practice privind formarea motivului și scopului în cadrul etapelor activității infracționale*; G. Cojanu. *Vinovăția – semn principal al laturii subiective a actelor de diversiune*; S. Pilat. *Vandalismul (Analiza juridico-penală)*; M. Poalelungi. *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție*.

În debutul prezentei lucrări, infracțiunea de dezordini în masă este studiată din perspectiva evoluției istorice, pentru a identifica originea și conjunctura în care a apărut sancționarea încălcărilor valorilor sociale cu privire la securitatea publică.

În acest sens, lucrarea „Istoria dreptului românesc”, a cărei autoare sunt E. Aramă și V. Coptileț, reprezintă o sursă valoroasă pentru fundamentarea teoretico-istorică a cercetării, reieșind din contribuțiile sale pentru înțelegerea evoluției istorice a reglementărilor penale privind protecția securității publice.

Autoarele menționate remarcă unele dintre cele mai importante legi speciale aferente subiectului analizat, și anume Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice din decembrie 1924 (Legea Mârzescu) și Legea Mironescu din anul 1933, destinate domeniului siguranței statului, liniștii și ordinii publice¹, care aveau drept scop prevenirea și sancționarea faptelor violente colective și a altor manifestări periculoase pentru securitatea publică. Deci, prin contribuția acestei lucrări, teza capătă o dimensiune diacronică, care oferă repere istorice concrete privind contextul social și politic. Acestea au stat la baza apariției unor norme speciale privind manifestările colective, a fundamentelor incriminării și a influențelor legislative, care au modelat ulterior reglementările penale actuale.

Generalmente, autorii V. Cușnir și R. Cojocar, în lucrarea cu titlul „Prevenirea acțiunilor de pericol social sporit asupra securității naționale și ordinii de drept – obiectiv major al autorităților de stat și imperativ al prezentului”, evidențiază că „stabilitatea socială, siguranța, liniștea și respectul reciproc dintre membrii unei colectivități a constituit în trecut și constituie în

¹ ARAMĂ, Elena, COPTILEȚ, Valentina. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: „Cartea Juridică”, 2012. p. 212. ISBN 978-9975-53-129-0.

prezent un imperativ natural și deosebit de important al vieții sociale... Condiția de securitate este existențială, or, dezvoltarea oricărei colectivități, la general, și oricărui individ, în particular, implică această condiție, atât pentru persoană, cât și pentru societate în ansamblu”².

Raportată la infracțiunea de dezordini în masă, ideea autorilor menționați subliniază că asigurarea securității publice constituie o premisă esențială pentru conviețuirea normală, atât sub aspect colectiv, cât și personal. Prin urmare, în contextul infracțiunii analizate, tulburarea securității publice reprezintă un atac direct, real și iminent asupra condițiilor fundamentale de conviețuire socială, justificând, astfel, din punct de vedere juridic, sancționarea penală a faptelor reglementate la art. 285 din CP RM.

O relevanță sporită pentru subiectul cercetat o are lucrarea „Luarea de ostatici (Analiza juridico-penală și criminologică)”, al cărei autor este V. Chirița.

Prin reliefarea faptului că „securitatea publică este o categorie socială complicată, pentru care nici până în prezent nu a fost elaborată o concepție unică. Elucidarea conținutului conceptului „securității publice” și a coraportului acestuia cu conceptul „ordinea publică” este o problemă destul de dificilă”³, autorul pune în lumină dificultatea conceptuală, care apare în doctrina juridico-penală privind definirea și delimitarea conceptelor „securitate publică” și „ordine publică”, or, în sfera doctrinară există diverse opinii privind explicarea și trasarea liniilor de demarcare a acestora.

Într-adevăr, delimitarea acestor concepte are o deosebită importanță în procesul de aplicabilitate a normelor juridico-penale, aceasta constituind o distincție, care servește drept criteriu pentru sistematizarea infracțiunilor în baza obiectului juridic de atentare. Deci, contribuția originală a autorului V. Chirița se reflectă în punctarea unei probleme profunde cu privire la identificarea obiectului juridic special al infracțiunii de dezordini în masă, pornind de la realitățile sociale actuale și de la practica judiciară.

O lucrare ilustră, care explică minuțios particularitățile infracțiunii de dezordini în masă, este elaborată de către autorii S. Brînză și V. Stati, având titlul „Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II”. Lucrarea în cauză are o construcție practic asemănătoare cu sistemul Părții speciale a CP RM, iar printre numeroasele explicații referitoare la faptele penale un loc aparte îi revine infracțiunii de dezordini în masă, care este cercetată complex în conținutul par. 11 din secțiunea a 2-a „Infracțiuni contra securității publice”.

² CUȘNIR, Valeriu, COJOCARU, Radion. Prevenirea acțiunilor de pericol social sporit asupra securității naționale și ordinii de drept – obiectiv major al autorităților de stat și imperativ al prezentului. În: *Vectorul european al Republicii Moldova – factor determinant în consolidarea statului de drept* [online]. 2022. p. 8 [citat 13.09.2025]. ISBN 978-5-88554-193-0. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/6-21_2.pdf

³ CHIRIȚA, Valentin. *Luarea de ostatici (Analiza juridico-penală și criminologică)*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2011. p. 55. ISBN 978-9975-935-66-1.

Un aport de valoare pentru baza teoretică a prezentei cercetări îl constituie clasificarea riguroasă propusă de către autorii S. Brînză și V. Stati a infracțiunilor prevăzute la cap. XIII din Partea Specială a CP RM, în funcție de obiectele juridice speciale. În context, autorii menționați disting următoarele trei tipuri de infracțiuni: „1) infracțiuni contra securității publice (art. 278, 278¹, 279, 279¹, 279², 280, 281-286, 289, 289¹-289³, 295, 295¹ și 295² CP RM); 2) infracțiuni contra securității publice, afectând desfășurarea unor genuri specifice de activitate (art. 290-293, 296-298, 300, 301 și 301¹ CP RM); 3) infracțiuni contra ordinii publice (art. 287, 288 și 302 CP RM)”⁴.

Clasificarea propusă confirmă înscrierea infracțiunii de dezordini în masă în categoria infracțiunilor contra securității publice, stabilind, astfel, că scopul primordial al incriminării acestora este protecția securității publice per ansamblu și nu doar a ordinii publice, care este afectată într-un sens mai restrâns.

Concomitent, analizând legătura juridică dintre noțiunile „ordine publică” și „securitate publică”, autorii S. Brînză și V. Stati conchid că „securitatea publică și ordinea publică sunt intercondiționate și strâns legate reciproc. Securitatea publică este starea de fapt creată de normele de drept, destinată să asigure colectivității cele mai prielnice condiții de conviețuire, astfel încât interesele membrilor colectivității să fie puse la adăpost de orice pericol. Doar în plan pur teoretic, securitatea publică poate fi concepută ca fundament al ordinii publice. Or, tocmai starea de protecție a dezvoltării continue a societății reprezintă premisa necesară a regularității realității sociale”⁵.

Această concluzie argumentează caracterul extins al obiectului juridic special al infracțiunii de dezordini în masă și demonstrează coraportul parte-întreg existent între „ordinea publică” și „securitatea publică”, întrucât prin comiterea infracțiunii examinate se aduc atingeri atât ordinii publice, în sens îngust, cât și securității publice, prin crearea unui climat de pericol general, care afectează siguranța colectivă.

Tot în lucrarea menționată autorii S. Brînză și V. Stati vin cu o clarificare în raport cu tipologia victimei, în situațiile în care făptuitorul opune rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, incluzând în spectrul conceptului „reprezentanții autorităților” următoarele categorii de persoane: „1) persoanele care îndeplinesc nemijlocit autoritatea legislativă, executivă sau judecătorească și care au dreptul de a realiza pe linia de serviciu acțiuni

⁴ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea Specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021. p. 285. ISBN 978-9975-158-47-3.

⁵ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. p. 517. ISBN 978-9975-53-470-3.

care generează consecințe juridice obligatorii pentru toți cetățenii sau pentru o mare parte din aceștia; 2) alte persoane care dețin funcții ale autorității publice și care au dreptul de a înainta cerințe persoanelor fizice sau juridice care nu li se subordonează, adică persoanelor din afara sistemului organizațional, din care fac parte acești reprezentanți ai autorității publice”⁶.

Prin această specificare, autorii menționați oferă un suport important aferent procedurii de identificare a victimei infracțiunii în situațiile în care făptuitorul, în timpul dezordinilor în masă, opune rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților. În așa mod, autorii indică exact tipologia persoanelor care, în virtutea funcțiilor deținute, au atribuții legale obligatorii în domeniul asigurării securității publice, astfel asigurând evitarea oricăror confuzii în aplicarea normei penale.

Importante sugestii pentru doctrina națională pe segmentul examinat se atestă în lucrarea cu titlul „Infracțiuni cu caracter terorist: Suport de curs”, elaborată de către autorii V. Chirița și A. Cazaciov.

În conținutul acesteia, autorii menționați reflectă mai multe tipuri de surse de pericol pentru securitate publică, după cum urmează: „a) sociale (activitatea bine determinată a unei sau a mai multor persoane); b) fizice, chimice, fizico-chimice (energia termică, electrică; substanțele explozive sau nocive, dispozitivele atomice etc.); c) biologice (comportarea animalelor sălbatice, micro-organismelor etc.)”⁷.

Bunăoară, prin accentuarea mai multor surse de pericole pentru securitatea publică, autorii confirmă complexitatea acestei valori sociale protejate de legea penală. Acest fapt demonstrează că securitatea publică nu se limitează doar la protejarea persoanelor de actele de violență, însă include și apărarea persoanelor de pericolele generate ca urmare a utilizării de către făptuitor a unor mijloace periculoase, cum ar fi: arme, substanțe toxice, dispozitive explozive sau alte dispozitive cu efect letal etc.

O implicare deosebită în scrutarea fenomenului dezordinilor în masă o are autorul A. Borodac, în lucrarea intitulată „Manual de Drept penal. Partea specială.”. În cadrul acesteia, se susține ideea că „securitatea publică reprezintă un sistem de reguli ce asigură ocrotirea celor mai importante valori ale persoanei, valorile materiale și spirituale ale societății, autoritatea puterii oficiale, precum și suveranitatea și inviolabilitatea teritorială a țării. Prin ordine publică se înțelege un sistem de reguli de conviețuire socială ce asigură liniștea socială, funcționarea normală a

⁶ *Ibidem*, p. 581-582.

⁷ CHIRIȚA, Valentin, CAZACIOV, Andrei. *Infracțiuni cu caracter terorist: Suport de curs*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2016. p. 10. ISBN 978-9975-121-21-7.

organelor de stat sau obștești, precum și relațiile sociale între cetățeni în toate domeniile activității sociale, acceptate de societate”⁸.

Respectiva opinie are o importanță fundamentală pentru analiza științifică a infracțiunii de dezordini în masă, prin prisma clarificării prioritare a celor două concepte esențiale specifice cap. XIII din CPRM, și anume „securitatea publică” și „ordinea publică”. Astfel, se conturează cu certitudine ideea că obiectul juridic special al infracțiunii de dezordini în masă înglobează ansamblul de relații și valori sociale care protejează securitatea publică.

O altă lucrare importantă privind subiectul cercetat este elaborată de către autorii V. Chirița și V. Tihon, având titlul „Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism”.

Cu referire la conceptele „securitate publică” și „ordine publică”, autorii respectivi reliefează: „Categoriile analizate cuprind un sistem separat și, în același timp, interdependent de relații sociale, fapt ce reiese nemijlocit și din conținutul art. 2 din CP RM „Scopul legii penale”. Determinarea sarcinilor statului în ocrotirea securității publice și ordinii publice în calitate de probleme separate reiese și din conținutul altor acte normative”⁹.

Deci, opinia în cauză a servit drept temei important pentru analiza separată, dar și în conexiune a conceptelor „securitate publică” și „ordine publică” în cadrul prezentului demers științific, având în vedere că însuși art. 2 din CP RM consacră protejarea acestor valori sociale ca atribuții de bază ale statului. Mai mult, referința la art. 2 din CP RM demonstrează că ocrotirea acestora nu este doar la nivel teoretic, însă exprimă, de fapt, voința legiuitorului și oferă repere concrete pentru investigarea normei incriminatorii, sporind astfel fundamentul științific al cercetării.

O lucrare importantă în doctrina juridico-penală, care oferă o caracterizare multilaterală a infracțiunilor care atentează nemijlocit la securitatea publică, inclusiv a infracțiunii de dezordini în masă, este elaborată de către autorii S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati, I. Țurcanu, V. Grosu, fiind intitulată „Drept penal. Partea specială. Volumul II”. În cadrul acesteia se concluzionează că „infracțiunile contra securității publice pot avea și obiecte juridice secundare, cum ar fi relațiile sociale cu privire la viața și sănătatea oamenilor, posesia asupra bunurilor, mediul înconjurător etc.”¹⁰.

⁸ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. p. 399. ISBN 9975-9788-7-8.

⁹ CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism. În: *Intellectus* [online]. 2023, nr. 1, p. 118 [cit. 30.04.2025]. ISSN 1810-7087. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Intellectus_1_2023.pdf

¹⁰ BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chișinău: „Cartier”, 2005. p. 533. ISBN 9975-79-324-X.

Specificarea menționată are o deosebită relevanță pentru cercetarea infracțiunii de dezordini în masă, întrucât demonstrează că faptele incriminate la art. 285 din CP RM pot aduce atingeri și altor valori sociale. Deci, prin acțiunile de organizare, conducere sau participare activă la dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, provocarea pogromurilor, incendierilor, distrugerea de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și opunerea de rezistență violentă sau armată¹¹ se atentează nu doar la relațiile și valorile sociale privind securitatea publică, dar și la alte valori sociale care pot constitui obiectul juridic special secundar al infracțiunii, cum ar fi: integritatea fizică și/sau psihică a persoanei, plenitudinea bunurilor persoanei etc.

O altă lucrare reliefantă în domeniul cercetat este intitulată „Infracțiunile de dezordini în masă (art. 285 CP RM): Noțiune, analiză, delimitare de fapte penale similare”, elaborată de către autorul S. Copețchi.

În conținutul lucrării, autorul realizează o analiză amplă a infracțiunii de dezordini în masă atât din perspectiva teoretică, cât și practică, evidențiind în prim-plan explicația noțiunii „dezordini în masă”, ca fiind „exprimarea de către un grup de oameni a atitudinii negative, de regulă, față de organele puterii de stat sau față de acțiunile ori omisiunile reprezentanților acestor organe. Dezordinile în masă implică săvârșirea de către un grup mare de oameni (masă, gloată) a unor acțiuni ilegale, prin ce se încalcă securitatea publică, fiind create condiții propice pentru punerea în pericol a vieții și sănătății persoanelor, a bunurilor aparținând instituțiilor, organizațiilor de stat sau private, autorităților publice sau a activității normale a entităților enunțate”¹².

Definirea detaliată a noțiunii menționate nuanțează amplu trăsăturile conceptului „dezordini în masă”, ceea ce constituie o temelie solidă pentru interpretarea multilaterală a fenomenului dat. Analiza din perspectivă teoretică, în combinație cu aspectele practice, susține o abordare complexă, evitând riscul de a trata subiectul sub un unghi abstract. Explicația propusă justifică profunzimea naturii juridice a infracțiunii și efectele acesteia asupra valorilor protejate de legea penală, precum securitatea publică, viața și sănătatea persoanelor, patrimoniul etc.

Pe lângă descrierea semnelor obiective și subiective ale infracțiunii de dezordini în masă, autorul mai opinează că „nu este exclus ca subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM, ulterior să recurgă și el la săvârșirea dezordinilor în masă (de exemplu: să participe alături de alte persoane la distrugerea bunurilor sau la provocarea de incendii). În asemenea cazuri,

¹¹ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹² COPEȚCHI, Stanislav. Infracțiunile de dezordini în masă (art.285 CP RM): Noțiune, analiză, delimitare de fapte penale similare. În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova* [online]. 2020, nr. 6, p. 28 [citat 11.11.2024]. ISSN 2587-3601. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/27-36_6.pdf

organizatorul dezordinilor va purta răspundere atât în baza alin. (1) al art. 285 din CP RM, cât și în baza alin. (2) al art. 285 din CP RM”¹³.

Așadar, tratarea unor situații concrete, în care o persoană poate purta răspundere atât ca organizator sau conducător, cât și ca participant la dezordini în masă, contribuie la o mai bună înțelegere a modalității de aplicare a art. 285 din CP RM, fapt ce accentuează criteriile concrete pentru calificarea juridică în cazuri eterogene, și anume atunci când una și aceeași persoană poate deține mai multe roluri în procesul de comitere a dezordinilor în masă.

Într-o accepțiune mai generală, autorii V. Bujor și O. Bejan, în lucrarea cu titlul „Elemente de teoria securității criminologice private (material didactic)”, explică următoarele: „dezordinea are loc în situația în care este încălcată ordinea și securitatea publică, tulburată liniștea publică, încălcate normele de conviețuire socială etc.”¹⁴.

În context, perspectiva autorilor în cauză permite înțelegerea faptului că nu orice tulburare a liniștii publice include elemente ale componenței de infracțiune prevăzută la art. 285 din CP RM, dar numai acele manifestări colective care, prin amploarea lor, afectează nemijlocit securitatea publică și valorile sociale protejate de legea penală, cărora, prin comiterea faptelor indicate la articolul menționat, li se aduc atingeri.

O bogată lucrare teoretico-aplicativă la nivel național, care analizează elementele componenței infracțiunii de dezordini în masă, este elaborată de către specialiștii A. Borodac, R. Cojocaru, V. Cușnir, X. Ulianoschi, G. Ulianoschi, R. Botezatu ș. a. (sub redacția autorului A. Barbăneagră) și poartă titlul „Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu”.

În această lucrare se concludă că „prin violență se are în vedere atât violența fizică, cât și cea psihică, iar prin batjocorire se înțelege insulta, dezonorarea gravă publică adusă demnității unei persoane concrete; prin pogromuri, distrugeri, incendieri sau alte acțiuni asemănătoare se înțelege degradarea, distrugerea totală sau parțială a unor edificii, clădiri, unități de transport statale sau particulare etc.; prin rezistența armată autorităților se înțelege opunerea de rezistență reprezentanților autorităților în timpul îndeplinirii obligațiilor funcționale prin aplicarea sau amenințarea cu folosirea armelor de foc, a substanțelor explozive, a armelor albe etc.”¹⁵.

Așadar, explicațiile minuțioase privind aplicarea violenței în cadrul infracțiunii de dezordini în masă au o importanță majoră, deoarece atât în practica judiciară, cât și în doctrina

¹³ *Ibidem*, p. 29.

¹⁴ BUJOR, Valeriu, BEJAN, Octavian. *Elemente de teoria securității criminologice private (material didactic)*. Chișinău: CEP USM, 2014. p. 17. ISBN 978-9975-71-498-3.

¹⁵ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu* / Sub redacția lui Alexei BARBĂNEAGRĂ. Chișinău: „ARC”, 2003. p. 617. ISBN 9975-61-291-1.

penală se pune frecvent întrebarea dacă, în contextul dezordinilor în masă, presiunea psihică exercitată colectiv poate echivala cu violența fizică. Deci, lucrarea menționată scoate în lumină că, în contextul dezordinilor în masă, poate fi aplicată atât violența fizică, cât și cea psihică, ceea ce face ca constrângerea să capete o forță mult amplificată datorită caracterului ei colectiv, or , în timpul dezordinilor în masă, pe lângă vătămări ale integrității corporale sau sănătății, persoanei îi pot fi provocate stări de frică intensă, anxietate, și lezarea intenționată a onoarei și demnității etc. , ceea ce reprezintă constrângeri la nivel psihic.

O lucrare relevantă pentru subiectul examinat este intitulată „Caracterizarea juridico-penală a infracțiunilor săvârșite cu aplicarea violenței”, fiind elaborată de către autorii V. Bujor și A. Tighineanu. În conținutul acesteia, autorii denumesc „infracțiuni de violență” acele fapte penale în al căror conținut normativ „este menționată obligatoriu prezența violenței: „cu aplicarea violenței”; „însoțit de violență”; „cu amenințarea violenței”; „acte de violență”, iar în unele cazuri - prin expresii ce subînțeleg violența: „deosebită cruzime”; „schingiuire sau tortura”; „cu aplicarea armei” etc. [...] sunt infracțiuni de violență toate componentele care au ca efect atentarea la viața și sănătatea persoanei, indiferent de faptul că în contextul Codului penal acestea se regăsesc în cadrul diferitor secțiuni sau capitole”¹⁶.

Așadar, putem conchide că acțiunile violente comise în contextul dezordinilor în masă nu pot fi privite doar ca simple activități ilegale, însă constituie de fapt elemente esențiale ale tipicității faptei penale, care îi conferă gravitate sporită, *in concreto* prin punerea în pericol a vieții și sănătății persoanelor și, implicit, prin periclitarea securității publice.

Urmare modificărilor operate la CP RM, tot sub redacția autorului A. Barbăneagră, a fost redactată lucrarea cu titlul „Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu”. În conținutul lucrării indicate, sesizăm că varianta anterioară a art. 285 diferențiază substanțial de redacția în vigoare a acestuia, din punct de vedere a laturii obiective.

Prin urmare, se conchide că majoritatea circumstanțelor agravante ale infracțiunii de dezordini în masă, reglementate în redacția anterioară a art. 285 din CP RM, au fost absorbite și actualmente constituie acțiuni adiacente reflectate în conținutul constitutiv al faptei de organizare sau conducere a dezordinilor în masă și al faptei de participare activă la dezordini în masă, incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM. Prin excepție, circumstanțele agravante „batjocorirea persoanelor” și „alte acțiuni asemănătoare” nu se mai regăsesc în actuala redacție a

¹⁶ BUJOR, Valeriu, TIGHINEANU, Alexandra. Caracterizarea juridico-penală a infracțiunilor săvârșite cu aplicarea violenței. În: *Jurnalul Juridic Național: Teoria și practica* [online]. 2015, nr. 3(13), p. 13 [citat 10.09.2025]. ISSN 2345-1130. Disponibil: [https://old.criminology.md/Arhiv%20JJN/13.JJN%203\(1\)15.pdf](https://old.criminology.md/Arhiv%20JJN/13.JJN%203(1)15.pdf)

normelor de incriminare menționate, fiind astfel omise din sfera reglementării penale aplicabile acestei infracțiuni.

În lucrarea respectivă, în exclusivitate, se atrage atenția asupra faptului că „acțiunile indicate la alin. (3) al art. 285 din CP RM nu pot fi considerate drept imbold pentru declanșarea dezordinilor de masă, ele nu au caracterul specific acțiunilor de conducere a mulțimii pentru a dirija dezordinile. Chemările la nesupunere violentă față de cerințele legitime, enunțate de către reprezentanții autorităților, și la dezordini de masă, precum și la săvârșirea actelor de violență asupra persoanelor, urmează a fi delimitate de activitatea similară de organizare și conducere a dezordinilor de masă”¹⁷.

Așadar, putem deduce că simpla acțiune de chemare la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor¹⁸ nu echivalează din punct de vedere juridico-penal cu acțiunile de organizare sau conducere a dezordinilor în masă. Or, acțiunea în cauză, care aparent poate îmbrăca forma instigării publice la săvârșirea dezordinilor în masă, are o altă natură juridică decât activitatea de organizare sau conducere a acestora, chiar dacă, sub aspect practic, poate fi comisă de unul și același făptuitor.

Sugestii elocvente privind subiectul cercetat sunt înglobate în lucrarea „Criminologie. Ediție revăzută și adăugită”, în care autoarea O. Rotari remarcă o diferență importantă dintre „mulțime” și „grup de persoane”, după cum urmează: „mulțimea este o aglomerație de persoane, aglomerare realizată, de cele mai multe ori, în mod întâmplător, de regulă, cu ocazia unui eveniment oarecare din viața socială. Mulțimea se deosebește de grup, care constă în adunarea unui număr mai mic de persoane (5-10); grupul este omogen, conștient și urmărește de la început anumite scopuri. Mulțimea presupune, dimpotrivă, un număr mare de persoane, începând cu 25-50 și ajungând până la sute ori mii de persoane. Apoi, mulțimea este o grupare eterogenă de persoane (de toate vârstele, de sex diferit, de orice profesie și categorie socială etc.). Mulțimea la început nu are o organizare, dar treptat ajunge la un fel de organizare, dar la o organizare spontană și întâmplătoare”¹⁹.

Distincția menționată oferă un criteriu judicios pentru delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de huliganism. Deci, dacă huliganismul presupune, de regulă, acțiuni

¹⁷ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu* / Sub redacția lui Alexei BARBĂNEAGRĂ. Chișinău: „Sarmis”, 2009. p. 629. ISBN 978-9975-105-20-0.

¹⁸ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹⁹ ROTARI, Oxana. *Criminologie. Ediție revăzută și adăugită*. Chișinău: ULIM (Tipografia „Foxtrot” SRL), 2011. p. 95. ISBN 978-9975-101-57-8.

violente care atentează la ordinea publică, comise de un grup restrâns de persoane, dezordinile în masă includ implicarea unei mulțimi de persoane eterogene și spontane, capabile să genereze o perturbare a securității publice. Așadar, explicația autoarei O. Rotari clarifică faptul că prezența unei mulțimi de persoane constituie un element definitoriu pentru dezordinile în masă și nu poate fi redusă la actele de huliganism, comise de două sau mai multe persoane.

O contribuție importantă pentru subiectul abordat o are lucrarea „Ghidul privind calificarea infracțiunii de huliganism”, elaborată de către autorii V. Chirița și V. Tihon, în conținutul căruia autorii ajung la concluzia că „securitatea publică constituie o stare neprimejdioasă, de siguranță, pe când ordinea publică înseamnă punerea la punct a unor lucruri, fapte, în baza unui șir de reguli, norme. Prin urmare, deși ambele categorii: securitatea publică și ordinea publică, fiind interdependente, contribuie la asigurarea existenței normale a societății, la fel ca și oricare componentă a mecanismului social, totuși, acestea au o autonomie clar stabilită, fiecare asigurând activitatea inofensivă a sectorului său de bunăstare socială”²⁰.

Deci, cele specificate demonstrează amploarea obiectului juridic special al dezordinilor în masă, evidențiind ideea că securitatea publică și ordinea publică, prin caracterul lor interdependent, argumentează, în mod indubitabil, faptul că ordinea publică se integrează în domeniul securității publice, explicat în sens larg.

Concomitent, tot în lucrarea respectivă, autorii V. Chirița și V. Tihon au clarificat o serie de aspecte esențiale legate de încadrarea juridică a faptei de huliganism, fapt ce a înlesnit stabilirea certă a asemănarilor și deosebirilor existente între infracțiunea de dezordini în masă și huliganism.

Un aport semnificativ pentru domeniul cercetat are lucrarea „Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială”, a cărei autor este I. Macari. Cu referire la acțiunile adiacente care însoțesc faptele de organizare, conducere sau participare activă la dezordini în masă, autorul I. Macari susține că „distrugerea are loc atunci când bunului i s-a cauzat o daună considerabilă și fără reparația necesară acesta nu poate fi folosit conform destinației sale”²¹.

În context, autorul respectiv tratează complex acțiunea de distrugere de bunuri, delimitându-o, astfel, de acțiunea de deteriorare de bunuri în cadrul faptelor de organizare, conducere sau participare activă la dezordini în masă. Integrarea acestei viziuni în prezentul demers științific reprezintă un reper concret pentru a aprecia exact situațiile în care acțiunile făptuitorilor depășesc simpla deteriorare a bunurilor și constituie distrugere în sens juridico-penal.

²⁰ CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. *Ghid privind calificarea infracțiunii de huliganism*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2024. p. 19.

²¹ MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială*. Chișinău: Centrul Ed. al USM, 2003. p. 324. ISBN 9975-70-247-3.

O lucrare deosebită, care a servit drept suport important pentru elaborarea prezentului studiu, este elaborată de către autorii A. Mariț și M. I. Mureșan și intitulată „Aspecte teoretico-normative și practice privind formarea motivului și scopului în cadrul etapelor activității infracționale: Studiu monografic”.

Cu referire la motivul și scopul infracțiunilor contra ordinii și securității publice, autorii A. Mariț și M.-I. Mureșan susțin că „acestea sunt calificate doar la infracțiunile reglementate la art. 278 (terorismul), art. 279 (finanțarea terorismului), art. 283 (bandismul), art. 286 (acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor), art. 287 (huliganismul), art. 295 (sustragerea materialelor sau a dispozitivelor radioactive ori a instalațiilor nucleare, amenințarea de a sustrage sau cererea de a transmite aceste materiale, dispozitive sau instalații) și art. 302 (organizarea cerșetoriei) din CP RM, unde latura subiectivă a acestora se realizează printr-un scop special, direct indicat în norma legală”²².

Deci, faptul că autorii indică în mod exhaustiv infracțiunile contra ordinii și securității publice, care presupun existența unui scop special, fără a include dezordinile în masă în lista acestora, evidențiază că această infracțiune nu reclamă obligatoriu existența unui scop special. Prin urmare, existența infracțiunii de dezordini în masă nu este strict determinată de un anumit scop, fiind suficientă doar probarea manifestării intenției directe a făptuitorului de a comite infracțiunea.

Cu referire la latura subiectivă a infracțiunii cercetate, autoarea G. Cojanu completează doctrina autohtonă cu aspecte ce se țin de tipologia intențiilor sub optică doctrinară, care, în lucrarea sa cu titlul „Vinovăția – semn principal al laturii subiective a actelor de diversiune”, atrage atenția că „intenția spontană se caracterizează prin faptul că apare brusc, iar trecerea la săvârșirea faptei are loc imediat după luarea hotărârii infracționale, pe când intenției premeditate îi este caracteristică existența unui interval de timp între luarea deciziei infracționale și punerea ei în executare, interval în care făptuitorul a meditat asupra modului și mijloacelor de săvârșire a faptei”²³.

De aici, se concluzionează că, în cazul infracțiunii de dezordini în masă, intenția spontană se reflectă doar în cazul comiterii faptei incriminate la alin. (2) al art. 285 din CP RM, deoarece, în cazul participării active la dezordini în masă, făptuitorul nu are nevoie de o pregătire etapizată a mijloacelor și metodelor de comitere, acesta manifestând activitatea ilicită în mod prompt și

²² MARIȚ, Alexandru, MUREȘAN, Marius Ioan. *Aspecte teoretico-normative și practice privind formarea motivului și scopului în cadrul etapelor activității infracționale: Studiu monografic*. Chișinău: Universitatea de Studii Europene din Moldova (Tipografia „Adrilang”), 2015. p. 197. ISBN 978-9975-3041-0-8.

²³ COJANU, Gianina. Vinovăția – semn principal al laturii subiective a actelor de diversiune. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2013, nr. 7(153), p. 49 [cit. 18.12.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Vinovatia%20%E2%80%93%20semn%20principal%20al%20laturii%20subiective%20a%20actelor%20de%20diversiune.pdf

instantaneu. Astfel, contribuția autoarei formează o idee solidă, care permite o diferențiere riguroasă a gradului de pericol social, în funcție de forma intenției și de poziția concretă a făptuitorului în dinamica dezordinilor în masă.

O lucrare remarcabilă pentru subiectul cercetat este elaborată de către autorii S. Brînză și V. Stati cu titlul „Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I”. Aceasta a adus o contribuție indispensabilă la conturarea precisă a hotarelor delimitative dintre infracțiunea de dezordini în masă și alte infracțiuni aparent asemănătoare, înglobate în capitolele I-X din Partea specială a CP RM, precum: infracțiunea de violare a dreptului la libertatea întrunirilor (art. 184 din CP RM) și infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor (art. 197 din CP RM). Așadar, putem deduce că atât infracțiunea de dezordini în masă, cât și celelalte infracțiuni nominalizate au obiect juridic special de natură complexă, obiectul juridic special principal fiind diferit, însă cel secundar atentând, după caz, la viața și sănătatea persoanei, integritatea fizică și psihică a persoanei, proprietate, toleranța națională, socială, rasială, religioasă, desfășurarea normală a activității instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor, transportului etc. Deci, lucrarea devine esențială pentru aprecierea corectă a elementelor comune și diferențiate dintre infracțiunea de dezordini în masă și infracțiunile supuse comparației, fapt care, din punct de vedere practic, poate contribui la evitarea erorilor de încadrare juridică sau situațiilor de aplicare incorectă a normelor juridico-penale.

În aceeași ordine de idei, o altă lucrare care înglobează descrierea anumitor semne ale componenței infracțiunii de dezordini în masă este elaborată de către autoarea S. Pilat, având titlul „Vandalismul (Analiza juridico-penală)”. Caracterizarea infracțiunii de dezordini în masă este realizată parțial în conținutul cap. III, par. 3.2. din lucrarea indicată. Respectiv, în cadrul par. 3.2. este delimitată infracțiunea de vandalism de alte infracțiuni, inclusiv de infracțiunea de dezordini în masă.

În contextul delimitării infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de vandalism, autoarea nominalizată indică faptul că, „cu toate că ambele fapte penale fac parte din unul și același capitol al CP RM, doar obiectul juridic generic al acestora este același și îl constituie relațiile sociale care vizează securitatea și ordinea publică. Spre deosebire de obiectul juridic generic, obiectul juridic special și obiectul material al infracțiunilor delimitate este diferit”²⁴.

Pe bună dreptate, operațiunea de delimitare este esențială atât în contextul teoretic al dreptului penal, cât și în jurisprudență, iar observațiile relevate de autoarea S. Pilat accentuează un

²⁴ PILAT, Sofia. *Vandalismul (Analiza juridico-penală)*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2018. p. 201. ISBN 978-9975-121-45-3.

criteriu esențial pentru delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de vandalism, în baza structurii obiectului juridic, care diferă substanțial la ambele infracțiuni comparate.

O altă lucrare notorie, relevantă pentru subiectul analizat, este elaborată de către autorul V. Manea, fiind intitulată „Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor”. Lucrarea în cauză abordează distinct fiecare element constitutiv al infracțiunii privind acțiunile ce dezorganizează activitatea penitenciarelor, fapt ce a constituit un sprijin valoros pentru nuanțarea exactă în conținutul prezentei lucrări, a asemănărilor și deosebirilor existente între infracțiunile incriminate la art. 285 și 286 din CP RM, sub aspect obiectiv și subiectiv.

În aceeași ordine de idei, evidențiem o lucrare relevantă pentru subiectul abordat cu titlul „Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente”, autorii căreia sunt S. Brînză și V. Stati.

În cadrul lucrării respective, distinșii autori reflectă că „în niciun fel de circumstanțe infracțiunea de huliganism nu poate leza securitatea publică. Chiar atunci când e săvârșit de două sau mai multe persoane, huliganismul nu implică ambianța pe care o presupun dezordinile de masă. Aceasta pentru că dezordinile în masă reprezintă acțiunile unor mase de oameni, folosite de persoanele interesate ca instrument *sui generis* de atingere a scopurilor lor, luând în considerare psihologia mulțimii și canalizând conduita stihială a acesteia în direcția dorită. Cu alte cuvinte, dimensiunile celor săvârșite este ceea ce deosebește dezordinile de masă de huliganismul săvârșit de două sau mai multe persoane. Spre deosebire de dezordinile în masă, huliganismul nu poate fi săvârșit de câteva zeci, sute sau chiar mii de persoane. Aceasta, deși dezordinile în masă se pot dezvolta dintr-un act de huliganism, act care atrage pe parcurs tot mai mulți participanți, până când – cantitativ, dar și calitativ – se traversează linia de demarcare dintre huliganism și dezordinile în masă”²⁵.

Ideea în cauză scoate în lumină dimensiunea cantitativă și calitativă a infracțiunilor comparate. Respectiv, susținem faptul că una dintre diferențele esențiale dintre infracțiunea de huliganism și infracțiunea de dezordini în masă nu rezidă doar în numărul participanților, ci și în contextul social specific (scopurile urmărite). Astfel, autorii demonstrează că dezordinile în masă reprezintă o infracțiune mult mai complexă decât simpla asociere a mai multor persoane pentru comiterea unui act violent. Așadar, rezonăm cu ideea că dezordinile în masă pot porni dintr-un act

²⁵ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 8, p. 7 [citat 17.12.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2-12_0.pdf

huliganic, or, acest fapt arată dinamica escaladării faptelor ilicite și justifică necesitatea incriminării acestor fapte în norme juridico-penale separate.

Întru cercetarea infracțiunii de dezordini în masă din punct de vedere jurisprudențial, o contribuție covârșitoare o are lucrarea cu titlul „Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție”, care a fost elaborată de un grup de judecători, sub coordonarea autorului M. Poalelungi. Această lucrare include o selecție de hotărâri explicative în materie penală ale Plenului CSJ, care au drept obiectiv primordial clarificarea oficială a impreciziilor existente la nivel normativ și a neclarităților apărute în procesul practic.

Astfel, prin prisma aspectelor practice este explicată detaliat noțiunea „alte obiecte folosite în calitate de armă”, ca fiind „orice obiecte care au o altă destinație decât cea de atacare a unei persoane, ori de apărare contra unui atac, dar care pot cauza daune sănătății sau vieții persoanei (cuțit de bucătărie, topor, bătă, vargă de metal, lanț etc.)²⁶”. Concomitent, acțiunea „aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă” este deslușită ca „folosirea acestor obiecte în vederea anihilării victimei (tragerea țintită a focurilor de armă, aplicarea loviturilor, demonstrarea armei sau a obiectului folosit în calitate de armă în scopul intimidării etc.)”²⁷.

Deci, este indubitabil faptul că lucrarea aduce o contribuție marcantă la diferențierea și aplicarea coerentă și previzibilă a unor prevederi esențiale pentru practica judiciară, accentuând particularitățile noțiunii „aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă” și separat a noțiunii „alte obiecte folosite în calitate de armă”. Aceste explicații jurisprudențiale sprijină interpretarea și implementarea unitară a dispozițiilor art. 285 din CP RM, în special în situațiile în care făptuitorii pot folosi diverse obiecte care, deși nu sunt arme, prin simpla lor structură pot pune în pericol viața și sănătatea persoanelor.

1.2. Materiale științifice la tema tezei de doctor, publicate în străinătate

În scopul cercetării complexe a infracțiunii de dezordini în masă, au fost examinate și valorificate o serie de lucrări științifice internaționale remarcabile prin bogăția opiniilor doctrinare, controversate teoretice și concluzii argumentate referitoare la natura juridică a acestei infracțiuni. Aceste lucrări tratează în mod cuprinzător cadrul normativ internațional, oferă interpretări doctrinare aprofundate ale elementelor constitutive ale infracțiunii examinate, precum și analize comparate și explicații practice privind dezordinile în masă.

²⁶ POALELUNGI, Mihai et al. *Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție. Institutul Național al Justiției* [online]. Chișinău: Tipografia „Sirius”, 2019. p. 239 [citat 16.12.2024]. ISBN 978-9975-57-259-0. Disponibil: <https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf>

²⁷ *Ibidem*, p. 293.

Integrarea acestor contribuții în prezentul studiu științific permite nu doar extinderea orizontului de înțelegere a manifestărilor de încălcare a securității publice, dar și realizarea unei corelări între accepțiunile naționale și viziunile consacrate în doctrina internațională. Având în vedere că fenomenul dezordinilor în masă are o dimensiune istorică și socială semnificativă, aceste lucrări contribuie esențial la fundamentarea teoretică și practică a subiectului abordat, facilitând identificarea caracteristicilor definitorii, delimitarea de alte infracțiuni și comprehensiunea evoluției sale în timp și spațiu.

Mai mult, aportul doctrinar internațional servește drept suport metodologic pentru consolidarea justificărilor științifice, punând la dispoziție repere conceptuale și analize critice asupra infracțiunii de dezordini în masă, fapt ce îmbogățește și aprofundează substanțial prezentul studiu științific.

Pe plan internațional, infracțiunea de dezordini în masă a fost cercetată de către mai mulți doctrinari. În acest sens, dintre cele mai notabile lucrări, se evidențiază următoarele: E. Canetti. *Crowds and power*; D. Colomer Bea. *Reflexiones en torno al bien jurídico protegido en los delitos de desórdenes públicos*; V. Dobrinioiu, N. Conea. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*"; M.-V. Grigoriu. *Cauzele și conflictele contemporane*; G. Le Bon. *Psihologia mulțumilor*; T. Rotsch. „*Beteiligung am*” *Landfriedensbruch*?; T. Toader, O. Loghin. *Drept penal român. Partea specială*; Y. Nabat. *Ficher les manifestants: entre sauvegarde de l'ordre public et risques de répression politique*; G. Nistoreanu, A. Boroii. *Drept penal. Partea specială*"; V. T. Achimov. *Juridicheskie nauki ponjatie massovyh besporjadkov*; A. M. Bagmet. *Obiektivnaja storona massovyh besporjadkov (ST. 212 UK RF)*; L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin ș. a. *Ugolovnoe pravo: Chast' Obshhaja. Chast' Osobennaja*; V. G. Enghibarian. *Rassledovanie massovyh besporjadkov: teoreticheskie, organizacionnye i metodiko - kriminalisticheskie osnovy (po materialam Respubliki Armenija)*; V. D. Ivanov, P. V. Ivanov. *Ugolovnoe pravo (Obshhaja i Osobennaja chasti)*; S. A. Starostin. *Upravlenie organami vnutrennih del pri chrezvychajnyh situacijah (pravovye i organizacionnye aspekty)*; I. I. Kozacenko, Z. A. Neznamova ș. a. *Ugolovnoe pravo. Osobennaja chast': Uchebnik dlja vuzov*; S. K. Kudashkin. *Grupповое huliganstvo i massovye besporjadki: ugolovno-pravovaja harakteristika i problemy kvalifikacii*; A. I. Rarog. *Ugolovnoe pravo Rossijskoj Federacii. Osobennaja chast': Uchebnik*; A. I. Rarog, V. P. Stepalin ș. a. *Ugolovnoe pravo. Osobennaja chast' v voprosah i otvetah: Uchebnoe posobie*; O. V. Șvedova. *Ugolovno-pravovaja harakteristika tema massovyh besporjadkov (st. 212 UK RF)*.

În lucrarea intitulată „Ugolovnoe pravo (Obshhaja i Osobennaja chasti)”, autorii V. D. Ivanov și P. V. Ivanov intervin cu o specificare importantă cu referire la infracțiunile ce atentează la securitatea publică, accentuând faptul că „toate infracțiunile contra securității publice reprezintă

un pericol pentru o gamă largă de relații sociale, dăunând, în esență, nu doar intereselor unui individ, ci per ansamblu, condițiilor de viață sigure ale societății”²⁸.

Această idee evidențiază că incriminarea dezordinilor în masă are ca scop atât protejarea securității publice, cât și a valorilor sociale, precum: integritatea fizică, libertatea psihică și patrimoniul persoanelor. În asemenea conjunctură se profilează aspectul social și colectiv al pericolului sporit al infracțiunilor care atentează la securitatea publică, justificând din perspectivă doctrinară necesitatea unei reacții penale adecvate și diferențiate, dat fiind faptul că aceste tipuri de infracțiuni afectează concomitent diverse valori sociale.

Studiind cuprinzător infracțiunea de dezordini în masă, autorii L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin ș. a. , în lucrarea cu titlul „Ugolovnoe pravo: Chast’ Obshhaja. Chast’ Osobennaja” susțin că „dezordinile în masă constituie acțiunile unui număr nedeterminat de persoane (mulțime), care încalcă regulile de securitate publică, ale căror conținut se reflectă sub formă de violență, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietății, folosirea armelor de foc, dispozitivelor sau substanțelor explozive, precum și opunere de rezistență armată unui reprezentant al autorităților”²⁹.

Această interpretare doctrinară are o valoare științifică importantă pentru mai multe aspecte ale prezentului studiu științific, după cum urmează: 1) justifică poziționarea dezordinilor în masă în spectrul infracțiunilor contra securității publice; 2) susține caracterul complex al obiectului juridic special al infracțiunii; 3) clarifică esența colectivă a faptei, prin indicarea ideii că infracțiunea se comite de un grup nedeterminat de persoane unite, care formează o mulțime; 4) enumeră formele de manifestare a acțiunilor ce însoțesc faptele de organizare, conducere și participare activă la dezordini în masă.

În același context, autoarea O. V. Șvedova, în lucrarea „Ugolovno-pravovaja harakteristika tema massovyh besporjadkov (st. 212 UK RF)”, analizează vast subiectul dezordinilor în masă și punctează că „dezordinile în masă ar trebui înțelese ca fiind comiterea de către un număr mare de persoane (o mulțime) a unor acțiuni menite să încalce normele de comportament stabilite în societate, însoțite de violență împotriva persoanelor, pogromuri, incendieri, distrugerea sau deteriorarea proprietății, rezistența armată față de un reprezentant al autorităților, utilizarea de

²⁸ ИВАНОВ, В.Д., ИВАНОВ, П.В. *Уголовное право (Общая и Особенная части): Учебник для средних учебных заведений (техникумов, колледжей) юридического профиля*. Москва: Издательство «ПРИОР», 2001. с. 273. ISBN 5-7990-0496-5.

²⁹ ГАУХМАН, Л.Д. и др. *Уголовное право: Часть Общая. Часть Особенная. Учебник*. Москва: «Юриспруденция», 1999. с. 560. ISBN 5-8401-0003-X.

arme, dispozitive explozive, substanțe explozive, otrăvitoare sau alte substanțe și obiecte care prezintă un pericol pentru alții”³⁰.

Relevanța contribuției autoarei menționate constă în conceperea unei definiții cuprinzătoare și detaliate a fenomenului de dezordini în masă, care nu se limitează la simpla idee de violență colectivă. Întrucât în spectrul noțiunii propuse se regăsește și acțiunea de utilizare a diverselor obiecte și substanțe periculoase pentru viața și sănătatea persoanelor, se evidențiază astfel că pericolul social al acestei infracțiuni derivă și din caracterul potențial letal și imprevizibil al mijloacelor folosite în timpul săvârșirii infracțiunii. Mai mult, poziția susținută de către autoarea O. V. Șvedova nuanțează inclusiv o accepțiune mai amplă asupra obiectului juridic special protejat de norma penală.

Un aport vădit pentru cercetarea subiectului abordat o are autorul V. T. Akimov, care în lucrarea „Juridicheskie nauki ponjatie massovyh besporjadkov” reliefează mai multe noțiuni ale conceptului „dezordini în masă”, accentuând în mare parte ideea că „dezordinile în masă sunt încălcări grave ale securității publice comise de un grup mare de oameni (mulțime), care sunt însoțite de violență împotriva persoanelor, daune aduse proprietății, rezistență armată față de reprezentanții autorității, în timpul cărora funcționarea organelor de drept este paralizată”³¹.

Spre deosebire de alte surse, autorul menționat remarcă efectul perturbator al dezordinilor în masă asupra îndeplinirii normale a atribuțiilor de serviciu de către reprezentanții autorităților, specificând că gravitatea infracțiunii provine din destabilizarea socială și paralizarea activității organelor de drept. Deci, opinia autorului este esențială atât pentru a proba pericolul social al dezordinilor în masă, cât și efectul lor de blocare sau slăbire a mecanismelor statului în procesul de asigurare a securității publice.

O deosebită contribuție pentru elaborarea prezentului demers științific o are lucrarea intitulată „Upravlenie organami vnutrennih del pri chrezvychajnyh situacijah (pravovye i organizacionnye aspekty)”, al cărei autor este S. A. Starostin. În cadrul acesteia este realizată o categorisire detaliată a formelor de dezordini în masă, respectiv, autorul distinge următoarele criterii de grupare a dezordinilor în masă:

„1) în funcție de cauzele apariției: politice, economice, sociale, etnice, religioase, ecologice, cauzate de acțiunile ilegale ale forțelor de ordine;

³⁰ ШВЕДОВА, О.В. Уголовно-правовая характеристика тема массовых беспорядков (ст. 212 УК РФ): магистерская диссертация. Красноярск, 2016. с. 89 [citat 20.11.2024]. Disponibil: https://elib.sfu-kras.ru/bitstream/handle/2311/30275/magisterskaya_dissertaciya_shvedovoy_o.v.1.pdf?sequence

³¹ АКИМОВ, В.Т. Юридические науки понятие массовых беспорядков. В: Наука и образование сегодня [online]. 2019, № 6 (41). Часть 2, с. 93 [citat 18.09.2025]. ISSN 2541-7789. Disponibil: <https://publikacija.ru/images/PDF/2019/41/Science-and-education-today-6-41-2.pdf>

2) în funcție de urmările survenite: cu cauzarea decesului, cu cauzarea vătămarilor integrității corporale sau a sănătății, indiferent de gradul acestora, cu cauzarea prejudiciilor materiale;

3) în funcție de locul comiterii dezordinilor în masă: în localități și în instituții penitenciare;

4) în funcție de durata dezordinilor în masă: de lungă durată și intermitente;

5) în funcție de numărul participanților: cu participarea până la 100 de persoane, cu participarea până la 1000 de persoane, cu participarea până la 10 000 de persoane, cu participarea a mai mult de 10 000 de persoane;

6) în funcție de modul de declanșare: spontane și premeditate”³².

Clasificarea propusă de către autorul S. A. Starostin demonstrează că infracțiunea de dezordini în masă nu poate fi privită ca un fenomen omogen, dar poate avea manifestări și forme variate, influențate de diverși factori, cum ar fi: politici, sociali, economici etc. Această abordare oferă o bază teoretică solidă pentru a demonstra că infracțiunea analizată constituie un fenomen proeminent, cu multiple dimensiuni sociale și juridice, aspect care contribuie la determinarea tipurilor de intenții, precum spontane sau premeditate, ceea ce este important pentru încadrarea juridică a infracțiunii și individualizarea pedepselor penale, în funcție de gradul de pregătire a faptelor ilicite.

Autorul D. Colomer Bea, în lucrarea cu titlul „Reflexiones en torno al bien jurídico protegido en los delitos de desórdenes públicos” reflectează că „afectarea relațiilor sociale prin comiterea dezordinilor în masă este întruchipată într-o serie de bunuri și interese care reprezintă condițiile externe și materiale ale exercitării sale, care includ, primordial, libertatea de a acționa, viața și integritatea fizică a indivizilor și bunurile acestora”³³.

În context, raportând opinia autorului D. Colomer Bea la obiectul juridic special al infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM, se reliefează natura multiplă a obiectului juridic special al infracțiunii de dezordini în masă. Astfel, obiectul juridic special principal al infracțiunii menționate înglobează valorile sociale, care protejează securitatea publică, iar cel secundar cuprinde ocrotirea valorilor sociale, precum: integritatea fizică și/sau psihică a persoanei, plenitudinea bunurilor persoanei.

Tot sub optica obiectului juridic special al infracțiunii de dezordini în masă, în lucrarea intitulată „Ficher les manifestants: entre sauvegarde de l’ordre public et risques de répression

³² СТАРОСТИН С.А. Управление органами внутренних дел при чрезвычайных ситуациях (правовые и организационные аспекты). Москва: БЕК, 1994. с. 84. ISBN 5-7975-0325-5.

³³ COLOMER BEA, David. Reflexiones en torno al bien jurídico protegido en los delitos de desórdenes públicos. In: *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología* [online]. 2017, núm. 19-18, p. 15 [citat 30.07.2025]. ISSN 1695-0194. Disponibil: <https://revistacriminologia.com/19/recpc19-18.pdf>

politique”, autorul Y. Nabat remarcă faptul că „însuși termenul „violență” este folosit în mod regulat pentru a denunța atât comiterea unor violențe fizice împotriva persoanelor, cât și cauzarea unor prejudicii materiale și psihice”³⁴.

Viziunea autorului Y. Nabat vine să sprijine ideea recunoscută unanim în doctrina juridică, și anume că natura complexă a obiectului juridic special se prezintă prin spectrul protecției securității publice (componenta colectivă) și a valorilor sociale precum: integritatea fizică, libertatea psihică și patrimoniul persoanelor (componenta individuală). De aici se deduce că pericolul social specific al infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM derivă tocmai din tipologia diversificată a valorilor sociale protejate de norma penală, explicând esența incriminării dezordinilor în masă distinct în legea penală.

În aceeași conjunctură, un suport important pentru cercetarea subiectului vizat îl constituie lucrarea „Rassledovanie massovyh besporjadkov: teoreticheskie, organizacionnye i metodiko - kriminalisticheskie osnovy (po materialam Respubliki Armenija)”, elaborată de către autorul V. G. Enghibarian, în cadrul căreia autorul concludă că „obiectul dezordinilor în masă include relațiile sociale, care se dezvoltă în sfera de protecție a securității publice. Trebuie avut în vedere faptul că dezordinile în masă sunt însoțite, în esența lor, de comiterea unui număr mare de infracțiuni care depășesc domeniul de aplicare al *corpus delicti* investigat. Și viceversa, comiterea de infracțiuni individuale se poate transforma adesea în dezordini în masă”³⁵.

Aportul autorului menționat se evidențiază prin justificarea caracterului dinamic și extins al fenomenului de dezordini în masă. În acest sens, poate fi admisă ipoteza, precum că dezordinile în masă pot implica în sine comiterea mai multor fapte ilicite conexe. Deci, fără îndoială, opinăm că faptele ilegale comise pot fi calificate în baza unui concurs de infracțiuni, în cazul în care multiplele încălcări sunt săvârșite în cadrul aceluiași eveniment sau în legătură cu acesta, având un caracter conex sau simultan. Prin urmare, atestăm că este posibilă comiterea infracțiunii de dezordini în masă împreună cu alte fapte penale care, în funcție de circumstanțele și gravitatea celor comise, pot fi apreciate ca făcând parte dintr-un concurs de infracțiuni.

Concomitent, autorul V. G. Enghibarian se pronunță asupra unei acțiuni adiacente a faptelor incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM, după cum urmează: „incendiul este un act care vizează incendierea clădirilor, a diferitelor obiecte și a autovehiculelor, care provoacă

³⁴ NABAT, Yoann. Ficher les manifestants: entre sauvegarde de l’ordre public et risques de répression politique. In: *La Revue des droits de l’homme* [online]. 2025, nr. 27, p. 361 [cit. 30.07.2025]. ISSN 2264-119X. Disponibil: <https://journals.openedition.org/revdh/21362>

³⁵ ЕНГИБАРИАН, В.Г. Расследование массовых беспорядков: теоретические, организационные и методико – криминалистические основы (по материалам Республики Армения): диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2015. с. 85.

prin diverse mijloace apariția de flăcări deschise, capabile să se transforme într-un incendiu, adică un proces de ardere necontrolată, însoțit de distrugerea valorilor materiale și care pune în pericol viața și sănătatea oamenilor”³⁶.

Explicația detaliată privind provocarea incendiului în contextul infracțiunii examinate clarifică sensul juridico-penal al noțiunii de „incendiere” în calitate de acțiune de manifestare a dezordinilor în masă, indicând că pericolul social al incendierii rezultă nu doar din distrugerea bunurilor mobile și imobile, dar și din amenințarea directă pe care o prezintă pentru viața și sănătatea persoanelor.

O lucrare renumită, specifică domeniului abordat, se intitulează „Psihologia mulțimilor”, elaborată de către autorul G. Le Bon, care opinează că „o mulțime înglobează o gamă diferită de trăsături ale persoanelor care o formează. Se prezumă că, în eventualitatea în care o aglomerație de oameni se adună, indiferent de obiectivul acestora, sentimentele, ideile și trăirile acestora iau o direcție comună, iar conștiința personalității, în mod evident, dispare”³⁷.

Prin afirmația acestuia, se explică modul în care o masă de oameni, indiferent de scopul inițial al acestora, poate ajunge să manifeste o voință colectivă distinctă de dorințele individuale. Deci, dispariția conștiinței individuale și orientarea sentimentelor și ideilor într-o direcție comună reprezintă elemente esențiale pentru a înțelege și determina corect motivele și scopurile degenerării unor adunări pașnice în acțiuni violente.

Tot autorul menționat recunoaște două elementele esențiale ale dezordinilor în masă, și anume: mulțimea și agresivitatea, însă admite și existența unui al treilea element al dezordinilor în masă – violența, iar uneori agresivitatea și violența sunt percepute ca elemente similare³⁸.

Așadar, se susține recunoașterea violenței în calitate de element separat al infracțiunii de dezordine în masă în contextul cercetării laturii obiective a infracțiunii respective. Prin urmare, agresivitatea, fiind o dispoziție psihică, se concretizează, de regulă, în acte de violență (fizică sau psihică), manifestate prin incendieri, pogromuri, distrugeri de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, care afectează direct securitatea publică. Acest fapt fundamentează teoretic justificarea incriminării acestui tip de comportament, demonstrând că pericolul social rezultă tocmai din combinarea celor trei elemente: grupul de persoane, starea de agresivitate și violența exercitată asupra persoanelor sau bunurilor în timpul dezordinilor în masă.

³⁶ *Ibidem*, c. 64.

³⁷ LE BON, Gustave. *Psihologia mulțimilor (traducere în limba română: Mariana Tabacu)* [online]. București: ANTET XX PRESS, p. 8 [citat 11.11.2024]. ISBN 973-99336-2-9. Disponibil: <https://alingavreliuc.wordpress.com/wp-content/uploads/2010/10/gustave-le-bon-psihologia-multimilor.pdf>

³⁸ *Ibidem*, p. 9.

Un aport valoros pentru prezentul demers științific îl are lucrarea autorului E. Canetti intitulată „Crowds and power”, în care sunt trasate următoarele caracteristici ale mulțimii: „1) apare oriunde oamenii sunt împreună; 2) este spontană, multiplă și coezivă; 3) este compusă dintr-un număr mare de persoane, însă numărul acesta este imposibil de apreciat în mod exact; 4) poate fi distructivă; 5) se stinge la fel de repede precum a apărut și adesea la fel de inexplicabil”³⁹.

Lucrarea autorului menționat oferă o perspectivă complexă asupra naturii și dinamicii mulțimilor, aspect care are o valoare științifică deosebită pentru înțelegerea motivelor și scopurilor declanșatoare ale dezordinilor în masă. Prin indicarea caracteristicilor mulțimii (spontaneitatea, coeziunea, multitudinea, potențialul distructiv și efemer), se confirmă că dezordinile în masă trebuie privite nu doar ca simple fapte penale, dar ca fenomene sociale multilaterale, care justifică existența unei reglementări penale distincte, datorită trăsăturilor lor particulare, care amenință direct și real securitatea publică.

În lucrarea intitulată „Cauzele și conflictele contemporane”, autorul M.-V. Grigoriu identifică trei tipuri ale violenței, în ordinea ce urmează: „1) violența privată, care, la rândul său, poate fi: a) violența criminală: mortală (omorul, otrăvirea persoanelor, execuții capitale); corporală (lovituri și răni voluntare); sexuală; b) violența non criminală, care implică suicidul și tentativa de suicid, accidente rutiere, de muncă etc. ; 2) violența colectivă, care include: a) violența cetățenilor contra puterii, terorismul, revoluțiile și grevele, b) violența puterii contra cetățenilor, terorismul de stat, violența industrială; 3) violența paroxistică – războiul”⁴⁰.

Din punct de vedere al zonelor de violență, concludem că dezordinile în masă constituie o formă de violență colectivă, manifestată fie împotriva reprezentanților autorităților, prin opunere de rezistență violentă sau armată, fie împotriva persoanelor sau bunurilor acestora, prin aplicarea violenței împotriva persoanelor, pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă. În acest sens, subliniem că infracțiunea examinată nu are caracter individual, dar presupune implicarea unui grup de persoane, ceea ce justifică faptul că legea penală trebuie să o trateze distinct, în raport cu alte acțiuni ce implică violența.

O deosebită relevanță pentru prezentul studiu o are lucrarea cu titlul „Ugolovnoe pravo. Osobennaja chast’: Uchebnik dlja vuzov”, al cărei autori sunt I. I. Kozacenko, Z. A. Neznamova ș. a. În legătură cu condiția ca faptele prejudiciabile incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din

³⁹ CANETTI, Elias. *Crowds and power* (traducere în limba engleză: Victor Gollancz) [online]. New York: Seabury Press, 1978. p. 77 [citat 25.07.2025]. ISBN 0-8264-0211-9. Disponibil: https://asounder.org/resources/canetti_crowdsandpower.pdf

⁴⁰ GRIGORIU, Marian-Valentin. *Cauzele și conflictele contemporane* [online]. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2006. p. 26 [citat 11.11.2024]. ISBN (10) 973-745-019-1. Disponibil: <https://pdfcoffee.com/conflicte-contemporane-pdf-free.html>

CP RM trebuie să fie însoțite obligatoriu de anumite acțiuni, autorii enumeră formele specifice de acțiuni, prin care se materializează faptele de organizare, conducere sau participare activă la dezordini în masă, *in concreto*: „manifestarea violenței, adică acțiuni care vizează forțarea altor persoane la îndeplinirea anumitor acțiuni, prin presiune fizică sau psihică, rezistență violentă la cererile legitime ale autorităților, constrângerea violentă a funcționarilor guvernamentali pentru a comite acțiuni ilegale, intimidarea acestora etc. ; provocarea pogromurilor, adică prejudicierea locuințelor, clădirilor administrative, bunurilor aflate în acestea, mijloacelor de transport; provocarea incendiilor; distrugerea obiectelor; utilizarea armelor de foc”⁴¹.

Enumerarea și exemplificarea formelor concrete de manifestare a infracțiunii de dezordini în masă are o importanță majoră, întrucât nu orice încălcare poate fi calificată în baza alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM, însă doar organizarea, conducerea sau participarea activă la dezordini în masă, însoțite de acțiunile indicate expres și exhaustiv în norma incriminatorie. Deci, pericolul social al acestei infracțiuni rezultă nu doar din amploarea mulțimii implicate, dar și din natura ilicită și periculoasă a acțiunilor săvârșite prin aceasta.

O altă lucrare, în care este abordată amplu infracțiunea de dezordini în masă, poartă titlul „Grupповое хулиганство и массовые беспорядки: уголовно-правовая характеристика и проблемы квалификации” și este elaborată de către autorul S. K. Kudașkin, care dedică capitolul 2 al lucrării pentru a caracteriza, din punct de vedere juridico-penal, infracțiunea de dezordini în masă și pentru a o distinge de infracțiunea de huliganism.

Așadar, autorul menționat remarcă că „stabilirea unui număr minim de persoane care să definească caracterul masiv este practic imposibilă, motiv pentru care, în vederea unei calificări juridice corecte, este necesar să fie luate în considerare toate trăsăturile faptei socialmente periculoase în ansamblul lor: contextul în care sunt comise asemenea fapte, mărimea localității și a numărului de persoane implicate în tulburări, capacitatea mulțimii de a paraliza sau de a îngreuna semnificativ activitatea autorităților și a instituțiilor publice”⁴².

Ideea autorului permite conchiderea faptului că, pentru o calificare juridico-penală corectă, nu este suficientă simpla apreciere numerică a participanților, însă este necesară o analiză sistematizată a faptelor săvârșite, amploarea dezordinilor în masă, capacitatea mulțimii de a afecta activitatea autorităților și proporția socialmente periculoasă a acțiunilor. O asemenea explicație

⁴¹ КОЗАЧЕНКО, И.Я. и др. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов*. Москва: Издательство Норма (Издательская группа НОРМА-Инфра М), 2001. с. 504. ISBN 5-89123-511-0.

⁴² КУДАШКИН, С.К. *Групповое хулиганство и массовые беспорядки: уголовно-правовая характеристика и проблемы квалификации*: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2020. с. 147.

sprijină accepțiunea că dezordinile în masă, prin natura lor, trebuie înțelese ca fenomen colectiv cu potențial real de destabilizare a securității publice și nu doar ca o simplă adunare numeroasă.

Tot în lucrarea citată autorul accentuează că „atunci când se realizează distincția între huliganism și dezordini în masă, este necesar să se țină cont de numărul de persoane care comit acțiuni periculoase: dezordinile în masă se caracterizează prin acțiunile unui număr mare de oameni, care creează efectul unei mulțimi și influențează relațiile care asigură securitatea publică în ansamblu, iar huliganismul comis în grup include o sferă mai restrânsă a relațiilor sociale expuse influenței criminale. În cazul huliganismului comis de două sau mai multe persoane, făptuitorii nu pot fi numiți o mulțime; toți urmăresc încălcarea gravă a ordinii publice și exprimă o lipsă de respect clară față de societate”⁴³.

Importanța acestei precizări constă în argumentarea distinctivă a existenței criteriului cantitativ și calitativ, fapt ce diferențiază infracțiunea de dezordini în masă de cea de huliganism. Prin urmare, menționăm că dezordinile în masă înglobează acțiuni ilicite comise de un număr considerabil de persoane, care prin efectul de „mulțime” afectează relațiile cu privire la securitatea publică, în timp ce huliganismul, chiar dacă este săvârșit în grup, are un impact mai restrâns, vizând doar încălcarea ordinii publice. Această distincție este esențială pentru o calificare juridică corectă, întrucât nuanțează că dezordinile în masă au un pericol social major și un obiect juridic special mai vast, comparativ cu cel al infracțiunii de huliganism.

O lucrare consacrată exclusiv caracteristicii juridico-penale a infracțiunii de dezordini în masă este elaborată de către autorul A. M. Bagmet și are titlul „Объективная сторона массовых беспорядков (Ст. 212 УК РФ)”.

Autorul expune în mod amplu și detaliat noțiunea „pogrom” ca fiind „un spectacol șovinist împotriva unei naționalități sau a altui grup de populație, însoțit de jafuri și crime. Pogromul este un termen colectiv care caracterizează acțiunile socialmente periculoase ale participanților activi la dezordini în masă și vizează distrugerea sau devastarea bunurilor, a mijloacelor de transport, a mijloacelor de comunicare, care sunt adesea însoțite de violență, maltratarea persoanelor, omor, viol, jaf, furt. Săvârșirea de infracțiuni distincte, comise în cursul unui pogrom, ar trebui calificată în conformitate cu normele privind cumulul de infracțiuni”⁴⁴.

Aportul distinct al autorului se relevă prin oferirea unei explicații cuprinzătoare privind noțiunea „pogrom”, ceea ce confirmă că acțiunea în cauză poate surmonta limitele de aplicabilitate

⁴³ *Ibidem*, c. 221.

⁴⁴ БАГМЕТ А.М. Объективная сторона массовых беспорядков (Ст. 212 УК РФ). В: *Вестник Московского университета МВД России* [online]. 2019, № 6, с. 57 [citat 24.02.2025]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/obektivnaya-storona-massovyh-besporядkov-st-212-uk-rf/viewer>

a art. 285 din CP RM, incluzând o gamă largă de fapte ilicite. Această abordare evidențiază pericolul social deosebit al pogromurilor și întărește, sub aspect juridico-penal, necesitatea încadrării faptelor săvârșite, potrivit regulilor privind cumulul de infracțiuni, în cazul în care cele comise de către făptuitor depășesc circumscrierile de încadrare juridică în baza art. 285 din CP RM.

Sub un aspect mai îngust, autorul A. I. Rarog, în lucrarea cu titlul „Ugolovnoe pravo Rossijskoj Federacii. Osobennaja chast’: Uchebnik”, remarcă faptul că „pogromurile sunt acțiuni ce includ deteriorarea spațiilor de locuit sau birourilor de muncă, vehiculelor, mijloacelor de comunicații, precum și distrugerea sau jefuirea acestora”⁴⁵.

Precizarea restrânsă a autorului se concentrează pe caracterul material al acțiunilor și contribuie la înțelegerea diferențelor de conținut între formele de manifestare a dezordinilor în masă, evidențiind că, în contextul acestora, pogromurile se realizează prin acțiuni îndreptate prioritar asupra bunurilor.

O lucrare relevantă pentru prezentul studiu este elaborată de către autorii G. Nistoreanu și A. Boroș și are titlul „Drept penal. Partea specială”. Autorii respectivi menționează că „îndemnul înseamnă o incitare, trezirea unui interes, ceea ce înseamnă mai puțin decât o determinare și nu se îndreaptă către o anumită persoană, ci este adresat publicului, pentru a nu respecta legile ori pentru a săvârși infracțiuni. Acesta se poate înlăptui prin grai, scris sau prin orice alte mijloace”⁴⁶.

Opinia remarcată clarifică din perspectivă doctrinară și comparativă sensul termenului „chemări”, prevăzut la alin. (3) al art. 285 din CP RM. Deci, prin coroborarea prevederilor alin. (3) al art. 285 din CP RM și ale art. 368 din Codul penal al României, care incriminează fapta de instigare publică, putem conchide că acțiunea „chemări”, incriminată în norma juridică din CP RM, poate fi privită drept o formă de îndemn sau apel adresat publicului larg, care, în esență, nu presupune determinarea directă a unei persoane concrete la comiterea unor ilegalități, însă trezirea interesului colectiv pentru nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor.

Tot sub optica reglementării stabilite la alin. (3) al art. 285 din CP RM se evidențiază lucrarea intitulată „Drept penal român. Partea specială”, în conținutul căreia autorii T. Toader și O. Loghin indică asupra imperativității subzistării a trei condiții cumulative: „1) existența

⁴⁵ ПАПОГ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. Москва: «Юристъ», 2001. с. 313. ISBN 5-7975-0424.

⁴⁶ NISTOREANU, Gheorghe, BOROȘ, Alexandru. *Drept penal. Partea specială (Curs universitar)*. București: „ALL Beck”, 2002. p. 480. ISBN 973-655-182-2.

îndemnului; 2) adresarea îndemnului către public. Dacă îndemnul se adresează uneia sau mai multor persoane determinate, cerința legii nu este îndeplinită; 3) îndemnul trebuie să se refere la nerespectarea legilor sau la săvârșirea de infracțiuni. Poate fi vorba de nerespectarea unei anumite legi sau dispoziții legale ori de nerespectarea legilor în general. La fel, poate fi vorba de săvârșirea unei infracțiuni determinate sau de săvârșirea de infracțiuni în general”⁴⁷.

Prin reliefarea condițiilor de tipicitate proprii acțiunii de „chemare”, reglementate la alin. (3) al art. 285 din CP RM, se nuanțează natura actului de instigare, fapt ce prezumă imperativitatea îndeplinirii cumulative a celor trei criterii pentru tragerea la răspunderea penală, în baza alineatului respectiv. Așadar, acestea pot fi considerate drept un filtru conceptual util pentru evitarea încălcării libertății de exprimare, printr-o interpretare abuzivă a termenului „chemare” și extinderii nejustificate a sferei de incriminare a faptei respective.

În aceeași ordine de idei, reliefăm lucrarea intitulată „Drept penal. Partea specială. Volumul II”, ai cărei autori sunt V. Dobrinoiu și N. Conea. Vis-a vis de normele coroborate supra, autorii menționați indică faptul că „participația penală este posibilă sub toate formele sale: coautorat, instigare sau complicitate. Coautorii efectuează împreună acțiunea de instigare. Poate fi instigator acela care determină pe un altul să îndeplinească publicul la nerespectare față de legi sau la comiterea de infracțiuni. Poate fi complice acela care ajută sau înlesnește pe făptuitor la comiterea infracțiunii, procurându-i mijloacele de difuzare a îndemnului publicului la nerespectarea legilor sau la săvârșirea de infracțiuni”⁴⁸.

Așadar, această opinie confirmă concluzia că fapta indicată la alin. (3) al art. 285 din CP RM poate îmbrăca un caracter colectiv și organizat, or, este pasibilă de răspundere penală atât persoana care face în mod direct apelul public la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, cât și persoanele care contribuie sub diverse forme la realizarea unor astfel de chemări (determinare, ajutor în propagare, facilitarea difuzării chemărilor etc.).

În lucrarea „Ugolovnoe pravo. Osobennaja chast’ v voprosah i otvetah: Uchebnoe posobie”, autorii A. I. Rarog, V. P. Stepalin ș. a. explică acțiunea adiacentă - opunerea de rezistență armată unui reprezentant al autorităților, ca fiind „folosirea directă a armelor de foc, a armelor albe

⁴⁷ TOADER, Tudorel, LOGHIN, Octavian. *Drept penal român. Partea specială. Ediția a III-a revăzută și adăugită*. București: Casa de editură și presă „ȘANSA”, 1999. p. 587. ISBN 973-9167-88-8.

⁴⁸ DOBRINOIU, Vasile, CONEA, Nicolae. *Drept penal. Partea specială. Volumul II. Teorie și practică judiciară*. București: „Lumina Lex”, 2000. p. 559. ISBN 973-588-281-7.

sau a altor arme sau amenințarea utilizării acestora împotriva unui reprezentant al autorităților pentru a preveni restabilirea ordinii și suprimarea ultrajelor de mulțime”⁴⁹.

Tangențial normei legale prestabilite la art. 285 din CP RM, relevanța opiniei doctrinare constă în diferențierea opunerii de rezistență armată de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților, or, prima acțiune presupune o manifestare distinctă a pericolului social, prin utilizarea exclusivistă a armelor de foc față de reprezentanții autorităților, iar a doua – se rezumă la aplicarea violenței asupra reprezentanților autorităților. Deci, opunerea de rezistență armată reprezentanților autorităților implică în mod obligatoriu utilizarea armelor de foc, ceea ce indică asupra unei escaladări a agresiunii și o intensitate crescută a atitudinii infracționale, fapt ce împiedică reprezentanții autorităților de a restabili climatul social normal și poate pune în pericol direct viața și integritatea fizică a acestora.

În privința participării la dezordini în masă, autorul T. Rotsch, în lucrarea „„Beteiligung am” Landfriedensbruch?”, consideră că „fapta nu se materializează prin simpla participare, ci mai degrabă prin comiterea actelor de violență sau amenințări la adresa securității publice. Răspunderea penală poate fi aplicată numai membrului mulțimii, care pune în pericol securitatea publică”⁵⁰.

Importanța opiniei formulate de către autorul menționat constă în punctarea criteriilor de angajare a răspunderii penale pentru participarea la dezordini în masă, prin concluderea că, în contextul dezordinilor în masă, simpla prezență fizică într-o mulțime nu este suficientă pentru tragere la răspundere penală. Bunăoară, această idee este esențială pentru a delimita participarea activă la dezordini în masă de cea pasivă, or, persoana trebuie să adopte un comportament activ, concretizat în acte de violență sau amenințări, care pun efectiv în pericol securitatea publică și a altor valori sociale protejate de legea penală.

1.3. Concluzii la capitolul 1

1. Din examinarea surselor doctrinare privind subiectul tezei de doctorat, se subliniază aportul semnificativ al autorilor de prestigiu din Republica Moldova și de peste hotarele acesteia, care au analizat problematica dezordinilor în masă din perspective variate. Părerile diversificate ale acestor doctrinari au constituit un fundament important pentru formarea unor idei aprofundate și extinse cu privire la fenomenul dezordinilor în masă.

⁴⁹ РАРОГ, А.И. и др. *Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах: Учебное пособие*. Москва: «Юристъ», 2000. с. 314. ISBN 5-7975-0325-5.

⁵⁰ ROTSCH, Thomas. „Beteiligung am” Landfriedensbruch? In: *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* [online]. 2015, nr. 12, p. 583 [citat 29.07.2025]. Disponibil: https://www.zis-online.com/dat/ausgabe/2015_12_ger.pdf

2. Valoroase contribuții pentru elucidarea diferendelor existente și soluționarea problemelor ce țin de aspectele doctrinare și normative privind infracțiunea de dezordini în masă au avut lucrările elaborate de către următorii autori: A. Borodac, A. Barbăneagră, S. Brînză, V. Stati, X. Ulianovschi, V. Chirița, V. Cușnir, R. Cojocaru, V. Bujor, O. Rotari, A. Cazacicov, I. Macari, V. Manea, A. Tighineanu, S. Pilat, S. Copețchi, M. Poalelungi (Republica Moldova); V. Dobrinioiu, N. Conea, M.-V. Grigoriu, T. Toader, O. Loghin, G. Nistoreanu, A. Boroii (România); E. Canetti (Statele Unite ale Americii); D. Colomer Bea (Spania); T. Rotsch (Germania); Y. Nabat, G. Le Bon (Franța); V. T. Akimov, A. M. Bagmet, L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin, S. A. Starostin, V. D. Ivanov, P. V. Ivanov, I. I. Kozacenko, Z. A. Neznamova, S. K. Kudașkin, O. V. Șvedova, A. I. Rarog, V. P. Stepalin (Federația Rusă) ș. a.

3. În procesul de delimitare a infracțiunii de dezordini în masă de alte fapte penale asemănătoare, cum ar fi violarea dreptului la libertatea întrunirilor; distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor; acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor; huliganismul; vandalismul; chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova, importante sugestii se regăsesc în lucrările următorilor autori: S. Brînză, V. Stati, X. Ulianovschi, I. Țurcanu, V. Grosu, V. Chirița, V. Manea, S. Pilat, S. Copețchi, A. Boroii, L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin, S. K. Kudașkin, O. V. Șvedova, A. I. Rarog, V. P. Stepalin ș.a.

4. Cu toate că infracțiunea de dezordini în masă a fost investigată atât din perspectiva dreptului penal național, cât și a celui internațional, se atestă că problematica acesteia nu a fost complet soluționată, iar examinarea unor particularități specifice infracțiunii în cauză a fost parțială sau totalmente omisă.

5. Cercetarea multilaterală și extinsă a opiniilor doctrinarilor a contribuit la clarificarea unor aspecte legate de interpretarea sensului conceptului „dezordini în masă”, descrierea și demonstrarea interdependenței dintre conceptele „securitate publică” și „ordine publică”, identificarea și caracterizarea detaliată a elementelor obiective și subiective ale infracțiunii de dezordini în masă, precizarea tipologiei componenței de infracțiune și a momentului consumării acesteia, elucidarea și explicarea distincțiilor dintre infracțiunea de dezordini în masă și alte fapte penale asemănătoare, identificarea și rezolvarea unor curențe normative depistate în conținutul normativ al art. 285 din CP RM.

6. Fundamentându-ne pe cele constate, ne propunem să soluționăm o serie de probleme, printre care:

1) evaluarea normei de incriminare prevăzută la art. 285 din CP RM, sub aspectul eficienței preventive raportate la noile emergente și modalități faptice, prin care se pot manifesta dezordinile în masă;

2) cercetarea retrospectivă a cadrului normativ de incriminare a faptei de dezordini în masă, precum și studierea prevederilor legale ale legislațiilor penale ale unor state membre UE și ale altor state, sub aspectul răspunderii juridice pentru comiterea infracțiunii de dezordini în masă și alte fapte penale asemănătoare;

3) determinarea corelației dintre conceptele „ordine publică” și „securitate publică” în procesul de calificare juridică a infracțiunii de dezordini în masă;

4) elucidarea și cercetarea elementelor constitutive obiective și subiective ale infracțiunii de dezordini în masă;

5) investigarea semnelor variabile și estimative din cadrul componenței de infracțiune prevăzute la art. 285 din CP RM;

6) concretizarea momentului de consumare a infracțiunii de dezordini în masă;

7) stabilirea motivelor și scopurilor comiterii infracțiunii de dezordini în masă;

8) delimitarea dezordinilor în masă de alte infracțiuni similare;

9) formularea unor recomandări, sub formă de *lege-ferenda*, în scopul modificării conținutului normativ al art. 285 din CP RM.

2. RETROSPECTIVA INCRIMINĂRII ȘI ELEMENTE DE DREPT COMPARAT CU PRIVIRE LA INFRAȚIUNEA DE DEZORDINI ÎN MASĂ

2.1. Evoluția cadrului normativ incriminator al infracțiunii de dezordini în masă

Din cercetarea retrospectivă a fenomenului de dezordini în masă se deduce că, în timpurile străvechi, acestea se manifestau sub formă de războaie, invazii, revolte, răscoale, bătălii care stârneau diverse tipuri de conflicte între civilizații, aplicându-se principiul *inter arma silent leges*. Acțiunile enumerate reies din conflictualitatea apărută între popoare sau în cadrul unei societăți.

În trecut războiul constituia, de regulă, calea de soluționare a diferendelor dintre state în condițiile în care conținutul relațiilor internaționale ale acestora era determinat, în special, de lupta pentru cucerirea de teritorii, acapararea de sclavi sau realizarea hegemoniei în anumite zone geopolitice. Pacea constituia în această perioadă doar pauza dintre două războaie sau ordinea temporară impusă cu forța de către un stat mai puternic. Totuși, ca în atâtea domenii ale culturii și civilizației umane, perioada antichității a constituit embrionul unor idei și instituții⁵¹.

Normele procesual-penale și penale din perioada statului geto-dac păstrează unele urme din normele societăților anterioare, în special răzbunarea sângelui. Normele la geto-daci erau destul de aspre, iar dreptatea se afla în vârful săbiilor biruitoare⁵². În perioada respectivă se pedepseau diverse delikte, printre care, tangențial, obiectului studiului - nesupunerea față de autoritățile statului.

În Orientul Antic, unul dintre cele mai semnificative acte este Codul lui Hammurabi, care includea 282 articole și reflecta, în ceea ce privește regimul pedepselor, un sistem foarte aspru⁵³. În conținutul par. 196, 197 și 200 sunt redată prevederi ale legii talionului, după cum urmează:

„(§ 196) Dacă un om scoate ochiul unui fiu al unui om, îi vor scoate ochiul.

(§ 197) Dacă un om rupe un os al unui om, îi vor rupe osul...

(§ 200) Dacă un om a scos dintele unui om egal cu el, el va scoate dintele acestuia⁵⁴”.

Pedeapsa capitală era revăzută de cod de 34 de ori. Ea era aplicată mai întâi unor infracțiuni îndreptate împotriva patrimoniului și de aceea considerate ca foarte primejdioase. Cu aceeași pedeapsă erau sancționate actele care denotau un comportament primejdios, care putea amenința securitatea statului babilonian care, în plină dezvoltare, avea nevoie de o conducere autoritară și

⁵¹ CREȚU, Vasile. *Drept internațional penal*. București: „Tempus România”, 1996. 318 p. 25.

⁵² VASIU, Ioana. *Istoria vechiului drept românesc: note de curs*. Cluj-Napoca: Editura Alabastră, 1997. p. 59. ISBN 973-9215-58-0.

⁵³ *Codul lui Hammurabi – Infracțiuni și pedepse* [citat 22.09.2022]. Disponibil: <https://istoriiregasite.wordpress.com/2012/08/02/codul-lui-hammurabi-infracțiuni-si-pedepse/>

⁵⁴ *Законы вавилонского царя Хаммурапи* [citat 07.10.2024]. Disponibil: <http://www.hist.msu.ru/ER/Text/hammurap.htm>

de oștire puternică: răscola împotriva orânduirii de stat, precum și adăpostirea răsculaților și nedenunțarea acestora etc.⁵⁵.

În Antichitate, printre primele acte însemnate, se enumeră: Legea lui Solon (sec. VII î. Hr.) și a lui Dracon (sec. V î. Hr.) în Atena; Legea celor XII Table (sec. V î. Hr.) în Roma antică; Legea salică la franci (sec. V-IV î. Hr.); Legile lui Lycurg (sec. IV î. Hr.) în Sparta.

Un act normativ important al acelor timpuri era Legea celor XII Table, care putea fi privit sub aspectul unui cod primitiv. Aceasta includea douăsprezece table concepute din bronz, iar fiecare din ele conținea reglementări în diferite domenii. În Tabla a VIII-a era stipulat „ca nimeni să nu organizeze adunări nocturne în oraș”, însă prevederea respectivă nu atrăgea după sine pedeapsă pentru fapta de încălcare a securității publice⁵⁶.

În context, sintagma „adunări nocturne” denotă prezența unui semn facultativ al laturii obiective, precum timpul comiterii infracțiunii, care are caracter obligatoriu. Respectiv, imperativitatea acestuia reiese din interzicerea de a organiza întruniri în perioada nopții, însă fără a specifica un interval de timp concret.

Ulterior, în baza Legii celor XII Table a fost investit cu putere legală Codul lui Iustinian, în anul 533. Normele cuprinse în această codificație au constituit baza „recepționării” dreptului roman, fapt care a comportat o însemnătate excepțională în dezvoltarea ulterioară a dreptului feudal și burghez⁵⁷.

În Moldova medievală erau cunoscute izvoare de drept scrise și nescrise. Ca izvoare figurau: cutuma (Legea Țării), legislația domnească, dreptul bizantin (nomocanoanele – culegerile de drept canonic și laic, de exemplu: Syntagma lui Matei Vlastaris din anul 1335), tratatele internaționale⁵⁸.

Cu privire la apariția sistemului normativ românesc sunt formulate diverse opinii, unii specialiști atribuind acest fapt dacilor, alții considerându-l de origine romană sau barbară, îndeosebi slavă. Dacă țărilor românilor purtau denumiri diferite pentru a putea fi localizate, legea, în schimb, era aceeași în fiecare țară românească și de aceea nu a avut alt determinativ decât acela de „Legea Țării”. Legea Țării reprezenta un sistem normativ elementar, care reglementa relațiile

⁵⁵ HANGA, Vladimir. *Mari legiuitori ai lumii: Hammurapi, Iustinian, Napoleon*. București: „LUMINA LEX”, 1994. p. 76.

⁵⁶ CAZACICOV, Andrei. *Răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2021. p. 59.

⁵⁷ SMOCHINĂ, Andrei. *Istoria universală a statului și dreptului. Ediția a 2-a*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009. p. 107.

⁵⁸ BOTNARU, Stela et al. *Drept penal. Partea generală. Vol. I, ed. a II-a*. Chișinău: „Cartier juridic”, 2005. p. 34. ISBN 9975-79-329-0.

dintre membrii obștii și dintre obști referitoare la conducere, apărare, muncă, proprietate, familie, asigurarea liniștii publice prin apărarea credinței și demnității membrilor obștii⁵⁹.

Date referitoare la Legea Țării, în procesul formării ei în cadrul obștilor sătești, nu există. Legea Țării avea un caracter teritorial, și nu personal, cum erau normele din sistemul popoarelor migratoare sau cele din sistemul *Jus Valahicum* (dreptul românesc), fiind creația gândirii juridice românești⁶⁰.

Un alt monument legislativ a fost editat în anul 1646 de către mitropolitul Varlaam Moțoc, cu denumirea de Pravila lui Vasile Lupu, care mai purta numele de Cartea românească de învățătură. Astfel, în conținutul Glavei nr. 57 se regăsește textul „mulțime de oameni, unde se pornesc cu toții să facă vreo răutate”⁶¹.

Concomitent, din porunca lui Matei Basarab, în Țara Românească, în anul 1652 a fost tipărită Îndreptarea legii, cunoscută sub denumirea de Pravila cea Mare sau Pravila Împărătească. Scripturile menționate se asemănau destul de mult ca conținut și erau secționate în două părți, partea a doua referindu-se exclusiv la aspectele de drept penal. Mai mult, codurile în cauză împărțeau infracțiunile în categorii: infracțiuni contra statului, contra averii, contra justiției și administrației, contra persoanei, contra familiei, moralei și religiei.

Deci, pedepsele prevăzute de cele două Pravile sunt foarte severe și chiar barbare, dar însăși forma lor juridică i-a dat posibilitatea să conștientizeze faptul că pedepsele sunt arbitrare ca și în vechiul drept francez, și uneori se pot răscumpăra dând bani⁶².

Pe perioada domniei lui Petru I, mai concret în anul 1715, în Imperiul Rus a fost adoptat Articolul Militar, având la bază ideea unui cod militar de procedură-penală. Acesta îngloba 24 capitole, secționate în 209 articole, care diviza crimele în categorii: casual, necugetate și intenționate. În conținutul acestuia, erau incriminate infracțiunile contra seninătății, ordinii publice, bunei-cuviințe, care se refereau la ducerea luptelor, organizarea adunărilor suspecte, adăpostirea criminalilor atribuindu-le porecle false etc., acestea fiind pedepsite cu moartea⁶³.

Acest document a fost valabil până în timpul domniei împăratului Nicolai I (1825-1855). În pofida specificului reglementărilor de ordin juridico-militar, ce se cuprindeau în Articolul

⁵⁹ ROTARU, Mihail. *Istoria dreptului românesc. Curs universitar*. Chișinău: editura ASEM, 2008. p. 54.

⁶⁰ BRÎNZĂ, Sergiu. *Evoluția reglementărilor privind protecția penală a proprietății pe teritoriul Republicii Moldova*. Chișinău: „ARC”, 2001. p. 81. ISBN 9975-61-179-6.

⁶¹ RĂDULESCU, Andrei et al. *Cartea românească de învățătură 1646. Ediție critică* [online]. București: editura Academiei Republicii Populare Române, 1961. p. 167 [cit. 09.10.2024]. Disponibil: <https://tiparituriromanesti.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/10/carte-romaneasca-de-Invatatura-1646.pdf>

⁶² MITITELU, Cătălina. *Pravilele românești, tipărite, din sec. al XVII-lea. Infracțiuni și pedepse*. București: editura Didactică și Pedagogică R. A., 2012. p. 31.

⁶³ *Articolul Militar 1715: O prezentare generală* [cit. 16.10.2024]. Disponibil: <https://ro.birmiss.com/militar-articolul-1715-o-prezentare-generală/>

Militar din anul 1715, acesta conținea și un șir de norme ce prevedeau răspundere penală pentru încălcarea ordinii publice atât în timpul oficeriei slujbelor religioase (art. 3, 4, 11, 12), cât și în perioada satisfacerii serviciului militar și în timpul concedierii temporare de la serviciu. Un alt articol, și anume art. 48, prevedea răspundere pentru inițierea unor dezordini în cetăți sau orașe. Astfel, cel care producea un zgomot noaptea în cetate, oraș sau pe stradă era supus unei pedepse imediate⁶⁴.

Aproximativ la mijlocul sec. XVIII, în Principatele Române se răspândeau concepte iluministe despre drepturile omului, bazate pe principiul liberalismului. Astfel, se remarcă apariția următoarelor acte normative: *Pravilniceasca condică*, aplicată din anul 1780, *Sobornicescul hrisov* din anul 1785, *Codul Calimach*, în vigoare din anul 1817, *Legiurea Caragea*, aplicabilă între anii 1818-1865.

Autorul C. Beccaria abordează detaliat subiectul liniștii publice, prin accentuarea unor exemple de atentare la această valoare socială. Potrivit opiniei sale, „infracțiunile din această categorie sunt cele care tulbură ordinea și liniștea cetățenilor, ca vacarmul și turnirurile pe străzile publice, ca predicile fanatice care ațâță pasiunile ușoare ale mulțimii curioase, care capătă forță prin creșterea numărului ascultătorilor și se amplifică mai mult de la entuziasmul misterios și obscur decât de la gândirea clară și liniștită, care nu acționează niciodată asupra unei mulțimi mari de oameni.”⁶⁵.

În partea ce ține de pedepsele aplicabile pentru atentarea la liniște publică, marele iluminist Beccaria C. nu s-a expus, nefiind clară tipologia pedepsei aplicate în cazul atentării la liniștea publică, rezumându-se la ideea că „aceste probleme merită să fie rezolvate cu acea precizie geometrică căreia negura sofismelor, elocința seducătoare și îndoiala timidă nu-i pot rezista”⁶⁶.

În perioada sec. XIX, Rusia a anexat Basarabia și a extins regulile sale asupra unui teritoriu semnificativ, care până atunci s-a aflat sub dominație otomană. Între anii 1820-1826 a fost emisă *Condica criminalicească*, care îngloba 263 de articole, cuprinzând norme de ordin penal și procedural-penal.

În dreptul penal basarabean erau utilizate pe larg reglementările Imperiului Rus: *Pravila de Sobor*, până în anul 1835, și cap. XV din *Svod Zakonov*, care reglementa nemijlocit ramura penală. Analizând cele mai frecvente categorii de infracțiuni comise în Basarabia în perioada anilor 1820-1835, se constată lipsa dosarelor penale la Curtea Penală Basarabeană pe faptul săvârșirii acțiunilor

⁶⁴ TIHON, Vitalie. *Răspunderea penală pentru huliganism*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2024. p. 38.

⁶⁵ BECCARIA, Cesare. *Despre infracțiuni și pedepse (traducere în limba română: Dora Scarlat)*. București: „Rosetti”, 2001. p. 58.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 59.

de dezordini în masă. Astfel, se menționează că în perioada vizată, în mare parte erau pedepsite doar infracțiunile contra statului sau intenția de a le comite.

La 30 aprilie 1865, în perioada domniei în Moldova a lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), a intrat în vigoare un nou Cod penal. Acesta era format din partea generală și partea specială, în conținutul căruia au apărut pentru prima dată următoarele principii: principiul neretroactivității legii penale, principiul egalității în fața legii etc. Acest cod nu conținea reglementări cu privire la pedeapsa cu mutilare sau pedeapsa cu moartea și se considera cea mai îngăduitoare și tolerantă lege penală prezentă în perioada modernă în spațiul european⁶⁷.

În codul menționat, și anume în cartea a II-a „Despre crime și delictе în special și despre pedepsele lor”, titlul I „Crima de Înaltă trădare”, cap. II „Crime și delictе în contra siguranței interioare a Statului”, par. II „Crime și delictе în contra liniștei Statului prin războiu civil, prin ilegală întreprindere a forței armate, prin devastări și jafuri publice” era înglobat art. 90, care prevedea că „întrunindu-se adunări sau cete turburătoare liniștei obștești, dacă după trei somațiuni, ce li se vor face de către autoritățile competente, nu se vor risipi și va mijloci lucrarea puterii armate, câți vor fi complici la dănsese și se vor prinde acolo, pe loc, se vor pedepsi cu închisoare de la șase luni până la doi ani: iar căpeteniile lor se vor pedepsi cu 2 ani închisoare. Însă acei din complici sau din căpetenii, care vor fi cu arme, se vor pedepsi cu reclusiune”⁶⁸.

Deci, norma menționată reprezintă una dintre primele prescrieri, care recunoaște acțiunea de tulburare a liniștii publice de către mulțime. La fel, din cuvintele „complici” și „căpetenii” putem conchide inclusiv faptul că, încă din timpurile vechi, tulburarea liniștii publice era comisă sub forma participației.

La fel, în titlul III „Crime și delictе contra intereselor publice”, cap. V „Despre asociere făcătorilor de rele și despre vagabonzi”, par. I „Despre asociere făcătorilor de rele”, la art. 213 se stipula că „orice asociere de făcători de rele, spre vătămarea persoanelor, sau a proprietăților, este crimă în contra liniștei publice.”⁶⁹. Completiv, art. 214 prevedea că „această crimă există prin singurul fapt al organizării cetelor, ori al corespondenței între dănsese cu căpeteniile lor, ori al învoiei privitoare la darea de socotelă sau la împărțirea lucrurilor provenite din delictе”⁷⁰.

⁶⁷ CHEPESTRU, Ana-Maria. Evoluția cadrului normativ cu privire la dezordinile în masă. În: *Culegerea comunicărilor Conferinței științifice internaționale „Omul, criminologia, știința”*, 24 martie 2023 [online]. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2023. p. 647 [cit. 08.05.2025]. ISBN 978-9975-3418-5-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/culegerea_24.03.23.pdf

⁶⁸ *Codul penal al României din 30 aprilie 1864* [cit. 11.10.2024]. Disponibil: <https://lege5.ro/gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864>

⁶⁹ *Ibidem*.

⁷⁰ *Ibidem*.

Se specifică faptul că, comparativ cu redacția actuală a art. 285 din CP RM, în Codul penal din anul 1865 atentarea la liniștea publică se pedepsea mai blând, rezumându-se la închisoare pe un termen de la 6 luni la 2 ani pentru persoanele fizice, fără a fi menționată o calitate specială pentru acestea și, respectiv, cu 2 ani închisoare pentru căpetenii, fiindu-i atribuit subiectului infracțiunii o calitate specială. Mai mult, se reliefează și o aparentă circumstanță agravantă, în cazul în care complicitii sau căpeteniile dețin arme în situațiile de atentare la liniștea publică, care se pedepsește cu reclusiune.

Având în vedere art. 15 din codul în cauză, reclusiunea se manifesta prin deținerea persoanei „într-o casă de muncă, destinată pentru aceasta. Va fi întrebuințată la lucrări determinate prin regulamentele acelei case de reclusiune. Folosul ce va rezulta din produsul muncii sale se va împărți între Stat și osândit; iar din partea ce se cuvine osânditului, jumătate i se va da în cursul osândei, iar cealaltă jumătate se va depune deoparte, spre a forma pentru osândit un capital de rezervă, care i se va da la liberarea lui, conform dispozițiilor regulamentare ce se vor face întru aceasta. Ei vor fi puși în fiare”⁷¹.

Codul a păstrat clasificarea infracțiunilor în crime, delictes și contravenții, dar le mai împarte în două mari grupări: „a) infracțiuni politice, b) infracțiuni de drept comun. În perioada dată s-au adoptat și legi speciale penale. O parte din ele aveau scopul de a susține economia prin măsuri penale de combatere, altele au fost îndreptate spre ocrotirea ordinii publice”⁷².

În anul 1918 a avut loc unirea Basarabiei cu România, iar în anul 1924 în stânga Nistrului a fost formată RASSM în componența Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene, pe teritoriul căreia se pedepseau două tipuri de infracțiuni: 1) acțiuni împotriva politicii sovietice, fiind considerate ca fiind cele mai grave; 2) alte abateri decât cele menționate.

Unificarea legislativă în domeniul dreptului penal s-a făcut prin extinderea în anul 1919 a Codului penal român din 1865 asupra provinciilor nou-alipite. În perioadă dată, au fost adoptate o serie de legi speciale penale care au vizat domeniul siguranței statului, liniștii și ordinii publice, una dintre cele mai semnificative fiind Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice din decembrie 1924 (Legea Mârzescu). Legea incrimina încheierea de înțelegeri sau constituirea de asociații, participarea la manifestații care urmăresc schimbarea ordinii sociale sau a puterii de stat, desființarea proprietății private, răsturnarea puterii burgheziei. S-a incriminat expunerea sau purtarea în public a unor embleme, insigne, steaguri sau pancarte⁷³.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² BANTUȘ Igor, BANTUȘ Mariana. *Istoria statului și dreptului Republicii Moldova*. Chișinău: „Reclama”, 2001. p. 157. ISBN 9975-9602-8-6.

⁷³ ARAMĂ, Elena, COPTILEȚ, Valentina. *Op. cit.*, p. 212.

În anul 1933 s-a adoptat o nouă lege, cunoscută sub numele de Legea Mironescu, care sancționa baricadarea în clădirile publice, întreprinderilor industriale, comerciale publice sau private și refuzul de a părăsi aceste locuri după somațiile agenților forței publice, pedeapsa fiind închisoarea corecțională până la cinci ani⁷⁴.

În anul 1938 se atestă înăsprirea pedepselor pentru infracțiunile contra ordinii și securității publice. De exemplu, pentru răspândirea pe cale scrisă sau verbală a concepției de înlocuire a clasei politice existentă la guvernare era prevăzută pedeapsa cu până la 20 ani de închisoare.

Un eveniment care a marcat semnificativ istoria statului s-a produs la 28 iunie 1940, atunci când, urmare a unei somații categorice înaintate de URSS către România, care avea drept scop punerea în aplicare a Pactului Ribbentrop-Molotov, Basarabia a fost ocupată de Armata Roșie. Prin urmare, din anul 1940 se atestă noi înăspriri în Codul penal, fiind introdusă pedepse penale aspre, inclusiv pedeapsa capitală.

În anul 1958 Sovietul Suprem al URSS, în calitate de organ legislativ al Uniunii Sovietice, a fundamentat Bazele legislației penale unionale și a republicilor unionale, în baza cărora ulterior, la 24 martie 1961, a fost adoptat Codul penal al RSSM.

Tot în perioada menționată, pentru prima dată a fost expus principiul legalității, prin adagiul „*nullum crimen, nulla poena sine lege*”, prin care se interzice o aplicare extensivă a legii penale prin analogie⁷⁵.

În perioada anilor 1953-1980, în URSS, dezordinile în masă erau recunoscute ca fiind revolte la care luau parte un număr mare de persoane. În baza datelor de arhivă, se susține că practica în vigoare la acea vreme recunoștea ca fiind „în masă” acele revolte la care participau un minim de 300 de persoane⁷⁶.

Per general, între anii 1940-1961, pe teritoriul RSSM se aplicau legislațiile Republicii Sovietice Socialiste Ucrainene în diverse domenii (civil, procedură civilă, familie, muncă), inclusiv penal și procesual-penal. În timp, celor 15 Republici Sovietice Socialiste li s-a permis adoptarea codurilor proprii în diverse domenii, însă acestea trebuiau să fie adaptate la exigențele legislației unionale.

Ideea incriminării faptelor de dezordini în masă era prevăzută în Codul penal din anul 1961, norma incriminatorie având denumirea versiunii actuale a art. 285 din CP RM. Astfel, în cap. I din Partea specială a Codului penal din anul 1961 erau înglobate infracțiunile contra statului. Capitolul

⁷⁴ *Ibidem*, p. 212.

⁷⁵ CHARRIER, Jean-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: „Balacron” SRL, 2008. p. 306.

⁷⁶ РАДЧЕНКО В. И., МИХЛИН А. С. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. Москва: «Спарк», 2004. с. 93. ISBN 5-88914-223-2.

menționat era divizat în mai multe subcompartimente, incluzând infracțiunile deosebit de periculoase contra statului și alte infracțiuni contra statului.

În cadrul acestuia, la art. 76, se stabilea răspundere penală pentru infracțiunea de dezordini în masă, având următoarea redacție:

„Articolul 76. Dezordini de masă

Organizarea unor dezordini de masă, însoțite de pogromuri, distrugeri, incendieri și de alte acțiuni asemănătoare, precum și săvârșirea nemijlocită de către participanții la ele a infracțiunilor sus-numite sau rezistența armată opusă de ei autorităților, se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de la doi la cincisprezece ani”⁷⁷.

Din analiza versiunii anterioare a articolului ce sancționa fapta de dezordini în masă, se remarcă faptul că în anul 1961 erau incriminate doar două acțiuni ilicite, delimitate clar în normă prin cuvântul „sau”. De aici, se deduce că, până la intrarea în vigoare a Codului penal, în redacția din anul 2002, se pedepseau două acțiuni infracționale:

1) organizarea unor dezordini de masă, însoțite de acțiunile însoțitoare menționate supra, precum și săvârșirea nemijlocită de către participanți a acțiunilor în cauză;

2) rezistența armată opusă de participanți autorităților.

Se specifică faptul că redacția actuală a infracțiunii prevăzute la art. 285 din CP RM este redată într-un mod mai clar, comparativ cu cea prevăzută la art. 76 din Codul penal din anul 1961, concluzie întemeiată pe următoarele aspecte:

1) partea dispozitivă a fiecărui alineat al art. 285 din CP RM statuează în mod distinct câte o acțiune ilicită, pe când art. 76 Codul penal din anul 1961 expunea în mod comasat modalitățile normative de comitere a dezordinilor în masă. Astfel, prescrierea utilizată la art. 76 din Codul penal din anul 1961 prevedea anumite acțiuni prejudiciabile, a căror latură obiectivă diferă în mod evident de redacția incriminatorie actuală, fapt care putea genera apariția unor impedimente la încadrarea juridică a infracțiunii. Din punct de vedere structural, varianta actuală stabilește trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, expuse în mod separat în conținutul a trei alineate diferite, care pot fi încadrate juridico-penal în temeiul art. 285 din CP RM. În asemenea ipoteză, este mai simplu de dedus și de identificat elementele laturii obiective a fiecărei acțiuni infracționale separate, precum și individualizarea și stabilirea răspunderii penale;

2) cu toate că dispoziția art. 285 alin. (2) din CP RM conține o normă de trimitere la alin. (1) din același articol, pentru fiecare variantă-tip a infracțiunii de dezordini în masă sunt explicit stabilite acțiunile adiacente ale infracțiunii. *A contrario*, redacția art. 76 din Codul penal din anul

⁷⁷ Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961 [citat 04.10.2024]. Disponibil: https://bizlex.ru/ro/codul-penal-al-republicii-moldova-din-24-03-1961.html#google_vignette

1961 opera cu textul „și de alte acțiuni asemănătoare”, fapt ce ar presupune apariția unor imprecizii în partea ce ține de distingerea exactă a unor acțiuni similare: pogromuri, distrugeri și incendieri. Așadar, prin precizarea exhaustivă a acțiunilor adiacente, care pot însoți fapta ilicită, este argumentată elucidarea concretă a existenței/inexistenței acestora și, respectiv, excluse orice tipuri de interpretări extensive. Or, ar fi incorect ca individualizarea răspunderii penale să fie fundamentată pe anumite acțiuni asemănătoare celor menționate, fără indicarea acestora în mod exhaustiv în conținutul normei juridice penale;

3) în partea ce ține de sancțiuni, se remarcă faptul că pentru comiterea infracțiunii reglementate la art. 76 din Codul penal din anul 1961 se aplica privațiune de libertate pe un termen de la doi la cincisprezece ani. Însă, în cazul redacției actuale a art. 285 din CP RM, tipul și limitele pedepselor penale variază în funcție de varianta-tip a infracțiunii săvârșite.

Astfel, organizarea sau conducerea unor dezordini în masă (art. 285 alin. (1) din CP RM) se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani, participarea activă la dezordini în masă (art. 285 alin. (2) din CP RM) se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani, iar chemările la nesupunerea violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor (art. 285 alin. (3) din CP RM) se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani⁷⁸.

În context, se constată o diferență substanțială între categoriile și limitele pedepselor penale aplicate pentru comiterea dezordinilor în masă în diferite perioade de timp. Prin urmare, versiunea actuală a art. 285 din CP RM, în partea ce ține de sancțiuni, este mai permisivă din punct de vedere a tipologiei pedepselor penale.

De exemplu, în cazul alin. (3) al art. 285 din CP RM poate fi aplicată, după caz, fie amenda, fie munca neremunerată în folosul comunității, fie pedeapsa cu privațiunea de libertate, pe când în cazul comiterii faptelor menționate la alin. (1) și (2) ale aceluiași articol se aplică exclusiv pedeapsa cu închisoare. Concomitent, din perspectiva comparației limitelor pedepsei cu privațiunea de libertate, se reliefează că art. 76 din Codul penal din anul 1961 prevedea limita maximă a privațiunii de libertate de 15 ani. Respectiv, se conchide că în perioada respectivă legiuitorul stipula pedepse mai dure pentru persoanele care săvârșeau dezordini în masă.

Un eveniment important din istoria Republicii Moldova, care a generat noi modificări la legislația penală și cea procesual-penală, este proclamarea independenței Republicii Moldova, la

⁷⁸ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

27 august 1991. Ulterior, la 29 iulie 1994, a fost adoptată Constituția Republicii Moldova, care reglementează diverse domenii de activitate și se conformează exigențelor dreptului internațional.

Aceste două evenimente au născut ideea elaborării unui proiect de Cod penal care să corespundă normelor și cerințelor dreptului internațional și să respecte în totalitate drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

În acest sens, a fost constituit un grup de lucru pentru a elabora proiectul de lege pentru modificarea Codului penal care, în temeiul prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 779/1997 despre grupurile de lucru pentru elaborarea proiectelor Codului penal, Codului de procedură penală, Codului de procedură civilă și Codului cu privire la contravențiile administrative, avea competențe în domeniul amendării actelor vizate.

La 18 aprilie 2002, prin Legea nr. 985, a fost adoptat un nou Cod penal, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003. Inițial, acesta conținea o gamă largă de articole, însă păstra inclusiv și reglementări din Codul penal din anul 1961.

Reglementările CP RM se aplică și la momentul actual, însă din analiza structurii logico-juridice a redacției actuale a normei incriminatorii prevăzută la art. 285, se atestă că, în conținutul dispoziției acesteia, nu au fost operate modificări substanțiale de aproximativ două decenii, *in concreto* din momentul intrării în vigoare a actualului CP RM.

În varianta inițială a CP RM, art. 285 era expus în următoarea redacție:

„(1) Organizarea sau conducerea unor dezordini de masă, însoțite de dezorganizarea activității normale a transportului, întreprinderilor, instituțiilor, organizațiilor sau de opunere de rezistență reprezentanților autorităților, se pedepsește cu închisoare de la 4 la 10 ani.

(2) Aceleași acțiuni însoțite:

- a) de violență sau batjocorire a persoanelor;
 - b) de pogromuri, distrugeri, incendieri sau alte acțiuni asemănătoare;
 - c) de rezistență armată opusă autorităților
- se pedepsesc cu închisoare de la 8 la 15 ani.

(3) Participarea activă la săvârșirea actelor de violență sau la batjocorirea persoanelor, la incendierea sau distrugerea de bunuri în timpul dezordinilor de masă, se pedepsește cu amendă în mărime de la 500 la 1000 unități convenționale sau cu închisoare de la 2 la 7 ani.

(4) Chemările la nesupunere activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini de masă, precum și la săvârșirea actelor de violență asupra persoanelor, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 200 la 500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani”⁷⁹.

⁷⁹ *Ibidem*.

Se specifică că, până în anul 2004, dezordinile în masă reprezentau un temei juridic de instituire a stării de urgență, or, conform art. 1 din Legea nr. 290/1990 cu privire la regimul juridic al stării excepționale și la formele speciale de guvernare în RSSM: „Starea excepțională constituie o măsură provizorie, decretată de Sovietul Suprem al RSSM sau de Președintele RSSM, în conformitate cu Constituția RSSM și cu legea dată în interesele asigurării securității cetățenilor RSSM, legalității și ordinii de drept în caz de calamități naturale, accidente mari și catastrofe, epidemii, epizootii, dezordini de masă și în alte circumstanțe excepționale”⁸⁰.

Mai târziu, legea nominalizată a fost abrogată prin Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război, care este în vigoare și la moment, însă nu reglementează dezordinile în masă în calitate de motiv pentru declararea stării de urgență, de asediu sau de război,

Ulterior, prin pct. 154 din Legea nr. 277/2008 pentru modificarea și completarea CP RM art. 285 din CP RM, a fost expus cu un nou conținut⁸¹, practic similar celui în vigoare.

Astfel, redacția actuală a art. 285 din CP RM este reglementată după cum urmează:

„(1) Organizarea sau conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani.

(2) Participarea activă la săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(3) Chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani”⁸².

Bunăoară, se observă că, până în anul 2008, modalitatea normativă indicată la art. 285 alin. (1) din CP RM era incriminată la alin. (2) al aceluiași articol, inclusiv sub forma de comitere a acesteia în prezența circumstanțelor agravante. Iar urmare a modificărilor operate prin Legea nr. 277/2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova, circumstanțele agravante au devenit acțiuni însoțitoare obligatorii pentru componența de infracțiune.

⁸⁰ Legea nr. 290/1990 cu privire la regimul juridic al stării excepționale și la formele speciale de guvernare în R.S.S. Moldova. În: *Veștile*, 1990, nr. 10/244.

⁸¹ Legea nr. 277/2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12129&lang=ro

⁸² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [cit. 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

Considerăm că amendamentul operat este fiabil și oportun, deoarece, în redacția actuală, aplicabilitatea art. 285 din CP RM este mult mai clară și practică pentru organele de drept.

Mai târziu, în sancțiunea art. 285 alin. (3), sintagma „de la 200 la 500” a fost substituită cu sintagma „de la 550 la 850”, prin pct. 164 din Legea nr. 207/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative⁸³. În esență, pentru chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor a fost înăsprit cuantumul amenzii, fiind practic dublat, comparativ cu prima versiune a art. 285 din CP RM.

Un temei de amendare a art. 285 din CP RM putea fi decizia pe marginea sesizării nr. 95g/2023 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 285 alin. (1) din Codul penal (infracțiunea de dezordini în masă)⁸⁴, la originea cauzei aflându-se ridicarea excepției de neconstituționalitate asupra sintagmei „dezordini în masă”. În conținutul criticii de neconstituționalitate, se revendica încălcarea art. 1, 4, 21, 23, 32, 40, 54 din Constituția Republicii Moldova și invocarea lipsei unei delimitări clare între noțiunile „întrunire” și „dezordine în masă” în legislație.

În context, prin decizia sa, Curtea Constituțională a reiterat că „legea penală nu poate să exceleze în texte explicative. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal. În acest caz, Curtea Constituțională a considerat că nu este rezonabil ca Codul penal să prevadă o listă exhaustivă de acțiuni care ar fi catalogate ca dezordini în masă. Destinatarul legii poate stabili sensul prevederilor contestate prin aplicarea simplă a regulilor de interpretare lingvistică, pornind de la sensul uzual al expresiilor criticate. De altfel, Curtea Constituțională subliniază că instanțelor de judecată le revine sarcina stabilirii în fiecare caz particular a acțiunilor care se încadrează potrivit articolului 285 din Codul penal”⁸⁵.

Prin urmare, sesizarea menționată a fost declarată inadmisibilă printr-o decizie definitivă a Curții Constituționale, respectiv, a decăzut necesitatea modificării normei juridice.

⁸³ *Legea nr. 207/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative* [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95797&lang=ro

⁸⁴ *Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 285 alin. (1) din Codul penal* [cit. 16.10.2024]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/95g_2023.03.29.pdf

⁸⁵ *Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 89 din 25 iulie 2023 de inadmisibilitate a sesizării nr. 95g/2023 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 285 alin. (1) din Codul penal (infracțiunea de dezordini în masă)* [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_89_2023_95g_2023_rou.pdf

2.2. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale unor state membre UE

Pe plan european, o semnificație majoră pentru subiectul cercetării au următoarele acte normative relevante: DUDO din 10 decembrie 1948⁸⁶, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1948⁸⁷, CEDO din 4 noiembrie 1950⁸⁸ etc.

CEDO este unul dintre actele internaționale de anvergură, care au modelat și continuă să modeleze sistemele de drept europene în materia asigurării și respectării drepturilor omului⁸⁹, însumând practic într-un articol unic două drepturi pe care Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și DUDO le reglementează în norme distincte.

Conform art. 11 pct. 1 din CEDO, „Orice persoană are dreptul la libertate de întrunire pașnică și la libertate de asociere, inclusiv a constitui cu alții sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale. Pct. 2 din același articol statuează că exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât cele prevăzute de lege care, într-o societate democratică, constituie măsuri necesare pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății, a moralei ori a drepturilor și a libertăților altora. Prezentul articol nu interzice ca restrângeri legale să fie impuse exercitării acestor drepturi de către membrii forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat”⁹⁰.

Deci, textul art. 11 din CEDO vizează expres două libertăți – libertatea de întrunire și libertatea de asociere, care protejează aceste două drepturi sub aspectul lor individual, caracterul lor colectiv rămânând manifest în esența și exercitarea lor⁹¹.

Potrivit art. 83 alin. (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene din 25 martie 1957, „Domenii ale criminalității sunt următoarele: terorismul, traficul de persoane și exploatarea sexuală a femeilor și a copiilor, traficul ilicit de droguri, traficul ilicit de arme, spălarea banilor, corupția, contrafacerea mijloacelor de plată, criminalitatea informatică și criminalitatea organizată”⁹². Potrivit aceluiași alineat, „În funcție de evoluția criminalității, Consiliul poate adopta

⁸⁶ *Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948* [cit. 03.10.2024]. Disponibil: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rom.pdf

⁸⁷ *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966* [cit. 03.10.2024]. Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

⁸⁸ *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950* [cit. 09.12.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rom

⁸⁹ CUȘNIR, Valeriu, COJOCARU, Radion. Impactul jurisprudenței CtEDO asupra evoluției legislației penale naționale. În: *Studii și cercetări juridice* [online]. 2024. p. 123 [cit. 12.09.2025]. ISBN 978-9975-3201-1-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-123-134.pdf

⁹⁰ *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950* [cit. 09.12.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rom

⁹¹ CHARRIER, Jean-Loup, CHIRIAC, Andrei. Op. cit., p. 417.

⁹² *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene din 25 martie 1957* [cit. 18.10.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/106460>

o decizie care să identifice alte domenii ale criminalității care îndeplinesc criteriile prevăzute la alineatul în cauză”⁹³.

Cu toate că ordinea și securitatea publică reprezintă o valoare socială de importanță majoră, aceasta nu își regăsește reglementarea în contururile părții speciale a crimelor Uniunii Europene, care enumeră euroinfrațiunile. Există o serie de instrumente care incriminează sau cel puțin interzic – de regulă, destul de exact – anumite forme de comportament. Astfel, o parte specială a dreptului penal este treptat în curs de dezvoltare⁹⁴.

Dreptul penal european este definit ca fiind un ansamblu de norme penale (substanțiale, procedurale și penitenciare) comune diferitelor state europene, în preocuparea colectivă în vederea combaterii criminalității, în special a criminalității transnaționale organizate. În realitate, nu există vreun cod penal ori de procedură penală la nivel european și nici la nivelul UE, însă se poate vorbi de un proces de armonizare a legislației penale în contextul necesității ca statele Europei să coopereze în activitatea de combatere a crimei organizate, care este în continuă expansiune, fără a ține cont de frontierele statelor⁹⁵.

În contextul aderării Republicii Moldova la UE, studierea dreptului național, prin prisma dreptului european poate genera o evoluție în domeniul normativ al statului. Prin urmare, cercetând prevederile codurilor penale ale unor state membre UE, se remarcă faptul că importanța înfățișării principalelor asemănări și deosebiri între faptele ilegale asemănătoare dezordinilor în masă incriminate în alte state poate contribui la dezvoltarea și perfecționarea legislației penale autohtone.

Dreptul comparat ajută să stabilim redarea subtilă și profundă a legăturilor, raporturilor dintre diversele instituții ale unui sistem. El permite, în ansamblul instituțiilor și a regulilor unui sistem juridic, să se releve ceea ce este esențial, ceea ce exprimă natura intimă a acestui sistem, ceea ce constituie fundamentele de care nu te poți atinge, fără a proceda la o revedere generală a ideilor morale care l-au inspirat și fără să fi recunoscut structurile sociale care îl susțin⁹⁶. Compararea drepturilor pune în lumină nu numai ceea ce acestea au deosebit – zona de divergență - dar și ceea ce le aseamănă sau este identic, o zonă de convergență, care descoperă un fond normativ comun, întins sau restrâns, din care se pot trage concluzii fructuoase⁹⁷.

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ KLIP, André. *Dreptul penal european. O abordare integrativă (traducere din limba engleză: Dana Manole)*. Chișinău: Cartie, 2014. p. 211.

⁹⁵ PARASCHIV, Gavril. *Drept penal al Uniunii Europene*. București: „C.H. Beck”, 2008. p. 1. ISBN 978-973-115-460-2.

⁹⁶ ZLĂTESCU, Victor Dan. *Drept privat comparat. Teoria generală a comparației drepturilor – Geografia juridică*. București: editura „Oscar Print”, 1997. p. 44.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 12.

În continuare, urmează să realizăm o analiză amplă și particularizată a faptelor ilegale asemănătoare cu infracțiunea de dezordini în masă, care sunt incriminate în legislațiile penale ale unor state membre UE.

Codul penal al României reglementează protejarea conviețuirii sociale privitoare la ordinea și liniștea publică, atinse grav în titlul VIII cap. I din Partea Specială a Codului penal al României din 17 iulie 2009. Spre deosebire de infracțiunea prevăzută la art. 285 din CP RM, în legislația penală română, la art. 371 este incriminată tulburarea ordinii și liniștii publice, care constituie fapta persoanei care, în public, prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor ori prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor, tulbură ordinea și liniștea publică și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă⁹⁸. De aici se deduce o diferență esențială atât între denumirile generice ale infracțiunilor, cât și între laturile obiective ale acestora, care, la prima vedere, pot părea asemănătoare.

Făcând tangență cu art. 285 alin. (3) din CP RM, care se materializează prin chemări la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor⁹⁹, remarcăm faptul că Codul penal al României incriminează, într-un articol separat, și anume la art. 368 – Instigarea publică, care reprezintă „fapta de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârșească infracțiuni și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat”¹⁰⁰.

Se specifică faptul că în legislația autohtonă infracțiunea de dezordini în masă este reflectată prin prisma a trei variante-tip de comitere a activităților infracționale, în timp ce legiuitorul român divide fiecare faptă prejudiciabilă în articole separate.

Subsidiar, se remarcă diferențe considerabile referitoare la tipul și quantumul pedepselor aplicabile pentru faptele invocate *ante*. Un decalaj se manifestă prin faptul că, în legislația penală a Republicii Moldova, este stabilit clar și concret quantumul amenzii, însă în cea română suma amenzii rămâne a fi interpretabilă, ținându-se cont de principiul convingerii lăuntrice a organelor abilitate. Concomitent, există disproporționalități și în cazul termenului sancțiunii privării de libertate, care variază în dependență de gravitatea ilegalităților comise de către făptuitor.

⁹⁸ Codul penal al României din 17 iulie 2009 [citat 18.10.2024]. Disponibil:

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>

⁹⁹ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹⁰⁰ Codul penal al României din 17 iulie 2009 [citat 18.10.2024]. Disponibil:

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>

În Codul penal al Poloniei, infracțiunile contra securității publice se regăsesc în cap. XXXII. În pofida faptului că capitolele din codul în cauză au denumiri concrete și sunt structurate în funcție de obiectele juridice de atentare, se observă că articolele nu sunt denumite.

Paragraful 1 din art. 254 din codul menționat statuează expres că „persoana, care participă la o întrunire, știind că participanții comit prin forță comună un atac cu violență împotriva unei persoane sau a unui bun, este sancționată cu pedeapsa privării de libertate de până la 3 ani”¹⁰¹. La fel, par. 2 din același articol prevede că „dacă urmare atacului cu violență survine decesul unei persoane sau afectarea gravă a sănătății acesteia, participantul la întrunire prevăzut în par. 1, este sancționat cu pedeapsa privării de libertate de la 3 luni la 5 ani”¹⁰².

Fapta expusă poate fi asemănată relativ cu acțiunea de participare activă la săvârșirea dezordinilor în masă, reglementată la art. 285 alin. (2) din CP RM. Totuși, legiuitorul polonez prevede sancționarea faptei date cu pedeapsa privării de libertate de până la 3 ani, iar în caz de deces sau afectarea gravă a sănătății persoanei – cu maxim 5 ani. În același caz, legiuitorul autohton stabilește pedeapsa cu închisoare de la 3 la 7 ani, care este mai severă decât în Polonia, nestabilind pedepse penale separate pentru comiterea faptei în prezența circumstanțelor agravante.

Prin urmare, legiuitorul polonez, la par. 2 din art. 254, stabilește direct ca circumstanță agravantă – decesul persoanei sau afectarea gravă a sănătății, pe când art. 285 din CP RM nu incriminează dezordinile în masă comise în prezența circumstanțelor agravante. Respectiv, conform legislației penale autohtone, în asemenea caz, ne aflăm în fața unui concurs de infracțiuni dintre art. 285 și art. 151 din CP RM.

Potrivit art. 255 par. 2 din Codul penal polonez, „Persoana care instigă în mod public la comiterea unei crime este sancționată cu pedeapsa privării de libertate de până la 3 ani”¹⁰³. Această normă legală poate fi analizată în coroborare cu art. 285 alin. (3) din CP RM, or, prin analogie, chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor se materializează prin adresări publice la comiterea unor astfel de ilegalități.

Urmare cercetării componenței de infracțiune, se constată o similitudine între normele juridice vizate, fapt existent în însăși acțiunea de a instiga publicul la comiterea unor dezordini în masă. În același timp, se specifică asupra unor diferențe ce implică tipul și termenul sancțiunii în cazul faptei menționate, întrucât în Republica Moldova fapta dată se pedepsește atât cu amendă,

¹⁰¹ *Codul penal al Poloniei* [cit. 25.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html>

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ *Ibidem*.

cât și cu privare de libertate pe o perioadă de până la 2 ani, iar în Polonia - doar cu privare de libertate până la 3 ani.

În Codul penal al Germaniei, variantele-tip ale infracțiunii de dezordini în masă se regăsesc în secțiunea a 7-a „Infracțiuni contra ordinii publice”, la art. 125, 125a și 126.

Varianta clasică a infracțiunii este reglementată la art. 125 „Tulburarea securității publice”. Astfel, la alin. (1) din articolul menționat se stipulează că „persoana care participă în calitate de autor sau participant la acte de violență împotriva oamenilor sau bunurilor sau la amenințări cu acte de violență împotriva oamenilor, săvârșite în cadrul unui grup organizat, într-un mod care pune în pericol siguranța publică sau persoana care îndeamnă un grup de persoane să săvârșescă astfel de fapte, se pedepsește cu închisoarea de până la 3 ani sau cu amendă”¹⁰⁴. Alineatul (2) din același articol prevede că „în cazul în care art. 113 prevede o pedeapsă pentru acțiunile menționate la alin. (1) și (2), dispozițiile art. 113 alin. (3) și (4) se aplică având în vedere modificările de înțeles corespunzătoare. Aceasta se aplică și în cazurile prevăzute la art. 114, dacă actul exercitat în virtutea atribuțiilor de serviciu este un act în înțelesul dispozițiilor art. 113 alin. (1)”¹⁰⁵.

Se specifică că articolul menționat face referință la art. 113 din Codul penal al Germaniei, care incriminează opunerea de rezistență ofițerilor abilitați cu aplicarea legii, infracțiune a cărei latură obiectivă se află în similitudine cu acțiunile adiacente ale faptelor reglementate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM.

La fel, se observă o trimitere legală la art. 114 din Codul penal al Germaniei, care pedepsește agresarea ofițerilor abilitați cu aplicarea legii, infracțiune a cărei specific poate fi asemuit cu acțiunea adiacentă opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, reglementată la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM.

Adițional, la art. 125a din Codul penal al Germaniei „Tulburarea securității publice cu consecințe deosebit de grave” este expusă o formă agravantă a infracțiunii vizate supra.

Respectiv, în cazurile deosebit de grave, prevăzute la art. 125 alin. (1), este stabilită pedeapsa cu închisoarea de la 6 luni la 10 ani. Un caz deosebit de grav este, de regulă, situația în care făptuitorul: „1) poartă asupra sa o armă de foc; 2) poartă asupra sa un alt fel de armă sau un alt instrument periculos; 3) printr-un act de violență aduce o altă persoană în pericol de moarte sau de vătămare gravă a stării de sănătate a acesteia; 4) jefuiește sau cauzează daune considerabile unor bunuri care nu îi aparțin”¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Codul penal al Germaniei [cit. 18.10.2024]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html

¹⁰⁵ Ibidem.

¹⁰⁶ Ibidem.

În atare circumstanțe, se remarcă faptul că denumirea infracțiunii utilizată de legiuitorul german diferă de cea folosită în legislația penală a RM. Totuși, se deduce că legiuitorul german stipulează nemijlocit răspunderea penală pentru persoana care participă în calitate de autor sau participant la acte de violență în masă, însă nu reglementează răspunderea penală pentru organizator sau conducător în calitate de autor nemijlocit al infracțiunii. Totodată, la art. 125 alin. (1) din Codul penal al Germaniei, sesizăm o asemănare cu art. 285 din CP RM, în sensul indicării unor acțiuni ilicite, care sunt asemănătoare în ambele state, precum aplicarea violenței împotriva persoanelor și prezența armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă.

La fel, legiuitorul german reglementează răspunderea penală pentru îndemnul unui grup de persoane la comiterea tulburării liniștii publice, iar o astfel de acțiune este prevăzută și la art. 285 alin. (3) din CP RM, sub forma acțiunii de chemare la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor¹⁰⁷.

În Germania, pentru dezordinile în masă, sunt stabilite circumstanțe agravante în articole separate, pentru care se reglementează pedepse cu mult mai dure (până la 10 ani de închisoare). În RM, pedeapsă maximă cu închisoarea, stabilită la art. 285 din CP RM, este de până la 8 ani. Deci, în Republica Moldova este mai aspră răspunderea penală pentru comiterea dezordinilor în masă în formă clasică, comparativ cu Germania, perioada pedepsei cu închisoarea fiind practic asimilată formelor agravante ale dezordinilor în masă comise în Germania¹⁰⁸.

În Codul penal al Franței, pedeapsa pentru tulburarea securității publice se regăsește în titlul III, cap. I, secțiunea a 3-a „Despre manifestările ilicite și participarea delictuoasă la o manifestare sau o reuniune publică”, mai concret la art. 431-9 care nu are o denumire generică.

În conformitate cu art. în cauză, „se pedepsește cu 6 luni închisoare și cu amenda de 7500 euro: 1) organizarea unei manifestări pe drumul public care nu a făcut obiectul unei declarații prealabile în condițiile stabilite de lege; 2) organizarea unei manifestări pe drumul public care a fost interzisă în condițiile stabilite de lege; 3) declararea incompletă sau inexactă de natură să înșele cu privire la obiectul sau condițiile manifestării plănuite”¹⁰⁹. La fel, se evidențiază prevederile art. 431-10, conform cărora „participarea la o manifestare sau la o reuniune publică purtând o armă se pedepsește cu 3 ani închisoare și cu amenda de 45 000 euro”¹¹⁰.

¹⁰⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [cit. 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹⁰⁸ CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. The offence of mass disorder in the criminal laws of some European states. In: *Journal of criminology and criminal law* [online]. Belgrade, 2023. p. 149 [cit. 30.04.2025]. ISSN 2956-2198. Disponibil: https://www.iksi.ac.rs/rkk_arhiva/rkk_1_2023.pdf

¹⁰⁹ Codul penal al Franței [cit. 29.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html>

¹¹⁰ *Ibidem*.

Prin urmare, componența de infracțiune franceză este total diferită de cea autohtonă și nu pedepsește direct acțiunile de organizare, conducere, participare al dezordini în masă și nici chemarea la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor. Aceasta pedepsește doar încălcarea unor condiții de procedură în procesul de organizare a unor manifestări cu caracter public, adică lipsa unor declarații referitoare la manifestațiile publice.

Totuși, conform art. 421-1 din Codul penal al Franței, „constituie acte de terorism, dacă sunt în mod intenționat în legătură cu o activitate individuală sau colectivă ce are ca scop tulburarea gravă a ordinii publice prin intimidare sau teroare. Concomitent, art. 421-2-5 din același cod stabilește că provocarea în mod direct de acte de terorism sau incitarea publică la astfel de acte se pedepsește cu 5 ani închisoare și cu amendă de 75 000 euro. Pedepsele sunt de 7 ani închisoare și amenda de 100 000 euro, dacă faptele au fost comise prin utilizarea unui serviciu de comunicare publică online. Dacă faptele sunt comise prin presă scrisă sau audiovizuală sau prin comunicare publică online, dispozițiile particulare ale legilor de reglementare a acestor materii se aplică în ceea ce privește determinarea persoanelor responsabile”¹¹¹.

Ținând cont de cele enunțate, se deduce că în Franța, anume orice acțiune ce are drept obiectiv perturbarea securității publice cade sub incidența actelor de terorism. Făcând tangență cu legislația penală a RM, se observă că actul terorist este incriminat la art. 278 din CP RM, în calitate de infracțiune distinctă.

Este de precizat că în Franța pedeapsa pentru tulburarea securității publice este destul de severă în partea ce ține de cuantumul amenzii care, comparativ cu Republica Moldova, este foarte costisitoare. În partea ce ține de pedeapsa cu închisoare, de asemenea, în Franța termenul pedepsei cu închisoarea este cu mult mai aspru decât în RM.

Încă de la începutul prescrierilor, în **Codul penal al Finlandei**, se enumeră și se explică o listă exhaustivă de noțiuni, care au o relevanță deosebită. Respectiv, se explică faptul că „dezordinile în masă se manifestă atunci când un grup intenționează în mod clar să folosească violența împotriva unei persoane sau să provoace daune semnificative unei proprietăți, iar o persoană care participă în mod activ la acțiunile grupului și, în acest context, nu respectă o ordonanță legală emisă de un funcționar competent pentru a se dispersa, este condamnată pentru revoltă”¹¹².

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² *Codul penal al Finlandei* [cit. 29.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html>

La cap. XVII, secțiunea a 2-a, din codul menționat este reglementat expres că, pentru desfășurarea dezordinilor în masă, persoanele pot fi sancționate cu amendă sau condamnate la închisoare de cel mult un an¹¹³. La secțiunea a 3-a din același capitol este prevăzută răspunderea penală pentru revolta violentă, care se manifestă atunci când un grup comite o infracțiune prevăzută în cap. XVI, secțiunea 1, și folosește violența împotriva unei persoane sau provoacă daune semnificative unei proprietăți, iar o persoană care participă în mod activ la acțiunile grupului este condamnată pentru revoltă violentă la amendă sau la închisoare pentru cel mult 2 ani¹¹⁴.

Exact ca și în cazul art. 285 alin. (1) din CP RM, persoana care conduce dezordinile în masă, în Finlanda, este trasă la răspundere penală, doar că conform unei prevederi separate de componența de bază a infracțiunii. Prin urmare, potrivit secțiunii a 4-a „Conducerea unor dezordini în masă violente” din Codul penal al Finlandei, o persoană care instigă sau conduce un grup la care se face referire în secțiunea a 3-a este condamnată pentru conducerea unor dezordini în masă violente la închisoare de cel mult 4 ani¹¹⁵.

În același context, în conformitate cu Legea Republicii Finlandeze privind ordinea publică (512/2003), persoanelor care încalcă ordinea publică le poate fi aplicată amenda penală sumară, care, potrivit cap. II (A), secțiunea a 8-a din Codul penal al Finlandei, reprezintă o pedeapsă pecuniară, care constă într-o sumă fixă în euro, mai puțin severă decât cuantumul unei amenzi¹¹⁶.

Este de menționat că termenul de „revoltă” utilizat în legislația penală finlandeză, ca accepțiune, este mai apropiat noțiunii de dezordini în masă, utilizată în doctrina penală a Republicii Moldova.

Codul penal al Regatului Spaniei protejează valorile sociale cu privire la securitatea publică în conținutul titlului XXII, cap. III.

În Regatul Spaniei, pedeapsa pentru atentarea la liniștea publică se regăsește la art. 557 „Dezordinea publică”, care la par. 1 prevede că vor fi pedepsite cu pedeapsa închisorii de la 6 luni la 3 ani persoanele care, acționând în grup și în scopul de a atenta la liniștea publică, tulbură ordinea publică, cauzând vătămări persoanelor, producând daune asupra proprietăților, punând obstacole pe drumurile publice sau pe drumurile de acces către acestea, punând astfel în pericol circulația pe respectivele drumuri sau ocupând instalațiile sau clădirile, fără a se aduce atingere pedepselor corespunzătoare care li s-ar putea aplica, conform altor prevederi din codul vizat¹¹⁷.

¹¹³ *Ibidem*.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ *Ibidem*.

¹¹⁷ *Codul penal al Spaniei* [cit. 30.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>

Consecvent, la par. 2 din același articol, se menționează că se va aplica pedeapsa mai mare în grad decât cele prevăzute la par. precedent autorilor actelor menționate la par. citat, atunci când acestea s-au produs cu ocazia desfășurării unor evenimente sau spectacole care presupune participarea unui mare număr de persoane. Cu aceeași pedeapsă vor fi pedepsite persoanele care, în interiorul incintelor unde se desfășoară aceste evenimente, tulbură ordinea publică prin comportamente care provoacă sau sunt susceptibile de a provoca o situație periculoasă pentru o parte din participanți. În aceste cazuri, se va putea aplica, de asemenea, pedeapsa interdicției de a participa la evenimente sau spectacole de același fel pe o perioadă cu 3 ani mai mare decât durata pedepsei principale aplicate¹¹⁸.

Din conținutul componentei de infracțiune rezultă că legiuitorul spaniol, exact ca cel autohton, pune accent pe obiectul juridic material al infracțiunii cercetate, în ambele cazuri prioritare fiind corpul fizic al persoanei și bunurile mobile și/sau imobile. O altă apropiere între infracțiunile comparate constă chiar în denumirea lor, în viziunea noastră acestea fiind expuse prin paronimie, diferențiindu-se printr-o singură sintagmă.

Totuși, un decalaj se remarcă în partea ce ține de structura articolului, or, în CP RM sunt incluse trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, iar în Codul penal al Regatului Spaniei se conține componenta de bază la par. 1 și o circumstanță agravantă a acesteia, la par. 2.

La fel, se evidențiază că, în CP RM, pedeapsa penală este mai aspră pentru organizarea, conducerea și participare activă la dezordini în masă, comparativ cu cea reglementată în legislația penală a Regatului Spaniei. Pe de altă parte, în Codul penal al Regatului Spaniei, pentru agravanta infracțiunii cercetate se prevede „o pedeapsă complementară, și anume interdicția de a participa la evenimente sau spectacole de același fel pe o perioadă cu 3 ani mai mare decât durata pedepsei principale aplicate”¹¹⁹, aplicabilitatea acesteia rămânând la discreția organelor de drept.

În legătură cu acțiunea de instigare publică, se observă că în Codul penal al Regatului Spaniei nu se reliefează o normă clară cu privire la instigările publice a persoanelor la dezordini în masă, dar art. 18 par. 1 conține o explicație generală, care arată că există instigarea atunci când se incită în mod direct, prin intermediul materialelor tipărite, prin radiodifuziune sau orice alt mijloc cu efect similar, care facilitează publicitatea, sau în fața unui grup de persoane, la comiterea unui delict¹²⁰.

Exact ca și în modelul Codului penal al Finlandei, partea introductivă a **Codului penal al Suediei** explică noțiunea de revoltă. La art. 1 din cap. XVI din codul în cauză este prevăzut că

¹¹⁸ *Ibidem*.

¹¹⁹ *Ibidem*.

¹²⁰ *Ibidem*.

„dacă o mulțime de oameni tulbură ordinea publică, manifestând intenția ca, unindu-și forțele, să protesteze împotriva unei autorități sau în alt mod să provoace sau să împiedice luarea unei anumite măsuri și nu se dispersează la ordinul unei autorități, instigatorii și conducătorii se pedepsesc pentru revoltă cu închisoarea până la 4 ani, iar alți participanți la activitatea mulțimii cu amendă sau închisoarea până la 2 ani. Dacă mulțimea se dispersează la ordinul unei autorități, instigatorii și conducătorii se pedepsesc pentru revoltă cu amendă sau închisoarea până la 2 ani”¹²¹. La art. 2 din același capitol se stipulează că „dacă o mulțime, cu intenția menționată la art. 1, și-a unit forțele împotriva unei persoane sau a unor bunuri, se pedepsește, indiferent dacă era prezentă o autoritate sau nu, pentru revoltă violentă, instigatorii și conducătorii cu închisoarea până la 10 ani, iar alți participanți la activitatea mulțimii - cu amendă sau închisoarea până la 4 ani”¹²².

În același timp, în legislația penală autohtonă nu este clarificată noțiunea de dezordini în masă, pe când în legislația suedeză, exact ca și în cea finlandeză, în părțile introductive ale codurilor penale este explicată o listă exhaustivă de noțiuni, printre care inclusiv termenul de revoltă. Acest fapt asigură concretizarea evidentă a acțiunilor ce pot fi calificate ca dezordini în masă și contribuie nemijlocit la facilitarea activității organelor de drept în investigarea unor astfel de fapte.

Exact ca și în CP RM, în legislația penală a Suediei, prin același articol sunt trași la răspundere penală organizatorii, conducătorii și participanții la dezordini în masă, doar că fiecare participant este tras la răspundere penală în baza unor alineate diferite.

Astfel, în CP RM, pentru organizatorii și conducătorii dezordinilor în masă este prevăzută o pedeapsă cu închisoare de la 4 la 8 ani, în baza art. 285 alin. (1) din CP RM. Pe de altă parte, în legislația penală a Suediei, categoriile de participanți menționați se pedepsesc cu închisoarea până la 4 ani. Pentru participare activă la dezordini în masă, legislația penală autohtonă prevede o pedeapsă cu închisoare de la 3 la 7 ani, în baza art. 285 alin. (2) din CP RM, pe când cea suedeză – o sancțiune cu amendă sau închisoarea până la 2 ani. Este relevant de a menționa că în Codul penal al Suediei nu sunt reglementate limitele minime și maxime ale amenzii, așa cum sunt stipulate în CP RM¹²³.

La art. 2 din cap. XVI din Codul penal al Suediei este prevăzută o formă agravantă a dezordinilor în masă, care se pedepsește mai dur, comparativ cu forma clasică a infracțiunii. Practic, în RM, pedepsele pentru dezordini în masă sunt asemănătoare ca mărime și durată cu

¹²¹ *Codul penal al Suediei* [cit. 30.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Suedia-RO.html>

¹²² *Ibidem*.

¹²³ CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. The offence of mass disorder in the criminal laws of some European states. *Op. cit.*, p. 155.

pedepsele stipulate pentru comiterea dezordinilor în masă în Suedia în prezența circumstanțelor agravante.

Codul penal al Regatului Danemarcei incriminează infracțiunile împotriva securității publice în cap. XV.

Conform art. 133 alin. (1) din codul în cauză, persoana care îndeamnă mulțimea la violențe sau la amenințarea cu violențe asupra persoanei sau asupra proprietății se pedepsește cu amendă ori cu închisoarea de până la 3 ani¹²⁴. Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că aceeași pedeapsă se aplică celor care, în fața unei mulțimi, atunci când scopul menționat a fost făcut cunoscut, acționează ca lideri ai mulțimii, precum și oricărui participant care nu respectă un ordin de dispersare, pronunțat în mod legal de autoritățile publice. La fel, alin. (3) prescrie că dacă într-o astfel de mulțime se săvârșește o infracțiune în legătură cu scopul acesteia, instigatorii sau liderii mulțimii sunt pasibili de pedeapsă în conformitate cu dispoziția care privește infracțiunea respectivă¹²⁵.

Analogia iuris, se specifică faptul că, în baza art. 285 alin. (1) din CP RM, sunt pasibili de răspundere penală organizatorul și conducătorul dezordinilor în masă, iar conform alin. (2) și alin. (3) al aceluiași articol, se pedepsește participarea activă la dezordini în masă și chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor¹²⁶.

Mai mult, legiuitorul autohton stabilește cu precizie limitele cuantumului amenzii, în calitate de pedeapsă penală pentru săvârșirea dezordinilor în masă, pe când legiuitorul danez specifică doar posibilitatea aplicării pedepsei cu amenda, lăsând la discreția autorității responsabile să decidă asupra mărimii amenzii aplicabile.

A contrario, art. 133 alin. (3) din Codul penal al Regatului Danemarcei supune răspunderii penale instigatorii sau liderii mulțimii, chiar dacă dezordinile în masă nu sunt comise nemijlocit de către aceștia. Astfel, în baza alin. menționat, instigatorii sau liderii mulțimii sunt trași la răspundere penală, în cazul în care o persoană din mulțime săvârșește o infracțiune în legătură cu scopul tulburării securității publice¹²⁷.

Se specifică faptul că legislația penală autohtonă nu prevede o asemenea componentă de infracțiune, întrucât, conform art. 7 alin. (2) din CP RM, la aplicarea legii penale se ține cont de

¹²⁴ Codul penal al Regatului Danemarcei [cit. 24.10.2024]. Disponibil:

https://www.europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Denmark/Denmark_Criminal_Code_2005.pdf

¹²⁵ *Ibidem*.

¹²⁶ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [cit. 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹²⁷ Codul penal al Regatului Danemarcei [cit. 24.10.2024]. Disponibil:

https://www.europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Denmark/Denmark_Criminal_Code_2005.pdf

caracterul și gradul prejudiciabil al infracțiunii săvârșite de persoana celui vinovat și de circumstanțele cauzei care atenuează ori agravează răspunderea penală¹²⁸. Respectiv, indiferent de infracțiunea comisă, făptuitorul nu poartă răspundere penală pentru activitatea infracțională, care, de fapt, a fost săvârșită de către o persoană terță, fiind respectat principiul individualizării răspunderii penale și pedepsei penale.

La art. 134 din Codul penal al Regatului Danemarcei este reliefată o formă de inacțiune a infracțiunii și prevede că orice participant la o mulțime care, știind că un ordin de dispersare a fost pronunțat în mod legal, nu se conformează unui astfel de ordin, este pasibil de o pedeapsă cu închisoarea pentru o perioadă care nu depășește trei luni¹²⁹. Se menționează că, la nivel național, nu se regăsește o asemenea abordare normativă.

Totodată, se reliefează că, conform prevederilor art. 134a din Codul penal al Regatului Danemarcei, participanții la încăierări ori alte tulburări grave ale securității publice, dacă au acționat în urma unei înțelegeri sau împreună, sunt sancționați cu închisoarea de până la 1 an și 6 luni¹³⁰.

Prin similitudine, potrivit art. 26 alin. (1) din CP RM, se consideră pregătire de infracțiune înțelegerea prealabilă de a săvârși o infracțiune, procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor, sau crearea intenționată, pe altă cale, de condiții pentru săvârșirea ei dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea nu și-a produs efectul¹³¹.

În joncțiunea CP RM, pregătirea de infracțiune, indiferent de obiectul juridic de atentare, se califică prin gruparea art. 26 din CP RM cu articolul care nemijlocit incriminează activitatea infracțională. Acest fapt nu este stipulat expres în CP RM, însă se deduce din practica judiciară în domeniu. Or, în Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Buiucani) din 30 septembrie 2024, instanța de judecată a decis că „X. se recunoaște vinovat de săvârșirea infracțiunii prevăzute la art. 42 alin. (3), art. 26, art. 46, art. 285 alin. (2) din Codul penal și se condamnă în baza acestei legi, stabilindu-i pedeapsa sub forma de închisoare pe un termen de 3 (trei) ani și 5 (cinci) luni, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis”¹³².

¹²⁸ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹²⁹ Codul penal al Regatului Danemarcei [citat 24.10.2024]. Disponibil:

https://www.europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Denmark/Denmark_Criminal_Code_2005.pdf

¹³⁰ Ibidem.

¹³¹ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹³² Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Buiucani) din 30 septembrie 2024. Dosarul nr. 1-1010/2023 [citat 04.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NjkwODZhOTAtMjQ1ZC00OTUwLWE4ZmEtZGE4ZjYzMmU2ZGZi

O prevedere unică identificată în legislația penală a Regatului Danemarcei și care este o inovație pentru legislațiile penale ale statelor descrise este stipularea pedepsei pentru faptul că în timpul unor întâlniri, întruniri, marșuri sau alte manifestații publice, persoana are fața complet sau parțial acoperită de o apărătoare, o mască, o pictură sau ceva asemănător, astfel încât să facă imposibilă identificarea sa.

Respectiv, pentru o astfel de faptă, persoana poate fi pedepsită cu amendă sau cu închisoarea de până la 6 luni, potrivit art. 134b din Codul penal al Regatului Danemarcei¹³³. Totuși, alin. (3) din același articol prevede și o excepție de la norma respectivă, și anume că interdicțiile menționate nu se aplică dacă obiectele servesc pentru a se acoperi, în vederea protejării împotriva vremii sau altor scopuri legitime¹³⁴.

Similar CP RM, în Codul penal al Regatului Danemarcei este reglementată pedeapsa cu închisoare pentru organizatori, conducători și participanți nemijlociți la dezordini în masă, iar comparativ cu legislația autohtonă, pedeapsa stabilită în legislația penală a Regatului Danemarcei este mai blândă. La fel, în legislația penală a Regatului Danemarcei sunt reglementate circumstanțele agravante și atenuante ale infracțiunii de dezordini în masă în articole separate, enumerate în mod consecutiv după articolul ce stipulează infracțiunea de bază, pe când în CP RM este prevăzută exclusiv răspunderea penală pentru infracțiunea comisă sub forma celor trei modalități normative cu caracter alternativ, fără a fi indicate circumstanțe atenuante și agravante.

În notele Părții Speciale a **Codului penal al Greciei** este explicată noțiunea de instigare a cetățenilor la acte de violență sau discordie, ca fiind „acțiuni care în public, sub orice formă provoacă sau îndeamnă cetățenii la acte de violență între ei sau la discordie reciprocă și astfel tulbură liniștea publică, care sunt pedepsite cu închisoare, dacă în conformitate cu alte prevederi nu se impune o pedeapsă mai gravă”¹³⁵.

Tulburarea liniștii publice este incriminată la art. 189 din cap. VI din Codul penal al Greciei. Astfel, par. 1 statuează că „fapta persoanei care ia parte la o adunare publică formată din mai multe persoane fizice care, în masă, săvârșesc acte de violență împotriva persoanelor sau lucrurilor sau pătrund ilicit în case străine, locuințe sau alte imobile se pedepsește cu închisoarea de până la 2 ani”¹³⁶. Paragraful 2 prevede expres că „fapta instigatorilor și a persoanelor care au săvârșit acte de violență se pedepsește cu închisoare de cel puțin 3 luni, iar par. 3 reglementează că pedepsele

¹³³ *Codul penal al Regatului Danemarcei* [cit 24.10.2024]. Disponibil:

https://www.europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Denmark/Denmark_Criminal_Code_2005.pdf

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ *Codul penal al Greciei* [cit 25.10.2024]. Disponibil:

https://pure.mpg.de/rest/items/item_2498942_17/component/file_3529081/content

¹³⁶ *Ibidem*.

acestea se aplică dacă fapta nu este pedepsită cu o pedeapsă mai severă prin alte dispoziții speciale”¹³⁷.

La par. 2, se observă o circumstanță atenuantă pentru instigatorii unor astfel de acte, pedeapsa fiind cu mult mai mică în raport cu cea indicată pentru autorii infracțiunii, iar par. 3 prevede doar o mențiune ce constă într-o determinare cu titlu informativ, fără a incrimina o altă faptă conexă¹³⁸.

Se observă că art. 189 din Codul penal al Greciei diferă substanțial de art. 285 din CP RM, atât din punct de vedere a structurii normei penale, cât și a tipurilor și cuantumului pedepselor aplicate.

O altă faptă conexă se regăsește la art. 190 din Codul penal al Greciei, care prevede că „fapta persoanei care, cu amenințarea că vor fi săvârșite crime sau delikte, cauzează neliniște sau teama cetățenilor se pedepsește cu închisoarea de până la 2 ani”¹³⁹.

Este de menționat că legislația penală autohtonă nu include o astfel de reglementare, ci doar oferă posibilitatea de a încadra juridic pregătirea și tentativa de dezordini în masă. Respectiv, la calificarea unor astfel de fapte, art. 285 din CP RM urmează a fi conexasat cu art. 26 (pregătirea de infracțiune) sau, după caz, cu art. 27 (tentativa de infracțiune).

În același context, art. 192 din Codul penal al Greciei, deși nu are o denumire concretă, în conținutul acestuia se precizează că „fapta persoanei care, în orice mod public, provoacă sau îndeamnă cetățenii la acte de violență între ei sau la ură reciprocă și, astfel, tulbură liniștea publică, se pedepsește cu închisoarea de până la 2 ani, dacă fapta nu este pedepsită cu o pedeapsă mai severă prin alte dispoziții speciale”¹⁴⁰.

La fel, din analiza Codului penal al Greciei în coraport cu Codul penal al Suediei poate fi constatată o asemănare, în sensul că, în ambele coduri, legiuitorul omite denumirea articolelor, acestora nefiindu-le stipulate miezul obiectului de reglementare.

Într-o altă ordine de idei, se conchide că, în legislația penală a Greciei, pedepsele penale pentru acțiunile de tulburare a liniștii publice sunt mai blânde, comparativ cu cele statuate la art. 285 din CP RM. Subsidiar, există o mare diferență între componența de infracțiune a dezordinilor în masă statuată în legislația penală autohtonă și tulburarea liniștii publice reglementată în legislația penală a Greciei.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. The offence of mass disorder in the criminal laws of some European states. *Op. cit.*, p. 156.

¹³⁹ *Codul penal al Greciei* [cit. 25.10.2024]. Disponibil:

https://pure.mpg.de/rest/items/item_2498942_17/component/file_3529081/content

¹⁴⁰ *Ibidem*.

2.3. Infrațiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale unor state din afara UE

Pentru o analiză amplă a infracțiunii de dezordini în masă, se consideră judicios ca aceasta să fie cercetată inclusiv prin analiza comparativă cu legislațiile penale ale altor state decât cele din UE. Acest studiu va permite punctarea asemănărilor și deosebirilor dintre infracțiunea de dezordini în masă și alte fapte înrudite, în contextul în care sistemul de drept este fragmentat în câteva categorii, având la bază istoria statelor, în special izvoarele de drept ale acestora.

Comparația permite nu numai să se pătrundă într-un mod conștient, într-o altă lume juridică, dar, de asemenea, să se ia un recul prin raport cu propriul său drept, care apare într-o altă lumină. Aceasta permite, mai întâi, să descopere în propriul său drept aspecte noi, calități și defecte care până atunci rămăseseră ascunse. Comparația poate arăta că alte drepturi rezolvă aceeași problemă prin alte instituții mai proprii sau mai simple¹⁴¹.

În Codul penal al Federației Ruse din 13 iunie 1996, infracțiunile împotriva securității publice și ordinii publice sunt incriminate la secțiunea a 9-a din cap. XXIV „Infracțiuni contra securității publice”. La art. 212 din Codul penal al Federației Ruse este incriminată infracțiunea de dezordini în masă. Astfel, se constată că denumirea acestei fapte ilegale coincide cu denumirea infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM.

La par. 1 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse este incriminată „organizarea de dezordini în masă însoțite de violență, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietăților, folosirea armelor, dispozitivelor explozive, substanțelor și obiectelor explozive, otrăvitoare sau de altă natură, care prezintă un pericol pentru alții, precum și opunerea de rezistență armată unui reprezentant al autorităților, instruirea unei persoane pentru organizarea unor astfel de dezordini sau participarea la acestea, și se pedepsește cu închisoare de la 8 la 15 ani”¹⁴². Este de menționat că par. în cauză a fost modificat prin Legea federală din 05 mai 2014 N 130-FZ¹⁴³.

Doctrinarii ruși recunosc în calitate de organizatori persoanele care planifică din timp dezordinile în masă și pregătesc etapizat oamenii, prin distribuirea de pliante, manifestarea unor idei în sursele mass-media și online. Acest fapt provoacă indignare și neplăcere într-o mulțime de oameni și, prin urmare, îndreaptă gloata către un anumit obiectiv.

¹⁴¹ ZLĂTESCU, Victor Dan. *Op. cit.*, p. 44.

¹⁴² *Codul penal al Federației Ruse* [cit. 06.04.2023]. Disponibil:

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/cdfbaa9aeaf8b47695af18e41433e4e3f5f4be5f/

¹⁴³ CHEPESTRU, Ana-Maria. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI. The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 17, p. 241 [cit. 30.04.2025]. ISBN 978-9975-170-05-5. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale_Stiintifice_2023_nr_17-1.pdf

Coroborând norma expusă cu alin. (1) art. 285 din CP RM, remarcăm că atât legislația penală autohtonă, cât și cea rusă prevede acțiunea de organizare a dezordinilor în masă, fiind însoțite în ambele cazuri de aceleași acțiuni însoțitoare enumerate supra. Respectiv, se atestă o asemănare semnificativă între componentele de infracțiune menționate¹⁴⁴.

La par. 1 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse lipsește incriminarea acțiunii de conducere a dezordinilor în masă, însă, facultativ, implică instruirea unei persoane pentru organizarea unor astfel de dezordini sau participarea la acestea.

La par. 1.1. din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse se pedepsește stimularea, recrutarea sau altă implicare a unei persoane în săvârșirea acțiunilor prevăzute de par. 1 cu amendă în mărime de la 300 de mii până la 700 de mii de ruble sau cu valoarea salariului sau cu orice alt venit al persoanei condamnate pe o perioadă de la 2 până la 4 ani, sau fără acestea, sau prin muncă obligatorie pe un termen de la 2 până la 5 ani, sau prin privare de libertate pe un termen de la 5 până la 10 ani”¹⁴⁵. Această formulare a fost inclusă în conținutul art. 212 prin Legea federală nr. 375-FZ din 6 iulie 2016.

În acest context, se atestă că reglementările asemănătoare cu norma juridică vizată supra nu se regăsesc în redacția art. 285 din CP RM.

La par. 2 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse se incriminează „participarea la dezordini în masă, prevăzute la par. 1, care se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani”¹⁴⁶.

Acțiunea de participare la dezordini în masă implică acțiuni active, cum ar fi folosirea violenței, a armelor, incendierea, participarea la un pogrom și rezistența armată față de reprezentanții autorității. Cele mai frecvente acțiuni care implică participarea la dezordini în masă sunt pogromurile și rezistența armată față de reprezentanții autorității.

Prin urmare, o normă similară este conținută în alin. (2) al art. 285 din CP RM, care statuează că „participarea activă la săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin. (1) se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani”¹⁴⁷.

Normele juridice expuse sunt practic similare, atât în partea ce ține de acțiunea ilicită, cât și în partea ce se referă la tipul și termenul pedepsei penale. Totuși, singura diferență dintre normele juridice invocate se rezumă la cuvântul „activ”.

¹⁴⁴ *Ibidem*, p. 241.

¹⁴⁵ *Codul penal al Federației Ruse* [citat 06.04.2023]. Disponibil: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/cdfbaa9aeaf8b47695af18e41433e4e3f5f4be5f/

¹⁴⁶ *Ibidem*.

¹⁴⁷ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

La par. 3 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, sunt incriminate solicitările la dezordini în masă prevăzute de par. 1 sau de participare la acestea, precum și solicitările de aplicare a violenței împotriva cetățenilor, faptă care se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de până la 2 ani, sau cu muncă silnică pe o perioadă de până la 2 ani sau cu închisoare pe aceeași perioadă¹⁴⁸. Acest paragraf a suferit modificări prin Legea federală nr. 420-FZ din 7 decembrie 2011.

Chemările la nesupunere activă față de cerințele legale ale reprezentanților autorității și la dezordini în masă, precum și apelurile la violență împotriva cetățenilor se exprimă prin agitația menită să trezească nemulțumiri, stări agresive în rândul unui număr nedefinit de oameni. Acestea pot fi manifestate prin exprimarea unor idei agresive ilegale la întruniri, prin redactarea și distribuirea de materiale scrise care conțin astfel de idei. Deseori, apelurile sunt îndreptate nu împotriva unor persoane concrete, dar împotriva oricăror grupuri de persoane din motive naționale, sociale sau religioase.

Fapta nominalizată poate fi asemuită cu alin. (3) al art. 285 din CP RM, potrivit căruia chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, se pedepsesc cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani¹⁴⁹.

Deci, par. 3 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse și alin. (3) al art. 285 din CP RM se aseamănă considerabil atât din punct de vedere a modalității normative, cât și sub aspectul tipului și cuantumului pedepsei penale. Or, considerăm că acțiunile ilicite incriminate la art. 285 din CP RM sunt inspirate într-o mare măsură de art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, în special având în vedere retrospectiva istorică a legislației penale autohtone.

La par. 4 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, se regăsește acțiunea de trecere a pregătirii de către o persoană, efectuată în scopul organizării dezordinilor în masă sau participarea la acestea, inclusiv dobândirea de cunoștințe, abilități practice și abilități în cursul pregătirii fizice și psihologice, în timp ce studiază metode de organizare a dezordinilor în masă, reguli de manipulare a armelor, dispozitivelor explozive, substanțelor explozive, toxice, precum și alte substanțe și obiecte care reprezintă un pericol pentru alții și se pedepsește cu privațiune de libertate pe un termen de la 5 la 10 ani, cu sau fără amendă în valoare de până la 500 de mii de ruble, sau

¹⁴⁸ *Codul penal al Federației Ruse* [cit. 06.04.2023]. Disponibil:

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/cdfbaa9aeaf8b47695af18e41433e4e3f5f4be5f/

¹⁴⁹ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [cit. 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

în cuantumul salariului, ori orice alt venit al persoanei condamnate pentru o perioadă de până la 3 ani”¹⁵⁰. Acest paragraf a fost introdus prin Legea federală nr. 130-FZ din 5 mai 2014.

Totodată, art. 212 din Codul penal al Federației Ruse conține în final o notă introdusă prin Legea federală nr. 130-FZ din 5 mai 2014, potrivit căreia persoana care a săvârșit o infracțiune prevăzută la par. 4 va fi scutită de răspundere penală, dacă a informat autoritățile despre parcurgerea cursurilor desfășurate în scopul organizării dezordinilor în masă sau participării la acestea, a contribuit la dezvăluirea infracțiunii săvârșite sau la identificarea altor persoane care au urmat o astfel de pregătire, care au desfășurat, organizat sau finanțat astfel de instruire, precum și locurile de desfășurare a acestora, dacă acțiunile acestora nu conțin un alt corpus delict¹⁵¹.

Specificăm că art. 285 din CP RM nu conține o reglementare care să stabilească cazuri și condiții de liberare de răspundere penală, fapt ce îl face distinct în comparație cu art. 212 din Codul penal al Federației Ruse

În doctrina rusă, se recunosc următoarele trăsături caracteristice ale dezordinilor în masă:

„1) nevoia unui lider căruia mulțimea să se supună necondiționat sau un obiect al urii pe care să-l distrugă;

2) o scădere a începutului intelectual și o creștere a celui emoțional;

3) apariția unui sentiment de putere și a conștientizării anonimatului;

4) declin emoțional rapid: după atingerea unui scop sau înfrângere are loc o schimbare a comportamentului și o evaluare a ceea ce se întâmplă;

5) creșterea sugestibilității grupului și scăderea eficacității mecanismelor gândirii independente;

6) suprimarea simțului responsabilității pentru propriile acțiuni, capacitatea atât de cruzime extremă, cât și de sacrificiu de sine”¹⁵².

În Codul penal al Republicii Belarus din 09 iulie 1999, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 293 și este amplasată în cadrul secțiunii a 10-a „Infracțiuni contra securității publice și sănătății publice” al cap. XXVII „Infracțiuni contra securității publice”.

La par. 1 din art. 293 din Codul penal al Belarusului este incriminată „organizarea dezordinilor în masă, însoțite de violență împotriva unei persoane, pogromuri, incendiere,

¹⁵⁰ *Codul penal al Federației Ruse* [cit. 06.04.2023]. Disponibil:

https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/cdfbaa9aeaf8b47695af18e41433e4e3f5f4be5f/

¹⁵¹ *Ibidem*.

¹⁵² *Массовые беспорядки* [cit. 29.05.2023]. Disponibil: https://studme.org/55141/bzhd/massovye_besporjadki

distrugerea proprietăților sau rezistență armată reprezentanților autorităților, care se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani”¹⁵³.

Exact ca în cazul legislației penale ruse și celei autohtone, prima variantă-tip a infracțiunii analizate constituie acțiunea de organizare a dezordinilor în masă însoțite de actele menționate. În partea ce se referă la pedeapsa penală, se remarcă faptul că în Republica Moldova, Federația Rusă și Republica Belarus, pentru acțiunea de organizare a dezordinilor în masă, este stabilit același tip de pedeapsă, adică privarea de libertate, însă în RM legiuitorul a stabilit termenul pedepsei penale mai blând, comparativ cu legiuitorul rus și belarus.

În conformitate cu par. 2 din art. 293 din Codul penal al Belarusului, „se pedepsește participarea la dezordini în masă, exprimată în comiterea directă a acțiunilor prevăzute la par. 1, cu închisoare de la 3 la 8 ani”¹⁵⁴.

Cu referire la norma juridică menționată, se comunică faptul că, reieșind din analiza legislației ruse în coraport cu cea autohtonă, în legislația belarusă, la fel, se operează cu acțiunea de participare la dezordini în masă, iar tipul și cuantumul pedepsei este similar cu cel reglementat de către legiuitorul rus.

La par. 3 din art. 293 din Codul penal al Belarusului se incriminează „fapta de instruire sau altă pregătire a persoanelor pentru participarea la dezordini în masă, însoțită de comiterea acțiunilor prevăzute la par. 1, precum și finanțarea sau alt sprijin material pentru astfel de activități, care se pedepsește cu închisoare de până la 3 ani”¹⁵⁵.

În legislația penală a Republicii Moldova nu este incriminată o astfel de faptă, însă atragem atenția asupra par. 4 din art. 212 din Codul penal al Federației Ruse, care conține prevederi asemănătoare celor stabilite la par. 3 din art. 293 din Codul penal al Belarusului.

În Codul penal al Republicii Kazahstan din 16 iunie 1997, fapta de dezordini în masă se regăsește la art. 272 și este amplasată în conținutul cap. X „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice”. Art. 272 a fost modificat de mai multe ori, cele mai recente intrând în vigoare în anul 2023.

La par. 1 din art. 272 din Codul penal al Republicii Kazahstan este incriminată organizarea de dezordini în masă, însoțită de acte de violență, jafuri, incendieri, distrugeri, deteriorarea proprietății, folosirea armelor de foc, substanțelor explozive sau dispozitivelor explozive, precum

¹⁵³ *Codul penal al Republicii Belarus* [citat 06.04.2023]. Disponibil: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>

¹⁵⁴ *Ibidem*.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

și opunerea de rezistență armată față de un reprezentant al autorității, inclusiv cu utilizarea mijloacelor obținute din surse străine, care se pedepsește cu închisoare de la 4 la 10 ani¹⁵⁶.

Este relevant de a evidenția că acțiunea menționată supra este practic similară cu faptele incriminate în Codul penal al Federației Ruse, Republicii Belarus și Republicii Moldova, unica diferență fiind cuantumul pedepsei, care variază de la o țară la alta, rezumându-se la adăugarea sau scăderea unui an din pedeapsa cu închisoarea. Concomitent, în țările enumerate, comparativ cu Republica Moldova, spectrul acțiunilor adiacente organizării dezordinilor în masă este mai larg, fiind incluse jafurile, folosirea substanțelor explozive sau dispozitivelor explozive, utilizarea mijloacelor obținute din surse străine¹⁵⁷.

La par. 2 din art. 272 din Codul penal al Republicii Kazahstan este prevăzută „acțiunea de participare la dezordini în masă, prevăzută de prima parte a articolului respectiv, faptă care se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani”¹⁵⁸.

La fel, ca și în cazul primului paragraf, se denotă o asemănare cu legislațiile penale ale statelor cercetate anterior. Totuși, cuantumul pedepsei cu închisoare coincide exact cu termenul de pedeapsă reglementat la par. 2 din art. 293 din Codul penal al Belarusului pentru aceeași acțiune prejudiciabilă, iar raportându-ne la legislațiile penale ale Republicii Moldova și Federației Ruse, termenul pedepsei cu închisoarea stabilită pentru aceeași faptă este mai mic cu un an.

La par. 3 din art. 272 din Codul penal al Republicii Kazahstan sunt incriminate „îndemnurile la nesupunere activă față de cerințele legale ale reprezentanților autorității și la tulburări în masă sau provocarea unor astfel de tulburări, precum și îndemnurile la violență împotriva persoanelor, care se pedepsesc cu restrângerea libertății pe o perioadă de la trei la cinci ani sau închisoare pentru aceeași perioadă”¹⁵⁹.

În virtutea celor reglementate la par. menționat, se identifică o asemănare evidentă și clară cu sensul normei juridice reglementată la alin. (3) art. 285 din CP RM. La fel, comparând aceasta faptă cu faptele prejudiciabile reglementate în legislațiile penale analizate anterior, se atestă că o astfel de normă este învederată în conținutul par. 3 al art. 212 din Codul penal al Federației Ruse. Totuși, având în vedere tipul și cuantumul pedepselor penale, se reliefează că fiecare stat are prevederi proprii și unice pentru asemenea acțiuni ilicite, respectiv nu se află în consimilitudine.

¹⁵⁶ *Codul penal al Republicii Kazahstan* [citat 30.04.2025]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&doc_id2=31575252#activate_doc=2&pos=301;-121&pos2=4317;-93

¹⁵⁷ CHEPESTRU, Ana-Maria. *Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI. The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states*. *Op. cit.*, p. 247.

¹⁵⁸ *Codul penal al Republicii Kazahstan* [citat 30.04.2025]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&doc_id2=31575252#activate_doc=2&pos=301;-121&pos2=4317;-93

¹⁵⁹ *Ibidem*.

Un aspect exclusiv se regăsește la par. 4 din art. 272 din Codul penal al Republicii Kazahstan, în care sunt incriminate faptele prevăzute la par. 3 comise cu utilizarea mass-mediei sau a rețelelor de telecomunicații, inclusiv Internetul, care se pedepsesc cu restrângerea libertății pe o perioadă de la 3 la 7 ani sau închisoare pentru aceeași perioadă¹⁶⁰.

O astfel de normă juridică nu se regăsește în CP RM, legiuitorul autohton neprevăzând, în mod distinct, o modalitate normativă sau o formă agravantă a dezordinilor în masă comise prin intermediul rețelelor de comunicare în masă ori rețelelor Internet.

În Codul penal al Republicii Azerbaidjan din 30 decembrie 1999, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 220 și este amplasată în cadrul secțiunii a 10-a „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice” al cap. XXV „Infracțiuni împotriva siguranței publice”.

La par. 220.1 este incriminată „organizarea de dezordini în masă însoțite de violență, pogromuri, incendiere, distrugerea proprietăților, folosirea armelor de foc, substanțelor sau dispozitivelor explozive, precum și opunerea de rezistență armată unui reprezentant al autorităților sau participarea la astfel de dezordini, care se pedepsește cu închisoare de la 4 la 12ani”¹⁶¹.

Consecutiv, la par. 220.2 se regăsește „acțiunea de chemare la nesupunere activă față de cerințele legale ale oficialilor guvernamentali și la dezordini în masă, precum și la violență împotriva cetățenilor și se pedepsește cu privațiune de libertate pe o perioadă de până la 3 ani”¹⁶².

Exact ca în cazul legislațiilor penale cercetate *ante*, se constată o asemănare evidentă cu prevederile art. 285 din CP RM, singura diferență fiind absența acțiunii de participare activă la dezordini în masă din conținutul art. 220 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan. Totodată, se menționează despre existența diferențelor între mărimea pedepselor penale reglementate în codurile penale ale statelor studiate¹⁶³.

În Codul penal al Republicii Armenia din 18 aprilie 2003, infracțiunea de dezordini în masă este amplasată în cadrul secțiunii a 9-a „Infracțiuni împotriva securității publice, securității informatice, ordinii publice, moralei publice și sănătății populației” a cap. XXIII „Infracțiuni împotriva siguranței publice” din Partea specială.

Se notifică faptul că, la par. 1 din art. 225, este incriminată „organizarea de dezordini în masă însoțite de violență, pogromuri, incendiere, distrugere sau deteriorare a proprietății, folosirea

¹⁶⁰ *Ibidem*

¹⁶¹ *Codul penal al Republicii Azerbaidjan* [cit. 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=2738;-43

¹⁶² *Ibidem*.

¹⁶³ CHEPESTRU, Ana-Maria. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI. The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states. *Op. cit.*, p. 248.

armelor de foc, substanțelor sau dispozitivelor explozive sau rezistență armată față de un reprezentant al autorității, care se pedepsește cu închisoare de la 4 la 10 ani”¹⁶⁴. La par. 2 al aceluiași articol, se regăsește „acțiunea de săvârșire directă a actelor prevăzute de par. 1 și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani”¹⁶⁵.

Paragraful 3 statuează expres că „actele prevăzute la paragrafele 1 sau 2, care implică omorul, se pedepsesc cu închisoare de la 6 la 12 ani”¹⁶⁶. La par. 4 se pedepsește „chemarea la nesupunere activă față de cerințele legale ale unui reprezentant al autorităților în timpul dezordinilor în masă sau la dezordini în masă, sau violență împotriva oamenilor, cu muncă corecțională pe un termen de până la 2 ani, sau cu arest pe un termen de până la 2 luni, sau cu privare de libertate pe un termen de până la 3 ani”¹⁶⁷.

Per general, legislația penală a Republicii Armenia incriminează dezordinile în masă, practic, în mod asemănător cu legislația penală a celorlalte state examinate, singurul decalaj evidențiindu-se la stabilirea tipului și mărimii pedepselor penale, care variază de la un stat la altul¹⁶⁸.

Un element relativ nou, care nu a fost prevăzut de nicio legislație examinată anterior și care nu este reglementat nici la art. 285 din CP RM, este par. 3 al art. 225 din Codul penal al Republicii Armenia. Respectiv, acesta incriminează fie comiterea acțiunii stipulate la par. 1, fie a celei prevăzute la par. 2, care implică omorul¹⁶⁹, or, de fapt norma juridică enunțată implică prezența unei circumstanțe agravante a dezordinilor în masă incriminate de Codul penal al Republicii Armenia.

Din punct de vedere al legislației penale autohtone, în cazul comiterii unui omor în timpul unor dezordini în masă, fapta prejudiciabilă urmează a fi calificată în baza unui concurs de infracțiuni.

În Codul penal al Republicii Kârgâzstan din 28 octombrie 2021, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește incriminată la art. 278, care este poziționat în cap. XXIII „Infracțiuni împotriva ordinii publice”.

La alin. (1) din art. 278, se incriminează „organizarea dezordinilor în masă însoțită de violențe, pogromuri, incendieri, distrugerea de bunuri, utilizarea de arme de foc, substanțe sau

¹⁶⁴Codul penal al Republicii Armenia [cit. 27.04.2023]. Disponibil:

<http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show>

¹⁶⁵ Ibidem.

¹⁶⁶ Ibidem.

¹⁶⁷ Ibidem.

¹⁶⁸ CHEPESTRU, Ana-Maria. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI. The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states. *Op. cit.*, p. 248.

¹⁶⁹Codul penal al Republicii Armenia [cit. 27.04.2023]. Disponibil:

<http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show>

dispozitive explozive sau rezistența armată față de un reprezentant al autorității, care se pedepsește cu închisoare de la 7 la 10 ani”¹⁷⁰. Totodată, conform alin. (2), se stabilește pedeapsă penală pentru „participarea într-o revoltă în masă prevăzută la alin. (1) cu închisoarea pe o perioadă de la 5 până la 8 ani”¹⁷¹. La alin. (3) din același articol este învederată acțiunea ilicită care constă în „chemarea la nesupunere activă față de ordinele legale ale reprezentanților autorităților și la dezordine în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor, care se pedepsește cu închisoare de la 5 la 8 ani”¹⁷².

În legătură cu componența de infracțiune menționată, se reliefează că aceasta în mod incontestabil se aseamănă cu celelalte componente de infracțiuni supuse cercetării, singura diferențiere fiind identificată la tipul și mărimea pedepselor penale.

În Codul penal al Republicii Tadjikistan din 21 mai 1998, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 188, care este poziționat în secțiunea a 8-a „Infracțiuni contra securității publice și sănătății publice” a cap. XXI „Infracțiuni contra securității publice”.

La alin. (1) din art. 188 este stipulată „organizarea dezordinilor în masă, însoțită de violențe asupra persoanelor, pogromuri, incendieri, deteriorarea sau distrugerea bunurilor, utilizarea de arme de foc, substanțe și dispozitive explozive sau substanțe inflamabile și opunerea rezistenței față de autorități, însoțită de utilizarea de arme sau alte obiecte folosite ca arme, precum și participarea la astfel de acțiuni, care se pedepsește cu închisoarea pe o perioadă cuprinsă între 5 și 12 ani”¹⁷³. La alin. (2) din același articol este incriminată „chemarea la nesupunere activă față de cererile legitime ale reprezentanților autorităților sau la dezordine în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor, care se pedepsește cu restricționarea libertății pe o perioadă de până la 2 ani sau cu arestul pe o perioadă de la 2 până la 4 luni, sau cu privarea de libertate pe o perioadă de până la 3 ani”¹⁷⁴.

Infracțiunea în cauză, fiind examinată din perspectiva dreptului penal comparat, se identifică o asemănare impresionantă între componența de infracțiune prevăzută la art. 285 din CP RM și infracțiunea de dezordini în masă prevăzută la art. 220 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan. Or, ambele articole sunt formate din variante-tip similare ale infracțiunii cercetate, fiind reliefate acțiuni ilicite identice, lipsind doar incriminarea acțiunii de participare activă la dezordini în masă în cadrul art. 220 din Codul penal al Republicii Azerbaidjan.

¹⁷⁰Codul penal al Republicii Kârgâzstan [citat 27.04.2023]. Disponibil:

https://continent-online.com/Document/?doc_id=36675065#pos=2751;-56

¹⁷¹ Ibidem.

¹⁷² Ibidem.

¹⁷³Codul penal al Republicii Tadjikistan [citat 27.04.2023]. Disponibil:

https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325#pos=1521;-26

¹⁷⁴ Ibidem.

Subsecvent, se observă o diferență între tipul și cuantumul pedepsei penale, care la art. 188 alin. (2) din Codul penal al Republicii Tadjikistan este mai selectivă din punct de vedere al categoriilor pedepselor penale.

În Codul penal al Republicii Turkmenistan din 12 iunie 1997, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 306, care este poziționat în secțiunea a 12-a „Infracțiuni contra securității publice și sănătății publice” a cap. XXIX „Infracțiuni contra siguranței și ordinii publice”.

La art. 306 alin. (1) se regăsește acțiunea de „organizare a dezordinilor în masă însoțite de violențe, pogromuri, incendii, distrugerea de bunuri, utilizarea de arme de foc, substanțe sau dispozitive explozive, precum și rezistența armată la un reprezentant al autorității, care se pedepsește cu închisoare de la 5 la 15 ani”¹⁷⁵. La alin. (2) este incriminată „participarea la o dezordine în masă prevăzută la alin. (1) și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani”¹⁷⁶.

Prin urmare, se stabilește că, exact ca și în cazul legislațiilor penale ale Republicii Azerbaidjan și Republicii Tadjikistan, componența de infracțiune menționată supra include două variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, fiind constată o singură diferență.

Astfel, în cazul codurilor penale ale Republicii Azerbaidjan și Republicii Tadjikistan, a doua variantă-tip a infracțiunii implică chemarea la nesupunere activă față de cererile legitime ale reprezentanților autorităților sau la dezordine în masă, precum și chemarea la violență împotriva cetățenilor, însă la art. 306 din Codul penal al Republicii Turkmenistan, a doua variantă-tip a infracțiunii se referă la participarea la o dezordine în masă.

Mai mult ca atât, se atestă o asemănare vizibilă între art. 306 din Codul penal al Republicii Turkmenistan și componența de infracțiune prevăzută la art. 285 din CP RM, deosebirea rezumându-se doar la faptul că legislația penală autohtonă prevede răspunderea penală pentru trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, înglobând, la alin. (3) art. 285, chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor¹⁷⁷.

În Codul penal al Republicii Uzbekistan din 12 iunie 1997, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește incriminată la art. 244, care este poziționat în secțiunea a 6-a „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice” a cap. XVII „Infracțiuni contra securității publice”.

¹⁷⁵ *Codul penal al Republicii Turkmenistan* [citat 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=31295286

¹⁷⁶ *Ibidem*.

¹⁷⁷ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

Pentru început, se concretizează că art. 244 nu este grupat în elemente structurale, iar acțiunile ilegale pot fi delimitate doar prin simpla retragere a alineatelor ușor spre dreapta. Astfel, prima variantă-tip a infracțiunii de dezordini în masă se realizează prin „apelul public la dezordini în masă și violență împotriva cetățenilor, care se pedepsește cu amendă de la o sută la trei sute de salarii de bază lunare, sau muncă corecțională de până la doi ani, sau restrângerea libertății de la trei la cinci ani sau închisoare de la 3 la 5 ani”¹⁷⁸.

În viziunea noastră, al doilea alineat din articolul menționat poate fi considerat circumstanță agravantă pentru apelul public la dezordini în masă și violență împotriva persoanelor.

Respectiv, acesta reglementează aceleași acțiuni comise: „a) cu acordul prealabil al unui grup de persoane; b) utilizarea mijloacelor de informare în masă, a rețelilor de telecomunicații, a rețelei mondiale de informații Internet, precum și a mijloacelor tipărite sau a altor metode de reproducere a textului, care se pedepsesc cu amendă de la 300 la 400 de salarii minime lunare, sau muncă corecțională de la 2 la 3 ani, sau închisoare de la 5 la 10 ani”¹⁷⁹.

Alineatul (3) al aceluiași articol incriminează „organizarea dezordinilor în masă însoțite de violență împotriva unei persoane, pogromuri, incendieri, deteriorarea sau distrugerea proprietății, rezistența opusă față de un reprezentant al autorităților, care folosește sau amenință cu folosirea armelor sau a altor obiecte folosite ca arme, precum și participarea activă la dezordini în masă, care se pedepsește cu închisoare de la 10 la 15 ani”¹⁸⁰.

Fiind cercetat prin prisma aspectelor de drept penal comparat, art. 244 din Codul penal al Republicii Uzbekistan are o structură mai excentrică față de articolele care incriminează fapte similare în alte state examinate anterior. La fel, infracțiunea de dezordini în masă reglementată în Codul penal al Republicii Uzbekistan se diferențiază atât de infracțiunile similare incriminate în legislațiile penale străine, cât și de art. 285 din CP RM, prin faptul că conține circumstanțe agravante pentru apelul public la dezordini în masă și violență împotriva persoanelor.

Subsidiar, la stabilirea tipului pedepsei penale și mărimea acesteia, legiuitorul a utilizat o tactică elitistă pentru acțiunile reglementate la primele două alineate, respectiv, sunt reglementate mai multe tipuri de pedepse penale.

În Codul penal al Georgiei din 22 iulie 1999, infracțiunea de dezordini în masă se regăsește la art. 225 inclus în secțiunea a 9-a „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice” din cap. XXX „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice”.

¹⁷⁸ Codul penal al Republicii Uzbekistan [cit. 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30421110

¹⁷⁹ Ibidem.

¹⁸⁰ Ibidem.

Astfel, la alin. (1) din art. 225 este incriminată „organizarea sau conducerea unor dezordini în masă care implică violență, pogrom, incendiere, utilizarea de arme sau de dispozitive explozive sau rezistența armată împotriva reprezentantului guvernului, care se pedepsește cu închisoarea pe o perioadă cuprinsă între 3 și 10 ani”¹⁸¹.

Specificăm faptul că o prevedere similară este reglementată și la art. 285 alin. (1) din CP RM, singura diferență rezumându-se doar la termenul pedepsei cu închisoarea. Or, în RM, termenul minim al pedepsei cu închisoarea fiind de 4 ani, adică mai mare decât cel indicat în Codul penal al Georgiei, iar termenul maxim al acesteia fiind mai mic, respectiv, 8 ani.

La alin. (2) al aceluiași articol este incriminată „participarea la acțiunea menționată la alin. (1), care se pedepsește cu închisoarea de la 2 la 8 ani”¹⁸². O astfel de acțiune se regăsește și la alin. (2) al art. 285 din CP RM, însă legiuitorul autohton operează cu sintagma „participare activă”, limitele participării active la dezordinile în masă fiind dificil de elucidat.

Adițional, art. 225 din Codul penal al Georgiei include o notă, care indică faptul că „în sensul art. menționat, noțiunea „armă” include armele de foc, munițiile, substanțele explozive sau inflamabile, dispozitive explozive, gazul lacrimogen, substanțele radioactive, substanțele otrăvitoare, armele albe sau orice dispozitiv sau obiect care poate fi utilizat pentru a vătăma persoane sau distruge obiecte”¹⁸³.

În Codul penal al Ucrainei din 5 aprilie 2001, cu modificări ulterioare din 21 martie 2023, nu este incriminată nemijlocit infracțiunea de dezordini în masă. Totuși, la cap. IX „Infracțiuni contra securității publice” sunt incluse o serie de fapte penale care atentează la ordinea și securitatea publică.

Cu toate că legislația penală ucraineană nu prevede expres pedeapsa pentru dezordini în masă, printre componentele de infracțiune reglementate în cap. menționat, la art. 255², se identifică o infracțiune asemănătoare celei supuse analizei, și anume fapta de organizare, asistență în desfășurarea sau participarea la o adunare criminală¹⁸⁴. Din analiza conținutului articolului menționat, conchidem că această infracțiune este total diferită de infracțiunea prevăzută la art. 285 din CP RM, implicând modalități normative de comitere a infracțiunii complet distincte. Consecvent, infracțiunile din cap. cercetat implică în sine fapte penale comise de grupuri și organizații criminale, inclusiv incriminează banditismul, actul terorist și alte activități ilegale aferente acestora.

¹⁸¹ *Codul penal al Georgiei* [citat 13.05.2023]. Disponibil: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/16426/157/en/pdf>

¹⁸² *Ibidem*.

¹⁸³ *Ibidem*.

¹⁸⁴ *Codul penal al Ucrainei* [citat 28.10.2024]. Disponibil: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

2.4. Concluzii la capitolul 2

1. Tangențial incursiunii istorice realizate în prezentul capitol, se reliefează că geneza dezordinilor în masă se demonstrează prin surse istorice ce atestă că în trecut au existat războaie, revolte, răscoale, alte ciocniri violente.

2. Actualmente, sunt stipulate norme care incriminează expres fapta de dezordini în masă, însă în timpurile străvechi nu existau reglementări care să stabilească concret acțiunile care cad sub incidența normei incriminatorii cercetate, acestea fiind reflectate fie prin prisma cutumelor, fie într-un mod generalizat, care nu permiteau o interpretare clară.

3. În spațiul românesc, răspunderea pentru comiterea faptelor ilegale ce atentau la securitatea publică, se identifică în diverse acte, cum ar fi: Pravila lui Vasile Lupu (1646), Pravilniceasca condică (1780), Codul Calimach (1817), Legiurea Caragea (1818-1865), Condica criminalicească (1820-1826), Pravila de Sobor (1835), Codul penal din 1865, Legea pentru reprimarea unor infracțiuni contra liniștii publice din decembrie 1924 (Legea Mârzescu), Legea Mironescu din anul 1933, Codul penal din anul 1961.

4. Având în vedere importanța obiectului juridic protejat prin incriminarea dezordinilor în masă, se punctează că Republica Moldova a aderat la mai multe instrumente normative internaționale, care apără valorile sociale privind securitatea publică, cum ar fi: DUDO, CEDO, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice etc.

5. La art. 285 din CP RM se identifică trei variante tip ale infracțiunii de dezordini în masă, fiecare constituind o componentă de infracțiune distinctă. Însă, în anumite legislații penale străine (Danemarca, Azerbaidjan și Tadjikistan etc.) modalitățile normative de comitere a infracțiunii menționate pot fi reglementate sub formă combinată, fie similar art. 285 din CP RM, fie fiind reglementate în articole separate, fiecare dintre acestea incriminând o anumită acțiune ilicită (Polonia, Finlanda etc.).

6. În statele membre ale UE, cea mai blândă pedeapsă penală este reglementată în Codul penal al României, care la art. 371 prevede pedeapsa cu închisoare de la 3 luni la 2 ani. Totodată, cea mai aspră pedeapsă penală este reglementată în Codul penal al Germaniei, în care la art. 125a este stabilită pedeapsa cu închisoarea de la 6 luni la 10 ani.

7. Comparativ cu legislația penală autohtonă, în legislațiile penale ale unor state din afara UE, cea mai aspră pedeapsă penală este reglementată în legislațiile penale ale Federației Ruse, Republicii Belarus, Republicii Turkmenistan și Republicii Uzbekistan, în care termenul pedepsei cu închisoarea este de până la 15 ani.

3. ELEMENTE CONSTITUTIVE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE DEZORDINI ÎN MASĂ

3.1. Obiectul juridic și obiectul material al infracțiunii

Pentru realizarea unei analize minuțioase și ample a elementelor constitutive obiective ale infracțiunii de dezordini în masă este indispensabilă clarificarea, per ansamblu, a chintesenței componentei de infracțiune.

Ope legis, conform art. 52 alin. (1) din CP RM, „Se consideră componentă a infracțiunii totalitatea semnelor obiective și subiective, stabilite de legea penală, ce califică o faptă prejudiciabilă drept infracțiune concretă”¹⁸⁵. La fel, potrivit alin. (2) al aceluiași articol, „Componenta infracțiunii reprezintă baza juridică pentru calificarea infracțiunii potrivit unui articol concret din CP RM”¹⁸⁶.

Inițial, remarcăm faptul că termenul „obiect” provine din latinescul „*objectum*”. Având în vedere înțelesul general al acestuia, termenul în cauză este explicat drept un element, materie asupra căreia este îndreptată gândirea, activitatea intelectuală a omului¹⁸⁷.

În doctrina juridică se atestă un amalgam de păreri cu referire la obiectul infracțiunii în doctrina internațională, care pot coincide conceptual sau se pot afla în divergență.

Doctrina penală română este unanimă în a considera obiectul infracțiunii ca fiind valoarea socială și relația socială formată în jurul și datorită acestei valori, care sunt vătămate, lezate sau puse în pericol prin săvârșirea faptei socialmente periculoasă. Acesta este obiectul juridic al infracțiunii și el diferă în raport de categoria sau grupa de infracțiuni prevăzută în partea specială a Codului penal¹⁸⁸.

Autorul V. N. Kudreavțev susține că „identificarea obiectului infracțiunii poate fi comparată cu alegerea unui program preliminar, care este util pentru determinarea grupei de componente înrudite, printre care se va recurge la căutarea normei necesare”¹⁸⁹.

Autorul A. A. Piontkovski accentuează faptul că „obiectul infracțiunii include relațiile sociale, ocrotite de instituția coercitivă a statului în domeniul juridico-penal”¹⁹⁰.

¹⁸⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹⁸⁶ *Ibidem*.

¹⁸⁷ Dicționar explicativ al limbii române online [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/obiect>

¹⁸⁸ BOROI, Alexandru. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a*. București: „ALL Beck”, 2000. p. 106. ISBN 973-655-037-0.

¹⁸⁹ КУДРЯВЦЕВ, В.Н. Объективная сторона преступления. Москва: Юр. Норма; Инфра-М. 2016. с. 148. ISBN 978-5-16-105392-8.

¹⁹⁰ ПИОНТКОВСКИЙ, А.А. *Уголовное право РСФСР. Часть общая*. Москва: Государственное Издательство, 1924. с. 129 [citat 20.05.2025]. Disponibil: https://viewer.rusneb.ru/ru/000199_000009_006667697?page=4&rotate=0&theme=white

Completiv, autorii V. P. Kaşepov și A. A. Gravin opinează că „obiectul unei infracțiuni include totalitatea relațiilor sociale ocrotite de legea penală, către care se îndreaptă un atac social periculos și cărora le este cauzat un prejudiciu sau creează o amenințare de vătămare a unei valori sociale”¹⁹¹.

Autorul E. Schmidhäuser susține ideea că „obiectul infracțiunii este format din totalitatea normelor juridice, care constituie dreptul sau impunerea unui respect în societate față de toți membrii acesteia”¹⁹².

Apreciem critic poziția autorului E. Schmidhäuser, deoarece obiectul juridic al infracțiunii nu poate fi compus din norme juridice, întrucât acestea nu pot fi lezate sub nicio formă. De fapt, prin intermediul normelor juridice sunt protejate anumite valori sociale în cadrul unor relații sociale. Or, considerăm că relațiile și valorile sociale sunt în corelație cu norma juridică corespunzătoare care le apără și nicidecum nu formează un tot întreg al obiectului juridic al infracțiunii. Respectiv, norma juridică de incriminare reprezintă un mecanism de curmare a faptelor ilicite și ocrotire a valorilor sociale periclitate sau puse în pericol, prin care se asigură tragerea la răspundere penală a făptuitorului.

În contextul celor enunțate, susținem integral și ne aliniem la accepțiunea doctrinarilor, care punctează faptul că obiectul infracțiunii înglobează în sine totalitatea valorilor și relațiilor sociale, care sunt amenințate, puse în pericol sau, după caz, sunt lezate prin săvârșirea activităților infracționale. Importanța determinării corecte a obiectului infracțiunii rezidă din necesitatea diferențierii infracțiunilor de alte fapte ilegale, care nu se încadrează în spectrul componentelor de infracțiuni, precum și din poziționarea infracțiunilor în capitolele corespunzătoare din Partea specială a CP RM.

Din cercetarea doctrinei în domeniul penal, concludem că obiectul infracțiunii îmbracă două forme: obiectul juridic și obiectul material.

Autorul M. Basarab precizează că „obiectul juridic este format din valorile sociale prevăzute în normele din partea specială a Codului penal și în cele din legile speciale, care sunt lezate prin diverse acțiuni (inacțiuni) periculoase”¹⁹³. Tot doctrinarul în cauză punctează că „obiectul juridic se categorisește după cum urmează: obiect juridic general (comun), obiect juridic generic (de grup), obiect juridic special (nemijlocit), obiect juridic complex, și pe lângă

¹⁹¹ КАШЕПОВ, В.П. и др. *Уголовное право Российской Федерации. Общая и Особенная части: Учебник*. Москва: «Былина», 2001. с. 56. ISBN 5-933840-03-3.

¹⁹² SCHMIDHÄUSER, Eberhard. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 1982. p. 84.

¹⁹³ BASARAB, Matei. *Drept penal Partea generală. Volumul I, ediția a II-a*. Cluj-Napoca: „Lumina Lex”, 1997. p. 145.

infracțiunile cu obiect juridic special complex se întâlnesc infracțiuni cu obiect multiplu, cu toate că infracțiunile nu sunt complexe”¹⁹⁴.

Autorul A. Boroî reliefează despre existența a patru forme ale obiectului infracțiunii: „obiectul juridic generic sau de grup, obiectul juridic special, obiectul juridic complex și obiectul material”¹⁹⁵.

Pe de altă parte, autorii L. A. Prohorov și M. L. Prohorova remarcă patru tipuri de obiecte juridice ale infracțiunii: „general, integrat, generic și specific”¹⁹⁶.

La nivel național, teoria generală a dreptului recunoaște o delimitare a obiectului juridic al infracțiunii în trei categorii distincte: obiect juridic general, obiect juridic generic (de grup), obiect juridic special. Această premisă cristalizează construcția actuală a CP RM, a cărei parte generală și specială este compusă doar din capitole, fapt ce demonstrează prezența celor trei categorii de obiecte juridice enunțate.

Cu referire la **obiectul juridic general al infracțiunii de dezordini în masă** se menționează că acesta poate fi cu ușurință identificat, deoarece rezidă din prevederile art. 2 alin. (1) din CP RM și este comun pentru toate infracțiunile prevăzute în Partea Specială din CP RM.

Potrivit art. 2 alin. (1) din CP RM, „Legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orânduirea constituțională, suveranitatea, independența și integritatea teritorială a RM, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept”¹⁹⁷. De aici, se conchid în exclusivitate valorile și relațiile sociale care sunt ocrotite de legislația penală, iar cercetat prin intermediul literaturii de specialitate, se constată că obiectul juridic general al infracțiunii este constituit din plenitudinea relațiilor și valorilor sociale protejate prin normele juridice statuate în legislația penală.

În același timp, din obiectul juridic general derivă obiectul juridic generic, care este alcătuit din relațiile și valorile sociale ce reies în mod separat din cele optsprezece capitole ale Părții speciale din CP RM. Asume prin făgașul acestuia este identificată valoarea socială și comunitatea relațiilor sociale conexe acesteia, apărute de un grup de norme juridice amplasate într-un capitol distinct al Părții speciale din CP RM.

În doctrina română, obiectul juridic generic este denumit „mănunchiul valorilor sociale de aceeași natură”, ocrotit de dreptul penal și care poate fi lezat prin anumite acțiuni (inacțiuni)¹⁹⁸.

¹⁹⁴ *Ibidem*, p. 147.

¹⁹⁵ BOROÎ, Alexandru. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a. Op. cit.*, p. 106.

¹⁹⁶ ПРОХОРОВ, Л.А., ПРОХОРОВА, М.Л. *Уголовное право: Учебник*. Москва: «Юристъ», 1999. с. 57. ISBN 5-7975-0203-8.

¹⁹⁷ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

¹⁹⁸ BASARAB, Matei. *Op. cit.*, p. 146.

Similar reflecției române, autorul V. P. Kașepov ș. a. menționează că „obiectul juridic generic, ca parte integrantă a obiectului juridic general, servește drept bază pentru clasificarea infracțiunilor pe grupe și construirea subsistemelor de norme juridice ale Părții speciale a Codului penal, care este structurată în secțiuni și capitole, care prevăd răspunderea penală pentru lezarea unui anumit obiect juridic generic”¹⁹⁹.

Din amalgamarea părerilor existente cu privire la obiectul juridic generic, se desprinde concluzia că, în funcție de specificul infracțiunilor din aceeași clasă, se conturează existența unui obiect juridic distinct pentru fiecare faptă prejudiciabilă în parte. Acesta reprezintă o valoare socială concretă, care este conchisă din elementele infracțiunii prescrise în norma incriminatorie.

Tangențial **obiectului juridic generic al infracțiunii de dezordini în masă** se comunică faptul că infracțiunea de dezordini în masă face parte din cap. XIV „Infracțiuni contra securității publice și ordinii publice” din Partea specială a CP RM. Respectiv, obiectul juridic generic al infracțiunilor din cap. menționat, inclusiv al infracțiunii cercetate îl constituie relațiile sociale cu privire la securitatea publică și ordinea publică.

Ab initio, este indispensabil de elucidat înțelesurile noțiunilor „securitate publică” și „ordine publică”, în vederea determinării raționamentelor și particularităților fiecăreia dintre acestea. Explicația conceptelor „securitate publică” și „ordine publică” constituie o chestiune susceptibilă de interpretare atât în conținutul actelor normative aferente domeniului abordat, cât și în literatura de specialitate. Din motiv că opiniile doctrinarilor sunt particularizate, este complicat de fixat limitele fiecărei noțiuni. Or, noțiunile respective sunt explicate în modalități congruente, unii doctrinari deslușindu-le cu sensuri apropiate sau diferite, iar alții menținând părerea că ordinea publică este parte integrantă a securității publice.

Sub optică generală, autorii V. Cușnir și V. Varzari delimitează conceptul de „securitate”, indicând că aceasta „poate îmbrăca diferite noțiuni, referindu-se la anumite domenii, sectoare, inclusiv: securitatea de stat sau națională, securitatea externă, securitatea internă, securitatea militară, securitatea publică, securitatea economică, securitatea energetică, securitatea ecologică, securitatea alimentară etc.; fiecare sector, domeniu în parte relevând specificul raporturilor sociale ce se formează și derulează în cadrul acestora”²⁰⁰.

¹⁹⁹ КАШЕПОВ, В.П. и др. *Op. cit.*, c. 60.

²⁰⁰ CUȘNIR, Valeriu, VARZARI, Vitalie. Reflecții asupra proiectului strategiei securității naționale. În: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”* [online]. 2016, nr. 1(40), p. 92 [cit. 13.09.2025]. ISSN 1857-0461. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Reflectii%20asupra%20proiectului%20strategiei%20securitatii%20nationale.pdf

În continuare vom cerceta noțiunile „securitate publică” și „ordine publică” prin prisma aspectelor normative existente cu privire la acest subiect.

La pct. 3 subpct. 1) și 2) din Strategia de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 354/2017, sunt definite noțiunile menționate, în ordinea ce urmează:

„1) ordine publică – componenta ordinii de drept care exprimă starea de funcționare eficace a instituțiilor statului de drept, de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, a proprietății publice și private, asigurată prin ansamblul necesar de reglementări juridice, norme comportamentale, valori sociale și instituții specifice, inclusiv pentru restabilirea echilibrelor perturbate”²⁰¹;

„2) securitate publică – starea de încredere, pace și coeziune socială, lipsă de pericole și amenințări referitoare la viața, libertatea, bunăstarea și prosperitatea populației și comunității, asigurată prin acțiuni specifice de către autoritățile abilitate”²⁰².

Un alt act normativ, care reglementează domeniul ordinii și securității publice este Legea nr. 249/2025 privind securitatea națională a Republicii Moldova, care, la art. 10 alin. (1), statuează că „ordinea și securitatea publică reprezintă starea de legalitate, stabilitate și pace civică, asigurată de autoritățile și instituțiile publice care implementează măsuri preventive și coercitive pentru combaterea faptelor ilegale, protejând viața și integritatea persoanelor, drepturile și libertățile fundamentale, precum și proprietatea, sănătatea publică, menținând siguranța publică, garantând respectarea legii și funcționarea eficientă a autorităților și instituțiilor publice”²⁰³.

Subsecvent, în joncțiunea practicii judiciare, putem identifica o deslușire succintă a noțiunii „ordine publică” în Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr. 4 din 19.06.2006 cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism, care, la pct. 3, stabilește că „ordinea publică înseamnă o totalitate de relații sociale ce asigură o ambianță liniștită de conviețuire în societate, de inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și activitatea normală a instituțiilor de stat și publice”²⁰⁴.

²⁰¹ Hotărârea Guvernului nr. 354/2017 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia [cit. 14.11.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123210&lang=ro

²⁰² Ibidem.

²⁰³ Legea nr. 249/2025 privind securitatea națională a Republicii Moldova [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150559&lang=ro

²⁰⁴ Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism: nr. 4 din 19.06.2006 [cit. 07.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=249

Autorul V. Manea evidențiază că „nu toți autorii percep corect corelația dintre ordinea publică și securitatea publică, privite ca valori sociale ocrotite de legea penală”²⁰⁵.

Autorul A. Borodac explică faptul că „securitate publică este un sistem de reguli ce asigură ocrotirea celor mai importante valori ale persoanei, valori materiale și spirituale ale societății, autoritatea puterii oficiale, precum și suveranitatea și inviolabilitatea teritorială a țării”²⁰⁶.

La fel, autorul S. K. Kudașkin reliefează că „securitatea publică este considerată drept un sistem de relații sociale, care se formează pe baza respectării normelor de drept, având ca scop menținerea păcii și moralității în societate, precum și a respectului reciproc între membrii societății”²⁰⁷.

Sub aceeași optică, autorul B. P. Kondrașov privește securitatea publică drept „un sistem de relații sociale reglementate la nivel juridic, în vederea asigurării securității persoanei, a liniștii publice, a condițiilor prielnice pentru munca și odihna cetățenilor, a activității normale a autorităților publice, formațiunilor obștești, întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor, precum și apărarea acestora împotriva pericolului pe care îl reprezintă unele infracțiuni”²⁰⁸.

Pe de altă parte, autorii S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati ș. a. consideră că „ordinea publică este prezentată ca fiind valoarea socială ce constă dintr-o ambianță liniștită de conviețuire în societate, de inviolabilitate a persoanei și a integrității patrimoniului, precum și de activitate normală a instituțiilor de stat și publice”²⁰⁹.

Totodată, autorii V. Chirița și V. Tihon prezintă ordinea publică ca fiind „o regulă constantă, formată în societate în temeiul prevederilor juridice, morale și etice, bazată pe un raport de reciprocitate dintre stat, instituții, întreprinderi, organizații și persoane, regulă care asigură respectarea și realizarea drepturilor, libertăților, obligațiilor și intereselor legitime ale acestor subiecți”²¹⁰.

Concomitent, autorul V. Zavatin menționează că „ordinea publică se poate înțelege ca o stare de drept și de fapt, care permite realizarea și menținerea echilibrului bazat pe consensul social, necesar funcționării optime a ansamblului social în condițiile reglementărilor juridice

²⁰⁵ MANEA, Vladislav. Delimitarea acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor (art.286 C.pen.RM) de unele infracțiuni contra securității publice și ordinii publice. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2009, nr. 6, p. 16 [citat 07.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2016/08/RND_nr_6.pdf

²⁰⁶ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit. , p. 399.

²⁰⁷ КУДАШКИН, С.К. Op. cit. , c. 46.

²⁰⁸ MANEA, Vladislav. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor: Material didactico-științific*. Chișinău: CEP USM, 2010. p. 78. ISBN 978-9975-70-956-9.

²⁰⁹ BRÎNZĂ, Sergiu. et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chișinău: „Cartier”, 2005. p. 533.

²¹⁰ CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism. Op. cit. , p. 121.

interne în vigoare, în scopul promovării și afirmării progresului social într-o societate democratică”²¹¹.

Autorul V. Cușnir consideră că „securitatea publică constituie acea parte a securității interne și segment al securității naționale care ține de starea ordinii de drept, de protecția populației, avutului public și privat, a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei de amenințările din interiorul țării”²¹².

Într-o altă ordine de idei, autorul A.V. Kudelici menține ideea că conceptele „ordine publică” și „securitate publică” sunt sinonime²¹³, adică, în chintesență, au înțelesuri asemănătoare.

Cu referire la părerea autorului A. V. Kudelici ne exprimăm poziția critică, deoarece sub nicio formă definițiile „ordine publică” și „securitate publică” nu au înțelesuri similare, concluzie dedusă atât din prevederile statuate în actele normative naționale, cât și din explicațiile doctrinarilor cu privire la acestea. Deci, securitatea publică este considerată un tot întreg, iar în componența acesteia se regăsește inclusiv ordinea publică, or, ultima se subsumează în conceptul de securitate publică explicat în sens larg.

În acest sens, autorii Chirița V. și Tihon V. sunt de părere că „securitatea publică nu este identică cu ordinea publică și, deși conceptele date se află într-o coerență, acestea nu pot fi absorbite unul de altul. Deci, securitatea publică constituie o stare neprimejdioasă, de siguranță, pe când ordinea publică înseamnă punerea la punct a unor lucruri, fapte, în baza unui șir de reguli, norme. Prin urmare, deși ambele categorii: securitatea publică și ordinea publică, fiind interdependente, contribuie la asigurarea existenței normale a societății, la fel ca și oricare componentă a mecanismului social, totuși, acestea au o autonomie clar stabilită, fiecare asigurând activitatea inofensivă a sectorului său de bunăstare socială”²¹⁴.

În viziunea noastră, securitatea publică reprezintă o totalitate de reguli, care se referă la relațiile sociale cu privire la ocrotirea drepturilor și libertăților fundamentale ale unui număr nedeterminat de persoane, prin asigurarea unei ordini juridice înfăptuită, inclusiv prin crearea unui mediu prielnic și liniștit pentru persoanele fizice și juridice, precum și menținerea condițiilor normale de activitate a acestora.

²¹¹ ZAVATIN, Vasile. Securitatea publică: perspective legislative. În: *Poliția și Securitatea Publică: Materialele Conferinței științifico-practice din 09.12.2002*. Chișinău: Acad. «Ștefan cel Mare», 2003. p. 19. ISBN 9975-930-82-4.

²¹² CUȘNIR, Valeriu. Conceptul securității publice. În: *Poliția și Securitatea Publică: Materialele Conferinței științifico-practice din 09.12.2002*. Chișinău: Acad. «Ștefan cel Mare», 2003. p. 14. ISBN 9975-930-82-4.

²¹³ КУДЕЛИЧ, А.В. Уголовно-правовая охрана общественного порядка в современной России: автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2000. с. 15.

²¹⁴ CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. *Ghid privind calificarea infracțiunii de huliganism*. Op. cit. , p. 16-19.

Concomitent, suntem de părere că ordinea publică reprezintă un sistem de norme juridico-morale, unanim recunoscute și acceptate de către membrii societății, care reglementează reguli de ordin social, care au drept obiectiv asigurarea liniștii publice, menținerea unui echilibru adecvat în societate, asigurarea bunei activități a instituțiilor statului și a celor obștești, precum și interacțiunea echilibrată dintre persoanele fizice și juridice în toate sferele de activitate.

Bunăoară, conchidem că între securitatea publică (întregul) și ordinea publică (partea) există o relație firească de incluziune: securitatea publică ar fi greu de conceput fără o ordine publică efectiv garantată, iar încălcarea ordinii publice echivalează, de regulă, cu o atingere adusă securității publice în ansamblu. Din această perspectivă, susținem viziunile doctrinare, care tratează ordinea publică drept una dintre componentele securității publice, ambele fiind protejate de normele dreptului penal în mod interdependent.

Cu referire la conceptele „securitatea publică” și „ordinea publică”, tot autorii respectivi susțin că „categoriile analizate cuprind un sistem separat și în același timp interdependent de relații sociale, fapt ce reiese nemijlocit și din conținutul art. 2 din CP RM „Scopul legii penale”. Determinarea sarcinilor statului în ocrotirea securității publice și ordinii publice în calitate de probleme separate reiese și din conținutul altor acte normative.”²¹⁵.

Astfel, prin prisma cadrului normativ, se atrage atenția asupra Legii nr. 320/2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului, în conținutul căreia legiuitorul operează cu sintagmele „ordine publică” și „securitate publică” sub forma a două sfere de activitate interconectate. Or, la art. 21 din legea în cauză sunt stabilite expres atribuțiile poliției în domeniul de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, al protecției drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și comunității²¹⁶. Aceeași idee poate fi fundamentată și reieșind din exigențele art. 2 alin. (3) din Legea nr. 219/2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri, care stipulează că Inspectoratul General de Carabinieri face parte din sistemul național de ordine și securitate publică și din sistemul național de apărare²¹⁷.

Un alt act normativ pe care se poate fundamenta concluzia enunțată este Regulamentul cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Hotărârea

²¹⁵ CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism. *Op. cit.*, p. 118.

²¹⁶ *Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului* [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150487&lang=ro#

²¹⁷ *Legea nr. 219/2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri* [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147979&lang=ro#

Guvernului nr. 693/2017, care, la pct. 6 subpct. 1), prevede că Ministerul Afacerilor Interne realizează funcțiile stabilite de regulament în domeniul ordinii și securității publice²¹⁸.

Deci, obiectul juridic special este format din relațiile sociale formate în jurul și datorită unei valori sociale specifice, cu alte cuvinte, acest obiect reprezintă de fapt valoarea socială concretă căreia i se aduce atingere prin săvârșirea infracțiunii²¹⁹.

În linii generale, autorii V. Cușnir și R. Cojocaru menționează că stabilitatea socială, siguranța, liniștea și respectul reciproc dintre membrii unei colectivități a constituit în trecut și constituie în prezent un imperativ natural și deosebit de important al vieții sociale. Condiția de securitate este existențială, or, dezvoltarea oricărei colectivități, la general, și oricărui individ, în particular, implică această condiție, atât pentru persoană, cât și pentru societate în ansamblu²²⁰.

Autorii S. Brânză și V. Stati, având în vedere primordial interconexiunile mai strânse, care există între obiectele juridice speciale ale unor sau altor infracțiuni prevăzute în cap. XIII din Partea Specială a CP RM²²¹, au distins următoarele trei tipuri ale acestora:

„1) infracțiuni contra securității publice (art. 278, 278¹, 279, 279¹, 279², 280, 281-286, 289, 289¹-289³, 295, 295¹ și 295² CP RM);

2) infracțiuni contra securității publice afectând desfășurarea unor genuri specifice de activitate (art. 290-293, 296-298, 300, 301 și 301¹ CP RM);

3) infracțiuni contra ordinii publice (art. 287, 288 și 302 CP RM)”²²².

Contrar opiniilor acestora, autorul I. Macari opinează că „obiectul dezordinilor în masă îl constituie ordinea publică, viața și sănătatea persoanei, precum și bunurile proprietarului”²²³.

Ne exprimăm dezacordul cu părerea autorului I. Macari, deoarece în cazul dezordinilor în masă, ordinea publică nu poate fi privită separat de securitatea publică, întrucât în globalitatea sensului de securitate publică se poate înscrie și noțiunea „ordine publică”, cea din urmă asigurând amalgamarea unui spectru bogat de valori sociale, alcătuind o interconexiune între acestea.

Așadar, este incontestabil faptul că **obiectul juridic special al infracțiunii de dezordini în masă** îl constituie relațiile și valorile sociale care apără securitatea publică.

²¹⁸ Hotărârea Guvernului nr. 693/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne [cit. 10.11.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150848&lang=ro#

²¹⁹ TIMOFEI, Corina. Obiectul juridic al infracțiunilor prevăzute la art. 326 CP RM. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2013, nr. 4, p. 49 [cit. 06.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Obiectul%20juridical%20infracțiunilor%20prevazute%20la%20art.326%20CP%20RM.pdf

²²⁰ CUȘNIR, Valeriu, COJOCARU, Radion. Prevenirea acțiunilor de pericol social sporit asupra securității naționale și ordinii de drept – obiectiv major al autorităților de stat și imperativ al prezentului. *Op. cit.*, p. 8.

²²¹ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 522.

²²² BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea Specială: Compendiu. Op. cit.*, p. 226.

²²³ MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Op. cit.*, p. 323.

În context, autorul V. G. Enghibarian explică faptul că „obiectul dezordinilor în masă include relațiile sociale, care se dezvoltă în sfera de protecție a securității publice. Trebuie avut în vedere faptul că dezordinile în masă sunt însoțite, în esența lor, de comiterea unui număr mare de infracțiuni care depășesc domeniul de aplicare al *corpus delicti* investigat. Și viceversa, comiterea de infracțiuni individuale se poate transforma adesea în dezordini în masă”²²⁴.

Autorii S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati ș. a. optează pentru ideea că „securitatea publică, în sens larg, constă din mai multe grupuri de relații sociale existente privind: a) asigurarea condițiilor de viață a întregii societăți; b) ordinea publică; c) sănătatea populației; d) securitatea intereselor personale, obștești și de stat în timpul efectuării diferitelor activități; e) securitatea intereselor personale, obștești și de stat în procesul manipulării obiectelor de pericol sporit; f) securitatea intereselor personale, obștești și de stat în procesul folosirii mijloacelor de transport”²²⁵.

Tot în sens vast, autorul V. Chirița subliniază că „securitatea publică include mai multe grupe de relații sociale în domeniul condițiilor neprimejdioase pentru viața întregii societăți; ordinii publice; securității ecologice; sănătății populației și al moralei întregii societăți; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul efectuării diferitelor genuri de lucrări; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul manipulării obiectelor periculoase pentru societate; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul utilizării mijloacelor de transport; securității intereselor proprii, sociale sau de stat în procesul utilizării informației computerizate”²²⁶.

Într-un sens restrâns, autorii N. I. Vetrov și I. I. Liapunov indică faptul că „securitatea publică este explicată ca fiind un sistem format din relații sociale, care asigură condiții sigure pentru viața, integritatea și interesele fiecărui membru al societății”²²⁷.

Autorul V. Manea remarcă faptul că „securitatea publică este starea de fapt creată de normele de drept, destinată să asigure colectivității cele mai prielnice condiții de conviețuire, astfel încât interesele membrilor colectivității să fie puse la adăpost de orice pericol. Deci, securitatea publică privește colectivitatea în ansamblul ei (*ut universi*), spre deosebire de securitatea personală, care vizează indivizii luați în parte (*ut singuli*).”²²⁸.

²²⁴ ЕНГИБАРИАН, В.Г. *Op. cit.*, c. 85.

²²⁵ BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II, ediția a II-a*. Chișinău: „Cartier”, 2005. p. 532. ISBN 9975-79-325-8.

²²⁶ CHIRIȚA, Valentin. *Luarea de ostatici (Analiza juridico-penală și criminologică)*. *Op. cit.*, p. 56.

²²⁷ ВЕТРОВ Н.И., ЛЯПУНОВ, Ю.И. *Уголовное право. Общая часть. Особенная часть*. Москва: «Юриспруденция», 2001, c. 448. ISBN 5-8401-0089-7.

²²⁸ MANEA, Vladislav. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor: Material didactico-științific*. *Op. cit.*, p. 80.

Autorul N. Dolghin ș. a. susțin că „riscurile ce afectează securitatea națională pot fi clasificate în funcție de: domenii de activitate; entități comunitare și religioase; arie geografică; timp; volum; importanță (interes, gravitate); probabilitate.

1. În funcție de domeniile de activitate, riscurile pot fi: 1) economice, 2) politice, 3) informaționale, 4) sociale, 5) culturale, 6) ecologice, 7) tehnologice, 8) militare.

2. În funcție de entități comunitare și religii, riscurile se clasifică în: 1) etnice și 2) religioase.

3. În funcție de timp, riscurile se disting în: 1) prezente, 2) viitoare, care pot fi la rândul lor: imediate, apropiate, de termen mediu și de termen lung, 3) permanente.

4. În funcție de aria geografică și spațială, riscurile se divid în: 1) externe, care pot fi: globale și zonale, 2) interne, 3) cosmice.

5. În funcție de volum, riscurile pot fi: 1) mici, 2) mari, 3) foarte mari.

6. În funcție de importanță (interese, gravitate), riscurile sunt: 1) vitale, 2) foarte importante, 3) importante.

7. În funcție de probabilitate, riscurile sunt: 1) sigure (asumate), 2) previzibile (potențiale, probabile), 3) imprevizibile”²²⁹.

Pe de altă parte, după criteriul sursei de pericol, autorii V. Chirița și A. Cazacicov stabilesc mai multe tipuri de securitate publică: „a) sociale (activitatea bine determinată a unei sau a mai multor persoane); b) fizice, chimice, fizico-chimice (energia termică, electrică; substanțele explozive sau nocive, dispozitivele atomice etc.); c) biologice (comportarea animalelor sălbatice, micro-organismelor etc.)”²³⁰.

Obiectul juridic special al infracțiunii de dezordini în masă este de natură complexă, adică include atât obiectul juridic special principal, cât și pe cel secundar. De regulă, fiecare infracțiune are un obiect juridic special aferent acesteia, însă există infracțiuni care atentează mai mult sau mai puțin la două obiecte juridice speciale.

Infracțiunile contra securității publice pot avea și obiecte juridice secundare, cum ar fi relațiile sociale cu privire la viața și sănătatea oamenilor, posesia asupra bunurilor, mediul înconjurător etc.²³¹.

²²⁹ DOLGHIN, Nicolae, SARCISNCHI, Alexandra, DINU, Miha-Ștefan. *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă* [online]. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004. p. 11-12 [citat 11.11.2024]. ISBN 973-663-143-5. Disponibil: https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/riscuri_si_amenintari_actualitate_si_perspectiva.pdf

²³⁰ CHIRIȚA, Valentin, CAZACICOV, Andrei. *Op. cit.*, p. 10.

²³¹ BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 533.

Prin urmare, obiectul juridic special se divizează în mai multe subcategorii, în funcție de diverse criterii, ale căror denumiri diferențiază în doctrina juridică penală.

Autorii I. Tănăsescu, C. Tănăsescu și G. Tănăsescu clasifică obiectul juridic special, conform criteriului valorii în: „obiect juridic principal și obiect juridic secundar (adiacent)”²³². Aceeași clasificare este recunoscută și de către autorul C. Bulai, care, adițional taxonomiei menționate, remarcă faptul că „la distincția între mai multe categorii de obiecte ale infracțiunii se ține cont de anumite probleme teoretice și practice privind structura părții dreptului penal, determinarea gradului de pericol social al infracțiunilor, pentru a corecta calificarea acestora”²³³.

Obiectul juridic principal îl formează relațiile sociale referitoare la o anumită valoare socială individuală, care sunt întotdeauna vătămate, efectiv sau potențial, prin săvârșirea unei anumite infracțiuni, pentru care fapt sunt puse în mod special de legiuitor sub protecția legii penale, prin incriminarea infracțiunii respective²³⁴.

Obiectul juridic special secundar, fiind un semn facultativ al infracțiunii comise, este format din acele relații sociale care, deși pot fi ocrotite de sine stătător, în cazul unor fapte juridico-penale sunt protejate în rând cu relațiile sociale ce fac parte din obiectul special principal, cărora li se pot sau nu provoca daune în contextul periclitării obiectului principal²³⁵.

Așadar, conchidem că obiectul juridic special al infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM este de natură complexă. Deci, obiectul juridic special principal al infracțiunii de dezordini în masă înglobează relațiile sociale, care protejează securitatea publică, iar obiectul juridic special secundar al infracțiunii cercetate vizează ocrotirea valorilor sociale precum: integritatea fizică și psihică a persoanei, sănătatea acesteia, plenitudinea bunurilor persoanei etc.

În context, autorul D. Colomer Bea menționează că „afectarea relațiilor sociale prin comiterea dezordinilor în masă este întruchipată într-o serie de bunuri și interese care reprezintă condițiile externe și materiale ale exercitării sale, care includ primordial libertatea de a acționa, viața și integritatea fizică a indivizilor și bunurile acestora”²³⁶.

Prin obiect material al componenței infracțiunii se înțeleg obiectele lumii materiale asupra cărora atentează infractorul, provocându-le efectiv vătămare sau amenințându-le cu un pericol de

²³² TĂNĂSESCU, Iancu, TĂNĂSESCU, Camil, TĂNĂSESCU, Gabriel. *Drept penal general*. București: „ALL Beck”, 2002. p. 164. ISBN 973-655-202-0.

²³³ BULAI, Costică. *Manual de drept penal. Partea generală*. Timișoara: „ALL EDUCAȚIONAL”, 1997. p. 194. ISBN 973-9229-74-3.

²³⁴ BOTNARU, Stela et al. *Op. cit.*, p. 154.

²³⁵ TIHON, Vitalie. *Op. cit.*, p. 78.

²³⁶ COLOMER BEA, David. *Op. cit.*, p. 15.

vătămare. Obiectul material nu există la orice infracțiune, ci numai la acelea a căror valoare socială ocrotită de legea penală constă sau se exprimă într-o entitate materială²³⁷.

Întrucât obiectul material nu se atestă în toate componentele de infracțiune, acesta poate fi considerat drept un semn suplimentar al unei infracțiuni.

Autorul G. Gladchi remarcă faptul că „obiectul material al infracțiunii este întotdeauna o substanță materială, adică este material după natura sa, fiind accesibil pentru perceperea cu ajutorul organelor de simț ale omului”²³⁸.

Autorii R. Cojocaru și I. Larii explică următoarele: „obiectul material reprezintă substratul obiectiv datorită căruia există și se dezvoltă valorile și relațiile sociale protejate de legea penală. Lipsa obiectului material atrage după sine inexistența valorilor și relațiilor sociale pe care făptuitorul voiește să le vatăme și, respectiv, imposibilitatea comiterii infracțiunii”²³⁹.

În viziunea autorului S. Brînză, „nu toate infracțiunile au obiect material, ci numai acelea în cazul săvârșirii cărora valoarea socială ocrotită se proiectează (nu constă, nici nu se exprimă) într-o entitate materială, astfel că valoarea socială și, implicit, relațiile sociale ocrotite de legea penală pot fi vătămate sau amenințate prin influențarea asupra acestei entități”²⁴⁰.

Deci, conchidem că obiectul material al infracțiunii este format dintr-o entitate palpabilă, reală și corporală (lucru, obiect, corp etc.), căreia, prin comiterea unei activități infracționale, i se aduc atingeri, urmare lezării sau punerii în pericol a unor valori sociale de către făptuitor.

Având în vedere cele trei variante-tip de comitere a infracțiunii de dezordine în masă, ne vom expune opinia cu referire la obiectul material al fiecărei acțiuni separat.

Obiectul material al faptelor incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM este corpul fizic al persoanei sau bunurile imobile sau mobile ale acesteia.

În context, se deduce că corpul persoanei poate fi obiect material al acțiunii ilicite atunci când asupra persoanei se aplică violența (nepericuloasă sau periculoasă pentru viața și sănătatea persoanei), arma de foc sau a altor obiecte folosite în calitate de armă. Totodată, persoanei i se pot

²³⁷ MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Generală*. Chișinău: Centrul Ed. al USM, 2002. p. 98. ISBN 9975-70-190-6.

²³⁸ GLADCHI, Gheorghe. Obiectul material al infracțiunii și victima infracțiunii. În: *Culegea comunicărilor conferinței științifico-practice naționale „Reabilitarea victimelor infracțiunii”, 22 octombrie 2021* [online]. 2022. p. 71 [citat 11.11.2024]. ISBN 978-9975-159-02-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Reabilitarea%20victimelor%20infrac%C8%9Biuni_2021_0.pdf

²³⁹ COJOCARU, Radion, LARII, Iurie. Reguli și procedee de determinare a obiectului material la încadrarea juridică a infracțiunilor. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 15, p. 28 [citat 10.09.2025]. ISSN 1857-0976. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/26-39_0.pdf

²⁴⁰ BRÎNZĂ Sergiu. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. p. 89. ISBN 9975-70-414-X.

aduce atingeri la nivel fizic și în procesul de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților²⁴¹.

În același timp, din norma de incriminare reglementată la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CPR, se remarcă faptul că bunurilor mobile și/sau imobile, la fel, li se pot cauza prejudicii, în cazul în care acestea sunt incendiate, deteriorate sau distruse. Sub incidența acestora cade o tipologie largă de bunuri imobile sau mobile, indiferent de tipul de proprietate (publică sau privată), cum ar fi: clădiri, edificii, magazine, diverse obiecte din spațiul public (scaune, bănci, cabine de telefon etc.), mijloace de transport (troleibuze, autobuze, microbuze urbane și rurale, vehicule de orice tip) etc.

Întrucât faptele prevăzute la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM pot avea în calitate de obiect material corpul fizic al persoanei, apare necesitatea descrierii conceptului general de victimă, inclusiv identificarea victimei infracțiunii de dezordini în masă.

Cauzarea unui prejudiciu fizic persoanei și, respectiv, apariția calității de victimă a infracțiunii cercetate poate fi dedusă din sintagma „aplicarea violenței împotriva persoanelor”, reglementată în dispoziția legală a alin. (1) al art. 285 din CP RM, la caz, fiind persoane neidentificate, care se află în adiacența organizării și/sau desfășurării dezordinilor în masă, indiferent de calitatea acestora.

Din definiția legală explicată la alin. (1) al art. 58 din CPP RM, „se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, i-au fost aduse daune morale, fizice sau materiale”²⁴².

Din perspectiva doctrinei juridico-penale române, victima infracțiunii mai este denumită și subiectul pasiv al infracțiunii. Acesta este reprezentat de persoana care este titulara obiectului juridic protejat de legea penală²⁴³. Totuși, în doctrina juridico-penală autohtonă, analiza statutului juridic al victimei se realizează, preponderent, în cadrul elementelor constitutive obiective ale infracțiunii, fiind integrată în mod tradițional în sfera obiectului material.

Prin urmare, se specifică că victima infracțiunii de dezordini în masă poate fi orice persoană fizică, și doar în cazul în care fapta este însoțită de opunere de rezistență violentă sau armată, victima capătă calitate specială, și anume cea de reprezentant al autorității.

²⁴¹ CHEPESTRU, Ana-Maria. Obiectul juridic și material al infracțiunii de dezordini în masă. În: *Materialele Conferinței științifice „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice” (ediția a II-a)*, 8 decembrie 2022 [online]. 2023. p. 269 [cit. 08.05.2025]. ISBN 978-9975-135-66-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/266-271_12.pdf

²⁴² *Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003* [cit. 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150624&lang=ro#

²⁴³ DĂNIȘOR, Mădălina-Cristina. *Drept penal: partea generală: curs universitar*. București: „Universul Juridic”, 2020. p. 62. ISBN 978-606-39-0653-4.

Autorii S. Brînză și V. Stati explică faptul că „reprezentantului autorităților îi sunt specifice următoarele trăsături: are dreptul de a realiza pe linia de serviciu acțiuni care generează consecințele juridice obligatorii pentru toți cetățenii sau pentru o mare parte a acestora; are atribuții de autoritate în raport cu persoanele din afara sistemului organizațional din care face parte acest reprezentant al autorității. Astfel, se deosebesc două varietăți de reprezentanți ai autorităților: „1) persoanele care îndeplinesc nemijlocit autoritatea legislativă, executivă sau judecătorească și care au dreptul de a realiza pe linia de serviciu acțiuni care generează consecințe juridice obligatorii pentru toți cetățenii sau pentru o mare parte din aceștia; 2) alte persoane care dețin funcții ale autorității publice și care au dreptul de a înainta cerințe persoanelor fizice sau juridice care nu li se subordonează, adică persoanelor din afara sistemului organizațional, din care fac parte acești reprezentanți ai autorității publice”²⁴⁴.

3.2. Latura obiectivă a infracțiunii

Stabilirea răspunderii penale și interzicerea nemijlocită pentru conduitele umane prejudiciabile reprezintă o sarcină importantă a legii penale și este determinată de necesitatea socială de a proteja/apăra relațiile sociale cu ajutorul mijloacelor juridico-penale²⁴⁵. Doctrina juridico-penală realizează o delimitare între temeiul *de facto* și temeiul *de jure* al răspunderii penale. Temeiul *de facto* se efectuează prin identificarea obiectivă a unei fapte prejudiciabile comise, implicând stabilirea semnelor laturii obiective ale infracțiunii. Însă, acest temei nu este suficient, întrucât legislația penală nu reglementează răspunderea penală doar pentru aspectul obiectiv al faptei ilegale. Astfel, apare obligativitatea probării existenței tuturor elementelor și semnelor componenței de infracțiune. Prin urmare, temeiul *de jure* al răspunderii penale îl reprezintă componența de infracțiune, poziție care reiese nemijlocit din prevederile art. 51 al CP RM.

În lumina teoriei generale a dreptului, latura obiectivă înglobează în consistența sa elementul material (obiectiv), care este cristalizat prin semne obligatorii și semne facultative.

Autorul A. Borodac susține că „latura obiectivă a infracțiunii constituie aspectul exterior al comportării social periculoase, care se exprimă prin cauzarea, provocarea unui pericol sau a daunelor pricinuite relațiilor sociale”²⁴⁶.

²⁴⁴ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 581.

²⁴⁵ ROTARI, Oxana, MILEA, Diana. Politica penală - instrument de realizare a criminalizării și decriminalizării. În: *Studii Juridice Universitare* [online]. 2020, nr. 3-4(51-52), p. 117 [citat 11.09.2025]. ISSN 1857-4122. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/117-124_9.pdf

²⁴⁶ BORODAC, Alexandru. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: „Știința”, 1994. p. 97.

Autorii C. Mitrache și Cr. Mitrache menționează că „aspectul obiectiv sau latura obiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunii desemnează totalitatea condițiilor cerute de norma de incriminare privitoare la actul de conduită pentru existența infracțiunii”²⁴⁷.

În accepțiunea autorului N. I. Vetrov, latura obiectivă a infracțiunii este „o componentă (element) a unei infracțiuni care caracterizează manifestarea externă a unui comportament specific social periculos, o agresiune survenită în anumite condiții, loc și timp, provocând vătămare obiectului (relații sociale) protejat de legea penală”²⁴⁸.

Deci, se conchide că latura obiectivă reprezintă un ansamblu de condiții necesare, reglementate în conținutul normei juridice incriminatorii, care scoate în evidență tipul de comportament al persoanei, considerat drept o infracțiune. Aceasta se manifestă prin acțiune sau inacțiune, care aduce atingeri valorilor și relațiilor sociale protejate de legea penală.

Din examinarea laturii obiective a infracțiunii de dezordini în masă se constată că infracțiunea respectivă poate fi săvârșită exclusiv prin acțiune, adică prin manifestare activă exteriorizată a unui comportament ilicit. Din norma incriminatorie reglementată la art. 285 din CP RM, se deduce că fapta prejudiciabilă este prezentată sub forma a trei grupuri de acțiuni, iar pentru calificare este suficientă săvârșirea a cel puțin unei singure modalități normative alternative, dintre cele ce urmează:

- 1) organizarea unor dezordini în masă, însoțită de cel puțin una dintre următoarele acțiuni: aplicarea violenței împotriva persoanelor; pogromuri; incendieri; distrugeri de bunuri; aplicarea armei de foc; aplicarea altor obiecte utilizate în calitate de armă; opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților; opunerea de rezistență armată reprezentanților autorităților;
- 2) conducerea unor dezordini în masă, însoțită de cel puțin una dintre acțiunile enumerate *supra*;
- 3) participarea activă la săvârșirea a cel puțin uneia dintre acțiunile enumerate;
- 4) chemări la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților;
- 5) chemări la dezordini în masă;
- 6) chemări la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor.

Pentru realizarea unei analize ample și detaliate a laturii obiective a infracțiunii de dezordini în masă, ne propunem ca examinarea acesteia să fie inițiată cu reliefarea sensului noțiunii

²⁴⁷ MITRACHE, Constantin, MITRACHE, Cristian. *Drept penal român: Partea generală*. București: „Universul Juridic”, 2009. p. 128. ISBN 978-973-127-143-9.

²⁴⁸ БЕТРОВ, Н.И. *Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов*. Москва: «ЮНИТИ-ДАНА», Закон и право, 1999. с. 125. ISBN 5-238-00121-5.

„dezordini în masă”, care este indicat expres în titlul normei de incriminare stabilită la art. 285 din CP RM. Întrucât noțiunea „dezordini în masă” nu își regăsește reglementarea juridică în cadrul normativ actual al Republicii Moldova și nici în cel istoric, se menționează că aceasta urmează a fi deslușită inițial, prin prisma explicațiilor desprinse din Dicționarul explicativ al limbii române și din literatura de specialitate.

Noțiunea „dezordini în masă” este formată din două componente, după cum urmează: „dezordine” și „masă”. Potrivit explicațiilor oferite de Dicționarul explicativ al limbii române, cuvântul „dezordine” poate fi interpretat sub trei aspecte: „1) lipsă de ordine, neorânduială, deranj; 2) lipsă de organizare, de disciplină; debandadă, dezorganizare, tulburare (socială), revoltă, răsccoală; 3) confuzie (în idei), incoerență”²⁴⁹.

A doua parte a noțiunii menționate este alcătuită din cuvântul „masă” și este explicat sub forma mai multor sensuri, însă cea mai potrivită explicație la caz este: „o mulțime compactă de oameni, considerată ca o unitate; grupare mare de oameni cu anumite caractere comune; cercuri largi ale populației”²⁵⁰. În sensul său ordinar, cuvântul „mulțime” se explică ca o adunare de oameni, indiferent de sex, vârstă, naționalitate, opinie, profesie, apartenență etnică, lingvistică, politică sau religioasă etc., care au în comun un anumit scop.

Autoarea O. Rotari punctează o diferență importantă dintre „mulțime” și „grup de persoane”, specificând că „mulțimea este o aglomerație de persoane, aglomerare realizată, de cele mai multe ori, în mod întâmplător, de regulă, cu ocazia unui eveniment oarecare din viața socială. Mulțimea se deosebește de grup, care constă în adunarea unui număr mai mic de persoane (5-10); grupul este omogen, conștient și urmărește de la început anumite scopuri. Mulțimea presupune, dimpotrivă, un număr mare de persoane, începând cu 25-50 și ajungând până la sute ori mii de persoane. Apoi, mulțimea este o grupare eterogenă de persoane (de toate vârstele, de sex diferit, de orice profesiune și categorie socială etc.). Mulțimea la început nu are o organizare, dar treptat ajunge la un fel de organizare, dar la o organizare spontană și întâmplătoare”²⁵¹.

În accepțiunea autorului G. Le Bon, „o mulțime înglobează o gamă diferită de trăsături ale persoanelor care o formează. Se prezumă că, în eventualitatea în care o aglomerație de oameni se adună, indiferent de obiectivul acestora, sentimentele, ideile și trăirile acestora iau o direcție comună, iar conștiința personalității, în mod evident, dispare”²⁵². Tot autorul menționat recunoaște

²⁴⁹ *Dicționar explicativ al limbii române online* [cit. 11.11.2024]. Disponibil:

<https://dexonline.ro/intrare/dezordine/16520>

²⁵⁰ *Dicționar explicativ al limbii române online* [cit. 11.11.2024]. Disponibil:

<https://dexonline.ro/definitie/mas%C4%83>

²⁵¹ ROTARI, Oxana. *Criminologie. Ediție revăzută și adăugită. Op. cit.*, p. 95.

²⁵² LE BON, Gustave. *Op. cit.*, p. 8

două elemente indispensabile ale dezordinilor în masă, și anume: mulțimea și agresivitatea, însă admite și existența unui al treilea element al dezordinilor în masă – violența, iar uneori se percepe că agresivitatea și violența sunt elemente similare²⁵³.

Deci, susținem ideea autorului G. Le Bon precum că violența este o expresie colectivă a agresivității, care se exteriorizează atunci când făptuitorul, influențat de mulțime, își pierde controlul și acționează impulsiv, brutal, sub influența acesteia. Or, un asemenea comportament rezonă, din punct de vedere juridic, cu elementele constitutive ale infracțiunii de dezordini în masă, prin prisma faptului că legiuitorul prescrie în normele alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM sintagma „aplicarea violenței împotriva persoanelor”, iar în cea stabilită la alin. (3) al aceluiași articol – sintagma „săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor”.

Părintele psihanalizei S. Freud, prin teoria comportamentului mulțimii punctează două însușiri specifice mulțimii: „1) contagiozitatea, care este deslușită drept o acțiune de hipnoză; 2) sugestibilitatea, care se manifestă prin reacțiile gloatei la simboluri, elemente, percepții individualizate, evitând în totalitate raționamentele generale”²⁵⁴.

La rândul său, autorul E. Canetti trasează următoarele caracteristici ale mulțimii: „1) apare oriunde oamenii sunt împreună; 2) este spontană, multiplă și coezivă; 3) este compusă dintr-un număr mare de persoane, însă numărul acesta este imposibil de apreciat în mod exact; 4) poate fi distructivă; 5) se stinge la fel de repede pe cât a apărut și adesea la fel de inexplicabil”²⁵⁵.

Clasificând crimele în funcție de tipul făptuitorilor, autoarea O. Rotari identifică categoria „crimele mulțimii”, pe care o explică ca fiind „acțiuni în comun și în masă, comise sub impulsul unor antrenări la care participă cei prezenți și unde se degajă forțe, virtualități care în stare de izolare ar rămâne nemișcate. Conform acestei definiții, crimele mulțimii se caracterizează prin: a) fapte comise împreună, de oameni în masă; b) sub antrenarea și impulsivitatea colectivă; c) există o eliberare de tendințe, de stări tensionate”²⁵⁶.

Sub aceeași spectroscopie, autorii V. Bujor și O. Bejan explică, per general, că „dezordinea are loc în situația în care este încălcată ordinea și securitatea publică, tulburată liniștea publică, încălcate normele de conviețuire socială etc.”²⁵⁷.

Dezordinile în masă sunt acțiuni ce atentează la securitatea publică, săvârșite de un grup de persoane, însoțite de violență asupra persoanelor, pogromuri, incendieri, distrugeri, precum și

²⁵³ *Ibidem*, p. 9.

²⁵⁴ FREUD, Sigmund. *Psihologia colectiva si analiza eului (traducere în limba română: Lucian Pricop)*. București: „Cartex”, 2016. p. 21. ISBN 9786068023830.

²⁵⁵ CANETTI, Elias. *Op. cit.*, p. 77.

²⁵⁶ ROTARI, Oxana. *Criminologie. Ediție revăzută și adăugită. Op. cit.*, p. 94.

²⁵⁷ BUJOR, Valeriu, BEJAN, Octavian. *Elemente de teoria securității criminologice private (material didactic). Op. cit.*, p. 17.

opunere de rezistență reprezentanților autorităților. În timpul dezordinilor în masă se dezorganizează activitatea normală a transportului, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor aflate în teritoriul respectiv²⁵⁸.

Autorul V. T. Akimov deslușește noțiunea de dezordini în masă drept „o infracțiune care implică un pericol public uriaș, deoarece este în mod inerent spontană și imprevizibilă și aduce atingere interesului public, precum și încalcă multe dintre cele mai importante obiecte protejate de dreptul penal”²⁵⁹.

Autorii O. P. Kopîlova, S. V. Medvedeva ș. a. remarcă că: „dezordinile în masă reprezintă o infracțiune în cursul căreia prejudiciul poate fi cauzat, nu numai reprezentanților autorităților de stat, ci și societății per ansamblu sau unei persoane în particular”²⁶⁰.

Autorul V. N. Grigoriev explică dezordinile în masă ca fiind „fapte intenționate, însoțite de pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, precum și de opunere de rezistență reprezentanților autorităților, întreprinse de un grup de persoane, cum ar fi mulțimea, care atentează, prin acțiunile lor la securitatea publică”²⁶¹.

Autorii L. D. Gauhman și S. V. Maksimov consideră că noțiunea „dezordini în masă” trebuie înțeleasă ca fiind „acțiunile unui număr nedeterminat de persoane (mulțime), care încalcă securitatea publică, a căror conținut alternativ este legat de săvârșirea de pogromuri, incendieri, distrugere de bunuri, folosirea armelor de foc, substanțelor sau dispozitivelor explozive, precum și opunerea de rezistență armată reprezentanților autorităților”²⁶².

Consecvent, autorul S. Copețchi punctează că „dezordinile în masă reprezintă exprimarea de către un grup de oameni a atitudinii negative, de regulă, față de organele puterii de stat sau față de acțiunile ori omisiunile reprezentanților acestor organe. Dezordinile în masă implică săvârșirea de către un grup mare de oameni (masă, gloată) a unor acțiuni ilegale, prin ce se încalcă securitatea publică, fiind create condiții propice pentru punerea în pericol a vieții și sănătății persoanelor, a bunurilor aparținându-le instituțiilor, organizațiilor de stat sau private, autorităților publice sau a activității normale a entităților enunțate”²⁶³.

²⁵⁸ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu. Op. cit.*, p. 617.

²⁵⁹ АКИМОВ, В.Т. *Op. cit.*, c. 93.

²⁶⁰ КОПЫЛОВА, О.П. и др. *Уголовная ответственность за массовые беспорядки: учебное пособие* [online]. Тамбов: Издательский центр ФГБОУ ВО «ТГТУ», 2025. P. 15 [citat 30.09.2025]. ISBN 978-5-8265-2907-2. Disponibil: <https://www.tstu.ru/book/elib1/pdf/2025/Kopilova.pdf>

²⁶¹ ГРИГОРЬЕВ, В.Н. *Расследование массовых беспорядков в условиях чрезвычайного положения*. Москва: «Юрайт», 2008, c. 5.

²⁶² ГАУХМАН, Л.Д., МАКСИМОВ, С. В. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник*. Москва: «ФОРУМ» (Серия «Профессиональное образование»), c. 204. ISBN 5-8199-0095-2.

²⁶³ СОПЕȚCHI, Stanislav. *Op. cit.*, p. 28.

Autorul A. Borodac explică următoarele: „dezordinile în masă constituie o încălcare a securității publice, stabilite și ocrotite de stat, de către o mulțime de oameni (gloată) adunată spontan. Dezordinile trebuie considerate în masă atunci când gloata devine stăpâna situației pe o anumită perioadă de timp, iar activitatea autorităților este paralizată și pentru restabilirea ordinii încălcate este nevoie să se apeleze la măsuri extraordinare: mobilizarea oamenilor muncii de la întreprinderi, atragerea corpului de pompieri și, în cel mai rău caz, chiar a unităților militare”²⁶⁴.

Autorul S. A. Starostin evidențiază mai multe criterii de grupare a dezordinilor în masă:

„1) în funcție de cauzele apariției: politice, economice, sociale, etnice, religioase, ecologice, cauzate de acțiunile ilegale ale forțelor de ordine;

2) în funcție de urmările survenite: cu cauzarea decesului, cu cauzarea vătămarilor integrității corporale sau a sănătății indiferent de gradul acestora, cu cauzarea prejudiciilor materiale;

3) în funcție de locul comiterii dezordinilor în masă: în localități și în instituții penitenciare;

4) în funcție de durata dezordinilor în masă: de lungă durată și intermitente;

5) în funcție de numărul participanților: cu participarea până la 100 de persoane, cu participarea până la 1000 de persoane, cu participarea până la 10 000 de persoane, cu participarea mai mult de 10 000 de persoane;

6) în funcție de modul de declanșare: spontane și premeditate”²⁶⁵.

În opinia autorului S. Copețchi, „este imposibil de stabilit prin lege un prag minim, pentru a cataloga un grup de oameni drept „masă”, în sensul art. 285 din CP RM. În general, o mulțime de oameni trebuie considerată „masă” atunci când aceasta devine, practic, stăpână pe situația din locul, regiunea în care au loc dezordinile în masă, iar organele de drept locale devin neputincioase și pentru ameliorarea situației apelează la măsuri excepționale”²⁶⁶.

Autorul S. K. Kudașkin susține că „stabilirea unui număr minim de persoane care să definească caracterul masiv este practic imposibilă, motiv pentru care, în vederea unei calificări juridice corecte, este necesar să fie luate în considerare toate trăsăturile faptei socialmente periculoase în ansamblul lor: contextul în care sunt comise asemenea fapte, mărimea localității și numărul de persoane implicate în dezordini, capacitatea mulțimii de a paraliza sau de a îngreuna semnificativ activitatea autorităților și a instituțiilor publice”²⁶⁷.

²⁶⁴ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit. , p. 414.

²⁶⁵ СТАРОСТИН С.А. Op. cit. , c. 84.

²⁶⁶ СОПЕТЧИ, Stanislav. Op. cit. , p. 34.

²⁶⁷ КУДАШКИН, С.К. Op. cit. , c. 147.

Totuși, Legea privind ordinea publică din 1986, adoptată de Parlamentul Regatului Unit, stabilește un număr minim de participanți pentru a considera că persoanele comit infracțiunea de dezordini în masă. Astfel, potrivit art. 1 alin. (1) din legea menționată „în cazul în care 12 sau mai multe persoane prezente împreună folosesc sau amenință cu folosirea violenței ilegale într-un scop comun și comportamentul lor (luat împreună) este de natură să determine o altă persoană prezentă la fața locului să se teamă pentru siguranța sa personală, fiecare dintre persoanele care folosesc violența ilegală în scopul comun se face vinovată de revoltă”²⁶⁸.

La art. 2 alin. (1) din aceeași lege se stipulează că „în cazul în care 3 sau mai multe persoane prezente împreună folosesc sau amenință cu acte de violență ilegală, iar comportamentul acestora (luate împreună) este de natură să determine o altă persoană prezentă la fața locului să se teamă pentru siguranța sa personală, fiecare dintre persoanele care folosesc sau amenință cu acte de violență ilegală se face vinovată de dezordini violente”²⁶⁹.

Prin urmare, dezordinile în masă constituie un fenomen social negativ, cu un grad înalt de pericolozitate, care pot apărea într-un spațiu cu acces publicului, în timpul desfășurării unor demonstrații, întruniri, proteste sau alte evenimente cu caracter public, îndreptate spre manifestarea unor nemulțumiri, dezacorduri, stridențe față de instituțiile de stat, precum și față de natura altor evenimente sociale, politice, culturale, religioase etc.²⁷⁰.

În opinia noastră, simpla determinare a numărului de participanți la dezordini în masă nu este suficientă. Este indispensabilă o analiză complexă care să cuprindă amploarea tulburărilor, capacitatea mulțimii de a perturba sau paraliza activitatea autorităților, precum și gradul de pericol social pe care îl prezintă acțiunile comise.

Elementul material al oricărei infracțiuni este reprezentat prin actul de conduită interzis (*verbum regens*), care indică acțiunea interzisă²⁷¹.

Reieșind din faptul că latura obiectivă a infracțiunii de dezordini în masă poate fi materializată prin trei varietăți normative distincte, în cele ce urmează ne propunem să analizăm minuțios particularitățile fiecăreia dintre acestea.

Fapta prejudiciabilă prevăzută la alin. (1) art. 285 din CP RM se realizează prin organizarea sau conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva

²⁶⁸ Legea Parlamentului Regatului Unit privind ordinea publică din 1986 [citat 30.07.2025]. Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/2024-04-01?view=plain>

²⁶⁹ *Ibidem*.

²⁷⁰ CHEPESTRU, Ana-Maria. Conceptul și clasificarea dezordinilor în masă. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 18, p. 150 [citat 01.05.2025]. ISBN 978-9975-170-08-6. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/01/revista_AS_nr_18_2023.pdf

²⁷¹ NEAGU, Norel. *Drept penal - Partea generală*. București: „Universul Juridic”, 2019, p. 86. ISBN 978-606-39-0518-6.

persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților²⁷².

Ad litteram, potrivit Dicționarului explicativ al limbii române, termenul „organizare” reprezintă, în prim sens, acțiunea de organizare și rezultatul ei, iar în sens secundar – alcătuire, orânduire. La rândul său, prin verbul „a organiza”, în sens reflexiv, se înțelege a proceda metodic și ordonat în acțiunile sale, a-și coordona acțiunile, orientându-se după un plan; a-și strânge și a-și întări forțele; a pregăti temeinic o acțiune după un plan bine chibzuit²⁷³.

La fel, noțiunea „conducere” este explicată ca acțiunea de a (se) conduce; activitatea conducătorului, iar verbul „a conduce” fiind explicat ca: „1. a îndruma un grup de oameni, o instituție, o organizație etc., având întreaga răspundere a muncii în domeniul respectiv; 2. a se orienta după cineva; 3. a însoți pe cineva”²⁷⁴.

Conform opiniilor autorilor S. Brînză, X. Ulianovschi, V. Stati ș. a., „organizarea dezordinilor în masă constă în pregătirea, crearea condițiilor de realizare a dezordinilor în masă, precum și în conducerea acestor dezordini. Pe de altă parte, conducerea unor dezordini în masă se realizează prin dirijarea maselor de oameni, în vederea săvârșirii dezordinilor în masă, coordonarea activității maselor de oameni etc.”²⁷⁵.

Separat, autorii S. Brînză și V. Stati detaliază sensurile acțiunilor de organizare și conducere a unor dezordini în masă, după cum urmează: „organizarea unor dezordini în masă se exprimă, după caz, prin: a) pregătirea și planificarea provocărilor, în vederea incitării agresivității maselor de oameni; b) crearea atmosferei propice pentru aplicarea violenței împotriva persoanelor - pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă ori opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților; c) crearea altor condiții necesare de realizare a dezordinilor în masă. La rândul său, conducerea unor dezordini în masă presupune, după caz: a) dirijarea maselor de oameni în vederea săvârșirii dezordinilor de masă; b) coordonarea acțiunilor participanților la dezordinile în masă; c) îndrumarea nemijlocită a maselor de oameni în vederea aplicării violenței împotriva persoanelor, a comiterii de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, a aplicării armei de foc sau a altor

²⁷² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

²⁷³ Dicționar explicativ al limbii române online [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/organizare>

²⁷⁴ Dicționar explicativ al limbii române online [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/conducere>

²⁷⁵ BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II, ediția a II-a. Op. cit.*, p. 550.

obiecte utilizate în calitate de armă, ori în vederea opunerii de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților etc.”²⁷⁶.

Sub același aspect, autorul A. Borodac remarcă faptul că „prin organizarea dezordinilor în masă trebuie înțeleasă pregătirea acestora prin fabricarea și răspândirea foilor volante sau a altor materiale, apeluri publice pentru a aduna o mulțime de oameni etc. Conducerea dezordinilor în masă presupune dirijarea mulțimii adunate prin chemări de a nu se supune autorităților, de a se aduna, instigarea persoanelor din mulțime de a bloca arterele de transport, de a dezorganiza activitatea normală a întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor sau de a opune rezistență reprezentanților autorităților”²⁷⁷.

Autorii L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin și S. V. Maksimov elucidează că „organizarea dezordinilor în masă se exprimă în acțiunile unei persoane de a crea o mulțime pentru a perturba securitatea publică prin agitație, chemări la violențe sau alte acte ilegale sau de a conduce o mulțime, în scopul tulburării securității publice”²⁷⁸.

Simultan, autorii M. I. Iakubovici și V. A. Vladimirov susțin că „organizarea dezordinilor în masă constituie o acțiune ilicită, care înglobează pregătirea de infracțiune, prin realizarea înțelegerilor prealabile în acest sens, identificarea unui plan infracțional pentru persoanele participante la dezordini în masă, conducerea acestora în procesul comiterii faptelor, adresarea chemărilor persoanelor pentru a forma mulțimea prin diverse metode, instigarea gloatei de a provoca incendii, pogromuri, distrugerii, prin propagarea unor opinii agresive și calomnioase”²⁷⁹.

Nu susținem integral opinia autorilor M. I. Iakubovici și V. A. Vladimirov, întrucât, reieșind din definițiile cercetate, organizarea și conducerea dezordinilor în masă constituie două acțiuni distincte, atât din raționamentul explicativ, cât și din punct de vedere al modalităților de comitere. Însă nu excludem situația în care unul și același subiect poate să desfășoare succesiv sau concomitent atât activități de organizare, cât și de conducere a dezordinilor în masă.

În așa caz, organizarea unor dezordini în masă include prioritar coordonarea aranjamentelor făptuitorului întru comiterea faptei ilicite (schitarea planurilor de acțiune, alegerea metodelor, mijloacelor și instrumentelor în acest sens etc.), pe când conducerea acestora se referă nemijlocit la procesul de orientare și ghidare a participanților în procesul dezordinilor în masă.

²⁷⁶ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 582.

²⁷⁷ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004. Op. cit.*, p. 415.

²⁷⁸ ГАУХМАН, Л.Д. и др. *Op. cit.*, c. 560.

²⁷⁹ ЯКУБОВИЧ, М.И., ВЛАДИМИРОВ, В.А. *Государственные преступления. Учебное пособие*. Москва: «Высшая школа», 1961. c. 149.

Pentru ca fapta prejudiciabilă să fie încadrată juridic în baza alin. (1) al art. 285 din CP RM, este suficient ca făptuitorul să comită una dintre cele două acțiuni ilicite descrise *ante*²⁸⁰. La caz, este important momentul consumării infracțiunii, care este determinat de acțiunile adiacente ale activității infracționale. De aceea, pentru ca acțiunile de organizare sau conducere a dezordinilor în masă să posede un caracter consumat, este indispensabil ca cele din urmă să fie însoțite de aplicarea acțiunilor enumerate în norma de incriminare, urmare redării modalităților normative.

În conjunctura în care acțiunile obligatorii care însoțesc fapta infracțională de bază au o importanță majoră în procesul de încadrare juridică a acesteia, opinăm asupra imperativității explicării fiecărei acțiuni adiacente ale organizării sau conducerii dezordinilor în masă, în eventualitatea în care acestea sunt tipice și modalității normative stipulate la alin. (2) al art. 285 din CP RM, iar aplicarea actelor de violență fiind caracteristică și pentru fapta indicată la alin. (3) al art. 285 din CP RM.

Prima acțiune adiacentă statuată în conținutul alin. (1) al art. 285 din CP RM este **„aplicarea violenței împotriva persoanelor”**.

Pentru început, urmează a fi cercetat termenul „violență”, care provine de la latinescul „*violenstus/violentum*”, iar în accepție generală semnifică: „1. însușirea, caracterul a ceea ce este violent; putere; 2. lipsă de stăpânire în vorbe sau în fapte. 3. faptul de a întrebuița forța brutală; încălcare a ordinii legale”²⁸¹.

Totodată, prin aplicare se are în vedere: „1. a pune un lucru pe (sau peste) altul pentru a le fixa, a le uni, a face din ele un corp comun; 2. a pune ceva în practică; 3. a administra”²⁸².

Din punct de vedere juridic, violența reprezintă violarea generală a drepturilor ființei umane: dreptul la viață, la securitate, la demnitate și la integritate fizică și mentală. În sens general, ea desemnează folosirea forței fizice sau a altor mijloace persuasive, pentru a aduce prejudicii unor bunuri sau o vătămare a integrității unei persoane. În acest sens, un act de violență are, de cele mai multe ori, un caracter premeditat, fiind comis cu intenție sau semnificând intenția de a produce o suferință sau un prejudiciu fizic altei persoane²⁸³.

²⁸⁰ CHEPESTRU, Ana-Maria. Legal-criminal analysis of actions of organising or leadins mass disorder. În: *Legea și viața* [online]. 2024. p. 526 [citat 23.05.2025]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://www.academy.police.md/wp-content/uploads/2024/06/Conferinta_internationala_LV_editie_speciala_24_06_2024.pdf

²⁸¹ *Dicționar explicativ al limbii române online* [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/violen%C8%9B%C4%83>

²⁸² *Ibidem*.

²⁸³ CĂPRIOARĂ, Florin-Mihai, CĂPRIOARĂ, Alina-Cornelia. Ce este și ce nu este violența? În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica volumul 2* [online]. 2013. p. 481 [citat 13.11.2024]. ISSN 2285-0171. Disponibil: https://www.ugb.ro/Juridica/Issue22013/11_Ce_este_si_ce_nu_este_violenta.Mihai_Caprioara.RO.pdf

Autorii V. Bujor și A. Tighineanu numesc „infracțiuni de violență” acele fapte penale în al căror conținut normativ „este menționată obligatoriu prezența violenței: „cu aplicarea violenței”; „însoțit de violență”; „cu amenințarea violenței”; „acte de violență”, iar în unele cazuri - prin expresii ce subînțeleg violența: „deosebită cruzime”; „schingiuire sau tortura”; „cu aplicarea armei” etc. [...] sunt infracțiuni de violență toate componentele care au ca efect atentarea la viața și sănătatea persoanei, indiferent de faptul că în contextul Codului penal acestea se regăsesc în cadrul diferitor secțiuni sau capitole”²⁸⁴.

Autorii V. D. Ivanov și P. V. Ivanov explică faptul că „violența aplicată în cadrul dezordinilor în masă poate fi atât fizică, cât și psihică. Violența fizică se manifestă prin lovire, bătaie și vătămare a sănătății cu o gravitate diferită. Violența psihică constă în constrângerea mentală de a comite acțiunile nominalizate”²⁸⁵.

Autorul M.-V. Grigoriu identifică trei tipuri ale violenței: „1) violența privată, care la rândul său poate fi: a) violența criminală: mortală (omorul, otrăvirea persoanelor, execuții capitale); corporală (lovituri și răni voluntare); sexuală; b) violența non criminală, care implică suicidul și tentativa de suicid, accidentele rutiere, de muncă etc. ; 2) violența colectivă, care include: a) violența cetățenilor contra puterii, terorismul, revoluțiile și grevele, b) violența puterii contra cetățenilor, terorismul de stat, violența industrială; 3) violența paroxistică – războiul”²⁸⁶. Considerăm că, în cazul dezordinilor în masă, este aplicată forma violenței colective, întrucât acestei infracțiuni îi sunt specifice concepțiile comune ale gloatei. Așadar, aceasta se caracterizează prin formarea grupurilor de persoane, care urmăresc scopuri comune, și anume de a acționa exact în maniera în care au fost instruite și/sau influențate de către organizatorul sau conducătorul infracțiunii.

Autorul A. I. Rarog explică noțiunea de violență prin prisma infracțiunii de dezordini în masă, după cum urmează: „violența este înțeleasă ca fiind fizică și psihică. Ea poate fi exprimată prin provocarea sau amenințarea cu provocarea de vătămări ușoare, medii și grave ale sănătății, precum și prin impunerea sau amenințarea cu bătaii și lovituri. Cauzarea decesului sau a unor tipuri calificate de vătămare corporală gravă necesită o calificare suplimentară”²⁸⁷.

²⁸⁴ BUJOR, Valeriu, TIGHINEANU, Alexandra. *Op. cit.*, p. 13.

²⁸⁵ ИВАНОВ, В.Д., ИВАНОВ, П.В. *Op. cit.*, с. 284.

²⁸⁶ GRIGORIU, Marian-Valentin. *Op. cit.*, p. 26.

²⁸⁷ РАРОГ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник. Op. cit.*, с. 313.

În Comentariul Codului penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003, elaborat sub redacția autorului A. Barbăneagră, este redată tipologia violenței, în contextul infracțiunii de dezordini în masă, care se manifestă atât la nivel fizic, cât și psihic²⁸⁸.

Autorul Y. Nabat remarcă faptul că „însuși termenul „violență” este folosit în mod regulat pentru a denunța atât comiterea unor violențe fizice împotriva persoanelor, cât și cauzarea unor prejudicii materiale și psihice”²⁸⁹.

Autorii V. Bujor și O. Bejan nuanțează că „violența reprezintă influența unui subiect asupra altuia, un act de aplicare a puterii, deși actul de violență nu se limitează numai la acțiuni precum aplicarea forței sau amenințarea cu o asemenea aplicare. Actul de violență nu poate fi redus numai la constrângere, el poate îndeplini și funcția de reprimare sau chiar de nimicire a obiectului violenței”²⁹⁰.

Având în vedere impactul imediat al infracțiunii analizate și efectul psihosocial profund pe care îl poate provoca, ne aliniem opiniilor doctrinarilor menționați anterior, care consideră că, la săvârșirea infracțiunii de dezordini în masă, poate fi aplicată atât violența fizică, cât și psihică. Deci, violența fizică, fiind cea mai vizibilă și clară formă de comitere a infracțiunii respective, provoacă efecte imediate asupra securității publice, care se pot materializa prin: agresiuni fizice asupra persoanelor, provocarea vătămarilor corporale persoanelor, urmare aplicării violenței împotriva persoanelor, provocarea pogromurilor, incendierilor, distrugerilor de bunuri, aplicării armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și opunerii de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților etc.

Pe de altă parte, violența psihică în cadrul dezordinilor în masă se poate manifesta prin: răspândirea amenințărilor colective, provocarea fricii în societate prin diverse zvonuri, manifestarea unui comportament care să inducă teamă în societate, constrângerea participanților de a acționa în mod violent etc.

La nivel normativ, sunt recunoscute două tipuri de violență: nepericuloasă și periculoasă pentru viața sau sănătatea persoanei.

Potrivit pct. 5 din Hotărârea Plenului CSJ al Republicii Moldova nr. 23 din 28.06.2004 cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, violența nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei se consideră acel tip de agresivitate fizică, urmare căruia i-au fost cauzate vătămări neînsemnate integrității corporale sau a sănătății persoanei

²⁸⁸ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu. Op. cit.*, p. 617.

²⁸⁹ NABAT, Yoann. *Op. cit.*, p. 364.

²⁹⁰ BUJOR, Valeriu, BEJAN, Octavian. *Curs elementar de criminologie*. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată (Tipogr. "Bora grup"), 2016. p. 61. ISBN 978-9975-9822-3-8.

(care nu au generat o dereglare a sănătății mai mult de 6 zile, nici pierderea capacității de muncă) sau aplicarea intenționată de lovituri ori săvârșirea altor acțiuni violente care au cauzat o durere fizică (art. 78 alin. (1) Cod contravențional), dacă aceste acțiuni nu au creat pericol pentru viața și sănătatea victimei”²⁹¹.

În context, pct. 35 din Regulamentul privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 534/2023 reglementează criteriile de apreciere a vătămării neînsemnate a integrității corporale sau a sănătății, după cum urmează: „lipsa dereglării sănătății sau dereglarea sănătății nu mai mult de 6 zile și lipsa incapacității de muncă generale permanentă”²⁹².

Potrivit pct. 6 din Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova nr. 23 din 28.06.2004 cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor, în spectrul violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei se înscriu vătămările medii sau ușoare ale integrității corporale sau a sănătății persoanei ori care, deși nu au cauzat aceste urmări, comportă la momentul aplicării sale, datorită metodei de operare, un pericol real pentru viață și sănătate²⁹³.

Deci, conform pct. 32 din Regulamentul privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 534/2023, criteriile de apreciere a vătămării ușoare a integrității corporale sau a sănătății sunt: dereglarea sănătății de scurtă durată și incapacitatea de muncă generală permanentă și neînsemnată²⁹⁴. Iar potrivit pct. 33 și 34 din același regulament, dereglarea sănătății de scurtă durată este starea morbidă condiționată de traumă, care are o durată de peste 6 zile, dar nu mai mult de 21 de zile, inclusiv, iar prin incapacitatea de muncă generală permanentă și neînsemnată se înțelege o incapacitate în volum de până la 10%, inclusiv²⁹⁵.

Extrapolând cele expuse, putem reliefa următoarele particularități ale violenței:

- 1) reprezintă o manifestare ilicită, intenționată și are un grad de pericolozitate sporit;
- 2) în funcție de tipologia acesteia, poate fi fizică și psihică;
- 3) în funcție de gradul prejudiciabil, poate fi periculoasă și nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei;

²⁹¹ Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor: nr. 23 din 28.06.2004 [cit. 14.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310

²⁹² Hotărârea Guvernului nr. 534/2023 pentru aprobarea Regulamentului privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății [cit. 22.09.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138349&lang=ro

²⁹³ Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor: nr. 23 din 28.06.2004 [cit. 14.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310

²⁹⁴ Hotărârea Guvernului nr. 534/2023 pentru aprobarea Regulamentului privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății [cit. 22.09.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138349&lang=ro

²⁹⁵ Ibidem.

- 4) se aplică în mod direct sau indirect;
- 5) asupra victimei se aplică exact tipul de violență specific rezultatului urmărit de către făptuitor.

A doua acțiune adiacentă a faptei de organizare sau conducere a unor dezordini în masă se manifestă prin provocarea **pogromurilor**.

Termenul „pogrom”, provine de la cuvântul rus „*злом*”, traducându-se ca „a nimici, a mistui”, cu sens de „masacru, carnaj”. Realizând o contingență cu sensul general al noțiunii respective, observăm că „pogrom” se explică ca masacrarea unui grup național minoritar sau rasial, organizată de elemente ultranaționaliste, șovine²⁹⁶.

Autorul A. I. Rarog remarcă : „pogromurile sunt acțiuni ce includ deteriorarea spațiilor de locuit sau birourilor de muncă, vehiculelor, mijloacelor de comunicații, precum și distrugerea sau jefuirea acestora”²⁹⁷.

Autorul I. Macari explică faptul că „prin pogrom se înțelege distrugerea sau nimicirea construcțiilor, averii, mijloacelor de transport și comunicații, care deseori sunt însoțite de ucidere în masă a oamenilor, de acte de tâlhărie, jefuire etc.”²⁹⁸.

Ne exprimăm o părere rezervată față de modul de explicare a noțiunii „pogrom” oferită de autorul I. Macari, deoarece, conform opiniilor acestuia, s-ar prezuma că pogromurile includ degradări și nimiciri de bunuri, însoțite de alte fapte penale, ce constituie componente de infracțiuni separate. Or, la calificarea juridică a unor asemenea fapte, autoritatea competentă urmează să încadreze acțiunile făptuitorului prin concurs de infracțiuni, deoarece acțiunile enumerate nu pot fi prescrie ca acțiuni specifice faptei de organizare sau conducere a dezordinilor în masă, întrucât acestea constituie componente de infracțiuni distincte. Respectiv, în cazurile enunțate, art. 285 din CP RM urmează să intre în concurs cu articolul de rigoare, care incriminează o altă infracțiune comisă de către făptuitor în timpul dezordinilor în masă, după caz cu art. 145 din CP RM (omorul intenționat), art. 151 din CP RM (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății), art. 187 din CP RM (jaful), art. 188 din CP RM (tâlhăria) etc.).

Autorii S. Brînză și V. Stati menționează că „prin „pogromuri” se are în vedere vandalismul, adică pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, opunere de rezistență violentă ori nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice. În ipoteza examinată, nu este necesară calificarea suplimentară conform art. 288 CP RM”²⁹⁹.

²⁹⁶ *Dicționar explicativ al limbii române online* [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/pogrom>

²⁹⁷ ПАРОГ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. Op. cit. , c. 313.

²⁹⁸ MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială*. Op. cit. , p. 324.

²⁹⁹ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II*. Op. cit. , p. 583.

Autorul A. M. Bagmet susține că „pogromul reprezintă un spectacol șovinist împotriva unei naționalități sau a altui grup de populație, însoțit de jafuri și crime. Pogromul este un termen colectiv care caracterizează acțiunile socialmente periculoase ale participanților activi la dezordini în masă și vizează distrugerea sau devastarea bunurilor, a mijloacelor de transport, a mijloacelor de comunicare, care sunt adesea însoțite de violență, maltratarea persoanelor, omor, viol, jaf, furt. Săvârșirea de infracțiuni distincte comise în cursul unui pogrom ar trebui calificată în conformitate cu normele privind cumulul de infracțiuni”³⁰⁰.

Prin urmare, conchidem că semnificația conceptului de pogrom practic este lămurită diferit în literatura de specialitate, unii autori considerând că pogromurile sunt legate de distrugerea sau devastarea clădirilor, mijloacelor de transport și bunuri, iar alții subliniind că acestea se rezumă la jefuirea, ruinarea diferitor obiecte materiale, locuințe, spații, clădiri ale instituțiilor, întreprinderilor și organizațiilor. Prin prisma explicațiilor variate existente privind noțiunea „pogrom”, considerăm că trebuie de luat în considerare că, în cazul dezordinilor în masă, provocarea pogromurilor nu poate fi limitată doar la o singură infracțiune. În analiza juridică a noțiunii în cauză este necesară stabilirea tuturor semnelor, care să delimiteze acțiunea de pogrom realizată în cadrul dezordinilor în masă de alte infracțiuni asemănătoare.

A treia acțiune adiacentă a faptei de organizare sau conducere a unor dezordini în masă se manifestă prin **incendieri**.

Explicația generală a noțiunii „incendiere” se rezumă la acțiunea de *a incendia* și rezultatul ei. Prin verbul „a incendia” se înțelege a da foc, a provoca un incendiu (cu scopul de a distruge)³⁰¹.

Autorii S. Brînză și V. Stati subînțeleg prin „incendieri” – „provocarea unor incendii, pe calea declanșării unui fenomen fizico- chimic, prin care se produce arderea uneia sau mai multor substanțe combustibile în prezența oxigenului din aer. În situația distrugerii de bunuri, influențare suferă oricare alte bunuri decât edificiile sau alte încăperi, ori bunurile din transportul public sau din alte locuri publice. Nu se are în vedere deteriorarea de bunuri”³⁰².

O altă definiție a „incendierii” este propusă de către autorul A. Borodac, respectiv, incendiarea constă în „aprinderea sau arderea avutului, chiar dacă el n-a fost distrus atunci când a fost lichidat incendiul”³⁰³.

³⁰⁰ BAGMET A.M. *Op. cit.*, c. 57.

³⁰¹ *Dicționar explicativ al limbii române online* [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/incendiere>

³⁰² BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 583.

³⁰³ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004. Op. cit.*, p. 416.

Autorul V. G. Enghibarian susține că „incendiul este un act care vizează incendierea clădirilor, a diferitelor obiecte și a autovehiculelor, care provoacă prin diverse mijloace apariția de flăcări deschise capabile să se transforme într-un incendiu, adică un proces de ardere necontrolată însoțit de distrugerea valorilor materiale și care pune în pericol viața și sănătatea oamenilor”³⁰⁴.

Astfel, se concluzionează că, în timpul dezordinilor în masă, incendiile se caracterizează ca fiind acțiuni deliberate, care generează aprinderea și arderea diferitor bunuri mobile sau imobile, indiferent de tipul de proprietate al acestora.

A patra acțiune adiacentă a faptei de organizare sau conducere a unor dezordini în masă se materializează prin **distrugeri de bunuri**.

În sens general, termenul „distruge” se explică ca „a face să nu mai existe”³⁰⁵.

Autorii A. I. Rarog, V. P. Stepalin ș. a. sunt de părere că „distrugerea proprietății are loc atunci când bunurile devin complet inutilizabile și este imposibilă utilizarea acestora, în scopul pentru care a fost destinată”³⁰⁶.

Autorii S. Brînză și V. Stati susțin că „în situația distrugerii de bunuri suferă oricare alte bunuri decât edificiile sau alte încăperi ori bunurile din transportul public sau din alte locuri publice. Nu se are în vedere deteriorarea de bunuri”³⁰⁷.

Pe de altă parte, I. Macari susține că „distrugerea are loc atunci când bunului i s-a cauzat o daună considerabilă și fără reparația necesară acesta nu poate fi folosit conform destinației sale”³⁰⁸.

În context, deducem că prin noțiunea „distrugerea de bunuri” se are în vedere acțiunea de devastare parțială a obiectelor materiale, care ulterior, din cauza stării deplorabile în care se află, nu mai pot fi utilizate conform destinației lor inițiale, precum și devastarea totală a acestora³⁰⁹.

A cincea acțiune adiacentă a faptei de organizare sau conducere a unor dezordini în masă se materializează prin **aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă**.

Acțiunea menționată poate avea conotație multiplă, respectiv, este important de a realiza diferența dintre aplicarea armei de foc și aplicarea altor obiecte utilizate în calitate de armă.

Autorii V. Cușnir și C. Nemțanu remarcă următoarele: „unele infracțiuni sunt indisolubil legate de manipulările ilegale cu arme și muniții. La săvârșirea infracțiunilor ce implică violență

³⁰⁴ ЕНГИБАРИАН, В.Г. *Op. cit.*, c. 64.

³⁰⁵ *Dicționar explicativ al limbii române online* [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/incendiere>

³⁰⁶ РАРОГ, А.И. и др. *Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах: Учебное пособие. Op. cit.*, c. 197.

³⁰⁷ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 583.

³⁰⁸ MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială. Op. cit.*, p. 324.

³⁰⁹ CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. Analiza juridico-penală a participării active la dezordini în masă: modalitatea normativă a art. 285 din Codul penal. În: *Materialele Conferinței științifice din 6 iunie 2024 „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”*, volumul XI, partea 1. Cahul: USC, 2024. p. 67. ISSN 2587-3563.

(și nu doar) în calitate de mijloc special pentru atingerea rezultatului infracțional sunt folosite diverse tipuri de arme, printre care cel mai uzitat este arma de foc. Deloc întâmplător, aplicarea armei la săvârșirea infracțiunii constituie un semn circumstanțial agravant în cadrul mai multor articole din Partea Specială a Codului penal”³¹⁰.

Potrivit art. 2 din Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, arma de foc reprezintă armă portabilă cu țeavă care poate arunca, este concepută să arunce sau poate fi transformată să arunce alice, un glonț ori un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie. Se consideră că un obiect poate fi transformat pentru a arunca o alice, un glonț sau un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie, dacă are aspectul unei arme de foc și, ca urmare a construcției sale ori a materialului din care este confecționat, poate fi transformat în acest scop³¹¹.

Tot în conținutul articolului menționat se regăsește și noțiunea „aplicare a armei de foc”, care se definește drept „executare a tragerii cu armă de foc”³¹².

În același timp, la art. 2 alin. (2) din Legea nr. 218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc, noțiunea „aplicare a armei de foc” este explicată și ca „efectuare a unei împușcături asupra țintei”³¹³.

O definiție detaliată a armei de foc este reliefată în Ordinul comun nr. 4MAI/44MJ/17-O/MF/6CNA/1SIS/4SPPS din 11 ianuarie 2018 cu privire la aprobarea Ghidului privind intervenția profesională în exercițiul funcției, care se explică ca armă portabilă cu țeavă care poate arunca, este concepută să arunce sau poate fi transformată să arunce alice, un glonț ori un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie. Se consideră că un obiect poate fi transformat pentru a arunca o alice, un glonț sau un proiectil prin acțiunea unui combustibil de propulsie dacă are aspectul unei arme de foc și, ca urmare a construcției sale ori a materialului din care este confecționat, poate fi transformat în acest scop³¹⁴.

În conjunctura aplicării armei de foc, este important ca arma de foc să fie în starea corespunzătoare pentru a fi folosită potrivit destinației sale. În cazul în care făptuitorul

³¹⁰ CUȘNIR, Valeriu, NEMȚANU, Constantin. Reflecții cu referire la cadrul de investigare a infracțiunilor privind regimul armelor și munițiilor. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2024, nr. 20, p. 102 [citat 11.09.2025]. ISSN 1857-0976. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/100-117_1.pdf

³¹¹ Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă [cit 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142512&lang=ro#

³¹² Ibidem.

³¹³ Legea nr. 218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc [cit 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132062&lang=ro#

³¹⁴ Ordinul comun nr. 4 MAI/44 MJ/17-O MF/6 CNA/1 SIS/4 SPPS din 11 ianuarie 2018 cu privire la aprobarea Ghidului privind intervenția profesională în exercițiul funcției [cit 09.09.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102541&lang=ro

întrebuințează o armă care are un anumit cusur, o armă falsă, neîncărcată, un mulaj sau o machetă de armă, acest fapt nu poate fi considerat un semn elocvent pentru ca fapta să fie apreciată ca fiind comisă cu aplicarea armei de foc.

Prin „alte obiecte folosite în calitate de armă” se înțelege orice obiect care are o altă destinație decât cea de atacare a unei persoane, ori de apărare contra unui atac, dar care pot cauza daune sănătății sau vieții persoanei (cuțite, inclusiv de bucătărie, briciuri, răngi, topoare, bâte, vârgi de metal, lanțuri etc.), precum și obiecte destinate pentru dezorientarea temporară a victimei, cum ar fi revolve, balonașe și alte dispozitive cu gaze toxice neutralizante. Incidente reprezintă armele, care nu pot fi folosite în vederea neutralizării unei persoane (art. 2 din Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și a munițiilor cu destinație civilă)³¹⁵.

Prin „aplicarea armei sau a altor obiecte folosite în calitate de armă” se înțelege folosirea acestor obiecte în vederea anihilării victimei (tragerea țintită a focurilor de armă, aplicarea loviturilor, demonstrarea armei sau a obiectului folosit în calitate de armă în scopul intimidării etc.)³¹⁶.

Autorii V. D. Ivanov și P. V. Ivanov explică: „o armă este orice armă de foc sau armă cu lamă folosită într-un atac pentru a dăuna vieții sau sănătății oamenilor. Obiectele folosite în calitate de arme pot include diverse articole, atât pregătite în prealabil, cât și cele găsite în posesia făptuitorilor în momentul comiterii infracțiunii. Utilizarea armelor de foc constă în efectuarea unor împușcături, care aduc prejudicii vieții și sănătății umane”³¹⁷.

În aceste împrejurări, apare unul dintre semnele facultative ale laturii obiective, și anume mijlocul folosit pentru atingerea scopului criminal, la caz acesta fiind arma de foc sau alte obiecte folosite în calitate de armă.

Din analiza juridică a actelor normative și a doctrinei, observăm că noțiunea „armă de foc” are un înțeles restrâns în comparație cu noțiunea „armă”, or, potrivit art. 129 alin. (1) din CP RM, prin arme se înțeleg instrumentele, piesele sau dispozitivele astfel declarate prin dispoziții legale³¹⁸. La fel, alin. (2) al aceluiași art. prevede că sunt asimilate armelor orice alte obiecte ce ar putea fi folosite ca arme sau care au fost întrebuințate pentru atac³¹⁹.

Conform art. 2 din Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, arma reprezintă un obiect sau dispozitiv prevăzut în categoriile din anexa nr. 1 la legea

³¹⁵ POALELUNGI, Mihai et al. *Op. cit.*, p. 340.

³¹⁶ *Ibidem*, p. 293.

³¹⁷ ИБАHOB, B.Д., ИБАHOB, П.В. *Op. cit.*, c. 284.

³¹⁸ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³¹⁹ *Ibidem*.

menționată, conceput sau adaptat, prin care alicele, gloanțele ori alte proiectile sau substanțe nocive, indiferent de starea de agregare, pot fi proiectate prin presiune explozivă, gazoasă sau atmosferică ori prin intermediul altor agenți propulsori³²⁰.

Din coroborarea sensurilor noțiunilor „armă” și „armă de foc” remarcăm faptul că în spectrul armelor de foc nu sunt incluse armele din categoria C (cum ar fi: armele pneumatice, armele scurte confecționate special pentru a împrăști gaze nocive, iritante sau de neutralizare, armele cu tranchilizante, arbaletele și arcurile destinate tirului sportiv, săgețile aferente acestora etc.) și categoria D (cum ar fi: replicile de arme de tip airsoft, spray-urile cu gaze lacrimogene sau iritante, dispozitive electroșoc, armele albe etc.) din anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă.

Generalmente, evidențiem că din categoria C fac parte armele care fac obiectul declarării, iar categoria D înglobează alte arme nesupuse autorizării.

Considerăm că, în contextul art. 285 din CP RM, limitarea de către legiuitor a armelor din categoriile C și D din anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă generează viduri normative semnificative pentru aplicarea legii penale. De exemplu, în cadrul dezordinilor în masă, făptuitorul poate aplica arme pneumatice, arme albe, dispozitive electroșoc, spray-urile cu gaze lacrimogene sau iritante etc., arme care se regăsesc exclusiv în categoriile C și D din anexa menționată, consecințele aplicării cărora pot fi practic asemănătoare cu cele ale aplicării armelor de foc.

Completiv, conform art. 2 din Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, prin armă și muniții neletale se are în vedere armele și munițiile din categoria B lit. m) și din categoria C, conform anexei nr. 1 la legea respectivă, care au scop utilitar sau care sunt destinate pentru agrement ori autoapărare, confecționate astfel încât, utilizate fiind, să nu cauzeze moartea persoanelor³²¹.

Așadar, din explicația menționată, legiuitorul exclude categoric în calitate de consecință prejudiciabilă – „cauzarea morții persoanelor”, urmare aplicării armelor incluse în categoria C, însă nu garantează că după folosirea acestora nu pot fi cauzate vătămări grave, medii sau ușoare, după caz.

În eventualitatea în care legiuitorul stabilește la art. 285 din CP RM, în mod exclusiv, doar necesitatea aplicării armei de foc, armele din categoriile C și D din anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă rămân în afara controlului

³²⁰ *Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă* [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142512&lang=ro#

³²¹ *Ibidem*.

juridic, fiind imposibilă încadrarea juridică a infracțiunii, în baza articolului respectiv. Deci, cu toate că pot fi periculoase pentru sănătatea persoanei, utilizarea acestor tipuri de arme în cadrul dezordinilor în masă este posibilă, însă, la moment, nu atrage răspundere penală, în sensul prescris la art. 285 din CP RM.

Prezența acestei lacune normative generează apariția unui tratament juridic diferit față de faptele similare, care sunt comise cu tipurile de arme indicate în categoriile C și D și care pot avea același grad de pericolozitate ca și armele de foc. De exemplu, utilizarea unui pistol pneumatic sau a unui spray cu gaze lacrimogene în cadrul dezordinilor în masă nu poate fi sancționată în temeiul art. 285 din CP RM, fapt ce denotă apariția unui regim discriminatoriu față de comportamente infracționale identice, în funcție de tipul de armă utilizat. Concomitent, în lipsa unei norme juridice clare, pentru asemenea tipuri de arme pot apărea incertitudini în aplicarea legii de către organele de urmărire penală și instanțele de judecată, care pot emite soluții neunitare sau chiar arbitrare.

Pe de altă parte, ținem să menționăm că armele albe, la fel, fac parte din categoria D din anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, însă spectrul acestora „nu include cuțitele pliabile, cele de bucătărie și de turism cu lungimea lamei de până la 105 mm și cu grosimea de până la 3,5 mm”³²². Din acest motiv, tipologia cuțitelor menționate se va încadra în sfera noțiunii „alte obiecte folosite în calitate de armă”.

Sub aspect comparativ, se remarcă faptul că Codul penal al României incriminează la art. 372 alin. (1) fapta de a purta fără drept, la adunări publice, manifestări cultural-sportive, în locuri special amenajate și autorizate pentru distracție ori agrement sau în mijloace de transport în comun: a) cuțitul, pumnalul, boxul sau alte asemenea obiecte fabricate sau confecționate anume pentru tăiere, înțepare sau lovire; b) arme neletale care nu sunt supuse autorizării ori dispozitive pentru șocuri electrice; c) substanțe iritant-lacrimogene sau cu efect paralizant³²³.

Prin urmare, tangențial legislației penale autohtone, observăm că obiectele interzise la alin. (1) al art. 372 din Codul penal al României, în mare parte, coincid cu anumite arme din categoriile C și D din anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, cum ar fi: arbaletetele, arcurile destinate tirului sportiv, săgețile aferente acestora, spray-urile cu gaze lacrimogene sau iritante etc.

Reieșind din argumentele de fapt și de drept invocate, considerăm oportun substituirea sintagmei „arme de foc” cu cuvântul „arme”, astfel încât să fie extinsă sfera de aplicabilitate a

³²² *Ibidem*.

³²³ *Codul penal al României din 17 iulie 2009* [citat 18.10.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>

art. 285 din CP RM, în partea ce ține de aplicarea armei. Această modificare va avea următoarele beneficii:

- 1) va asigura o coerență legislativă extinsă și eficientă;
- 2) va exclude limitarea armelor din categoriile C și D din anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă în procesul de calificare juridică a infracțiunii, în baza art. 285 din CP RM;
- 3) va garanta tragerea la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de dezordini în masă cu aplicarea armelor care nu sunt aparent „de foc”;
- 4) va contribui la prevenirea și combaterea fenomenului infracțional „în masă”.

Ultima acțiune adiacentă a faptei de organizare sau conducere a unor dezordini în masă se realizează prin **opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților**.

În context, este relevantă elucidarea acțiunii menționate, prin conturarea diferențelor dintre noțiunile „opunere de rezistență violentă” și „opunere de rezistență armată”.

Prin opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților se înțelege săvârșirea unor acțiuni fizice active de opunere de rezistență, care se realizează în procesul comiterii actelor infracționale. Ignorarea cerințelor reprezentanților autorităților de a înceta activitatea criminală nu constituie opunere de rezistență, ci numai intervenția fizică, folosirea forței pentru curmarea acțiunilor fizice se consideră drept opunere de rezistență³²⁴.

Autorii V. D. Ivanov și P. V. Ivanov opinează că „opunerea de rezistență armată înseamnă opoziția activă față de reprezentanții autorităților, inclusiv ofițerii de aplicare a legii și personalul militar, care îndeplinesc sarcini de suprimare a dezordinilor în masă prin folosirea de arme, dispozitive explozive sau amenințarea utilizării acestora”³²⁵.

Autorii A. I. Rarog, V. P. Stepalin și O. F. Șișov explică opunerea de rezistență armată unui reprezentant al autorităților ca fiind „folosirea directă a armelor de foc, a armelor albe sau a altor arme sau amenințarea utilizării acestora împotriva unui reprezentant al autorităților pentru a preveni restabilirea ordinii și suprimarea ultrajelor de mulțime. Aplicarea violenței împotriva unui reprezentant al autorităților în timpul rezistenței armate este reglementată separat ca o încălcare a dreptului la viață unui ofițer de aplicare a legii sau unui militar în timpul comiterii dezordinilor în masă, respectiv necesită o calificare juridică suplimentară”³²⁶.

³²⁴ Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism: nr. 4 din 19.06.2006 [citat 07.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=249

³²⁵ ИВАНОВ, В.Д., ИВАНОВ, П.В. *Op. cit.*, c. 284.

³²⁶ РАРОГ, А.И. и др. *Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах: Учебное пособие. Op. cit.*, c. 314.

Conform opiniilor autorilor S. Brînză și V. Stati, opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților constituie „ăvârșirea unor acțiuni fizice active de împotrivire. Ignorarea cerințelor persoanelor indicate de a înceta activitatea infracțională nu constituie opunere de rezistență. Numai intervenția în vederea contracarării acțiunilor reprezentanților autorităților, presupunând aplicarea violenței sau a armei împotriva acestora, se consideră opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților în accepțiunea dispoziției de la alin. (1) art.285 CP RM. Nu subiectul infracțiunii specificate la alin. (1) art. 285 CP RM este cel care aplică acțiunile însoțitoare, el doar organizează sau conduce realizarea acestor activități. Realizarea nemijlocită a unor asemenea activități este caracteristică celui care comite infracțiunea prevăzută la alin. (2) art. 285 CP RM”³²⁷.

În opinia noastră, noțiunea „opunere de rezistență violentă” se explică prin ideea că făptuitorul aplică violența periculoasă sau nepericuloasă asupra reprezentantului autorității, cauzându-i, după caz, vătămări neînsemnate, ușoare sau medii integrității corporale sau sănătății, utilizând forța fizică sau diverse obiecte în calitate de armă. În ipoteza rezistenței armate, arma devine unicul mijloc de comitere al faptei infracționale, or, folosirea armei de către făptuitor în procesul dezordinilor în masă face distincția exclusivă între felurile de manifestare a opunerii de rezistență.

Întru susținerea concluziei respective, este relevant de remarcat următoarea speță din practica judiciară: „X, la 06.09.2015, începând cu orele 14.00, de comun acord și prin înțelegere cu XXX, acționând cu intenție directă, conștientizând acțiunile sale, în scopul destabilizării situației, în complicitate cu alte persoane neidentificate, au participat activ la opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților, exprimată prin îmbrâncire și aplicarea de lovituri cu obiecte aflate asupra lor, utilizate în calitate de armă”³²⁸.

Prin urmare, în speța invocată, instanța a conchis că, dacă făptuitorul utilizează alte obiecte folosite în calitate de armă în opunerea de rezistență reprezentanților autorităților, atunci aceasta constituie opunere de rezistență violentă și nicidecum armată, or, opunerea de rezistență armată implică în mod obligatoriu întrebuintarea armei de către făptuitor.

În situația în care, urmare opunerii de rezistență violentă sau armată, reprezentantului autorității îi sunt cauzate vătămări grave integrității corporale sau a sănătății sau în cazul decesului acestuia, fapta prejudiciabilă urmează a fi calificată în concurs cu una dintre infracțiunile specifice

³²⁷ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 583.

³²⁸ *Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Râșcani) din 28 iunie 2017. Dosarul nr. 1-334/2017* [citat 21.11.2024]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZDZhYTM3YmMtOTU3My1lNzExLTgwZDMtMDA1MDU2OGI0YzQ3

fiecărui caz separat, art. 285 și, după caz, art. 145 din CP RM (omor intenționat), art. 151 din CP RM (vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății) etc.

În procesul opunerii de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților este necesar ca această acțiune să fie realizată în timpul desfășurării dezordinilor în masă. În eventualitatea în care opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților survine urmare finalizării dezordinilor în masă, fapta respectivă nu va fi calificată în baza art. 285 din CP RM, deoarece acțiunea respectivă nu mai poate fi considerată drept acțiune inerentă faptei de organizare sau conducere, sau participare activă la dezordini în masă. În asemenea cazuri, în funcție de gradul prejudiciabil al celor comise, fapta ilicită urmează a fi încadrată juridic fie în baza art. 349 din CP RM (amenințarea sau violența săvârșită asupra unei persoane cu funcție de răspundere sau a unei persoane care își îndeplinește datoria obștească), fie conform art. 353 din Codul contravențional nr. 218/2008 (ultragierea colaboratorului organelor de ocrotire a normelor de drept, opunerea de rezistență).

Întru clarificarea materializării modalității normative incriminate la art. 285 alin. (1) din CP RM, se conturează cazul practic, în care instanța reține că: „X., de comun acord și prin înțelegere cu XX., aflându-se în imediata apropiere a sediului Procuraturii Generale, în scopul destabilizării situației, a organizat și condus dezordini în masă, la care au participat mai multe persoane, inclusiv prin aplicarea violenței și opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților, exprimată prin îmbrâncire și aplicarea de lovituri cu obiecte aflate asupra lor, utilizate în calitate de armă. [...] Martorul declară că inculpatul X. avea un comportament agresiv, instigând persoanele la violență, încercând să rupă cordonul din angajați pentru a intra în incinta Procuraturii. Martorul afirmă că inculpatul X avea calitatea de organizator. Toți îl ascultau, [...] iar prin comportamentul său, s-a observat că era o persoană influentă. Ce spunea el, aceea îndeplineau. [...] Martorul declară că inculpatul X instiga la acțiuni de violență. [...] X se recunoaște vinovat de comiterea infracțiunii prevăzute la art. 285 alin. (1) Cod penal și în baza aceste Legi i se stabilește pedeapsa cu închisoare pe un termen de 4 (patru) ani.³²⁹”.

Speța selectată nuanțează clar comportamentul care se poate înscrie în spectrul faptei de organizare sau conducere a unor dezordini în masă, precum și acțiunile care pot însoți fapta prejudiciabilă. În cazul invocat, se evidențiază modalitățile practice, prin intermediul cărora este comisă fapta incriminată la alin. (1) al art. 285 din CP RM, și anume: ruperea cordonului de angajați ai autorităților publice, vociferarea acțiunilor violente care urmează a fi întreprinse,

³²⁹ *Ibidem*.

manifestarea unui comportament agresiv și influent, care generează provocări în rândul participanților.

Urmare cercetării acțiunilor adiacente obligatorii pentru consumarea infracțiunii de dezordini în masă, constatăm că, în practică, formele de manifestare a acțiunilor respective nu acoperă în mod exhaustiv toate acțiunile ilicite ce pot apărea în timpul comiterii acestei infracțiuni.

Se menționează că, în cazul art. 285 din CP RM, legiuitorul nu a prevăzut suficiente pârghii de tragere la răspundere penală a făptuitorului. Or, dezordinile în masă, sub formele reliefate la alin. (1) și (2), pot fi săvârșite, inclusiv cu aplicarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal.

Se atrage atenția asupra faptului că art. 134⁴ din CP RM reglementează sensul noțiunii „dispozitiv exploziv sau alt dispozitiv cu efect letal”, ca fiind: a) arma sau dispozitivul exploziv sau incendiar destinat sau capabil să cauzeze moartea, vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori daune materiale esențiale; b) arma sau dispozitivul destinat sau capabil să cauzeze moartea, vătămarea gravă a integrității corporale sau a sănătății ori daune materiale esențiale prin eliberarea, diseminarea sau acțiunea substanțelor chimice toxice, a agenților biologici ori a toxinelor sau a altor substanțe analoage, a radiației sau a substanțelor radioactive³³⁰.

La fel, se remarcă faptul că la 28 martie 2024 a fost adoptată Legea nr. 67 privind regimul explozivilor de uz civil, care transpune parțial Directiva 2014/28/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind armonizarea legislației statelor membre referitoare la punerea la dispoziție pe piață și controlul explozivilor de uz civil, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 96/1 din 29 martie 2014. Respectiv, potrivit art. 3 din legea menționată, dispozitiv exploziv reprezintă ansamblul de piese legate între ele într-un anumit fel, care îndeplinește o funcție bine determinată într-un sistem tehnic cu proprietăți de explozie³³¹.

Utilizarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal în cadrul dezordinilor în masă implică un grad de pericol social înalt, deoarece acestea pot provoca decesul persoanelor, vătămări corporale, distrugerii în masă, instabilitate, haos social, paralizarea activităților sociale, politice, economice etc. , afectând securitatea publică. Astfel, omisiunea expresă a sintagmei „dispozitive explozive sau alte dispozitive cu efect letal” în cadrul art. 285 din CP RM epuizează semnificativ regimul penal de prevenire, curmare și sancționare a utilizării acestora în cadrul dezordinilor în masă. Concomitent, acest lapsus normativ poate permite eludarea răspunderii

³³⁰ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³³¹ Legea nr. 67/2024 privind regimul explozivilor de uz civil [citat 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142900&lang=ro

penale în cazurile în care dispozitivele explozive sau alte dispozitive cu efect letal sunt aplicate în cadrul dezordinilor în masă.

Prin urmare, se propune completarea listei acțiunilor adiacente obligatorii prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM, care sunt aplicabile inclusiv pentru alin. (2), prin includerea unei acțiuni adiacente noi, și anume aplicarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal, care deși, se pot manifesta în mod practic în timpul dezordinilor în masă, actualmente nu pot fi încadrate în spectrul acțiunilor adiacente specifice art. 285 din CP RM.

În același context, propunem completarea acțiunilor adiacente indicate la alin. (1) a art. 285 din CP RM, care sunt aplicabile inclusiv pentru alin. (2), cu sintagma „substanțe toxice”, or, se punctează că, exact ca și dispozitivele explozive și alte dispozitivele cu efect letal, substanțele toxice constituie un pericol social major pentru securitatea publică.

Realmente, substanțele toxice pot fi utilizate în cadrul dezordinilor în masă, fiind simplu de procurat sau fabricat, având inclusiv potențial letal. Lipsa sintagmei „substanțe toxice” din textul legal poate crea dificultăți în procesul de încadrare juridică a infracțiunii în baza art. 285 din CP RM, în cazul în care făptuitorul utilizează astfel de substanțe la comiterea faptei. Așadar, utilizarea substanțelor toxice în cadrul dezordinilor în masă poate genera pericole pentru viața și sănătatea unui număr mare de persoane, posibilitatea contaminării spațiului public cu diverși agenți patogeni, crearea unui climat de frică și destabilizare socială.

Deci, includerea expresă a sintagmelor „dispozitive explozive sau alte dispozitive cu efect letal” și „substanțe toxice”, la forma gramaticală corespunzătoare, în lista acțiunilor adiacente prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM va contribui la o reglementare clară și eficientă a acțiunilor care pot pune în pericol real și iminent securitatea publică.

Fapta prejudiciabilă reglementată la alin. (2) art. 285 din CP RM se realizează prin participarea activă la săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin. (1), adică aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților³³².

Conform opiniei autorului A. Borodac, participarea activă la dezordini în masă constă în: „activitatea participanților dezordinilor în masă la aplicarea violenței fizice sau psihice, care cauzează vătămări corporale ușoare, medii sau grave, la provocarea incendiilor sau la distrugerea mijloacelor de transport, a oficiilor sau a altor bunuri. Cauzarea vătămarilor corporale ușoare sau

³³² *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

medii sunt cuprinse de modalitatea dată a dezordinilor în masă, iar cauzarea vătămarilor corporale grave constituie un concurs de infracțiuni”³³³.

Autorii L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin și S. V. Maksimov sunt de părere că „participarea la dezordini în masă este explicată ca săvârșirea de către o persoană a oricăreia dintre acțiunile care constituie conținutul laturii obiective a infracțiunii respective, cu excepția acțiunilor de organizare sau conducere a acestora. Aceste acțiuni sunt: aplicarea violenței, provocarea pogromurilor, incendierilor, distrugerea proprietății, folosirea armelor de foc, a substanțelor explozive sau a dispozitivelor explozive”³³⁴.

Autoarea O. V. Șvedova consideră că „participarea la dezordini în masă, și anume aplicarea de violențe, provocarea pogromurilor și incendierilor și alte acțiuni prevăzute în dispoziția normei de incriminare, este un act mai puțin periculos în comparație cu organizarea dezordinilor în masă, având în vedere faptul că în practica judiciară, participarea la dezordini în masă este sancționată mai blând”³³⁵.

Aferent participării la dezordini în masă, autorul T. Rotsch consideră că „fapta nu se materializează prin simpla participare, ci mai degrabă prin comiterea actelor de violență sau amenințări la adresa securității publice. Răspunderea penală poate fi aplicată numai membrului mulțimii, care pune în pericol securitatea publică”³³⁶.

Există și păreri care susțin că persoanele trebuie trase la răspundere penală nu doar pentru comiterea acțiunilor ilegale, ci și pentru simpla prezență în mulțime. Astfel, autorul A. M. Bagmet opinează că „dacă o persoană a intrat în mod voluntar într-o mulțime dezordonată și a început să se miște în componența acesteia, el a comis deja infracțiunea de dezordini în masă”³³⁷.

Ne exprimăm dezacordul cu referire la opinia reliefată de către autorul A. M. Bagmet, deoarece simpla prezență a persoanei în cadrul unei mulțimi, fără a comite una dintre acțiunile specifice dezordinilor în masă, nu poate atrage răspunderea penală. Însăși esența faptei respective constă în participarea activă la dezordini în masă, care în mod obligatoriu trebuie să includă realizarea în acel moment a uneia dintre acțiunile adiacente enumerate la alin. (1) al art. 285 din CP RM.

Mai mult, în cauza Ezelin împotriva Republicii Franceze, reclamantul a contestat condamnarea sa la o sancțiune disciplinară cu mustrare pentru participarea la o demonstrație, care

³³³ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit. , p. 415.

³³⁴ ГАУХМАН, Л.Д. и др. Op. cit. , c. 561.

³³⁵ ШВЕДОВА, О.В. Op. cit. , c. 48.

³³⁶ ROTSCH, Thomas. Op. cit. , p. 583.

³³⁷ *Ibidem*, p. 48.

a dus la deteriorarea proprietății publice. Astfel, CtEDO a constatat o încălcare a articolului 11 din CEDO și a reținut că „dacă participanții la o demonstrație, care are urmări prejudiciabile, nu comit ei înșiși acte violente, nu pot fi urmăriți penal doar pe motivul participării lor la demonstrație. Libertatea de a participa la o întrunire pașnică este de o asemenea importanță încât o persoană nu poate fi supusă unei sancțiuni – nici măcar una de gradul inferior al pedepselor disciplinare – pentru participarea la o demonstrație, atâta timp cât acea persoană nu a comis ea însăși niciun act reprobabil cu o astfel de ocazie”³³⁸.

Realizând o legătură jurisprudențială cu cele expuse supra, în scopul evidențierii acțiunilor ilicite care se pot fi prescrise în sfera modalității normative de participare activă, se învederează următorul caz practic: „X., aflându-se în componența unui grup de protestatari, aruncând cu pietre în clădirea Parlamentului Republicii Moldova, a participat activ la dezordinile în masă din 07 aprilie 2009, exprimate prin acțiuni violente soldate cu cauzarea vătămarilor corporale de diferit grad la 296 colaboratori ai organelor afacerilor interne; prin incendierea și distrugerea sediilor Parlamentului și Președinției Republicii Moldova, a mijloacelor de transport aflate în apropiere, a mobilierului, tehnicii de calcul, altor bunuri materiale, prejudicierea materială prealabilă a cărora a fost evaluată la suma de 146707941 lei, atentând grav asupra ordinii și securității publice”³³⁹.

Pe aceeași axă de idei, se reliefează un alt caz relevant desprins din jurisprudența națională, după cum urmează: „X., fiind în componența unui grup de protestatari, predispuși agresiv, care incitau manifestanții la acțiuni de violență publică prin exprimări cu cuvinte necenzurate în adresa reprezentanților autorităților, îmbrânceau cordonul de polițiști care asigurau securitatea publică, a acționat cu intenție directă, în mod violent, a aplicat lovituri deputatului în Parlament Y., pricinuindu-i, conform raportului de expertiză medico-legală, vătămări corporale neînsemnate. În acest mod, X. a participat activ la dezordinile în masă, exprimate prin acțiuni de violență, soldate cu cauzarea angajaților organelor afacerilor interne și a altor persoane a leziunilor corporale de grad diferit; prin deteriorarea mijloacelor de transport aflate în apropiere, deteriorarea unor porțiuni ale clădirii Parlamentului RM, atentând grav asupra ordinii și securității publice”³⁴⁰.

Din aceste spețe derivă că, sub egida acțiunii de participare activă, se înscriu următoarele acțiuni: blocarea arterelor principale de transport, incendierea și distrugerea clădirilor, a bunurilor

³³⁸ Cauza EZELIN contra Republicii Franceze. Cererea nr. 11800/85. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 1991, definitivă din 26 iulie 1991 (Strasbourg) [cit. 29.07.2025]. Disponibil:

<https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57675%22%7D>

³³⁹ Decizia Colegiului penal al CSJ din 29 ianuarie 2014. Dosarul nr. 1ra-175/14 [cit. 20.11.2024]. Disponibil:

https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1272

³⁴⁰ Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 ianuarie 2021. Dosarul nr. 1-818/17 [cit. 20.11.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/Yzc3MGRjMzUtMTYyMi00YmMyLWEzZjctYWE0MmMxMjdkYjBk

mobile, aruncarea cu pietre în clădirile administrației publice, deteriorarea și răsturnarea mijloacelor de transport, batjocorirea persoanelor și săvârșirea actelor de violență asupra acestora etc.

Pe de altă parte, autorii S. Brînză și V. Stati susțin că „este dificil a nu manifesta subiectivism atunci când se disociază participarea activă de participarea neactivă. În acest scop, drept criterii de disociere urmează a fi considerate: a) gradul de agresivitate a participantului la dezordinile în masă; b) spiritul de inițiativă al acestuia; c) capacitatea de a lua decizii și de a le executa; d) neacceptarea cruțării victimei; e) recalcitranta în raport cu reprezentanții autorităților etc. Nu poate fi aplicată răspunderea în baza alin. (2) art. 285 CP RM în cazul participării neactive la aplicarea violenței împotriva persoanelor, la pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, la aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă ori la opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților”³⁴¹.

De aceeași părere este și autorul S. Copețchi, care concretizează că „pentru a fi imputabilă infracțiunea prevăzută la alin. (2) al art. 285 din CP RM, este necesar și suficient ca făptuitorul să fi săvârșit cel puțin una din cele șase acțiuni. Important e ca comportamentul făptuitorului să presupună o participare activă la săvârșirea acțiunilor nominalizate. Cu alte cuvinte, nu este suficientă o simplă participare la săvârșirea acțiunilor ce formează dezordinile în masă. Este necesară o implicare activă a făptuitorului”³⁴².

Prin urmare, rezonăm cu opinia autorilor S. Brînză, V. Stati și S. Copețchi, precum că discernerea participării active și neactive, în cazul infracțiunii de dezordini în masă, presupune un exercițiu analitic susceptibil de influențe subiective, întrucât acțiunile de participare activă pot fi diverse, iar marja de apreciere sub aspect activ sau neactiv a participării poate fi eronată.

Cu titlu de exemplu, într-un caz practic, instanța reține că „X. , la data de 03.09.2015, începând cu orele 21.00, împreună cu XX, [...] au participat activ la dezordini în masă, exprimată prin nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale colaboratorilor instituției indicate de a înceta acțiunile ilegale, numirea cu cuvinte necenzurate și obscene a colaboratorilor instituției indicate, distrugerea ușilor de la celule, camerelor de înregistrare video, lămpilor de iluminare în coridor și celule de detenție, scaune și alte obiecte, inclusiv deteriorând tencuiala de pe pereți, utilizând în

³⁴¹ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.* , p. 585.

³⁴² COPEȚCHI, Stanislav. *Op. cit.* , p. 32.

acest sens obiecte în calitate de armă. [...] Se recunoaște vinovat X. de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. art. 42 alin. (2) și (3), 285 alin. (2), art. art. 42, 321 Cod penal”³⁴³.

Așadar, în cazurile practice aferente alin. (2) al art. 285 din CP RM nu sunt clar și exact enunțate modurile de participare activă la dezordini în masă, instanțele de judecată rezumându-se doar la enumerarea acțiunilor obligatorii specifice faptei, care sunt expres stabilite în norma incriminatorie. Aceste omisiuni cu privire la sintagma „participare activă” confirmă imposibilitatea de a aprecia și a explica caracterul activ al participării la dezordini în masă. Or, punctăm că însăși acțiunea de participare la săvârșirea acțiunilor precum: aplicarea violenței împotriva persoanelor, pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților³⁴⁴, privită per ansamblu, se manifestă ca un comportament activ la comiterea dezordinilor în masă.

Prin urmare, conchidem că, sub aspect normativ, sintagma „participare activă” generează interpretări în procesul de calificare juridică a faptei, în baza alin. (2) al art. 285 din CP RM.

Acest aspect ridică dubii rezonabile asupra respectării standardelor de calitate ale normei juridice reglementate la alin. (2) al art. 285 din CP RM, or, ținând cont de garanțiile prevăzute expres în art. 7 din CEDO, se remarcă faptul că legiuitorul trebuie să expună textul legii penale, astfel încât să apere persoana de o eventuală acuzare, condamnare și pedepsire arbitrată. Respectiv, explicarea componenței de infracțiune necesită a fi formulată în așa mod încât din reliefaarea acesteia, persoana de sine stătător sau prin intermediul justițiabililor să înțeleagă esența delictului săvârșit³⁴⁵.

Deci, cele menționate oferă expresie în termeni moderni adagiului *nul lum crimen, nulla poena sine lege*, interzicând o aplicare extensivă a legii penale prin analogie³⁴⁶.

Reieșind din art. 7 din CEDO, sunt recunoscute două principii: 1) principiul legalității incriminării, potrivit căruia nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul în care a fost săvârșită, nu constituia o infracțiune, potrivit dreptului național sau internațional și 2) principiul neretroactivității legii penale, în sensul că nu se poate aplica o

³⁴³ *Sentița Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 31 mai 2024. Dosarul nr. 1-354/2020* [cit. 29.11.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ODdlNzg5YzgtMWIwNS00YzgyLWI4YmUtNDE3YWQ2N2YwY2Jj

³⁴⁴ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [cit. 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³⁴⁵ CHEPESTRU, Ana-Maria. Evaluarea standardelor de calitate ale normei incriminatorii prevăzute de art.285 din Codul Penal al Republicii Moldova (dezordini în masă). În: *Legea și viața* [online]. 2022, nr. 05-06 (365-366), p. 125 [cit. 09.05.2025]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/122-130_4.pdf

³⁴⁶ CHARRIER, Jean-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Op. cit.*, p. 306.

pedeapsă mai severă decât aceea care era aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii³⁴⁷. Exigența menționată este transpusă și în legea penală națională, care la art. 3 alin. (1) prevede că nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni, nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală, iar la alin. (2) al aceluiași articol prevede că interpretarea extensivă defavorabilă și aplicarea prin analogie a legii penale sunt interzise³⁴⁸.

În context, stabilim că textul normativ al alin. (2) al art. 285 din CP RM nu indică cu exactitate limitele în care s-ar considera că făptuitorul participă activ sau neactiv la dezordini în masă, fapt ce poate crea aspecte părtinitoare în procesul de calificare a faptei de către organul de urmărire penală. În același timp, această disonanță normativă pune în dificultate activitatea instanțelor de judecată, care, reieșind din ambiguitatea normei juridice stipulate la alin. (2) al art. 285 din CP RM, nu pot oferi o apreciere precisă a faptei de participare activă la dezordini în masă. Respectiv, apare riscul ca instanțele de judecată să pronunțe sentințe arbitrare sau neunitare, fapt ce ar încălca grav drepturile potențialei persoane vinovate. Astfel, în lipsa unor criterii obiective de stabilire a limitelor faptei de participare active la dezordini în masă, instanțele de judecată sunt puse în situația de a ajunge la concluzii diferite în cazuri similare, afectând alarmant unitatea practicii judiciare.

O altă problemă care poate fi generată de perpetuarea sintagmei „participare activă” în redacția alin. (2) al art. 285 din CP RM este aplicarea extensivă a normei juridice. Acest aspect poate determina incriminarea unor acțiuni, care, de fapt, nu întrunesc elementele obiective ale faptei respective, adică fără demonstrarea clară și exactă a vinovăției persoanei. Prin urmare, se încalcă nemijlocit dreptul la un proces echitabil și prezumția nevinovăției, care constituie principii esențiale în cadrul proceselor judiciare.

În concluzie, susținem ideea că devine imposibilă elucidarea diferențelor dintre comportamentul activ și a celui neactiv în timpul participării la dezordini în masă, motiv pentru care optăm pentru o intervenție legislativă în conținutul normativ al alin. (2) al art. 285 din CP RM, în sensul excluderii cuvântului „activă” din conținutul alineatului menționat.

Conform alin. (3) art. 285 din CP RM, se incriminează chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor³⁴⁹.

³⁴⁷ COJOCARU, Radion, LARII, Iurie. *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia dreptului penal. Suport de curs*. Chișinău: „Cartea Militară”, 2019. p. 119. ISBN 978-9975-3362-8-4.

³⁴⁸ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³⁴⁹ *Ibidem*.

Per general, în sensul alineatului menționat, chemarea trebuie înțeleasă ca un apel, o solicitare realizată în mod public către un număr nedeterminat de persoane, în scopul provocării acestora de a comite activități ilegale.

În viziunea autorilor S. Brînză și V. Stati, fapta menționată cunoaște, la rândul său, următoarele modalități normative cu caracter alternativ:

„1) adresarea chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților;

2) adresarea chemărilor la dezordini în masă;

3) adresarea chemărilor la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor”³⁵⁰.

Se observă că obiectul chemărilor diferă substanțial în ipostaza comiterii celor trei modalități normative.

În cazul adresării chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților este important de atras o atenție deosebită la următoarele aspecte:

1) solicitările reprezentanților autorităților trebuie să fie efectuate în limite legiuite, deoarece în eventualitate ilegalității acestora, fapta nu poate fi calificată în baza art. 285 alin. (3) din CP RM;

2) simpla neglijare a solicitărilor reprezentanților autorităților sau manifestarea nesupunerii la acestea nu constituie temei de tragere la răspundere, conform art. 285 alin. (3) din CP RM. Pentru asemenea încadrare juridică, făptuitorul trebuie să întreprindă acțiuni violente asupra reprezentanților autorităților, prin care să manifeste dezacord cu solicitările legale înaintate.

Adresarea chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților vizează, în mod direct, determinarea unor persoane să întreprindă acțiuni fizice concrete de opoziție activă, manifestate prin comportamente ostile, agresive sau de blocare a exercitării atribuțiilor legale de către autorități.

Bunăoară, în Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020, instanța de judecată reține că „[...] ignorarea cerințelor reprezentanților autorităților de a înceta activitatea infracțională nu constituie opunere de rezistență, numai intervenția în vederea curmării acțiunilor reprezentanților autorităților, presupunând aplicarea violenței împotriva acestora, se consideră nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților în accepțiunea dispoziției de la alin. (3) al art. 285 din CP RM. În această ipoteză, cerințele reprezentanților autorităților să fie legitime. Adresarea chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor

³⁵⁰ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 585.

nelegitime ale reprezentanților autorităților nu intră sub incidența prevederii de la alin. (3) al art. 285 din CP RM³⁵¹”.

Autorii L. D. Gauhman, L. M. Kolodkin și S. V. Maksimov remarcă faptul că „apelurile la violență împotriva persoanelor se manifestă prin realizarea unor îndemnuri către un grup de oameni (mulțime), care conține un stimulent pentru a provoca vătămări sănătății, integrității corporale sau restrângerea drepturilor și libertăților unui număr nedeterminat de persoane”³⁵².

Adresarea chemărilor la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor se materializează prin provocarea unor persoane să realizeze acte de violență împotriva altor persoane. Este important de concretizat că actele de violență asupra terțelor persoane trebuie să fie aplicate în tangență exclusivistă cu dezordinile în masă și nicidecum cu alte circumstanțe.

Autorul Borodac A. își expune opinia că „chemările la nesupunere activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență asupra persoanelor constau, ca și la participarea activă la dezordini în masă, în activitatea participanților la dezordini în masă de a săvârși chemările enunțate, fiindcă realizarea acestor chemări de către organizatorul sau conducătorul dezordinilor în masă vor constitui primele două acțiuni ale dezordinilor în masă prevăzute la art. 285 alin. (1) din CP RM”³⁵³.

Respectiv, se deduce că doar în cazul în care chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă sunt realizate de către participanți, fapta poate fi calificată conform art. 285 alin. (3) din CP RM. Or, în cazul adresării chemărilor menționate de către organizatorul sau conducătorul dezordinilor în masă, acestea se înglobează în componența de infracțiune incriminată la art. 285 alin. (1) din CP RM, deoarece în acest sens înaintarea apelurilor poate fi considerată drept o etapă în organizarea dezordinilor în masă.

Caracterul public al chemărilor constituie o condiție obligatorie, indiferent de modul/mijlocul utilizat de către făptuitor pentru a asigura difuzarea ideilor criminale. Chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă pot fi efectuate prin diverse moduri:

- 1) direct în fața unui public (spectatori, ascultători, martori oculari);

³⁵¹ *Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020. Dosarul nr. 1-755/2019* [cit. 03.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjE4OWUwN2QtZGY0ZC00NjIxLTlhNzktZTg5ZmExYTk2ODM1

³⁵² ГАУХМАН, Л.Д. и др. *Op. cit.*, c. 561.

³⁵³ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004. Op. cit.*, p. 415.

2) indirect, într-un mod prin care informațiile devin sau pot deveni cunoscute de un număr nelimitat de persoane.

În context, pot fi folosite o serie vastă de metode și mijloace, în formă verbală și/sau scrisă, prin care făptuitorul să realizeze apelurile la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, cum ar fi: mijloace audio-vizuale, amplificatoare de sunet, fotografii, pancarte, foi volante etc. Indiferent de modul de furnizare a informațiilor, toate metodele și mijloacele de aducere la cunoștință către public trebuie să posede un caracter instigator.

Cu toate acestea, în prezent, chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă pot fi diseminate activ între utilizatorii rețelei Internet, prin intermediul rețelelor sociale sau orice alte căi interactive din rețelele internet, care, în opinia noastră, poate fi apreciată drept metodă de comitere a acțiunii ilegale.

Autorii S. Brînză și V. Stati remarcă faptul că „adresarea chemărilor la dezordini în masă reprezintă așa-numita „instigare calificată” în raport cu cele săvârșite de subiectul infracțiunii prevăzute la alin. (2) art. 285 CP RM. Fapta celui care comite „instigarea calificată” este asimilată faptei autorului infracțiunii. În consecință, în ipoteza de adresare a chemărilor la dezordini în masă nu este necesară referirea suplimentară la alin. (4) art. 42 și la alin. (2) art. 285 CP RM”³⁵⁴.

Autorul A. Borodac menționează că „acțiunile indicate în alin. (3) al art. 285 din CP RM nu pot fi considerate drept imbold pentru declanșarea dezordinilor de masă, ele nu au caracterul specific acțiunilor de conducere a mulțimii pentru a dirija dezordinile. Chemările la nesupunere violentă față de cerințele legitime, enunțate de către reprezentanții autorităților, și la dezordini de masă, precum și la săvârșirea actelor de violență asupra persoanelor, urmează a fi delimitate de activitatea similară de organizare și conducere a dezordinilor de masă”³⁵⁵.

Reieșind din norma juridică prevăzută la alin. (3) al art. 285 din CP RM și având la bază opiniile autorilor S. Brînză, V. Stati și A. Borodac, considerăm că aceasta îmbracă de fapt, forma juridică a instigării la dezordini în masă. Deci, se menționează că o asemenea abordare ar trebui să se regăsească într-un articol separat, care să incrimineze exclusiv infracțiunea de instigare la dezordini în masă.

Redacția actuală a alin. (3) al art. 285 din CP RM include în mod cumulativ și relativ acțiunile de chemări la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților, chemări la dezordini în masă și chemări la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor.

³⁵⁴ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 586.

³⁵⁵ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit.*, p. 629.

Această formulare juridică omite să realizeze o diferențiere explicită între formele de manifestare a faptei, mijloacele utilizate în comiterea acesteia și gravitatea unor asemenea chemări.

În asemenea circumstanțe propunem excluderea conținutului alin. (3) al art. 285 din CP RM, cu completarea Părții speciale a CP RM, după art. 285, cu un articol nou - Articolul 285¹. „Instigare la dezordini în masă”, care să incrimineze instigarea prin orice metodă la comiterea infracțiunii de dezordini în masă dezordini în masă.

Atenționăm că, urmare modificării înaintate, se păstrează actualul regim de sancționare a faptei prevăzute la alin. (3) al art. 285 din CP RM, aceasta continuând să facă parte din categoria infracțiunilor ușoare.

Prin analogie, evidențiem că în Codul penal al României este incriminată în mod distinct la art. 368, fapta de instigare publică. Aceasta se materializează prin „acțiunea de a îndemna publicul, verbal, în scris sau prin orice alte mijloace, să săvârșească infracțiuni și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă, fără a se putea depăși pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea la săvârșirea căreia s-a instigat”³⁵⁶.

În raport cu norma juridică menționată, autorii G. Nistoreanu și A. Boroi menționează că „îndemnul înseamnă o incitare, trezirea unui interes, ceea ce înseamnă mai puțin decât o determinare și nu se îndreaptă către o anumită persoană, ci el este adresat publicului, pentru a nu respecta legile ori pentru a săvârși infracțiuni. Acesta se poate înlăptui prin grai, scris sau prin orice alte mijloace”³⁵⁷.

Acest fapt este susținut și de către autorii V. Dobrinou și N. Conea, care, suplimentar, mai menționează că „participația penală este posibilă sub toate formele sale: coautorat, instigare sau complicitate. Coautorii efectuează împreună acțiunea de instigare. Poate fi instigator acela care determină pe un altul să îndemne publicul la nerespectare față de legi sau la comiterea de infracțiuni. Poate fi complice acela care ajută sau înlesnește pe făptuitor la comiterea infracțiunii, procurându-i mijloacele de difuzare a îndemnului publicului la nerespectarea legilor sau la săvârșirea de infracțiuni”³⁵⁸.

Deci, remarcăm că în legislația penală autohtonă infracțiunea de dezordini în masă este reflectată prin prisma a trei variante-tip de comitere a activităților infracționale, iar legiuitorul român divide fiecare faptă prejudiciabilă în articole separate.

³⁵⁶ Codul penal al României din 17 iulie 2009 [cit. 18.10.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>

³⁵⁷ NISTOREANU, Gheorghe, BOROI, Alexandru. *Op. cit.*, p. 480.

³⁵⁸ DOBRINOIU, Vasile, CONEA, Nicolae. *Op. cit.*, p. 559.

Bunăoară, prin eventuala includere a art. 285¹ s-ar asigura o definire clară a faptei de instigare la comiterea dezordinilor în masă, indiferent de metodă, precum și o concordanță terminologică și logică la accepțiunile penale moderne, care impun o sancționare clară și proporțională a instigării la comiterea infracțiunilor.

Într-o altă ordine de idei, ținem să menționăm că realitățile actuale, care pun în pericol securitatea publică, sunt influențate de o posibilă creștere semnificativă a actelor de violență comise în masă. La moment, legislația penală nu acoperă sub nicio formă etapele pregătitoare ale infracțiunii de dezordini în masă, cum ar fi: instruirea, autoinstruirea sau beneficierea de instruire, în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă însoțite de acțiunile prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM.

Considerăm că este foarte importantă extinderea sferei de incriminare a acțiunilor premergătoare infracțiunii de dezordini în masă, fundamentându-ne exclusiv pe iminența prevenirii eficiente a actelor de violență colectivă, care pun în pericol securitatea publică.

Acest deziderat vine să fortifice capacitatea de reacție și intervenție a autorităților competente în mod anticipat, întru curmarea la timp a acțiunilor de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă, astfel descurajând acțiunile respective. În așa mod, se va asigura cu strictețe prevenția comiterii faptelor prejudiciabile incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM, fiind garantată securitatea publică.

Adițional, propunem includerea unei forme de liberare de răspundere penală a persoanei, dacă aceasta a anunțat autoritățile despre realizarea instruirii, autoinstruirii sau beneficierii de instruire în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă, a contribuit la descoperirea infracțiunii săvârșite, sau la demascarea altor persoane instruite, a instructorilor, finanțatorilor, organizatorilor unor astfel de instruiți, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune.

În așa mod, urmează a fi instituită condiționat o configurație de nepedepsire a persoanelor, având drept prerogativă încurajarea colaborării active a potențialilor făptuitori cu autoritățile de drept. Acest fapt va înlesni demascarea persoanelor sau grupurilor de persoane care pregătesc comiterea dezordinilor în masă.

Se specifică că reglementarea propusă respectă principiile de legalitate și proporționalitate în materie penală, întrucât instruirea, autoinstruirea sau beneficierea de instruire, în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă sunt acțiuni care se săvârșesc cu intenție directă și nicidecum în contextul unor manifestări publice pașnice.

Mai mult, se remarcă faptul că prevederi asemănătoare se regăsesc la art. 279¹ din CP RM, fiind aferente actului terorist, care constituie o abordare coerentă cu referire la incriminarea etapelor pregătitoare ale actului terorist. În pofida faptului că dezordinile în masă diferă de actul terorist, ambele infracțiuni au în comun caracterul organizat, potențialul de perturbare socială și provocarea urmărilor prejudiciabile atât asupra ordinii și securității publice, cât și asupra altor valori și relații sociale, cum ar fi: viața, sănătatea, integritatea fizică și psihică a persoanei, proprietatea acesteia etc.

Prin urmare, se justifică extinderea mecanismului de pedepsire a acțiunilor de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă, în mod similar cu reglementările existente în domeniul combaterii terorismului.

Per ansamblu, completările reliefate vor contribui la consolidarea capacității statului de a preveni și combate rapid amenințările la adresa securității publice, fără a aduce atingere drepturilor fundamentale ale persoanelor.

Într-o altă accepțiune, se atrage atenția asupra semnelor facultative ale laturii obiective ale infracțiunii: locul, timpul, metoda și mijloacele de comitere a faptei prejudiciabile, care în continuare urmează a fi caracterizate. Semnele facultative îmbracă forma unor semne principale ale laturii obiective doar în cazurile în care acestea sunt direct reglementate în partea dispozitivă a normei juridice penale. În caz contrar, semnele facultative pot fi tratate în calitate de circumstanțe care agravează sau atenuează răspunderea penală, respectiv sunt luate în considerare de către instanța de judecată la stabilirea tipului și termenului pedepsei penale.

Este de menționat că textul incriminator nu prevede condiții speciale de loc sau de timp pentru existența infracțiunii³⁵⁹.

Locul comiterii infracțiunii de dezordini în masă, indiferent de modalitatea normativă săvârșită de către făptuitor, constituie un semn al laturii obiective cu o importanță deosebită pentru stabilirea elementelor laturii obiective.

Există mai multe teorii asupra locului comiterii infracțiunii: „1) teoria acțiunii – explică faptul că locul comiterii infracțiunii este acela al săvârșirii acțiunii, ca element material al faptei penale, fără să intereseze locul unde s-a produs rezultatul dăunător; 2) teoria rezultatului - consideră că locul săvârșirii infracțiunii este acela al producerii rezultatului, fără să intereseze locul unde s-a comis acțiunea; 3) teoria preponderenței - fixează locul comiterii infracțiunii în funcție de locul unde s-a comis cel mai important act pentru realizarea infracțiunii, actul care are eficiența

³⁵⁹ *Ibidem*, p. 514.

cea mai mare în cadrul activității infracționale; 4) teoria ilegalității - consideră că locul săvârșirii infracțiunii este acolo unde s-a comis prima activitate pedepsibilă (acte preparatorii sau tentativă), care învederează o vinovăție suficientă pentru a atrage răspunderea penală; 5) teoria subiectivă a voinței infractorului - consideră că locul comiterii infracțiunii este acela unde infractorul a înțeles, a voit să se producă rezultatul, chiar dacă acesta a avut loc pe alt teritoriu³⁶⁰; 6) teoria ubicuității – care indică că infracțiunea se consideră săvârșită oriunde s-a desfășurat activitatea infracțională sau s-a produs vreuna dintre urmările acestei activități, exceptând locurile care au servit numai de tranzit activității infracționale”³⁶¹.

Sub aspect juridic, conform art. 12 alin. (1) din CP RM, locul săvârșirii faptei se consideră locul unde a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor³⁶².

În context, legiuitorul stabilește că locul săvârșirii faptei se consideră locul unde a fost săvârșită acțiunea sau inacțiunea prejudiciabilă, indiferent de timpul (și nu locul) survenirii urmărilor (legiuitorul acceptând teoria acțiunii pentru determinarea locului săvârșirii infracțiunii), iar pe de altă parte, toate infracțiunile comise pe teritoriul Republicii Moldova urmează a fi pedepsite conform legii penale a Republicii Moldova (legiuitorul acceptând teoria ubicuității)³⁶³.

Deci, în cazul art. 285 din CP RM, legiuitorul nu stabilește concret în norma incriminatorie locul comiterii dezordinilor în masă, însă putem deduce că fapta prejudiciabilă poate fi comisă într-un loc, în care este prezentă o adunare mare de persoane.

Având la bază caracterul public al infracțiunii de dezordini în masă, reliefăm că, în ipoteza comiterii infracțiunii de dezordini în masă, legea penală nu stabilește în norma de incriminare imperativitatea săvârșirii acesteia într-un loc public, ci mai degrabă conștientizarea de către public a caracterului faptei prejudiciabile.

Or, conform art. 133 din CP RM, „prin faptă săvârșită în public se înțelege fapta comisă: a) într-un loc care, prin natura sau destinația lui, este întotdeauna accesibil publicului, chiar dacă în momentul săvârșirii faptei în acel loc nu era prezentă nicio persoană, dar făptuitorul își dădea

³⁶⁰ ULIANOVSKI, Gheorghe, ULIANOVSKI, Irina. Locul săvârșirii infracțiunii, importanța și criteriile de stabilire a lui. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2009, nr. 7(106), p. 17 [cit. 09.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Locul%20savirsiri%20infraciunii%20importante%20si%20criteriile%20de%20stabilire%20a%20lui.pdf

³⁶¹ GRAMA, Mariana. Locul săvârșirii infracțiunii. În: *Culegerea comunicărilor conferinței științifice internaționale „Perspective și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, volumul 1, 7 iunie 2016* [online]. 2016. p. 121 [cit. 09.05.2025]. ISBN 978-9975-88-007-7. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/120-123_21.pdf

³⁶² Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [cit. 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³⁶³ GRAMA, Mariana. *Op. cit.*, p. 122.

seama că fapta ar putea ajunge la cunoștința publicului; b) în orice alt loc accesibil publicului dacă în momentul săvârșirii faptei erau de față două sau mai multe persoane; c) într-un loc inaccesibil publicului, cu intenția însă ca fapta să fie auzită sau văzută, dacă aceasta s-a produs față de două sau mai multe persoane; d) într-o adunare sau reuniune de mai multe persoane, cu excepția reuniunilor care pot fi considerate cu caracter familial, datorită naturii relațiilor dintre persoanele participante; e) prin orice mijloace recurgând la care făptuitorul își dădea seama că fapta ar putea ajunge la cunoștința publicului”³⁶⁴.

Prin analogie, evidențiem Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism, care reține că la examinarea cauzelor penale se va ține cont de faptul că comiterea infracțiunii de huliganism, într-un loc public, nu este o caracteristică obligatorie a acestei infracțiuni. Obligatoriu este modul public al infracțiunii: actele huliganice sunt săvârșite în prezența unor persoane sau rezultatul actelor huliganice devine inevitabil cunoscut altor persoane. Totuși, este important ca autorul să recurgă la astfel de procedee, care să facă posibil, ca fapta sau comunicarea despre aceasta să ajungă la cunoștința publicului (de exemplu, afișează unele texte sau unele imagini cu caracter ofensator, pe timp de noapte, într-un loc public, unde la momentul dat nu se aflau alte persoane)³⁶⁵.

În par. anterior au fost puse în lumină inclusiv criteriile de grupare a dezordinilor în masă înaintate de autorul Starostin S. A. , unul dintre care constituie locul de comitere a dezordinilor în masă, la rândul său fiind divizat în: localități și instituții penitenciare³⁶⁶.

Astfel, locul comiterii infracțiunii examinate constituie un spațiu public, predestinat pentru o adunare mare de persoane, care formează în sine o mulțime.

Deci, dezordinile în masă pot fi comise în diverse locuri, atât în zonele urbane, cât și rurale. Acestea pot apărea, de obicei, în acele locuri sau în apropierea acelor locuri, care reprezintă sursa conflictului și, respectiv, trezesc nemulțumirea oamenilor sau împotriva cărora aceste nemulțumiri sunt îndreptate. Asemenea locuri pot fi clădirile administrative ale autorităților de stat, cum ar fi: Președinție, Parlament, Guvern, ministere, judecătoria, sedii ale autorităților publice etc. , precum și locurile adiacente acestora.

De regulă, dezordinile în masă pot apărea adesea și în locuri de concentrații mari de oameni, precum ar fi: piețe, stadioane, bulevarde, străzi etc.

³⁶⁴ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³⁶⁵ Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism: nr. 4 din 19.06.2006 [citat 07.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=249

³⁶⁶ СТАРОСТИН, С.А. *Op. cit.* , c. 84.

Timpul comiterii infracțiunii de dezordini în masă constituie un semn adițional al laturii obiective, întrucât nu are relevanță în procesul de încadrare juridică a activității infracționale.

Potrivit art. 9 din CP RM, timpul săvârșirii faptei se consideră timpul când a fost săvârșită acțiunea (inacțiunea) prejudiciabilă, indiferent de timpul survenirii urmărilor³⁶⁷.

Timpul comiterii infracțiunii cercetate poate fi luat în considerare la individualizarea răspunderii penale, mai cu seamă în cazurile în care făptuitorul comite actele ilicite în timpul desfășurării unor proteste, manifestații publice cu caracter cultural, religios, sportiv, precum și altor adunări în masă ce implică un număr mare de participanți.

Metoda de comitere a infracțiunii de dezordini în masă nu are importanță în procesul de calificare a faptei infracționale, însă exact ca și timpul infracțiunii, poate fi luată în calcul la individualizarea răspunderii penale. În mare parte, acest semn facultativ apare la stabilirea laturii obiective a art. 285 alin. (3) din CP RM, unde chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă pot fi realizate prin diverse metode, care au fost deja explicate în procesul descrierii faptei respective.

Mijloacele și instrumentele de comitere a infracțiunii de dezordini în masă se deduc expres din art. 285 alin. (1) din CP RM, care sunt tipice, inclusiv pentru alin. (2) și (3). Respectiv, acestea pot fi armele de foc sau alte obiecte utilizate în calitate de armă, care au fost caracterizate anterior în mod particular în cadrul explicării acțiunilor însoțitoare ale modalităților normative de comitere a infracțiunii analizate.

Ținând cont de mijlocul de comitere a faptei prevăzute la art. 285 alin. (1) din CP RM, în Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020, instanța de judecată explică semnificația cuvântului „chemare”, ca fiind „o invitare făcută printr-un semn, un gest, un semnal. Convocare (cu caracter oficial) la o întrunire, o manifestare publică, în fața unei instanțe judecătorești sau a unei autorități de stat. Exprimare orală sau în scris a dorinței cuiva ca cineva să vină aproape sau într-un anumit loc. Îndemn de a participa la o acțiune, la un fapt³⁶⁸”.

În acest sens, autorii T. Toader și O. Loghin indică asupra imperativității subzistării a trei condiții cumulative: „1) existența indemnului; 2) adresarea indemnului către public. Dacă indemnul se adresează uneia sau mai multor persoane determinate, cerința legii nu este îndeplinită; 3) indemnul trebuie să se refere la nerespectarea legilor sau la săvârșirea de infracțiuni. Poate fi

³⁶⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³⁶⁸ Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020. Dosarul nr. 1-755/2019 [citat 03.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjE4OWUwN2QtZGY0ZC00NjIxLTlhNzktZTg5ZmExYTk2ODM1

vorba de nerespectarea unei anumite legi sau dispoziții legale ori de nerespectarea legilor în general. La fel, poate fi vorba de săvârșirea unei infracțiuni determinate sau de săvârșirea de infracțiuni în general”³⁶⁹.

După părerea noastră, nu ne putem limita doar la mijloacele de comitere reglementate exhaustiv în textul legii, deoarece în timpul dezordinilor în masă, făptuitorii pot utiliza și alte mijloace tehnice, dispozitive explozive sau alte dispozitive cu efect letal, substanțe toxice, care pot pune în pericol sănătatea și integritatea corporală a persoanelor și, per ansamblu, viața oamenilor.

Ținând cont de faptul că în cap. precedent au fost cercetate legislațiile penale ale altor state, având la bază infracțiunea de dezordini în masă, se atrage atenția că în legislațiile penale ale Georgiei, Federației Ruse, Kazahstanului, Republicii Azerbaidjan, Republicii Armenia, Republicii Kârgâzstan, Republicii Tadjikistan, Republicii Turkmenistan, pe lângă arme, legiuitorul mai recunoaște în calitate de mijloace de comitere: dispozitivele explozive, substanțele toxice, incendiere sau radioactive, otrăvitoare sau de altă natură, care pun în pericol viața, sănătatea și integritatea corporală a persoanelor.

În cazul dezordinilor în masă, **împrejurările** în care au fost comise activitățile infracționale nu au importanță în procesul de încadrare juridică a faptei, ci pot fi relevante pentru individualizarea răspunderii penale.

În cele ce succed, urmează să analizăm structura componentei infracțiunii de dezordini în masă, în funcție de semnele laturii obiective a acesteia. Identificarea taxonomiei componentei de infracțiune cercetate se va înfăptui prin prezentarea concisă a fiecărui tip de componentă de infracțiune.

Componentele de infracțiune formale sunt componentele în al căror conținut latura obiectivă a infracțiunii este descrisă doar prin fapta prejudiciabilă (acțiunea/inacțiunea). Astfel, caracteristic pentru componentele formale este faptul că pentru existența lor legea penală nu cere producerea unui anumit rezultat, prevăzut în mod implicit sau explicit de însăși norma incriminatoare ca semn constitutiv³⁷⁰.

Infracțiunile materiale sunt acelea în al căror conținut legea a prevăzut urmarea, care, de regulă, constă într-o vătămare, în producerea unui rezultat material³⁷¹.

Componente de infracțiune formal-materiale sunt componentele în al căror conținut legiuitorul, pe lângă fapta prejudiciabilă (acțiunea/inacțiunea), recurge la descrierea laturii

³⁶⁹ TOADER, Tudorel, LOGHIN, Octavian. *Op. cit.*, p. 587.

³⁷⁰ COPETCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Calificarea infracțiunilor: Note de curs*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. p. 67. ISBN 978-9975-53-547-2.

³⁷¹ BOTNARU, Stela et al. *Op. cit.*, p. 134.

obiective a infracțiunii, prin indicarea pericolului real și iminent pe care-l comportă fapta la cauzarea unei urmări prejudiciabile³⁷².

Componentele formal-reduse sunt componente în cadrul cărora latura obiectivă a infracțiunii cuprinde doar pregătirea de infracțiune sau tentativa de infracțiune, și aceasta se consideră consumată în momentul când s-a sfârșit pregătirea sau s-a început tentativa de infracțiune, fără a fi necesară ducerea ei până la capăt³⁷³.

Având în vedere faptul că consecințele prejudiciabile nu reprezintă un semn obligatoriu al laturii obiective a infracțiunii de dezordini în masă, menționăm că infracțiunea statuată la art. 285 din CP RM, în toate cele trei variante-tip de comitere a acesteia, are o componentă formală.

Faptele incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM se consumă din momentul organizării sau conducerii dezordinii în masă, ori participării active la dezordini în masă, cu condiția prezenței acțiunilor adiacente, precum aplicarea violenței împotriva persoanelor, pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților.

Fapta incriminată la alin. (3) al art. 285 din CP RM se consumă din momentul adresării chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor de către făptuitor. În acest caz, este important ca publicul să înțeleagă caracterul real și just al acestor apeluri.

3.3. Delimitarea dezordinilor în masă de alte infracțiuni asemănătoare după semne obiective

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de alte fapte asemănătoare în funcție de elementele constitutive obiective asigură conturarea clară a diferențelor dintre aspectele ce se referă la obiectul și latura obiectivă a infracțiunilor supuse comparației.

Această operațiune are o importanță majoră atât din punct de vedere teoretic, cât și practic, deoarece infracțiunea de dezordini în masă poate fi confundată cu alte fapte penale asemănătoare, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor (art. 184 din CP RM), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 din CP RM), acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor (art. 286 din CP RM), huliganismul (art. 287 din CP RM), vandalismul (art. 288 din CP RM), chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a

³⁷² COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Op. cit.*, p. 65.

³⁷³ SLISARENCO, Ion. *Tehnica încadrării juridice a infracțiunilor. Note de curs*. Chișinău: Tipografia "Balacron", 2016. p. 39. ISBN 978-9975-121-16-3.

Republicii Moldova (art. 341 din CP RM). Infracțiunile nominalizate pot nuanța, pe de o parte, interconexiuni conceptuale de natură obiectivă izvorâte din trăsăturile comune ale normelor de incriminare, iar pe de altă parte, diferențe semnificative, care individualizează fiecare faptă penală separat.

Așadar, în continuare, ne propunem să analizăm comparativ infracțiunea de dezordini în masă în raport cu infracțiunile menționate, accentuând asemănările și deosebirile dintre acestea, prin prisma elementelor constitutive obiective ale infracțiunilor.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de violarea dreptului la libertatea întrunirilor

Răspunderea penală pentru infracțiunea de violarea dreptului la libertatea întrunirilor este reglementată la art. 184 din CP RM.

Dreptul la libertatea întrunirilor este garantat de Constituția RM, or, art. 40 din Constituție statuează că mitingurile, demonstrațiile, manifestările, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere și se pot organiza și desfășura numai în mod pașnic, fără niciun fel de arme³⁷⁴.

Caracterul liber al întrunirilor presupune libertatea organizării lor și libera participare. Nimeni nu poate fi obligat, nici chiar prin lege, să organizeze o întrunire ori să participe la ea. Întrunirile private în esență, sunt libere. În cazul întrunirilor publice există anumite reguli și norme care trebuie respectate și sunt determinate de prevederile art. 54 din Constituție, care menționează cazurile când exercițiul unor libertăți (inclusiv libertatea întrunirilor) poate fi restrâns³⁷⁵.

Infracțiunea menționată face parte din cap. V „Infracțiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor” din CP RM, respectiv, obiectul juridic generic este format din totalitatea relațiilor și valorilor sociale care protejează drepturile constituționale ale cetățenilor. Deci, menționăm că obiectul juridic generic al infracțiunii de dezordini în masă și al infracțiunii de violarea dreptului la libertatea întrunirilor este total diferit, respectiv, cel al infracțiunii de dezordini în masă se referă la relațiile și valorile sociale ce apără ordinea și securitatea publică, pe când în cazul celei de a doua infracțiuni – relațiile și valorile sociale ce apără drepturile constituționale ale cetățenilor.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 184 din CP RM îl constituie relațiile și valorile sociale referitoare la realizarea dreptului cu privire la libertatea întrunirilor. În anumite condiții pot fi lezate relațiile sociale cu privire la libertatea psihică, la viață, sănătate sau

³⁷⁴ *Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994* [cit. 22.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145723&lang=ru#

³⁷⁵ PARTĂC, Natalia et. al. *Comentariu la Constituția Republicii Moldova* / Sub redacția N. PARTĂC. Chișinău: „Arc”, 2012. p. 168. ISBN 978-9975-61-700-0.

proprietate, desfășurarea normală a activității instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor, transportului etc.³⁷⁶.

Consemnăm faptul că, în ipoteza comiterii faptelor indicate la lit. c) alin. (1) și lit. a) și b) alin. (2) ale art. 184 din CP RM, obiectul juridic special al infracțiunii este de natură complexă: *in primo*, este atins dreptul privind libertatea întrunirilor, *secundo* – lezează relațiile și valorile sociale referitoare la integritatea corporală și sănătatea persoanei.

În ceea ce privește obiectul material al infracțiunilor, se observă o asemănare evidentă, constând în faptul că, în cazul ambelor infracțiuni, acesta poate fi reprezentat de corpul fizic al persoanei. Cu toate acestea, legislația penală permite extinderea sferei obiectului material și asupra bunurilor persoanei, întrucât acțiunile violente în cazul dezordinilor în masă sau cauzarea de daune în proporții mari, în cazul violării dreptului la libertatea întrunirilor, pot viza nu doar integritatea fizică a persoanelor, ci și patrimoniul acestora.

În relieful criteriului de delimitare, este judicioasă explicarea definiției „întrunire”, care, la art. 3 din Legea nr. 26/2008 privind întrunirile, se deslușește ca fiind prezența temporară și intenționată a unui grup de persoane, aflate împreună cu scopul exprimării unor idei sau atitudini³⁷⁷.

Latura obiectivă a faptei prevăzute la alin. (1) art. 184 din CP RM se materializează prin acțiuni/inacțiuni de: 1) împiedicare ilegală a desfășurării mitingului, demonstrației, manifestației, procesiunii sau oricărei alte întruniri; 2) împiedicare ilegală a participării cetățenilor la mitinguri, demonstrații, manifestații, procesiuni sau oricare alte întruniri; 3) constrângere a cetățenilor la participare la mitinguri, demonstrații, manifestații, procesiuni sau oricare alte întruniri.

Astfel, primele două fapte se pot concretiza în: „1) obligarea de a semna unele declarații prin care semnatarii se obligă să nu participe la întrunire; 2) cererea de a semna angajamentele prin care persoanelor din subordine nu li s-ar permite să ia parte la întruniri; 3) intimidarea agenților economici și a posesorilor de transport în comun, amenințându-i cu retragerea licențelor, pentru a-i determina să nu transporte persoane care doresc să ia parte la întrunire; 4) blocarea circulației transportului către locul de desfășurare a întrunirii; 5) neluarea măsurilor de creare a condițiilor normale pentru desfășurarea întrunirii etc.”³⁷⁸.

Pentru întregirea laturii obiective a infracțiunii specificate la alin. (1) art. 184 din CP RM, se cere ca fapta prejudiciabilă corespunzătoare: „a) să fie săvârșită de o persoană cu funcție de

³⁷⁶ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit.*, p. 359.

³⁷⁷ Legea nr. 26/2008 privind întrunirile [cit. 22.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148994&lang=ro#

³⁷⁸ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. p. 739. ISBN 978-9975-53-469-7.

răspundere; b) să fie săvârșită de două sau de mai multe persoane; c) să fie însoțită de violență nepericuloasă pentru viață sau sănătate”³⁷⁹.

Reieșind din cele punctate, se atestă o diferență substanțială între laturile obiective ale infracțiunilor comparate, respectiv la art. 285 din CP RM, legiuitorul incriminează trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, însă la art. 184 alin. (1) din CP RM sunt incriminate trei fapte, care necesită a fi săvârșite în prezența circumstanțelor nominalizate *supra*.

Consecutiv, fapta prejudiciabilă menționată la alin. (2) al art. 184 din CP RM necesită a fi comisă în prezența circumstanțelor agravante precum: a) săvârșită cu aplicarea armei sau a altor obiecte care au servit drept armă ori au fost special adaptate pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății; b) însoțită de violență periculoasă pentru viață sau sănătate; b¹) săvârșită din motive de prejudecată; c) soldată cu cauzarea de daune în proporții mari³⁸⁰.

Deci, un punct de asemuire a laturilor obiective a infracțiunilor cercetate se referă la comiterea faptelor prejudiciabile cu aplicarea violenței, după caz, periculoasă sau nepericuloasă pentru viața sau sănătatea persoanei și cu aplicarea armei, după caz, armei de foc sau a altor obiecte folosite în calitate de armă, acțiuni care au fost caracterizate în paragrafele anterioare.

Se observă că, comparativ cu infracțiunea de dezordini în masă, în cazul art. 184 din CP RM, legiuitorul stabilește la alin. (2) circumstanțele agravante menționate.

Astfel, deosebire esențială între laturile obiective ale celor două infracțiuni comparate constă în circumstanțele, care nu se regăsesc în structura infracțiunii de dezordini în masă, cum ar fi: săvârșirea faptei prejudiciabile de către o persoană cu funcție de răspundere, de două sau mai multe persoane, din motive de prejudecată sau cu cauzarea de daune în proporții mari, fapt ce denotă imperativitatea descrierii acestor acțiuni.

Întrucât circumstanțele comiterii faptei de către o persoană cu funcție de răspundere și din motive de prejudecată aparțin elementelor subiective ale infracțiunii, acestea urmează a fi descrise în cap. ce urmează.

În cazul faptei săvârșite de două sau mai multe persoane se cer luate în considerare faptele la care: „a) au participat două sau mai multe persoane, dintre care cel puțin două trebuie să întrunească semnele subiectului infracțiunii; b) ele s-au înțeles să comită fapta împreună, până a începe desfășurarea actului sau chiar în același moment, dar nu mai târziu de consumarea acesteia; c) au participat nemijlocit la realizarea laturii obiective a faptei două sau mai multe persoane, dintre care cel puțin doi participanți ai infracțiunii au acționat în calitate de coautori. Dacă la

³⁷⁹ *Ibidem*, p. 740.

³⁸⁰ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

săvârșirea faptei participă și alte persoane în calitate de organizatori, instigatori sau complici, acțiunile lor trebuie calificate, conform alineatelor exacte ale art. 42 și art. 184 din CP RM”³⁸¹.

La fel, potrivit art. 126 alin. (1) din CP RM, se consideră proporții mari valoarea bunurilor dobândite, primite, fabricate, distruse, poluate, utilizate, transportate, păstrate, comercializate, trecute peste frontiera vamală, valoarea pagubei pricinuite de o persoană sau de un grup de persoane, care depășește 20 de salarii medii lunare pe economie prognozate, stabilite prin hotărârea de Guvern în vigoare la momentul săvârșirii faptei³⁸².

Cu referire la semnele facultative ale laturilor obiective ale infracțiunilor comparate (locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii) se reliefează că acestea nu au importanță la calificarea infracțiunilor în baza art. 184 sau, după caz, art. 285 din CP RM.

Având în vedere aspectele similare dintre infracțiunile cercetate, se evidențiază că faptele incriminate la art. 285 din CP RM și cele reglementate la art. 184 alin. (1) și alin. (2) lit. a), b) și b¹) din CP RM au o componență formală, adică se consumă din momentul comiterii faptelor prejudiciabile, fără a fi necesară survenirea urmărilor prejudiciabile.

Totodată, contrar celor reliefate anterior, fapta indicată la art. 184 alin. (2) lit. c) din CP RM are o componență materială, adică momentul consumării este strict determinat de cauzarea de daune în proporții mari.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor

Răspunderea penală pentru infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor este stabilită la art. 197 din CP RM.

Infracțiunea vizată face parte din cap. VI „Infracțiuni contra patrimoniului” din CP RM, respectiv obiectul juridic generic este format din totalitatea relațiilor și valorilor sociale care apără patrimoniul persoanei. Astfel, remarcăm că obiectul juridic generic al infracțiunii de dezordini în masă și al infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor este absolut diferit, or, cel al infracțiunii de dezordini în masă include relațiile și valorile sociale ce protejează ordinea și securitatea publică, pe când în cazul celei de a doua infracțiuni – apără drepturile patrimoniale ale persoanei.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 197 din CP RM constă în relațiile sociale referitoare la interdicția distrugerii sau deteriorării bunurilor, în scopul păstrării integrității

³⁸¹ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit., p. 57.

³⁸² *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

lor fizice, determinate de necesitatea utilizării lor conform destinației. În cazul circumstanțelor agravante este susceptibilă existența obiectului juridic special secundar - relațiile sociale cu privire la viața persoanei, toleranța națională, socială, rasială, religioasă³⁸³. Așadar, în cazul ambelor infracțiuni cercetate, obiectul juridic special poate fi de natură complexă.

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 197 din CP RM îl reprezintă bunurile care au o existență materială, sunt create prin munca omului, dispun de valoare materială și cost determinat, fiind bunuri mobile sau imobile și străine pentru făptuitor. Se specifică că, doar bunurile, care au o anumită valoare financiară pot constitui obiect material al infracțiunii în cauză³⁸⁴.

În cazul circumstanței agravante prevăzute la lit. d) alin. (2) al art. 197 din CP RM (provocarea din imprudență a decesului persoanei), obiectul material al infracțiunii îl constituie corpul fizic al persoanei.

În cazul faptei reglementate la alin. (3) al art. 197 din CP RM, obiectul material îl formează bunurile băncii.

Sub aspectul delimitării infracțiunilor în funcție de obiectul material, se atestă o similaritate, în sensul că, în ambele cazuri, obiectul material al infracțiunii îl pot forma atât bunurile, cât și corpul fizic al acesteia.

Victima infracțiunii poate fi orice persoană, cu excepția cazului indicat la lit. c) alin. (2) al art. 197 din CP RM, unde victima trebuie să fie persoana care îndeplinește obligațiile de serviciu sau obștești.

Latura obiectivă a faptei stipulate la alin. (1) art. 197 din CP RM se realizează prin: 1) distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, care se poate manifesta prin acțiune sau inacțiune; 2) urmările prejudiciabile, adică sub forma daunelor în proporții mari; 3) legătura de cauzalitate între fapta și urmările prejudiciabile.

Prin „distrugere” se are în vedere orice acțiune care are drept rezultat nimicirea lor totală sau parțială, după care acestea nu mai pot fi reparate și devin total inutilizabile potrivit destinației lor inițiale³⁸⁵.

Prin „deteriorarea bunurilor” se înțelege reducerea parametrilor calitativi sau/și cantitativi, prin urmare, are loc reducerea potențialului său de utilizare conform destinației. Spre deosebire de

³⁸³ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit.*, p. 411.

³⁸⁴ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I. Op. cit.*, p. 980.

³⁸⁵ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004. Op. cit.*, p. 211.

bunul distrus, cel deteriorat are și o expresie a timpului, inclusiv refacerea, reparația lui, restaurarea etc.³⁸⁶.

Pentru a fi încadrată în baza art. 197 din CP RM este necesar ca fapta prejudiciabilă să cauzeze daune de proporție, sensul acestora fiind explicat în paragraful anterior.

Având în vedere semnele obiective, se identifică deosebiri esențiale între infracțiunile reglementate la art. 197 și art. 285 din CP RM, respectiv, la art. 285 din CP RM sunt incriminate trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, însă la art. 197 alin. (1) din CP RM sunt indicate două fapte, care în mod obligatoriu trebuie să cauzeze daune de proporție.

La fel, între infracțiunile analizate, există o asemănare exclusivă, *in concreto* acțiunea de distrugere. Or, în cazul art. 197 din CP RM, distrugerea se reflectă în cadrul laturii obiective în calitate de faptă prejudiciabilă, care se poate manifesta prin acțiune sau inacțiune, iar la infracțiunea prevăzută la art. 285 din CP RM, distrugerea reprezintă o acțiune inerentă faptei prejudiciabile (după caz, organizării, conducerii sau participării active la dezordini în masă), fără de care aceasta nu poate fi calificată juridic în temeiul alineatului corespunzător al art. 285 din CP RM.

Infracțiunile analizate se mai deosebesc, prin prisma faptului că infracțiunea de dezordini în masă nu conține circumstanțe agravante.

La alin. (2) al art. 197 din CP RM sunt incriminate faptele menționate la alin. (1) săvârșite în prezența circumstanțelor agravante, în ordinea ce urmează: prin incendiere, explozie sau printr-o altă modalitate periculoasă; din motive de prejudecată; asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către aceasta a obligațiilor de serviciu sau obștești; care au provocat din imprudență decesul persoanei³⁸⁷.

Deci, ținând cont de alineatul menționat, se constată o singură asemănare, și anume comiterea faptei prejudiciabile prin incendiere, care la art. 197 din CP RM constituie o circumstanță agravantă, însă la art. 285 din același cod – incendierea fiind o acțiune adiacentă faptei prejudiciabile (după caz, organizării sau conducerii, sau participării active la dezordini în masă), fără de care aceasta nu poate fi calificată juridic în baza alineatului corespunzător al art. 285 din CP RM (incendierea a fost explicată în paragrafele anterioare, cu ocazia caracterizării laturii obiective a infracțiunii de dezordini în masă).

³⁸⁶ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit.*, p. 411.

³⁸⁷ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

În partea ce ține de celelalte circumstanțe agravante se menționează că acestea nu au nici o conexiune cu infracțiunea de dezordini în masă, motiv pentru care urmează a fi caracterizate prin raportare comparativă.

Provocarea exploziei presupune declanșarea unei reacții foarte rapide de natură fizică sau chimică, însoțită de formarea și degajarea violentă a unei mari cantități de gaze, cu efecte mecanice, termice și luminoase asupra bunurilor sau persoanelor care se găsesc în raza sa de acțiune. Sintagma „o altă modalitate periculoasă” desemnează toate celelalte metode de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor (altele decât incendierea și provocarea exploziei), implicând un pericol pentru viața sau sănătatea mai multor persoane³⁸⁸.

În ipoteza săvârșirii faptei prejudiciabile asupra unei persoane în legătură cu îndeplinirea de către aceasta a obligațiilor de serviciu sau obștești, făptuitorul dorește să împiedice desfășurarea în condiții normale a activității de serviciu sau obștești, se răzbună pe victimă pentru îndeplinirea obligațiilor în cauză.

Circumstanțele agravante incriminate la lit. b) și d) ale alin. (2) al art. 197 din CP RM urmează a fi descrise în contextul delimitării infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor, după semne subiective.

O altă fapta prejudiciabilă atipică infracțiunii de dezordini în masă este prevăzută la alin. (3) al art. 197 din CP RM, care incriminează distrugerea sau risipirea bunurilor băncii de către administratorul acesteia în procesul de administrare.

Prin „risipire” se înțelege acțiunea sau inacțiunea având ca efect deprecierea bunurilor băncii. Mărimea daunelor produse nu influențează asupra calificării faptei conform alin. (3) art. 197 din CP RM, însă poate fi luată în considerare la individualizarea pedepsei. Chiar dacă daunele produse nu ating proporțiile mari, se va aplica alin. (3) art. 197 CP RM³⁸⁹.

Reliefăm că semnele facultative ale laturilor obiective ale infracțiunilor cercetate (locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii) nu au importanță la calificarea faptelor penale, însă se iau în considerare la individualizarea pedepsei.

În legătură cu tipologia componenței de infracțiune, se reține o diferență importantă, deoarece infracțiunea prevăzută la art. 285 din CP RM are o componență formală, adică se consumă din momentul organizării, conducerii sau participării active la dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, precum și din momentul adresării

³⁸⁸ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I. Op. cit.*, p. 984.

³⁸⁹ *Ibidem*, p. 985.

chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, fără a fi necesară survenirea urmărilor prejudiciabile.

A contrario, infracțiunea stabilită la art. 197 din CP RM are o componentă materială, adică se consumă din momentul în care sunt cauzate daune în proporții mari, urmare distrugerii sau deteriorării intenționate a bunurilor sau, după caz, survenirea decesului persoanei urmare comiterii din imprudență a faptei prejudiciabile indicate la art. 197 alin. (2) lit. d) din CP RM.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea - acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor

Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor este stabilită la art. 286 din CP RM.

Primul aspect comun între infracțiunile incriminate la art. 285 și art. 286 din CP RM se referă la obiectul juridic, fiind observat faptul că ambele fac parte din cap. XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice” din CP RM, deci, obiectul juridic generic al ambelor infracțiuni înglobează relațiile și valorile sociale ce protejează ordinea și securitatea publică.

Din analiza art. 286 din CP RM se desprinde că obiectul juridic special al acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor are un caracter multiplu: obiectul juridic principal fiind compus din relațiile sociale cu privire la executarea pedepsei cu închisoare, în legătură cu activitatea execuțional penală a subiecților care aduc la realizare actul procedural al instanței de judecată, prin care se stabilește pedeapsa, iar obiectul juridic secundar îl constituie relațiile sociale cu privire la oricare dintre următoarele valori sociale: libertatea psihică a persoanei, integritatea corporală a persoanei, sănătatea persoanei³⁹⁰.

La fel ca și în cazul infracțiunii de dezordini în masă, obiectul juridic special al infracțiunii reglementate la art. 286 din CP RM are caracter complex, similar fiind doar obiectul juridic special secundar.

Din perspectiva obiectului material al infracțiunilor analizate, se evidențiază o incontestabilă asemănare, or, în ambele cazuri, obiectul material îl reprezintă corpul fizic al persoanei.

Din norma de incriminare, constatăm că victima infracțiunii prevăzute la art. 286 din CP RM poate fi atât reprezentantul administrației instituției penitenciarului, cât și condamnatul. Pe de altă parte, victima infracțiunii de dezordini în masă poate fi orice persoană, iar în cazul opunerii de rezistență violentă sau armată, victima deține o calitate specială, și anume reprezentantul

³⁹⁰ MANEA, Vladislav. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor: Material didactico-științific. Op. cit. , p. 100.*

autorității. Pe această cale, atestăm o similitudine între infracțiunile cercetate, ambele norme de incriminare reglementând un statut special al victimei, la caz, reprezentantul unei autorități, indiferent de autoritatea din care face parte. Totuși, apare o deosebire în partea ce ține de calitatea specială a victimei de condamnat, care este specifică doar acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor.

Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 286 din CP RM se realizează prin: 1) terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării; 2) comiterea de atacuri violente asupra administrației; 3) organizarea grupurilor criminale, în scop de a teroriza condamnații porniți pe calea corectării și de a săvârși atacuri violente asupra administrației; 4) participarea activă la grupuri criminale, în scop de a teroriza condamnații porniți pe calea corectării și de a săvârși atacuri violente asupra administrației.

Autorul V. Manea explică faptul că „prin terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării se înțelege influențarea, pe calea violenței sau amenințării cu violența, asupra condamnaților porniți pe calea corectării, care îi provoacă victimei sentimentul de îngrijorare permanentă pentru propria securitate; nu este obligatoriu ca această influențare să aibă un caracter sistematic, nici să aibă ca rezultat încălcarea de către victimă a regimului de deținere, renunțarea lui la muncă sau purcederea lui la săvârșirea de infracțiuni”³⁹¹.

Prin „comiterea de atacuri violente asupra administrației” se are în vedere atât aplicarea violenței, cât și amenințarea cu aplicarea violenței reprezentantului administrației instituției penitenciarului. În lipsa reglementării exprese și exhaustive de către legiuitor a tipologiei violenței aplicate de către făptuitor, se prezumă că atacurile se realizează atât sub forma violenței periculoase pentru viața sau sănătatea persoanei, cât și sub forma violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei.

Organizarea grupurilor criminale pentru terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării sau pentru săvârșirea atacurilor asupra administrației presupune crearea unui grup stabil alcătuit din două sau mai multe persoane, care urmăresc aceste scopuri, precum și recrutarea unor noi membri în grupul deja constituit, elaborarea planurilor de activitate criminală, divizarea rolurilor între participanți, menținerea disciplinei în grup etc.³⁹².

În aceeași ordine de idei, autorul V. Manea punctează că „prin participare activă la grupurile criminale se înțelege participarea activă la următoarele acțiuni săvârșite în cadrul

³⁹¹ MANEA, Vladislav. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 286 C. pen. RM: modalitatea de terorizare a condamnaților porniți pe calea corectării. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 12(99), p. 57 [citat 06.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/56-66_4.pdf

³⁹² BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit. , p. 418.

grupurilor criminale sau în corespundere cu planul grupului criminal: terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării; săvârșirea atacurilor asupra administrației; determinarea altor condamnați să-i terorizeze pe condamnații porniți pe calea corectării sau să săvârșescă atacuri asupra administrației; procurarea, fabricarea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor de săvârșire a infracțiunii; crearea intenționată pe altă cale de condiții pentru terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării sau pentru săvârșirea atacurilor asupra administrației”³⁹³.

În contextul laturii obiective, identificăm următoarele asemănări dintre infracțiunea de dezordini în masă și acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor, și anume:

1) laturile obiective ale ambelor infracțiuni includ aplicarea acțiunilor violente, nefiind specificată de către legiuitorul tipologia exactă a acesteia;

2) în cazul ambelor infracțiuni este reglementată fapta de organizare: la art. 285 alin. (1) din CP RM este incriminată organizarea unor dezordini în masă, însoțită de cel puțin una dintre următoarele acțiuni: aplicarea violenței împotriva persoanelor; pogromuri; incendieri; distrugeri de bunuri; aplicarea armei de foc; aplicarea altor obiecte utilizate în calitate de armă; opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților; opunere de rezistență violentă reprezentanților, iar la art. 286 din CP RM - organizarea grupurilor criminale, în scop de a teroriza condamnații porniți pe calea corectării și de a săvârși atacuri violente asupra administrației;

3) atât la art. 285 alin. (2) din CP RM, cât și la art. 286 din CP RM este incriminată fapta de participare activă.

Pe lângă asemănările identificate, reliefăm următoarele diferențe între infracțiunile analizate:

1) cu toate că acțiunea de organizare a faptelor prejudiciabile este specifică pentru ambele infracțiuni, la art. 286 din CP RM legiuitorul indică exact despre organizarea de către făptuitor a grupurilor criminale întru terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării sau pentru săvârșirea atacurilor asupra administrației. Acest fapt este antitetice infracțiunii de dezordini în masă, în care legiuitorul stabilește răspundere penală exclusiv pentru organizarea sau conducerea dezordinilor în masă însoțită de acțiunile adiacente prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM;

2) la alin. (2) al art. 285 din CP RM se stabilește răspunderea penală pentru participarea activă la dezordini în masă, însoțită de acțiunile adiacente menționate la alin. (1) din același articol, fapt care, în esență, diferă considerabil de participarea activă la grupurile criminale întru

³⁹³ MANEA, Vladislav. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 286 C. pen. RM: organizarea de grupuri criminale; participarea activă la grupurile criminale. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2009, nr. 2(101), p. 29 [citat 06.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Februarie-2009.pdf

terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării sau pentru săvârșirea atacurilor asupra administrației, incriminată la art. 286 din CP RM;

3) nici una dintre infracțiunile supuse comparației nu incriminează comiterea faptelor prejudiciabile în prezența circumstanțelor agravante.

Infracțiunile comparate se aseamănă din punct de vedere al tipologiei componenței de infracțiune, având o componență formală. Cu referire la momentul consumării infracțiunii de dezordini în masă, ne-am expus opinia în cap. anterior.

În Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 decembrie 2021, instanța reține că „infracțiunea prevăzută la art. 286 din CP RM se consideră consumată, după caz, din momentul: 1) aplicării violenței sau amenințării cu violența, în cazul modalității de terorizare a condamnaților porniți pe calea corectării; 2) săvârșirii atacului exprimând violența sau amenințarea cu violența, în cazul modalității de săvârșire a atacurilor violente asupra administrației; 3) organizării grupului criminal, chiar dacă membrii acestuia nu au reușit nici să terorizeze condamnații porniți pe calea corectării, nici să săvârșescă atacuri asupra administrației, în cazul modalității de organizare de grupuri criminale; 4) participării active chiar și la o singură acțiune a grupului criminal, acțiune exprimată în terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării sau în săvârșirea atacurilor asupra administrației, în cazul modalității de organizare de grupuri criminale”³⁹⁴.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de huliganism

Răspunderea penală pentru infracțiunea de huliganism este reglementată la art. 287 din CP RM.

Primul criteriu delimitativ dintre infracțiunea de dezordini în masă de infracțiunea de huliganism se referă la obiectul juridic și obiectul material al infracțiunilor, remarcându-se prioritar că ambele fac parte din cap. XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice” din CP RM.

Obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 285 din CP RM apără relațiile sociale cu privire la securitatea publică, pe când cel al huliganismului - relațiile sociale privind ordinea publică.

Cu referire la obiectul juridic special al huliganismului, autorii S. Brînză și V. Stati explică: „acesta are un caracter complex în ipoteza în care această infracțiune se exprimă în acțiuni care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu

³⁹⁴ Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 decembrie 2021. Dosarul nr. 1-2540/2021 [cit. 07.05.2025]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTJlOTYxZWMTNzY2NC00NWQyLWFjMTgtMmViMzdkYWE2MmU1

aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice. Astfel, obiectul juridic principal îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică apărate împotriva infracțiunii de huliganism; obiectul juridic secundar îl formează relațiile sociale cu privire la integritatea corporală, sănătatea sau libertatea psihică (morală) a persoanei”³⁹⁵.

În niciun fel de circumstanțe infracțiunea de huliganism nu poate leza securitatea publică. Chiar atunci când e săvârșit de două sau mai multe persoane, huliganismul nu implică ambianța pe care o presupun dezordinile de masă. Aceasta pentru că dezordinile în masă reprezintă acțiunile unor mase de oameni, folosite de persoanele interesate ca instrument *sui generis* de atingere a scopurilor lor, luând în considerare psihologia mulțimii și canalizând conduita stihială a acesteia în direcția dorită. În cazul dezordinilor de masă, pe teritoriul afectat se distrug sau se deteriorează bunuri, se comit atacuri asupra persoanelor, se paralizează funcționarea organelor puterii publice, se blochează activitatea transportului³⁹⁶.

Din normativele de incriminare, putem afirma că obiectul material al infracțiunilor de dezordini în masă și huliganism este reprezentat de corpul fizic al persoanei sau bunurile mobile sau imobile ale acesteia.

Deci, la general, victime ale infracțiunilor supuse comparației pot fi orice persoane fizice. Însă, adițional din normele de incriminare stabilite la art. 285 alin. (1) și (2) și la art. 287 alin. (1), deducem expres o calitate specială a victimelor infracțiunilor de dezordini în masă și ale huliganismului, și anume reprezentanții autorităților. Această calitate specială apare doar în cazurile în care acțiunea făptuitorului este însoțită de opunere de rezistență violentă sau armată (în cazul dezordinilor în masă) și de opunere de rezistență violentă (în cazul huliganismului) acestor categorii de persoane.

În cazul infracțiunii de huliganism, mai apare o categorie de victime, și anume altă persoană care curmă actele huliganice. Persoana care curmă actele huliganice este persoana care anihilează într-un mod activ actele huliganice, prin întreprinderea măsurilor de stopare a acțiunilor ilicite, reținerea persoanei care le comite sau realizarea altor acțiuni pentru combaterea activității infracționale. Nu se încadrează în această categorie persoanele care se limitează doar la o critică, muștrare sau la o altă formă pasivă prin care își prezintă dezacordul cu actele huliganice.

³⁹⁵ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 682.

³⁹⁶ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente. Op. cit.*, p. 6.

În eventualitatea comiterii huliganismului în prezența circumstanței agravante reglementate la art. 287 alin. (2) lit. d) din CP RM, victima infracțiunii este medicul sau lucrătorul medical aflat în exercițiul funcției.

Conform art. 134¹⁴ din CP RM, „prin medic, în sensul art. 160, 161, 212, 213 și 287 din CP RM, se înțelege persoana care întrunește condițiile stabilite la art. 4 din Legea nr. 264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic, inclusiv medicul rezident, în condițiile art. 4¹ din Legea nr. 264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic”³⁹⁷.

Conform art. 1¹ din Legea nr. 264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic, „medicul este persoana care profesează medicina pe baza studiilor de specialitate, conform legislației RM, sau pe baza studiilor obținute într-un alt stat, recunoscute și echivalate în condițiile stabilite de Guvern, iar medicul rezident – persoană care urmează studiile de rezidențiat și acordă asistență medicală sub ghidarea coordonatorului studiilor de rezidențiat și a medicului specialist desemnat”³⁹⁸.

Per general, în cazul huliganismului energia făptuitorului este îndreptată spre o anumită victimă sau spre anumite victime concretizate și care formează un cerc determinat de persoane. În cazul dezordinilor în masă sunt expuși pericolului nu doar reprezentanții autorităților, ci și alți participanți la dezordini, inclusiv persoane neparticipante, dar care trec prin preajmă.³⁹⁹

În cazul dezordinilor în masă, bunurilor mobile și/sau imobile li se pot cauza prejudicii urmare aplicării armelor de foc asupra acestora sau altor obiecte folosite în calitate de armă, a incendierilor, pogromurilor etc. În cazul huliganismului, acestea pot apărea în calitate de obiect material, în cazul când sunt luate ilegal și gratuit din motive huliganice, pentru a șicana victima, și nu pentru a le trece în stăpânirea definitivă a făptuitorului. În acest caz, luarea ilegală și gratuită a bunurilor străine apare ca o modalitate faptică a încălcării ordinii publice ori ca manifestare a obrăzniciei deosebite⁴⁰⁰.

Pentru a avea calitate de obiect material, atât în cazul huliganismului, cât și a dezordinilor în masă este necesar ca bunurile mobile și/sau imobile să fie degradate sau nimicite. O condiție exclusivă apare în cazul huliganismului, și anume faptul că degradarea/nimicirea bunului să constituie o manifestare a încălcării ordinii publice sau a obrăzniciei deosebite.

³⁹⁷ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [cit. 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

³⁹⁸ Legea nr. 264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150513&lang=ro#

³⁹⁹ COPETCHI, Stanislav. *Op. cit.*, p. 34.

⁴⁰⁰ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 647.

Cu toate că diferența enunțată pare neesențială, este dificil de a delimita dezordinile în masă de acele cazuri de huliganism care presupun distrugerea sau deteriorarea bunurilor. Din dispoziția alin. (1) art. 285 din CPP RM reiese că, de cele mai multe ori, distrugerea bunurilor îmbracă forme specifice în timpul dezordinilor în masă: pogromuri, incendieri sau alte acțiuni asemănătoare. Această înseamnă că, spre deosebire de huliganism, dezordinile în masă presupun o mai mare probabilitate ca vor fi aplicate mijloace periculoase pentru viața și sănătatea mai multor persoane (de exemplu substanțe inflamabile, încărcături explozive etc.)⁴⁰¹.

Al doilea criteriu de delimitare a infracțiunilor comparate se referă la însemnătatea noțiunii legale sau, în lipsa acesteia, la cea doctrinară.

La art. 285 din CP RM, legiuitorul nu reglementează noțiunea de dezordini în masă, limitându-se doar la indicarea modalităților normative de comitere a acesteia.

În sens diferit, la art. 287 alin. (1) din CP RM este definită expres noțiunea de huliganism, ca fiind acțiunile intenționate care încalcă ordinea publică, însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor sau de amenințarea cu aplicarea unei asemenea violențe, de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau altor persoane care curmă actele huliganice, precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obraznicie deosebită⁴⁰².

Al treilea criteriu de delimitare a infracțiunilor examinate îl reprezintă latura obiectivă, care diferă de la o infracțiune la alta. La art. 285 din CP RM sunt incriminate trei variante-tip ale infracțiunii, care au fost explicate în paragrafele anterioare.

La art. 287 din CP RM, legiuitorul incriminează următoarele modalități normative cu caracter alternativ, și anume: „1) acțiuni comise cu intenție, care încalcă ordinea publică și care sunt însoțite de aplicarea violenței asupra persoanelor; 2) acțiuni comise cu intenție, care încalcă ordinea publică și care sunt însoțite de amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor; 3) acțiuni comise cu intenție, care încalcă ordinea publică și care sunt însoțite de opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților sau a altor persoane care curmă actele huliganice; 4) acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc prin obraznicie deosebită”⁴⁰³.

Este important de evidențiat o asemănare între infracțiunile de dezordini în masă și huliganism, or, în ambele cazuri legiuitorul condiționează comiterea faptei de bază de acțiuni obligatorii, în lipsa cărora calificarea juridică în baza art. 285 din CP RM sau art. 287 din CP RM ar fi imposibilă.

⁴⁰¹ *Ibidem*, p. 583.

⁴⁰² *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁰³ *Ibidem*.

Așadar, acțiunile comune pentru infracțiunile de dezordini în masă și huliganism sunt: aplicarea violenței asupra persoanelor și opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților, celelalte fiind specifice fiecărei infracțiuni în mod separat.

Într-o altă ordine de idei, dezordinilor în masă, în mod particular, le sunt specifice următoarele acțiuni: provocarea pogromurilor, incendierilor, distrugerilor de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă și de opunere de rezistență armată reprezentanților autorităților.

Consecvent, în mod distinct, huliganismului îi sunt caracteristice: amenințarea cu aplicarea violenței asupra persoanelor, opunerea de rezistență violentă persoanelor care curmă actele huliganice și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-o obraznicie deosebită⁴⁰⁴.

Se specifică faptul că, până la emiterea Hotărârii Curții Constituționale nr. 25 din 12 august 2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 287 alin. (1) din Codul penal (neclaritatea normelor care incriminează infracțiunea de huliganism), era necesar ca încălcarea ordinii publice să fie realizată în mod grosolan. La fel, mai era stipulată o modalitate normativă a infracțiunii de huliganism - acțiuni care, prin conținutul lor, se deosebesc prin cinism.

În aceste condiții, la pct. 78 și 80 din hotărârea menționată, Curtea a constatat că, în textul „acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică” prezintă probleme din perspectiva calității legii doar cuvântul „grosolan”, acesta neîndeplinind standardul calității legii penale, fiind contrar articolelor 1 alin. (3) și 22, coroborate cu articolul 23 din Constituție⁴⁰⁵.

În același timp, la pct. 90 și 91 din hotărârea invocată, Curtea a conchis că noțiunea de „cinism” din articolul 287 alin. (1) din Codul penal este formulată într-o manieră imprecisă și neclară, fapt care le conferă autorităților care o aplică o marjă discreționară, motiv pentru care cuvântul „cinism” nu îndeplinește standardul calității legii penale, fiind contrară articolelor 1 alin. (3) și 22, coroborate cu articolul 23 din Constituție⁴⁰⁶.

Așadar, întrucât cuvântul „grosolan” și cuvintele „cinism sau” din articolul 287 alin. (1) din CP RM nu îndeplineau standardul calității legii penale, acestea au fost declarate neconstituționale și, respectiv, abrogate.

⁴⁰⁴ Ibidem.

⁴⁰⁵ Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 25 din 12 august 2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 287 alin. (1) din Codul penal (neclaritatea normelor care incriminează infracțiunea de huliganism) (sesizările nr. 208g/2020, nr. 44g/2021, nr. 49g/2021 și nr. 76g/2021) [cit. 18.11.2024]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_25_2021_208g_2020_rou.pdf

⁴⁰⁶ Ibidem.

Prin „obraznicie deosebită” se înțeleg acțiunile de încălcare grosolană a ordinii publice, însoțite de acte de violență asupra persoanei, de distrugere și degradare a bunurilor proprietarului, întreruperea temporară a activității normale a întreprinderilor, instituțiilor sau organizațiilor etc.⁴⁰⁷.

Sub aceeași optică normativă, legiuitorul a exclus posibilitatea comiterii infracțiunii de dezordini în masă în prezența circumstanțelor agravante, însă condiționează comiterea faptelor ilicite reglementate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM de acțiunile care în mod obligatoriu trebuie să însoțească fapta.

Pe când, în cazul huliganismului, legiuitorul stabilește următoarele circumstanțe agravante: „b) de două sau mai multe persoane; c) pe teritoriul sau în incinta unei instituții medico-sanitare publice ori private; d) împotriva medicului sau a lucrătorului medical aflat în exercițiul funcțiunii; e) din motive de prejudecată”⁴⁰⁸.

Concomitent, la alin. (3) al art. 287 din CP RM este incriminat huliganismul agravat, adică acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2) ale aceluiași articol, dacă au fost săvârșite cu aplicarea sau cu încercarea aplicării armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății⁴⁰⁹.

În lumina jurisprudențială, instanțele judecătorești autohtone disting trei forme de huliganism, pasibile de răspundere penală, și anume: „1) huliganism simplu (art. 287 alin. (1) din CP RM); 2) huliganism calificat (art. 287 alin. (2) din CP RM); 3) huliganism agravat (art. 287 alin. (3) din CP RM, dacă această faptă este săvârșită cu aplicarea sau cu încercarea aplicării armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau sănătății)”⁴¹⁰.

Preponderent, în procesul de calificare a activității infracționale, din cauza aparentei similitudini dintre componentele de infracțiune, există riscul apariției unor imprecizii cu referire la acțiunea de participare activă la dezordini în masă (art. 285 alin. (2) din CP RM) și huliganismul comis de două sau mai multe persoane într-un spațiu public (art. 287 alin. (2) lit. b) din CP RM), deoarece organul de urmărire penală poate întâmpina dificultăți și incertitudini în procesul de apreciere a naturii faptei comise⁴¹¹.

⁴⁰⁷ Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism: nr. 4 din 19.06.2006 [citat 07.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=249

⁴⁰⁸ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁰⁹ Ibidem.

⁴¹⁰ POALELUNGI, Mihai et al. *Op. cit.*, p. 241.

⁴¹¹ CHEPESTRU, Ana-Maria. The distinction between the offence of mass disorder and the offence of hooliganism. In: *Investigating and proving contemporary forms of crime: scientific approaches. XIV International Scientific Conference „ARCHIBALD REISS DAYS”* [online]. 2025. p. 298 [citat 03.09.2025]. ISBN 978-86-7020-524-6. Disponibil la: <https://eskup.kpu.edu.rs/dar/issue/view/13/12>

Cu alte cuvinte, dimensiunile celor săvârșite este ceea ce deosebește dezordinile în masă de huliganismul săvârșit de două sau mai multe persoane (lit. (b) alin. (2) art. 287 din Codul penal). Spre deosebire de dezordinile în masă, huliganismul nu poate fi săvârșit de câteva zeci, sute sau chiar mii de persoane. Aceasta deși dezordinile în masă se pot dezvolta dintr-un act de huliganism, act care atrage pe parcurs tot mai mulți participanți, până când - cantitativ, dar și calitativ – se traversează linia de demarcare dintre huliganism și dezordinile în masă⁴¹².

În accepțiunea menționată, raportată la practica judiciară autohtonă, este relevantă Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 noiembrie 2024, în care instanța a constatat: „X., la 13.02.2023, aproximativ orele 20:50, împreună cu XX. și XXX., aflându-se pe str. Y, mun. Chișinău, acționând cu intenție directă, având intenții huliganice, încălcând ordinea publică și exprimând o vădită lipsă de respect față de societate, desconsiderând normele etice general acceptate, fără careva motive întemeiate, au inițiat un conflict, în cadrul căruia, manifestând un comportament agresiv, exprimându-se cu cuvinte necenzurate, au aplicat lovituri cu pumnii și picioarele peste întreg corpul, cauzându-i părții vătămate Y, conform raportului de expertiză - vătămare neînsemnată și părții vătămate YY - vătămare neînsemnată. [...] Organul de urmărire penală a calificat acțiunile lui X. , în baza art. 287 alin. (2) lit. b) Cod penal”⁴¹³.

Așadar, huliganismul și dezordinile în masă se delimitează din punct de vedere al calității și al cantității. Respectiv, în cazul dezordinilor în masă, aspectul calității se referă la scopul unic al mulțimii în săvârșirea ilegalităților, și anume realizarea unor destabilizări în domeniul politic, social, economic, fragilizarea unor ramuri de activitate etc. Aspectul cantitativ are la bază numărul mare de participanți la comiterea dezordinilor în masă or, art. 285 alin. (2) din CP RM implică în sine atragerea unei mulțimi de persoane participante. În sens contrar, din speța invocată se deduce că huliganismul nu implică participarea unei mulțimi de persoane, dar se reduce la un grup format dintr-un număr mai mic de persoane.

Autorul S. K. Kudașkin menționează că „atunci când se realizează distincția între huliganism și dezordini în masă, este necesar să se țină cont de numărul de persoane care comit acțiuni periculoase: dezordinile în masă se caracterizează prin acțiunile unui număr mare de oameni, care creează efectul unei mulțimi și influențează relațiile care asigură securitatea publică în ansamblu, iar huliganismul comis în grup include o sferă mai restrânsă a relațiilor sociale expuse influenței criminale. În cazul huliganismului comis de două sau mai multe persoane, făptuitorii nu

⁴¹² BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit. , p. 582.*

⁴¹³ *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 noiembrie 2024. Dosarul nr. 1-1995/2023 [citat 13.12.2024].* Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/Mjk1Y2lyOTQtODM4YS00MTA0LWFmMjktZDI3MzQ3ZmJiYTA3

pot fi numiți o mulțime; toți urmăresc încălcarea gravă a ordinii publice și exprimă o lipsă de respect clară față de societate”⁴¹⁴.

Liniile de circumscriere a infracțiunilor cercetate se rezumă inclusiv la identificarea modului de comitere a faptelor penale cercetate. Astfel, se menționează că, de obicei, huliganismul are caracter spontan, respectiv nu necesită etapa de pregătire a activității infracționale (este comis sub forma participației simple), aspect care, practic, este opus infracțiunii de dezordini în masă, or, acestea comportă caracter premeditat. În cazul dezordinilor în masă este importantă etapa pregătirii de infracțiune, care se materializează prin împărțirea rolurilor, stabilirea mijloacelor și instrumentelor de comitere a ilegalităților.

Semnele facultative ale laturii obiective (locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii) pot avea importanță majoră în procesul de calificare a infracțiunilor comparate.

În cazul dezordinilor în masă este esențială modalitatea publică de comitere a faptei (în masă).

La calificarea juridică în baza art. 287 alin. (1) și (2) din CP RM, mijloacele de comitere a infracțiunilor nu au importanță la calificarea juridică, însă pentru săvârșirea infracțiunii de huliganism agravat, specificată la art. 287 alin. (3) din CP RM, este obligatoriu ca făptuitorul în procesul comiterii huliganismului să aplice sau să încerce aplicarea armei sau a altor obiecte pentru vătămarea integrității corporale sau a sănătății. Aplicarea sau intenția de a aplica la săvârșirea huliganismului arma de foc, cuțite, boxe sau diferite arme albe, precum și alte obiecte, inclusiv cele special adaptate pentru vătămarea integrității corporale, servește drept temei pentru calificarea infracțiunii în baza alin. (3) art. 287 din CP RM nu numai în acele cazuri în care făptuitorul, cu ajutorul lor, cauzează sau intenționează să cauzeze leziuni corporale, ci și atunci când utilizarea obiectelor menționate în procesul actelor huliganice creează un pericol real pentru viața și sănătatea oamenilor⁴¹⁵.

În partea ce ține de tipologia componentelor de infracțiuni cercetate, se stabilește clar o similitudine, respectiv, infracțiunile de dezordini în masă și huliganism au componentă formală, adică se consumă din momentul comiterii a cel puțin uneia dintre modalitățile normative ale infracțiunilor, nefiind imperativă survenirea urmărilor prejudiciabile.

⁴¹⁴ КУДАШКИН, С.К. *Op. cit.*, c. 221.

⁴¹⁵ PILAT, Sofia. Delimitarea vandalismului de infracțiunea de huliganism. În: *Legea și viața* [online]. 2018, nr. 3(315), p. 28 [citat 11.11.2024]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://www.academy.police.md/assets/files/revista/legea_si_viata_2018/ed3.pdf

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de vandalism

Răspunderea penală pentru infracțiunea de huliganism este reglementată la art. 288 din CP RM.

Exact ca și în cazul infracțiunii de dezordini în masă, vandalismul face parte din cap. XIII „Infracțiuni contra securității publice și a ordinii publice” din CP RM, respectiv, obiectul juridic generic este comun pentru infracțiunile supuse comparației.

Ce ține de obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 288 din CP RM, se evidențiază că acesta diferă de cel al infracțiunii de dezordini în masă, deci, acesta apără relațiile și valorile sociale privind ordinea publică.

Autorii S. Brînză și V. Stati remarcă faptul că obiectul juridic special al infracțiunii prevăzute la art. 288 din CP RM are un caracter multiplu: „obiectul juridic principal îl constituie relațiile sociale cu privire la ordinea publică, apărute împotriva vandalismului; obiectul juridic secundar îl formează relațiile sociale cu privire la moralitatea și estetica publică”⁴¹⁶.

Așadar, se conchide că ambele infracțiuni supuse metodei comparative au obiect juridic special de natură complexă.

În partea ce se referă la obiectul juridic special secundar al infracțiunilor comparate, cu certitudine se identifică o deosebire, or, în cazul infracțiunii de dezordini în masă, obiectul juridic special secundar apără relațiile și valorile sociale privind sănătatea, integritatea fizică și/sau psihică a persoanei, precum și bunurile acesteia. Acest fapt este diferit de obiectul juridic special secundar al infracțiunii de vandalism, care, la rândul său, protejează relațiile și valorile sociale ce se referă la proprietatea publică, moralitatea și estetica publică, precum și la buna funcționare a autorităților publice, instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor și transportului public⁴¹⁷.

Din conținutul art. 288 alin. (1) din CP RM rezultă că obiectul material al infracțiunii de vandalism sunt bunurile imobile sau mobile din domeniul public, însă legiuitorul limitează sfera acestora la edificii, alte încăperi, bunuri din transportul public sau din alte locuri publice. La fel, în ipoteza circumstanței agravante incriminate la art. 288 alin. (2) lit. c) din CP RM, adițional se identifică în calitate de obiect material al infracțiunii de vandalism și bunurile care au valoare istorică, culturală sau religioasă⁴¹⁸.

⁴¹⁶ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 704.

⁴¹⁷ CHIRIȚA, Valentin, PILAT, Sofia. Delimitarea vandalismului de infracțiunea de profanarea mormintelor și a monumentelor. În: *Legea și Viața* [online]. 2018, nr. 8(320), p. 31 [citat 17.12.2024]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-33_1.pdf

⁴¹⁸ CHEPESTRU, Ana-Maria. Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiune de vandalism. În: *Culegerea de studii și articole elaborată în baza rapoartelor și comunicărilor prezentate la Conferința științifico-practică internațională „Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană”, 16 mai 2024*. Chișinău: CEP USM, 2024. p. 195. ISBN 978-9975-62-779-5.

Cu acest prilej, este optimă explicarea conținutului obiectului material al infracțiunii de vandalism, prin accepțiunile existente în doctrina juridico-penală.

Prin „edificiu” se înțelege o clădire publică mare, construcție impunătoare (adăpostind o instituție)⁴¹⁹. Edificii pot fi casele de locuit, obiectele de importanță istorică sau culturală, obiectele de cultură, sanitare, medicale, de producție, de conducere etc.⁴²⁰.

Prin „alte încăperi” se subînțeleg toate obiectele apreciate îndeosebi și respectate de populație. Din categoria acestora fac parte complexele memoriale, monumentele, plăcile comemorative etc.⁴²¹.

Bunurile din transportul public sau din alte locuri publice sunt pereții, scaunele, alte obiecte din transportul public, precum și gardurile sau scaunele (băncile) din parcuri sau alte locuri publice, stațiile de autobuze, microbuze, trenuri, aeroporturile etc.⁴²².

Bunurile care au valoare istorică, culturală sau religioasă sunt: obiectele de artă și anticariat, adică obiectele care, în conformitate cu legislația în vigoare, sunt atribuite la categoria obiectelor de artă, și anume: a) bunurile istorice, inclusiv cele ce se referă la importante evenimente istorice din viața poporului, la dezvoltarea societății și a statului, la istoria științei și a tehnicii, inclusiv a vieții și activității oamenilor iluștri (politicieni, savanți, oameni de cultură, artă etc.); b) obiectele și fragmentele acestora obținute în urma săpăturilor arheologice, c) bunurile de artă (inclusiv picturi și desene lucrate manual pe orice bază și orice material); d) originalul sculpturilor din orice material (inclusiv reliefurile); e) mobilierul bisericesc; f) alte obiecte ce au valoare istorică, culturală sau religioasă⁴²³.

Sub optica criteriului de delimitare în funcție de definiția legală și doctrinară, se reliefează că noțiunea de vandalism este clar lămurită la art. 288 alin. (1) din CP RM, ca fiind pângărirea edificiilor sau a altor încăperi, precum și nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice⁴²⁴. Autorul A. Borodac menționează că „prin vandalism se înțelege distrugerea sălbatică și nejustificată a valorilor culturale, artistice etc. ale unui popor”⁴²⁵.

⁴¹⁹ *Dicționar explicativ al limbii române online* [cit. 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/intrare/edificiu/18217>

⁴²⁰ BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II, ediția a II-a*. Op. cit. , p. 559.

⁴²¹ PILAT, Sofia. *Vandalismul: (Analiza juridico-penală)*. Op. cit. , p. 81.

⁴²² BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II, ediția a II-a*. Op. cit. , p. 559.

⁴²³ PILAT, Sofia. *Vandalismul: (Analiza juridico-penală)*. Op. cit. , p. 83.

⁴²⁴ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [cit. 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴²⁵ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit. , p. 424.

Autorii I. I. Kozachenko, Z. A. Neznamova și G. P. Novoselova explică vandalismul ca fiind „acțiunea de distrugere fără sens a valorilor culturale și materiale, barbarie și cruzime față de lucrările de arhitectură, cultură și alte forme de creativitate”⁴²⁶.

În partea ce ține de delimitarea infracțiunilor în funcție de latura obiectivă, se menționează că, contrar art. 285 din CP RM, unde legiuitorul incriminează trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, la art. 288 alin. (1) din CP RM sunt indicate două modalități normative de comitere a vandalismului: 1) pângărirea edificiilor sau a altor încăperi; 2) nimicirea bunurilor în transportul public sau în alte locuri publice⁴²⁷.

Prin „pângărire” se are în vedere săvârșirea unor acțiuni, prin care se supune unei batjocoriri sau unor acte de necinstire a unui obiect demn de un respect deosebit, cum ar fi edificiile, încăperile, monumentele istorice și culturale ori unele părți componente ale acestora. În calitate de astfel de acțiuni pot fi considerate aplicarea pe aceste obiecte a unor imagini sau inscripții cu caracter înjositor, batjocoritor, indecent (necuviincios), lipirea unor afișe, reproduceri, fotografii cu conținut amoral, murdărirea cu vopsea, produse petroliere etc., prin care este cauzată o daună vizibilă considerabilă aspectului estetic, interior sau exterior al acestora. Pentru încadrarea juridică a acestor acțiuni ca infracțiune, este necesar de a lua în considerare atât conținutul, mărimea inscripțiilor, imaginilor, cât și posibilitatea de a fi înlăturate (șterse)⁴²⁸.

Nimicirea presupune realizarea unor acțiuni de distrugere sau deteriorare a bunurilor din transportul public sau din alte locuri publice, în rezultatul cărora bunurile respective nu mai pot fi exploatate de către membrii grupului social conform destinației lor inițiale⁴²⁹.

Având în vedere că, în cazul dezordinilor în masă este necesară prezența obligatorie a acțiunilor adiacente, în cazul infracțiunii de vandalism, legiuitorul nu le reglementează, fiind incriminate exclusiv doar modalitățile normative de săvârșire a vandalismului și circumstanțele agravante ale acesteia.

Sub aspectul circumstanțelor agravante, care lipsesc în cazul infracțiunii de dezordini în masă, în cazul vandalismului legiuitorul prevede la art. 288 alin. (2) din CP RM următoarele

⁴²⁶ КОЗАЧЕНКО, И.Я. и др. *Op. cit.*, c. 512.

⁴²⁷ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴²⁸ BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu. Op. cit.*, p. 623.

⁴²⁹ ULIANOVSKI, Xenofon, PILAT, Sofia. Modalitățile de comitere a infracțiunii de vandalism. În: *Legea și Viața* [online]. 2017, nr. 7(307), p. 48 [citat 12.12.2024]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45_49_Modalitatile%20de%20comitere%20a%20infracțiuni%20de%20vandalism.pdf

circumstanțe agravante: a) de două sau mai multe persoane; b) asupra bunurilor care au valoare istorică, culturală sau religioasă; c) din motive de prejudecată⁴³⁰.

În legătură cu semnele facultative ale laturii obiective (locul, timpul, metodele, mijloacele și împrejurările săvârșirii infracțiunii) se reliefează că, în cazul dezordinilor în masă, exact ca și în cazul vandalismului, locul comiterii faptei ilicite îl pot constitui spațiile/locurile publice.

În legătură cu mijloacele de comitere a activității infracționale prevăzută la art. 288 din CP RM, în mod indirect aceasta poate fi comisă printr-o serie vastă de mijloace.

Mijloacele de comitere a infracțiunii de vandalism se vor elucida prin prisma următorului exemplu practic, unde instanța a conchis că „în ședință judiciară inculpatul X. a confirmat vinovăția sa și a recunoscut probele prezentate de către procuror – procesul-verbal de cercetare la fața locului din 01 decembrie 2022 și planșa ilustrativă la acest proces-verbal, conform cărora a fost cercetat locul faptei descrise, de unde reiese că pe pereții sediului „*****” din Republica Moldova, amplasat în mun. Chișinău, str. Y, erau înscrisuri cu cuvinte necenzurate, efectuate cu un spray de culoare roșie, iar lângă bordura ce delimitează sediul se află o sacoșă din polietilenă de culoare neagră, în care se află două pulverizatoare cu capac de culoare roșie cu inscripția „Spray Paint” cu volumul de 400 ml.⁴³¹”.

Așadar, se conchide că, în cazul comiterii vandalismului, făptuitorul poate întrebuința diverși coloranți artificiali, substanțe colorate naturale sau chimice, pudră colorată, ustensile metalice sau de alt tip destinate pentru nimicirea bunurilor.

Prin asemuirea infracțiunii de dezordini în masă și vandalism, din punct de vedere a tipului componenței de infracțiune, se relevă că ambele au o componență formală, momentul consumării fiind determinat de comiterea faptei ilicite, fără necesitatea survenirii consecințelor prejudiciabile.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de chemări la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova

Răspunderea penală pentru chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova este stabilită la art. 341 din CP RM.

Se precizează că articolul menționat face parte din cap. XVII „Infracțiuni contra autorităților publice și a securității de stat”, respectiv obiectul juridic generic este format din

⁴³⁰ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴³¹ Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 29 mai 2023. Dosarul nr. 1-3504/2022 [citat 16.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MWRkZTI0N2ItMjJkNi00NjYyLWFkOGItOTM4YzAxM2RkMzhj

relațiile și valorile sociale cu referire la activitatea normală a autorităților publice și la securitatea de stat⁴³².

Obiectul juridic special al infracțiunii în cauză este alcătuit din totalitatea relațiilor și valorilor sociale cu referire la interzicerea instigărilor la răsturnare sau schimbare prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova.

Obiectul material sau, după caz, imaterial al infracțiunii prevăzute la art. 341 din CP RM îl constituie materialele propagandistice în formă corporală sau incorporală: ziare, reviste, foi volante, manifeste, afișe, bannere, pliante, insigne, abțibilduri, tricouri cu inscripții, înregistrări audio sau video etc. Indiferent de forma de exteriorizare a acestora, important este ca din conținutul lor să rezulte explicit sau implicit chemările publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale ori la violarea integrității teritoriale a RM⁴³³.

Observăm că, în funcție de criteriul de delimitare ce se referă la obiectul juridic, infracțiunile supuse comparației se diferențiază substanțial. Astfel, având în vedere că obiectul material al infracțiunii reglementate la art. 341 din CP RM include o gamă vastă de materiale propagandistice în formă corporală sau incorporală, se evidențiază o evidentă asemănare cu infracțiunea indicată la art. 285 alin. (3) din CP RM. Or, materialele, sub formă de fotografii, bannere, afișe, pancarte, foi volante etc., prin intermediul cărora se adresează chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, reprezintă mijloace de comitere a faptei respective.

Totuși, în cazul infracțiunii prevăzute la art. 341 din CP RM, obiectul material, sub formă de fotografii, bannere, afișe, pancarte, foi volante etc. constituie un semn obiectiv obligatoriu al componenței de infracțiune, însă în cazul infracțiunii stipulate la art. 285 alin. (3) din CP RM, mijlocul de comitere al faptei prejudiciabile, sub aceeași formă reprezintă un semn facultativ al laturii obiective.

Latura obiectivă a faptei indicate la art. 341 din CP RM se materializează prin: 1) adresarea chemărilor publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a RM; 2) difuzarea prin diferite forme de materiale cu chemări publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale.

Prin „chemări publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova” se înțelege o activitate de propagare a unor idei, concepții, opinii, cu intenția de a forma o anumită convingere a celor ce ascultă, și anume: necesitatea de a

⁴³² BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 982.

⁴³³ *Ibidem*, p. 1019.

răsturna sau de a schimba prin violență orânduirea de stat. Legea penală prevede existența acțiunilor violente, în scopul răsturnării sau schimbării orânduirii de stat fără a le specifica. Ele pot fi violențe fizice (lovituri, vătămări corporale, atacuri etc.), violențe psihice (amenințări cu aplicarea violenței fizice) și acțiuni violente asupra proprietății (distrugeri, devastări de localuri, instituții, deteriorări de bunuri etc.)⁴³⁴.

Fapta de „difuzare prin diferite forme a materialelor cu chemări publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova” se exprimă în repartizarea materialelor propagandistice corespunzătoare unui grup cuprinzând un număr indeterminat de persoane. Formele de difuzare pot fi dintre cele mai variate: a) prin diseminare în rețeaua Internet, pe posturile TV sau de radio; b) prin împrăștiere în locurile publice; c) prin lipire pe panouri; d) prin utilizarea unor mijloace de transport a căror suprafață este acoperită cu materiale propagandistice corespunzătoare; e) prin expediere poștală; f) prin expediere de mesaje SMS etc.⁴³⁵.

În context, se constată o asemănare neîndoielnică între infracțiunea prevăzută la art. 341 din CP RM și fapta prejudiciabilă prestabilită la alin. (3) al art. 285 din CP RM, întrucât în cazul ambelor infracțiuni făptuitorul instigă public la comiterea faptelor prejudiciabile, precum și asigură aducerea acestora la cunoștința publicului.

Mai mult, elementul obiectiv comun al ambelor infracțiuni este caracterul violent al faptelor prejudiciabile, a cărui manifestare reprezintă o condiție de bază pentru realizarea laturii obiective în ambele cazuri.

Cu toate acestea, se atestă o diferență privind tipologia apelurilor publice, respectiv în cazul art. 341 din CP RM, chemările se referă la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a RM, pe când în cazul art. 285 alin. (3) din CP RM, făptuitorul adresează chemări la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor.

În cazul ambelor infracțiuni cercetate, indiferent de mijlocul și modul prin care sunt transmise informațiile, este esențial ca apelurile să fie caracterizate printr-un caracter public. Mijloacele și metodele utilizate pentru a aduce chemările la cunoștința publicului trebuie să aibă o natură instigatoare și insidioasă.

Subsecvent, mijloacele de comitere a ambelor infracțiuni pot fi variate: directe, înaintate publicului în mod nemijlocit și indirecte, înaintate publicului prin anumite mijloace de comunicare.

⁴³⁴ BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal: Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Op. cit. , p. 533.

⁴³⁵ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II*. Op. cit. , p. 1021.

Acestea nu sunt determinante pentru calificarea juridică a infracțiunilor examinate, însă au un rol important în procesul de individualizare a răspunderi penale.

Într-o altă ordine de idei, se relevă că infracțiunile analizate se disting prin faptul că infracțiunea de dezordini în masă nu conține circumstanțe agravante. Însă, pentru infracțiunea prevăzută la art. 341 din CP RM, legiuitorul stabilește la alin. (2) o circumstanță agravantă, adică adresarea chemărilor la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova de două sau mai multe persoane, care a fost caracterizată în par. anterior. Adicional, la alin. (3) al art. 341 din CP RM, legiuitorul agravează răspunderea penală pentru acțiunile prevăzute la alin. (1) sau (2), săvârșite din însărcinarea unei organizații străine sau a reprezentanților ei.

Atât infracțiunea stabilită la art. 285 din CP RM, cât și cea reglementată la art. 341 din CP RM au componența formală.

Infracțiunea prevăzută la art. 285 din CP RM se consumă din momentul organizării, conducerii sau participării active la dezordini în masă, însoțite de acțiunile adiacente reglementate la alin. (1) al articolului respectiv, precum și din momentul adresării chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, fără a fi necesară survenirea urmărilor prejudiciabile.

Infracțiunea reglementată la art. 341 din CP RM se consumă fie din momentul adresării chemărilor publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova, fie din momentul difuzării prin diferite forme de materiale cu asemenea chemări, fără a fi necesară survenirea urmărilor prejudiciabile.

3.4. Concluzii la capitolul 3

Cercetarea minuțioasă a elementelor constitutive obiective a infracțiunii de dezordini în masă pune în lumină următoarele constatări:

1. Valorile sociale „ordine publică” și „securitate publică” sunt apărute de cap. XIII din CP RM, însă în esența explicațiilor normative și doctrinare, acestea diferă ca concept și sunt independente în funcție de infracțiunea comisă de către făptuitor.

2. Securitatea publică reprezintă o totalitate de reguli, care se referă la relațiile sociale cu privire la ocrotirea drepturilor și libertăților fundamentale ale unui număr nedeterminat de persoane, prin asigurarea unei ordini juridice înfăptuită, inclusiv prin crearea unui mediu prielnic și liniștit pentru persoanele fizice și juridice, precum și menținerea condițiilor normale de activitate a acestora.

3. Ordinea publică reprezintă un sistem de norme juridico-morale, unanim recunoscute și acceptate de către membrii societății, care reglementează reguli de ordin social, care au drept obiectiv asigurarea liniștii publice, menținerea unui echilibru adecvat în societate, asigurarea bunei activități a instituțiilor statului și a celor obștești, precum și interacțiunea echilibrată dintre persoanele fizice și juridice în toate sferile de activitate.

4. Obiectul juridic generic al infracțiunii de dezordini în masă este format din totalitatea valorilor și relațiilor sociale, care apără ordinea și securitatea publică.

5. Obiectul juridic special al infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM este de natură complexă și, respectiv înglobează obiectul juridic principal și secundar, după cum urmează:

- obiectul juridic special principal al infracțiunii de dezordini în masă este compus din relațiile și valorile sociale privind ocrotirea securității publice, sub aspectul neacceptării organizării și conducerii dezordinilor în masă, dezaprobării participării active la dezordinile în masă și curmării chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor;

- obiectul juridic special secundar al infracțiunii de dezordini în masă este compus din relațiile și valorile sociale privind integritatea fizică sau psihică a persoanei, sănătatea persoanei, plenitudinea și integritatea bunurilor acesteia.

6. Obiectul material al infracțiunii de dezordini în masă include corpul fizic al persoanei, bunurile mobile sau imobile indiferent de tipul de proprietate al acestora (public sau privat).

7. Victima infracțiunii de dezordini în masă poate fi orice persoană. Totuși, în cazul opunerii de rezistență violentă sau armată, victima capătă calitate specială, și anume reprezentant al autorității.

8. Infracțiunea de dezordini în masă poate fi comisă prin următoarele modalități normative cu caracter alternativ:

- 1) organizarea unor dezordini în masă, însoțită de cel puțin una dintre următoarele acțiuni: aplicarea violenței împotriva persoanelor; pogromuri; incendieri; distrugeri de bunuri; aplicarea armei de foc; aplicarea altor obiecte utilizate în calitate de armă; opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților; opunerea de rezistență armată reprezentanților autorităților;

- 2) conducerea unor dezordini în masă, însoțită de cel puțin una dintre acțiunile enumerate *supra*;

- 3) participarea activă la săvârșirea a cel puțin uneia dintre acțiunile prenotate;

- 4) chemări la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților;

- 5) chemări la dezordini în masă;
- 6) chemări la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor.

9. Din analiza normei penale prevăzute la alin. (1) art. 285 din CP RM în coroborare cu Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, se evidențiază un vid conceptual semnificativ, în partea ce se referă la sintagma „aplicarea armei de foc”, în contextul infracțiunii de dezordini în masă, motiv pentru care propunem substituirea cuvintelor „armei de foc” cu cuvântul „armei”. Sintagma respectivă limitează din rațiunea infracțională armele din categoriile C și D prevăzute în anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă, cum ar fi de exemplu: armele neletale, armele pneumatice, armele albe, dispozitivele electroșoc, spray-urile iritant-lacrimogene etc. , care la fel pot provoca vătămări integrității corporale și sănătății persoanei. Limitarea în cauză ascunde o lacună normativă care poate avea consecințe negative asupra calificării juridice a faptei, în contextul în care, în cadrul dezordinilor în masă, făptuitorii pot recurge la aplicarea unor altor tipuri de arme, cum ar fi cele indicate în categoriile C și D prevăzute în anexa nr. 1 la Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă. Deci, concordarea terminologiei juridice a alin. (1) al art. 285 din CP RM cu legislația ce stabilește categoriile de arme și de muniții cu destinație civilă va contribui la consolidarea securității publice, uniformizarea practicii judiciare, precum și la prevenirea potențialelor interpretări divergente sau arbitrare ale normei juridico-penale.

10. Revizuirea alin. (1) al art. 285 din CP RM, prin completarea listei acțiunilor adiacente cu sintagma „dispozitive explozive sau alte dispozitive cu efect letal”, la forma gramaticală corespunzătoare, care este aplicabilă inclusiv pentru alin. (2) al aceluiași art., este de o necesitate stringentă. Propunerea respectivă este condiționată de realitățile contemporane privind evoluarea formelor de manifestare a încălcărilor colective, caracterizate prin utilizarea unor mijloace sociale periculoase. Redacția actuală a alin. menționat este insuficient adaptată la formele noi de încălcare a relațiilor și valorilor sociale ce protejează securitatea publică, în contextul în care aplicarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal pot produce urmări prejudiciabile, cum ar fi: decese, vătămări corporale, distrugerii materiale etc. Nereglementarea sintagmei propuse în conținutul alin. (1) al art. 285 din CP RM, poate genera eludarea răspunderii penale și aplicarea defectuoasă a normei penale, în cazul în care făptuitorul recurge la aplicarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal în timpul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă.

Totodată, includerea sintagmei „substanțe toxice” în conținutul alin. (1) al art. 285 din CP RM, care este aplicabilă inclusiv pentru alin. (2) al aceluiași art., este esențială pentru acoperirea juridică a unui alt pericol major, a cărui manifestare în cadrul dezordinilor în masă este posibilă și

previzibilă. Substanțele toxice pot fi ușor diseminate în spațiile publice, fapt ce poate conduce la apariția unei amenințări reale și iminente la adresa securității publice. Așadar, completarea alin. (1) al art. 285 CP RM, în sensul menționat, reprezintă o măsură obligatorie și justificată atât din punct de vedere juridic, cât și tehnic. Or, în contextul mondial actual, imperativele unei politici penale eficiente trebuie să fie orientate spre prevenirea și combaterea formelor moderne și sofisticate de comitere ale dezordinilor în masă.

11. Pornind de la considerentele că, în contextul dezordinilor în masă, orice participare la săvârșirea acțiunilor prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM generează tragerea la răspundere penală, conform alin. (2) al art. 285 din CP RM, considerăm că menținerea cuvântului „activă” în cuprinsul normei în cauză contravine exigențelor de claritate și previzibilitate a normei penale, impuse de standardele internaționale în materie penală. Din acest motiv, optăm pentru o intervenție legislativă în conținutul alin. (2) al art. 285 din CP RM, în sensul excluderii cuvântului „activă”, fapt ce va asigura consolidarea caracterului predictibil și proporțional al răspunderii penale.

12. Se propune introducerea în cadrul Părții speciale a CP RM a unui nou articol – art. 285¹ „Instigarea la dezordini în masă”. Inițiativa dată constituie o măsură necesară pentru clarificarea și eficientizarea cadrului normativ privind prevenirea și combaterea amenințărilor la adresa securității publice. Se specifică că noul articol păstrează regimul sancționator al faptei prevăzute în versiunea actuală a alin. (3) al art. 285 din CP RM, fapt ce asigură continuitatea și stabilitatea politicii penale în domeniul securității publice, neaducând atingere drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor. Așadar, propunem completarea Părții speciale a CP RM cu un articol nou, după art. 285, care să incrimineze fapta de instigare prin orice metodă la comiterea infracțiunii de dezordini în masă.

13. Se înaintează propunerea de completare a art. 285 din CP RM, în sensul incriminării faptei de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă, cu stabilirea pedepsei cu închisoare de la 1 la 3 ani. Totodată, optăm pentru includerea în cadrul art. 285 a alin. (4), care ar conține o condiționalitate cu referire la liberarea de răspundere penală a persoanei dacă ea, a anunțat autoritățile despre realizarea instruirii, autoinstruirii sau beneficierii de instruire în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă, a contribuit la descoperirea infracțiunii săvârșite, sau la demascarea altor persoane instruite, a instructorilor, finanțatorilor, organizatorilor unor astfel de instruirii, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune.

14. Locul comiterii infracțiunii de dezordini în masă constituie un semn al laturii obiective cu o importanță deosebită, deoarece dezordinile în masă pot fi comise în locuri de concentrații

mari de oameni: piețe, stadioane, bulevarde, străzi, inclusiv pot fi afectate clădirile administrative ale autorităților de stat.

15. Timpul comiterii infracțiunii de dezordini în masă constituie un semn adițional al laturii obiective, întrucât nu are relevanță în procesul de încadrare juridică a activității infracționale. Deci, infracțiunea poate fi săvârșită în timpul desfășurării unor proteste, manifestații publice cu caracter cultural, religios, sportiv, precum și altor adunări în masă ce implică un număr mare de participanți.

16. Mijloacele și instrumentele de comitere a infracțiunii de dezordini în masă se deduc expres din prevederile alin. (1) al art. 285 din CP RM, care sunt tipice inclusiv pentru alin. (2) al aceluiași articol. Acestea pot fi armele de foc sau alte obiecte utilizate în calitate de armă.

17. Din punct de vedere a structurii legale, infracțiunea de dezordini în masă are o componentă formală, adică se consumă din momentul comiterii uneia dintre modalitățile faptice, după caz, organizării sau conducerii dezordinilor în masă, ori participării active la acestea, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, precum și din momentul adresării chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților, la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor.

18. Din perspectiva elementelor obiective, infracțiunea prevăzută la art. 285 din CP RM a fost supusă comparației cu următoarele infracțiuni: violarea dreptului la libertatea întrunirilor (art. 184 din CP RM), distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor (art. 197 din CP RM), acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor (art. 286 din CP RM), huliganismul (art. 287 din CP RM), vandalismul (art. 288 din CP RM), chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova (art. 341 din CP RM). Așadar, infracțiunea de dezordini în masă conține asemănări și deosebiri cu infracțiunile menționate, după cum urmează:

- obiectul juridic generic este comun pentru infracțiunile de dezordini în masă, acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganism și vandalism și, respectiv include relațiile și valorile sociale ce protejează ordinea și securitatea publică;

- atât infracțiunea de dezordini în masă, cât și celelalte infracțiuni au obiect juridic special de natură complexă, obiectul juridic special principal fiind diferit, însă cel secundar atentând, după caz, la viața și sănătatea persoanei, integritatea fizică și psihică a persoanei, proprietate, toleranța națională, socială, rasială, religioasă, desfășurarea normală a activității instituțiilor, organizațiilor, întreprinderilor, transportului etc. ;

- obiectul material al infracțiunilor supuse comparației poate fi reprezentat de corpul fizic al persoanei și de bunurile acesteia;

-statutul victimei infracțiunilor prevăzute la art. 285, 286 și art. 287 alin. (1) se caracterizează printr-un element comun – calitatea specială a acesteia, *in concreto* reprezentant al unei autorități;

- un punct de asemuire în cazul infracțiunilor reglementate la art. 184, 285, 286, 287 și 341 din CP RM este comiterea faptelor prejudiciabile cu aplicarea violenței sau cu amenințarea de a o aplica, specificându-se doar la art. 184 alin. (1) lit. c) din CP RM tipul violenței, și anume cea nepericuloasă pentru viață sau sănătate;

- infracțiunile reglementate la art. 197 și art. 285 din CP RM au în comun acțiunea de distrugere, în cadrul art. 197 din CP RM fiind reflectată în calitate de faptă prejudiciabilă, iar în cazul art. 285 din CP RM - o acțiune adiacentă (după caz, a faptei de organizare, conducere sau participare activă la dezordini în masă), fără de care aceasta nu poate fi calificată juridic în baza alineatului corespunzător al art. 285 din CP RM;

- în conținutul laturilor obiective ale faptelor incriminate la alin. (1) al art. 285 și la art. 286 din CP RM este comună fapta de organizare, care se referă în mod divers fie la organizarea unor dezordini în masă (alin. (1) al art. 285 din CP RM), fie la organizarea grupurilor criminale (art. 286 din CP RM). La fel, în cazul faptelor reglementate la alin. (2) al art. 285 și art. 286 din CP RM este similară fapta de participare activă, care se referă în mod separat fie la participarea activă la dezordini în masă (alin. (2) al art. 285 din CP RM), fie la grupuri criminale (art. 286 din CP RM);

- o asemănare între infracțiunile de dezordini în masă și huliganism este că în ambele cazuri legiuitorul condiționează comiterea faptei de bază de acțiuni adiacente obligatorii, în lipsa cărora calificarea juridică în baza art. 285 din CP RM sau art. 287 din CP RM ar fi imposibilă. Acțiunile comune pentru infracțiunile de dezordini în masă și huliganism sunt: aplicarea violenței asupra persoanelor și opunerea de rezistență violentă reprezentanților autorităților, celelalte fiind specifice fiecărei infracțiuni în mod separat;

- o asemănare neîndoielnică se observă între infracțiunea prevăzută la art. 341 din CP RM și fapta prejudiciabilă incriminată la alin. (3) al art. 285 din CP RM, întrucât în ambele cazuri are loc instigarea publică la comiterea faptelor prejudiciabile respective, precum și aducerea acestora la cunoștința publicului.

4. ELEMENTE CONSTITUTIVE SUBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE DEZORDINI ÎN MASĂ

4.1. Latura subiectivă a infracțiunii

Un alt element prioritar al componenței de infracțiune îl constituie latura subiectivă, care per general, reprezintă manifestarea interioară a făptuitorului atât față de fapta ilicită săvârșită, cât și de consecințele prejudiciabile survenite. Deci, aspectul subiectiv condiționează persoana în mod conștient să manifeste o anumită conduită. Comportamentul uman se exprimă prin intermediul emoțiilor, sentimentelor, trăirilor, și reacțiilor la mediul înconjurător. Analiza elementului subiectiv al unei infracțiuni se caracterizează printr-un studiu complex, deoarece este complicată deducerea sferei psihofizicului uman, care este alcătuită din coeziunea dintre raționament și factorul fizic. Or, conduita legală este practic formată asemenea celei criminale, având în sine componente obiective și subiective.

Pe de altă parte, latura subiectivă se află într-o conectivitate riguroasă cu alte constituențe ale componenței de infracțiune, mai cu seamă cu subiectul infracțiunii, întrucât acesta manifestă nemijlocit o anumită atitudine psihică față de activitatea infracțională.

Autorul G. Gladchi relevă că „între latura obiectivă și latura subiectivă a infracțiunii există o legătură indisolubilă și interdependentă. Fapta conștientizată a persoanei întotdeauna este îndreptată, dirijată de procesele psihice (conștiința și voința) ale acesteia. Astfel, latura subiectivă generează, îndreaptă și dirijează latura obiectivă a infracțiunii”⁴³⁶.

Autoarea D. I. Lămășanu susține că „manifestările psihice (interne) nu aduc atingere relațiilor de conviețuire socială, dreptul penal excluzând caracterul pedepsibil și al unor manifestări care se petrec în sfera intimă a persoanei. În context, se evidențiază două aspecte practice importante: 1) nu se poate pedepsi gândul criminal ori simpla idee criminală; 2) nimeni nu poate fi pedepsit numai în scop preventiv, adică spre a evita o infracțiune care riscă a fi comisă.”⁴³⁷.

Autorii C. Bulai, C. Mitrache și A. Filipaș sunt de părere că „latura subiectivă a conținutului constitutiv al infracțiunii cuprinde totalitatea condițiilor privitoare la atitudinea psihică a făptuitorului față de obiectivitatea propriului act de conduită, condițiile cerute de lege pentru ca acest act să constituie infracțiune. Aceste condiții sau elemente privesc, deci, atitudinea conștiinței

⁴³⁶ GLADCHI, Gheorghe. Conceptul laturii obiective în dreptul penal. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2016, nr. XVI (2), p. 19 [citat 26.11.2024]. ISSN 1857-0976. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/19-25_14.pdf

⁴³⁷ LĂMĂȘANU, Daniela Iuliana. *Elementul material al conținutului generic obiectiv al infracțiunii*. București: „Lumina Lex”, 2006. p. 61. ISBN 973-588-990-0.

și voinței făptuitorului față de acțiunea sau inacțiunea care constituie elementul material al infracțiunii, față de urmarea imediată și față de legătura de cauzalitate dintre acestea”⁴³⁸.

Autorul O. Burlacu susține ideea că „latura subiectivă a infracțiunii constă într-o anumită atitudine psihică, alcătuită din elemente intelective, volitive și afective, care determină și însoțesc actul fizic de executare. Comparând cu latura obiectivă a infracțiunii, care presupune un act exterior de execuție, latura subiectivă exprimă momentul subiectiv, poziția psihică a subiectului infracțiunii față de activitatea materială desfășurată de acesta”⁴³⁹.

O opinie generală cu privire la latura subiectivă a infracțiunii este redată de autorul C. Niculeanu, care evidențiază că „latura subiectivă ca element constitutiv al infracțiunii constă într-un complex de stări de conștiință specifice care preced și însoțesc actele exterioare ce sunt dirijate în direcția producerii unor urmări socialmente periculoase, sau care, chiar dacă nu sunt dirijate într-o asemenea direcție, produc astfel de urmări”⁴⁴⁰.

În conjunctura celor reliefate în doctrina juridico-penală, conchidem că latura subiectivă a infracțiunii reprezintă o manifestare la nivel psihic, care include aspecte de ordin emoțional, intelectual și volițional, care condiționează și materializează nemijlocit activitatea infracțională exterioară a făptuitorului.

Cu referire la structura laturii subiective, autorii G. Gladchi și C. Greu punctează două ipoteze: „după prima variantă, latura subiectivă a oricărei infracțiuni include în structura sa vinovăția, mobilul și scopul, vinovăția fiind nucleul laturii subiective a infracțiunii. Potrivit variantei a doua, latura subiectivă a infracțiunii include doar vinovăția și doar în anumite cazuri, alături de vinovăție, cuprinde mobilul și scopul. Mobilul și scopul sunt componente ale laturii subiective a infracțiunii numai atunci când sunt semne obligatorii ale componenței de infracțiune”⁴⁴¹.

De aici, putem deduce că structura laturii subiective include semne obligatorii și semne facultative, după cum urmează: vinovăția, motivul și scopul. Respectiv, în toate cazurile vinovăția constituie un semn obligatoriu, iar motivul și scopul – semne facultative, întrucât trebuie să fie determinate doar dacă acestea sunt componente obligatorii ale laturii subiective a unei infracțiuni.

⁴³⁸ BULAI, Costică, FILIPAȘ, Avram, MITRACHE, Constantin. *Instituții de drept penal: curs selectiv pentru examenul de licență*. București: „Treii”, 2001. p. 40. ISBN 973-9419-90-9.

⁴³⁹ BURLACU, Oleg. Latura subiectivă a crimei internaționale. În: *Studii Universității Moldoviei: Seria Științe Sociale* [online]. 2017, nr. 8(108), p. 85 [citat 26.11.2024]. ISSN 2345-1017. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2017/01/10.-p.82-96.pdf>

⁴⁴⁰ NICULEANU, Costel. *Curs de drept penal. Partea generală. Ediția a III-a revăzută și adăugită*. Craiova: editura „SITECH”, 2003. p. 100. ISBN 973-657-399-0.

⁴⁴¹ GLADCHI, Gheorghe, GREU, Constantin. Conceptul și esența vinovăției penale. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 2 (89), p. 56 [citat 26.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/RND-2-89.pdf

Deci, pentru ca o fapta ilicită să fie considerată drept o infracțiune este important ca făptuitorul să acționeze cu vinovăție, indiferent de forma acesteia.

Autorul V. E. Sudenko remarcă faptul că „vinovăția este nucleul laturii subiective a unei infracțiuni, o trăsătură esențială a oricărei infracțiuni, care se bazează pe capacitatea unei persoane de a înțelege aspectul faptic și social al acțiunilor sale, de a realiza evaluarea juridică a acestora, de a prevedea rezultatul lor imediat și de a fi conștientă de natura lor socialmente periculoasă a faptei”⁴⁴².

Consecvent, autoarele M. Zolyneak și M. I. Michinici redau în mod concis că „vinovăția este atitudinea psihică a făptuitorului față de faptă și urmările produse de acestea”⁴⁴³.

Autorul N. Giurgiu susține ideea că „vinovăția este rezultatul interacțiunii dintre factorul volitiv și intelectual. Factorul intelectual sau aptitudinea de înțelegere presupune reprezentarea deplină a conținutului, sensului și finalităților urmărite sau acceptate prin săvârșirea faptei, precum și prevederea întregii desfășurări cauzale a acesteia. Factorul volitiv presupune capacitatea individului care înțelege și prevede conținutul și sensul faptei sale, de a-și dirija în mod liber și de a-și stăpâni în mod deplin actele de conduită”⁴⁴⁴.

Sub aspect normativ, art. 6 alin. (1) din CP RM consfințește că persoana este supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție⁴⁴⁵.

Exact ca în cazul tuturor componentelor de infracțiune, latura subiectivă și elementele acesteia sunt apartenente și infracțiunii de dezordini în masă, care au caracter decident în justa încadrare juridică a faptei infracționale, individualizarea răspunderii și pedepsei penale, diferențierea de alte activități penale asemănătoare.

Întru elucidarea amplă și precisă a tipului vinovăției, motivului și scopului infracțiunii de dezordini în masă, în continuare, vom explica unilateral fiecare element al laturii subiective.

La art. 6 alin. (2) din CP RM, se stipulează că răspunderii penale și pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală⁴⁴⁶. Deci, din normativele invocate, se disting două forme ale vinovăției: intenția și imprudența.

⁴⁴² СУДЕНКО, В.Е. *Уголовное право. Общая часть: лекции*. Москва: Юридический институт МИИТа, 2016. c. 35 [citat 01.11.2024]. Disponibil:

https://www.miit.ru/content/%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%BA%D0%B0.pdf?id_vf=107100

⁴⁴³ ZOLYNEAK, Maria, MICHINICI, Maria-Ioana. *Drept penal. Partea generală*. Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1999. p. 131.

⁴⁴⁴ GIURGIU, Narcis. *Drept penal general: doctrină, legislație, jurisprudență. Ediția a 2-a*. Iași: „Cantes”, 2000. p. 312. ISBN 973-8173-06-X.

⁴⁴⁵ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁴⁶ *Ibidem*.

Conform art. 17 din CP RM, se consideră că infracțiunea a fost săvârșită cu intenție dacă persoana care a săvârșit-o își dădea seama de caracterul prejudiciabil al acțiunii sau inacțiunii sale, a prevăzut urmările ei prejudiciabile, le-a dorit sau admitea, în mod conștient, survenirea acestor urmări⁴⁴⁷. Prin urmare, se atestă că intenția are două forme: directă și indirectă.

Ținând cont de norma incriminatorie a dezordinilor în masă, specialiștii din domeniul juridico-penal A. Borodac, S. Brînză, V. Stati, X. Ulianovshi, I. Țurcanu, V. Grosu, I. Macari etc. susțin în unanimitate că, indiferent de varianta-tip de acțiune comisă de către făptuitor, infracțiunea reglementată la art. 285 din CP RM este săvârșită cu intenție directă. Prin urmare, conchidem că în rândul doctrinarilor autohtoni nu există dispute cu referire la forma vinovăției penale în cazul infracțiunii de dezordini în masă.

Intenția directă, notează autorul A. Ungureanu, „presupune un moment intelectual (prevederea rezultatului) și un moment volitiv (urmărirea producerii rezultatului). Prevederea rezultatului este anticipată sau concomitentă săvârșirii faptei, ca decurgând din experiența de viață a făptuitorului, din cunoașterea dovedită și verificată în practica vieții umane, conform căreia o anumită faptă, în anumite condiții, produce cu necesitate un anumit rezultat; în consecință, prevederea rezultatului implică și cunoașterea raportului de cauzalitate dintre faptă și rezultat”⁴⁴⁸.

Așadar, raportat la infracțiunea cercetată, factorul intelectual include două procese psihice, primul fiind conștientizarea caracterului prejudiciabil al dezordinilor în masă, iar al doilea - previzibilitatea urmărilor prejudiciabile ce pot rezulta din săvârșirea acestora. Pe când factorul volitiv se reflectă nemijlocit prin dorința făptuitorului de a produce anumite consecințe prejudiciabile, urmare comiterii dezordinilor în masă.

Autorul V. E. Sudenko este de părere că „conștientizarea caracterului socialmente periculos al faptei săvârșite presupune înțelegerea împrejurărilor concrete referitoare la obiectul încălcării și la latura obiectivă a infracțiunii, precum și a semnificației lor sociale. Făptuitorul este conștient de faptul că încalcă un anumit obiect, aduce atingere prin fapta sa drepturilor și intereselor protejate de legea penală ale persoanelor, organizațiilor, societății, statului, este conștient de alte circumstanțe semnificative din punct de vedere juridic în care se realizează încălcarea (timp, loc, metodă, mediu, instrumente și mijloace utilizate)”⁴⁴⁹.

Deci, în ipoteza faptei reglementate la alin. (1) art. 285 din CP RM, făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor comise, la caz, organizarea, conducerea sau participarea activă la dezordini în masă, însoțite de acțiuni, precum: aplicarea violenței împotriva persoanelor,

⁴⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁴⁸ UNGUREANU, Augustin. *Drept penal român*. București: „Lumina Lex”, 1995. p. 86.

⁴⁴⁹ СУДЕНКО, В.Е. *Op. cit.*, c. 64.

provocarea pogromurilor, incendierilor, distrugerea de bunuri, aplicarea armei de foc și altor obiecte utilizate în calitate de armă sau opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților⁴⁵⁰. Așadar, este evident că făptuitorul are o reprezentare clară și neechivocă a caracterului ilicit și prejudiciabil al conduitei sale, fapt ce rezultă din manifestarea acțiunilor întreprinse. Comportamentul său vădit antisocial și perturbator face imposibilă invocarea necunoașterii sau neînțelegerii semnificației juridico-penale ale faptei comise. Mai mult, atât organizatorul, cât și conducătorul dezordinilor în masă înțelege cu certitudine caracterul antisocial al comportamentului lor, iar din perspectiva juridico-penală, această conștientizare nu este doar prezumată prin natura faptei comise, dar și prin rolul activ și determinant pe care aceștia îl au în declanșarea și desfășurarea dezordinilor în masă.

În cazul participării active la dezordini în masă, acțiunile făptuitorului presupun nu doar o simplă prezență fizică în mulțime, însă o contribuție activă la producerea efectului social nociv, fapt ce implică o pericolozitate socială cu un grad înalt. Din acest motiv, participarea activă la dezordini în masă presupune, în mod implicit conștiința și voința de a tulbura securitatea publică, excluzând ideea unei eventuale erori asupra caracterului ilegal al faptei.

În situația în care făptuitorul adresează public îndemnuri la nesupunere violentă față de cerințele legitime ale autorităților, la dezordini în masă sau la comiterea actelor de violență împotriva persoanelor, acesta manifestă în mod particular, o atitudine vădit ostilă față de securitatea publică, precum și față de valorile fundamentale protejate de legea penală în mod general. Instigarea la nesupunere violentă față de autoritate, prin intermediul mass-media, rețelelor sociale etc. , implică o conștientizare demonstrată asupra impactului social negativ și a gravității urmărilor ce pot fi generate. Astfel, făptuitorul nu doar că înțelege caracterul ilegal al îndemnurilor realizate, dar și le utilizează deliberat pentru a destabiliza securitatea publică.

Previzibilitatea consecințelor faptei constă într-o reprezentare mentală a persoanei, prin care aceasta anticipează în termeni generali, mai mult sau mai puțin specifici, prejudiciul (dauna) care va rezulta din fapta pe care a comis-o⁴⁵¹.

Dorința survenirii consecințelor social-periculoase poate fi determinată de prezența unui scop de a provoca anumite consecințe specifice. Prezența dorinței de a obține un anumit rezultat poate fi evidențiată prin faptul că rezultatul infracțional constituie o etapă intermediară, dar

⁴⁵⁰ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁵¹ ПОПОВ, А.Н. Уголовное право. Общая часть: учебное пособие в таблицах. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Университета прокуратуры Российской Федерации, 2019. с. 22 [citat 10.09.2025]. Disponibil: https://www.procuror.spb.ru/izdaniya/2019_01_06.pdf

necesară în atingerea scopului final urmărit de către făptuitor⁴⁵².

În ipoteza comiterii faptei ilicite incriminate la alin. (1) al art. 285 din CP RM, organizatorul sau conducătorul dezordinilor în masă, prin mobilizarea persoanelor din timp și anticiparea acțiunilor ilegale care urmează a fi realizate de către participanți, prevede incontestabil urmările prejudiciabile, care pot surveni.

În circumstanța participării active la dezordini în masă, făptuitorul, la fel, prevede consecințele faptei și dorește survenirea acestora.

De regulă, în cazul ambelor cazuri, făptuitorul este conștient de natura acțiunilor sale, iar acest lucru este evident în timpul dezordinilor în masă, în funcție de nivelul de implicare. Se specifică faptul că simpla prezență la locul comiterii dezordinilor în masă nu este suficientă pentru atragerea răspunderii penale, însă participarea activă, manifestată prin aplicarea violenței împotriva persoanelor, provocarea pogromurilor, incendierilor, distrugerea de bunuri, aplicarea armei de foc și altor obiecte utilizate în calitate de armă, opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților presupune previziunea rezultatului faptei comise. În așa mod, făptuitorul prevede, își asumă și dorește efectele antisociale ale faptei, contribuind în mod voluntar la realizarea acestora.

În ipostaza comiterii faptei incriminate la alin. (3) al art. 285 din CP RM, fără îndoială, atunci când făptuitorul cheamă la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, acesta prevede în mod anticipat rezultatele prejudiciabile ale acțiunilor sale și, respectiv, le dorește.

Un asemenea comportament demonstrează o reprezentare clară a caracterului ilegal al faptei sale, întrucât se dorește producerea unor urmări prejudiciabile, precum: perturbarea securității publice, încălcarea autorității statului, punerea în pericol a integrității corporale, sănătății ori vieții persoanelor și a bunurilor acestora.

De exemplu, o persoană care îndeamnă la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților cunoaște evident că acțiunile sale vor genera conflicte violente și, după caz, posibile vătămări corporale sau deteriorări de bunuri. Acest fapt presupune indubitabil o conștientizare a consecințelor prejudiciabile ale acțiunii sale.

În partea ce se referă la dorința ca faptele ilegale să producă urmări prejudiciabile, scopul principal al făptuitorului este de a provoca un conflict direct cu reprezentanții autorităților și de a încuraja violența colectivă. Dorința de survenire a urmărilor prejudiciabile poate fi observată în

⁴⁵² КУЗНЕЦОВА, Н.Ф., ТЯЖКОВОЙ, И.М. *Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении*. Учебник для вузов. Москва: ИКД „Зерцало-М”, 2002. с. 315. ISBN 5-94373-034-6.

comportamentul făptuitorului, care instigă direct la violențe, încurajează un comportament agresiv și nesupus, pentru a deprimă autoritatea instituțiilor statului, promovează prin orice metode o ambianță de ură și frustrare față de autorități etc.

În asemenea conjunctură, făptuitorul nu poate invoca necunoașterea ilegalității faptei, fiind clar că acțiunile sale sunt orientate în mod deliberat spre crearea unui climat tensionat de nesupunere față de reprezentanții autorităților.

Bunăoară, aspectele volitive și cele intelective trebuie să se intersecteze, astfel încât să fie asigurată interconexiunea dintre acestea, or, doar în asemenea conjunctură, activitatea infracțională este comisă cu intenție directă. În atare circumstanțe, se concretizează că făptuitorul conștientizează caracterul infracțional al dezordinilor în masă și al urmărilor socialmente periculoase, care pot fi produse de acestea, precum și dorește survenirea lor.

Vinovăția, sub forma intenției directe, specifică infracțiunii incriminate la art. 285 din CP RM, se demonstrează, inclusiv din aspectele jurisprudențiale, care, în continuare, urmează a fi prezentate prin intermediul exemplurilor practice elocvente, pentru fiecare acțiune separată.

Deci, în Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 februarie 2020, instanța stabilește că „X. , la data de 03 septembrie 2015, începând cu orele 21.00, împreună cu alți condamnați în privința cărora cauza penală a fost disjungată, fiind deținuți în Penitenciarul X., au organizat și condus dezordini în masă, exprimată prin nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale colaboratorilor instituției indicate de a înceta acțiunile ilegale, numirea cu cuvinte necenzurate și obscene a colaboratorilor instituției indicate, distrugerea ușilor de la celule, camerelor de înregistrare video, lămpilor de iluminare în coridor și celule de detenție, scaunelor și altor obiecte, inclusiv deteriorând tencuiala de pe pereți, utilizând în acest sens obiecte în calitate de arme, cauzând astfel prejudicii materiale instituției penitenciare. Sub aspectul laturii subiective a infracțiunii prevăzute de art. 285 alin. (1) Cod penal, [...] instanța de judecată apreciază că inculpatul X. a prevăzut și urmărit atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală, acționând cu vinovăție sub forma intenției directe, având ca motiv neacceptarea regulilor impuse de administrația Penitenciarului X referitoare la circulația produselor de tutungerie”⁴⁵³.

Totodată, în Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 20 iulie 2020, instanța a indicat că „X., de comun acord și prin înțelegere cu XX. , aflându-se pe str. Y, în imediata apropiere a sediului Procuraturii Generale, acționând cu intenție directă, conștientizând acțiunile

⁴⁵³ *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 februarie 2020. Dosarul nr. 1-414/2019* [cit. 29.11.2024]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZmM3ZGJhOWEtZWQxNC00YmQzLWJmZDMtZGIwNzFjN2QzMmYx

sale, în scopul destabilizării situației, acționând în complicitate cu alte persoane neidentificate de organul de urmărire penală, au chemat la nesupunere violentă reprezentanților autorităților, la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, exprimată prin aplicarea de lovituri cu obiecte aflate asupra lor, utilizate în calitate de armă⁴⁵⁴”.

La fel, în Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 13 decembrie 2022, instanța a reținut că „X., împreună cu alte persoane, începând cu ora 14:00, de comun acord și prin înțelegere comună, aflându-se pe str. XXX. , în imediata apropiere a sediului Procuraturii Generale, acționând cu intenție directă, conștientizând acțiunile lor, în scopul destabilizării situației, acționând în complicitate cu alte persoane neidentificate de către organul de urmărire penală, au participat activ la opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților, exprimată prin înbrâncire și aplicarea de lovituri cu obiecte aflate asupra lor, utilizate în calitate de armă⁴⁵⁵”.

În spețele reliefate este demonstrat faptul că, în cazul variantelor-tip ale infracțiunii reglementate la art. 285 din CP RM, vinovăția penală se manifestă sub forma intenției directe. Astfel, determinarea justă a formei vinovăției are o mare importanță pentru calificarea juridică a actului infracțional și individualizarea răspunderii și pedepsei penale.

Autorii A. Mariț, E. Simionescu, I. Dolea ș. a. mai disting și alte tipuri de intenții, cum ar fi: intenția simplă (dolul general) și intenția specială (calificată); intenția inițială și intenția supravinită; intenția unică și intenția complexă; intenția spontană și intenția premeditată.

Deci, intenția simplă (generală) este cea care întrunește condițiile de existență prevăzute de lege pentru intenția directă și, respectiv, pentru intenția eventuală. În schimb, intenția calificată (specială) a fost apreciată a fi acea formă a intenției directe, caracterizată de prevederea în norma de incriminare a unui scop special⁴⁵⁶.

Intenția inițială apare atunci când făptuitorul prevede rezultatul faptei sale de la început, din momentul trecerii la săvârșirea acesteia, iar la intenția supravinită prevederea rezultatului intervine ulterior unei hotărâri inițiale și determină hotărârea ulterioară de a-l produce⁴⁵⁷.

Intenția este unică, atunci când infractorul a luat hotărârea de a săvârși o singură infracțiune, și complexă, când a hotărât să comită mai multe infracțiuni sau a hotărât producerea

⁴⁵⁴ Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 20 iulie 2020. Dosarul nr. 1a-1024/20 [cit. 29.11.2024]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3dff80e1-4ef7-4b0b-91ef-6c463362742a

⁴⁵⁵ Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 13 decembrie 2022. Dosarul nr. 1ra-860/22 [cit. 29.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22732

⁴⁵⁶ MARIȚ, Alexandru. *Forme, modalități și grade de manifestare a vinovăției penale*. Bălți: Tipografia Centrală, 2005. p. 91. ISBN 9975-78-408-9.

⁴⁵⁷ FLETCHER, George, DOLEA, Igor, BLĂNARU, Dragoș. *Concepte de bază ale justiției penale*. Chișinău: „Arc”, 2001. p. 347. ISBN 9975-61-201-6.

mai multor rezultate⁴⁵⁸.

În cazul intenției spontane, săvârșirea infracțiunii are loc imediat după adoptarea rezoluției infracționale⁴⁵⁹. Iar intenția premeditată reprezintă una dintre speciile modalității nenormative a intenției, având la bază criteriul momentului de apariție a intenției și întrunește două componente: 1) componenta cronologică, desemnând realizarea hotărârii de a săvârși infracțiunea nu imediat, dar după trecerea unui anumit interval de timp de la momentul apariției sale; 2) componenta ideologică, desemnând activitatea psihică specifică a făptuitorului pe parcursul acestui interval⁴⁶⁰.

Din punct de vedere al infracțiunii de dezordini în masă, considerăm că, preponderent, în cazul alin. (2) al art. 285 din CP RM, participarea activă la dezordini în masă poate fi săvârșită cu intenție spontană, deoarece însăși participarea se comite cu celeritate, urmare adresării chemărilor de participare, conducerii sau organizării dezordinilor în masă.

Intenția devine premeditată în cazul comiterii faptelor ilicite prevăzute la art. 285 alin. (1) și (3) din CP RM, întrucât în ipostaza organizării sau conducerii dezordinilor în masă și chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor, există elementul diacronic, ce implică pregătirea actelor infracționale, cu ulterioara luare a deciziei infracționale, precum și elementul ideologic, care se produce în psihicul uman în intervalul de referință, prin analiza eventualelor sale acțiuni ilicite.

Urmare a identificării vinovăției, în calitate de semn principal al laturii subiective a infracțiunii, este imperativă elucidarea motivelor și scopurilor, care au determinat făptuitorul de a purcede la comiterea unei infracțiuni. Acestea pot fi precizate cu ajutorul identificării semnelor facultative ale laturii subiective: motivul și scopul infracțional. Acestea nu sunt explicate din punct de vedere legislativ, însă în doctrina juridico-penală se regăsesc mai multe definiții cu referire la acestea.

Emoțiile făptuitorului sunt într-un coraport direct cu motivul și scopul și fac ca latura subiectivă a infracțiunii să fie indivizibilă sub aspect structural⁴⁶¹.

Motivul și scopul sunt două concepte psihologice, care se află într-o strânsă conexiune.

⁴⁵⁸ SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Intenția, formă de vinovăție în legislația penală română și străină. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu* [online]. 2012, nr. 3, p. 121 [cit. 29.11.2024]. ISSN 1844-7015. Disponibil: https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2012-3/7_ELENA_GIORGIANA_SIMIONESCU.pdf

⁴⁵⁹ FLETCHER, George, DOLEA, Igor, BLĂNARU, Dragoș. *Op. cit.*, p. 347.

⁴⁶⁰ BRÎNZĂ, Sergiu. Răspunderea penală pentru omorul săvârșit cu premeditare: teorie și practică. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 9(96), p. 5 [cit. 29.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2-8_3.pdf

⁴⁶¹ CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. Latura subiectivă a infracțiunilor de dezordini în masă. În: *Intellectus* [online]. 2024, nr. 2, p. 156 [cit. 08.05.2025]. ISSN 1810-7087. Disponibil: <https://agepi.gov.md/ro/intellectus/intellectus-2-2024>

Exact ca actul infracțional, orice activitate umană este determinată de o motivație, o dorință conștientă de a satisface o anumită necesitate, astfel fiind conceput scopul comportamentului. Motivația criminală generează nașterea unor obiective social-periculoase în rațiunea omului.

Prin noțiunea de motiv infracțional, autorul A. Mariț explică: „acel factor psihic, prin care se impulsionează la acțiune sau acel impuls intern care constituie deja un proces unic al cunoașterii, ce apare, la rândul său, din niște necesități bine conștientizate și clar determinate, or, orice fapt psihologic voluntar este precedat și determinat de o idee sau motiv infracțional, care presupune și o reflecție”⁴⁶².

Autorul V. I. Radcenko este de părere că „motivul unei infracțiuni îl reprezintă motivațiile interne ale unei persoane, determinate de nevoile și interesele sale, care creează un imbold persoanei de a comite o infracțiune, ghidând-o în comiterea acesteia. Cu alte cuvinte, motivul creează motivațiile interne ale unei persoane care vizează formarea unor aspirații volitive sau luarea unei decizii de a comite o infracțiune”⁴⁶³.

Principalele caracteristici ale motivului sunt: „1) caracterul volitiv și, cel mai des, conștient; 2) la originea apariției motivului sunt nevoile umane, iar nevoile fizice și materiale de multe ori au prioritate față de cele spirituale; 3) motivul comportamentului este în continuă schimbare sub influența factorilor interni și externi”⁴⁶⁴. Drept urmare, putem reliefa că motivul infracțiunii reprezintă o cauză endogenă a comportamentului uman, generată de anumite necesități, indiferent de natura acestora, care constă în emoții, sentimente, pasiuni care provoacă persoana să comită a activitate ilegală.

Apariția scopului infracțional depinde de motivul actului ilicit, ambele constituind un fundament al formării factorului intelectual și volitiv al făptuitorului⁴⁶⁵.

Scopul infracțiunii reprezintă rezultatul ideal presupus și subiectiv dorit al faptei prejudiciabile (social periculoase), spre atingerea căruia subiectul acționează cu mijloace antisociale, reieșind din anumite considerente. Scopul ca model reprezintă acceptorul rezultatului, care declanșează comanda la acțiune, compară comportamentul faptic cu modelul și îl corectează⁴⁶⁶. În așa mod, concluzionăm că scopul infracțional constituie un efect al motivului și este strict legat de acesta, apare în momentul în care se ia decizia de a comite fapta penală și nu în toate cazurile se materializează exact în maniera dorită de către făptuitor, având fie un caracter

⁴⁶² MARIȚ, Alexandru, MUREȘAN, Marius Ioan. *Op. cit.*, p. 135.

⁴⁶³ РАДЧЕНКО, В.И. *Уголовное право. Общая часть: Учебник*. Москва: ЗАО «Юстицинформ», 2004. с. 211. ISBN 5-7205-0561-X.

⁴⁶⁴ RUSU, Viorica. *Vinovăția penală: tz. de doct în drept*. Chișinău, 2017. p. 83.

⁴⁶⁵ РАПОГ, А.И. *Общая теория вины в уголовном праве. Учебное пособие*. Москва: «РИО ВЮЗИ», 1980. с. 53.

⁴⁶⁶ ULIANOVSKI, Xenofon. *Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal*. Chișinău: Tipografia ULIM, 2009. p. 380. ISBN 978-9975-934-38-1.

deficient, fie unul exagerat.

Totuși, autorii R. Cojocar și N. David atrag atenția asupra indispensabilității elucidării deosebirilor dintre scop și motiv, nuanțând că „delimitarea dintre motivul și scopul infracțiunii constă în aceea că primul reflectă elementele psihice care determină conduita infracțională, pe când cel de al doilea caracterizează rezultatul spre care tinde făptuitorul. Motivul ne răspunde la întrebarea de ce a fost săvârșită infracțiunea, ce l-a determinat pe făptuitor să comită infracțiunea, iar scopul – ce a dorit să obțină infractorul prin comiterea infracțiunii?”⁴⁶⁷.

În ceea ce privește motivul și scopul în conținutul infracțiunilor contra ordinii și securității publice, autorii A. Mariț și M.-I. Mureșan stabilesc că „acestea sunt calificate doar la infracțiunile reglementate la art. 278 (terorismul), art. 279 (finanțarea terorismului), art. 283 (bandismul), art. 286 (acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor), art. 287 (huliganismul), art. 295 (sustragerea materialelor sau a dispozitivelor radioactive ori a instalațiilor nucleare, amenințarea de a sustrage sau cererea de a transmite aceste materiale, dispozitive sau instalații) și art. 302 (organizarea cerșetoriei) din CP RM, unde latura subiectivă a acestora se realizează prin-un scop special, direct indicat în norma legală”⁴⁶⁸. Deci, menționăm că, la unele infracțiuni, în mod special, scopul este reglementat chiar în norma de incriminare, devenind un semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii respective, fiind considerat o circumstanță agravantă a răspunderii penale.

De altfel, putem concluziona că, în cazul infracțiunii de dezordini în masă, ne aflăm în lipsa unui motiv sau scop calificat, deoarece în dispoziția normei de incriminare legiuitorul nu stabilește cu precizie motivul și/sau scopul infracțional, aspecte care pot fi deduse din doctrina juridico-penală și, mai cu precizie, din jurisprudență.

Autorii S. Brînză și V. Stati remarcă faptul că „motivele acțiunilor ilicite prevăzute la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM se exprimă în: năzuința de a dezaproba sau de a neaccepta politica promovată de autoritățile publice centrale sau locale; năzuința de a dezaproba unele evenimente care nu țin de domeniul politicului (de exemplu, înfrângerea echipei de fotbal naționale sau locale) interesul material; răzbunare etc.”⁴⁶⁹.

Autorul S. K. Kudașkin remarcă: „dezordinile în masă sunt caracterizate prin motive naționaliste, economice, politice, sociale și distrugerea fundamentelor existente ale securității publice. Motivul infracțiunii poate fi inclusiv unul aparent minor, și anume înfrângerea unei echipe

⁴⁶⁷ COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracțiunii. În: *Legea și Viața* [online]. 2022, nr. 9-10(369-370), p. 15 [cit. 13.09.2025]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/14-23_7.pdf

⁴⁶⁸ MARIȚ, Alexandru, MUREȘAN, Marius Ioan. *Op. cit.*, p. 197.

⁴⁶⁹ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 584.

sportive, fapt ce poate degenera rapid în dezordini în masă”⁴⁷⁰.

Indiscutabil, practica judiciară autohtonă vine să fortifice opiniile ce prevalează în doctrină. Astfel, în Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 11 februarie 2020, instanța de judecată stabilește că „X. , la 06.09.2015, începând cu ora 14:00, de comun acord și prin înțelegere cu XX. și XXX., aflându-se pe str. XXX, în imediata apropiere a sediului Procuraturii Generale, acționând cu intenție directă, conștientizând acțiunile sale, în scopul destabilizării situației, a organizat și condus dezordini în masă, la care au participat mai multe persoane, inclusiv prin aplicarea violenței și opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților, exprimată prin îmbrâncire și aplicarea de lovituri cu obiecte aflate asupra lor, utilizate în calitate de armă. [...] Sub aspectul laturii subiective a infracțiunii prevăzută de art. 285 alin. (1) Cod penal, X. împreună cu alți inculpați au prevăzut și urmărit atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală, acționând cu vinovăție sub forma intenției directe, având ca motiv năzuința de a dezaproba activitatea Procuraturii Generale”⁴⁷¹.

Deci, deducem că motivele comiterii faptei incriminate la alin. (1) ale art. 285 din CP RM pot fi: contestarea activității autorității statului sau a unui regim politic; opoziția față de decizii sau politici guvernamentale; promovarea unor ideologii radicale, nemulțumiri colective privind condițiile de trai, corupție, șomaj etc. ; obținerea unor concesi sau schimbări sociale, manipularea maselor pentru câștig financiar, voința de a atrage notorietate sau influență în rândul unui grup; instigare externă sau interes geopolitic etc.

Paralel, în Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 21 martie 2023 instanța de judecată apreciază că „X., fiind condamnat, executând pedeapsa în Penitenciarul XX., aproximativ între orele 19:30-21:00, aflându-se la etajul 4 al blocului nr. 3 a Penitenciarului, urmărind scopul încălcării bunei desfășurări a activității Penitenciarului, intenționat, în urma înțelegerii prealabile și împreună cu condamnații Penitenciarului, în privința cărora cauza penală a fost disjunctă, a participat activ la dezordinile în masă organizate în instituția penitenciară respectivă și au distrus bunuri materiale - uși, dulapuri, scaune, mese, noptiere, paturi, saltele, perne, inclusiv prin incendiere, au deteriorat și incendiat pereții din încăperile de la etajul 4, insultând cu cuvinte necenzurate colaboratorii Penitenciarului, amenințând cu automutilări, opunând rezistență violentă reprezentanților instituției penitenciare, au aruncat cu diferite obiecte în ei, inclusiv prin aplicarea violenței în privința colaboratorului Penitenciarului, soldată cu cauzarea de vătămări neînsemnate. [...] Sub aspectul laturii subiective a infracțiunii prevăzute de

⁴⁷⁰ КУДАШКИН, С.К. *Op. cit.*, c. 222.

⁴⁷¹ Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 11 februarie 2020. Dosarul nr. 1ra-451/2020 [citat 03.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15297

art. 285 alin. (2) Cod penal, inculpații X. și XX. au prevăzut și urmărit atingerea adusă valorilor sociale ocrotite de legea penală, acționând cu vinovăție sub forma intenției directe, având ca motiv năzuința de a dezaproba activitatea administrației Penitenciarului”⁴⁷².

Prin urmare, conchidem că motivele comiterii faptei incriminate la alin. (2) al art. 285 din CP RM pot fi: condiții de trai precare; măsuri guvernamentale nefavorabile; corupție, abuzuri administrative; influență externă; dezinformare; manipularea falsă că acțiunea este justificată; opoziție activă față de regimul politic; frustrare sau furie față de autorități; interes material; dorința de câștig sau de a sustrage bunuri în haosul creat etc.

În Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020, instanța de judecată a apreciat că „X. , aflându-se într-o locație la moment nestabilă de organul de urmărire penală din mun. Chișinău, deținând un cont virtual cu numele „YYY” pe site-ul Y. , care reprezintă o platformă de comunicare on-line în rețeaua electronică internet, la data de 15 august 2018, orele 16:05, a inițiat o sesiune în direct (on-line), numind-o „XX”, prin care a filmat trei filmulețe video, în care se reprezintă pe sine alături de o tablă interactivă, ținând discursuri, din conținutul cărora rezultă chemări la participarea activă la dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței față de persoane și reprezentanții autorităților, la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților, prin folosirea diverselor obiecte la anihilarea rolului reprezentanților statului implicați în menținerea ordinii publice la acțiunile de protest ce urmau să aibă loc la data de 26 august 2018. Din analiza filmulețelor menționate, a stabilit că X. promova modul violent de desfășurare a protestelor, prin împiedicarea reprezentanților autorităților publice de la desfășurarea măsurilor de menținere a ordinii publice, prin atacarea colaboratorilor de poliție și aplicarea violenței față de aceștia (lovituri cu picioarele și pumnii), prin depozitarea acestora de mijloacele speciale deținute (scuturi, căști, bastoane de cauciuc) și folosirea acestora față de ei, deteriorarea uniformei și crearea unor condiții imposibile de executare a misiunii de asigurare a ordinii publice prin utilizarea diverselor obiecte (frânghii, sticle de plastic umplute cu lichide, bețe). [...] Latura subiectivă a infracțiunii specificate la alin. (3) art. 285 CP RM se caracterizează prin intenție directă. Motivele acestei infracțiuni sunt: năzuința faptuitorului de a-și înlesni activitatea infracțională; interesul material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale etc.”⁴⁷³.

⁴⁷² Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 21 martie 2023. Dosarul nr. 1a-708/20 [citat 02.12.2024]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/c1c8f275-3f0d-484f-b406-65a52468bab7

⁴⁷³ Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020. Dosarul nr. 1-755/2019 [citat 03.12.2024]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjE4OWUwN2QtZGY0ZC00NjIxLTlhNzktZTg5ZmExYTk2ODM1

În cazul alin. (3) al art. 285 din CP RM, motivele faptei ilicite constau în: dorința făptuitorului de a-și înlesni activitatea ilegală; interesul material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale etc.⁴⁷⁴.

În linii generale, autorul S. Copețchi consideră că „pe post de motiv al infracțiunii de dezordini în masă poate evolua: dorința făptuitorului de a-și exprima dezacordul său față de politica de stat; dorința făptuitorului de a demonstra nemulțumirea față de conducerea statului, față de un anumit partid politic, față de o anumită autoritate publică, față de modul de conviețuire în societate etc.”⁴⁷⁵.

Autorul A. I. Rarog indică faptul că „motivele și scopurile infracțiunii de dezordini în masă nu influențează calificarea, dar pot fi luate în considerare de instanță la stabilirea pedepsei. Acestea pot fi diverse: politice, religioase, personale sau de orice altă natură”⁴⁷⁶.

În continuare, în spețele ce urmează, vor fi cristalizate scopurile săvârșirii infracțiunii de dezordini în masă.

În Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 11 februarie 2020, instanța de judecată a determinat un scop premeditat al infracțiunii, după cum urmează: „X., la 06.09.2015, începând cu ora 14:00, de comun acord și prin înțelegere cu XX. și XXX., aflându-se pe str. Y, în imediata apropiere a sediului Procuraturii Generale, acționând cu intenție directă, conștientizând acțiunile sale, în scopul destabilizării situației, a organizat și condus dezordini în masă, la care au participat mai multe persoane, inclusiv prin aplicarea violenței și opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților, exprimată prin îmbrâncire și aplicarea de lovituri cu obiecte aflate asupra lor, utilizate în calitate de armă. [...] Scopul premeditat al inculpatului X. în săvârșirea infracțiunii de organizare și conducere a dezordinilor în masă, la data de 06.09.2015 din fața sediului Procuraturii Generale, este dovedit și prin nerespectarea Dispoziției Primăriei X. privind acordarea permisiunii și ajutorului necesar în vederea desfășurării marșului de protest organizat, unde protestatarii urmau să se deplaseze pe o singură bandă a carosabilului pe traseu [...], cât și nerespectarea declarației preliminară nr. Y. semnată de inculpatul X. , în care este indicat traseul”⁴⁷⁷.

În Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 ianuarie 2020, instanța de judecată a stabilit că „Inculpatul X. [...], urmărind scopul încălcării bunei desfășurări a activității penitenciarului, cunoscând drepturile și obligațiile condamnatului [...], intenționat, în urma

⁴⁷⁴ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.* , p. 586.

⁴⁷⁵ COPEȚCHI, Stanislav. *Op. cit.* , p. 31.

⁴⁷⁶ ПАРОВ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник. Op. cit.* , с. 314.

⁴⁷⁷ Decizia Colegiului penal lărgit al Curții Supreme de Justiție din 11 februarie 2020. Dosarul Ira-451/2020 [citată 03.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15297

înțelegerii prealabile și împreună cu condamnații Penitenciarului Y, inclusiv XX. și alți condamnați în privința cărora cauza penală a fost disjunctă, a participat activ la dezordinile în masă organizate în instituția penitenciară respectivă. [...] În continuarea acțiunilor ilegale, prin violență, urmărind scopul distrugerii bunurilor penitenciarului și opunerii de rezistență violentă colaboratorilor penitenciarului, el, împreună cu alți condamnați, în privința cărora cauza penală a fost disjunctă, au împiedicat accesul colaboratorilor Penitenciarului în coridorul în care se aflau. Se încetează procesul penal privind învinuirea lui X. de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 321 Cod penal în legătură cu neatingerea de către inculpat a vârstei la care poate fi tras la răspundere penală. Se recunoaște vinovat X. în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 285 alin. (2) Cod Penal și i se stabilește pedeapsă sub formă de închisoare pe un termen de 2 (doi) ani, cu ispășirea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis”⁴⁷⁸.

În contextul laturii subiective a infracțiunii examinate, pot fi urmărite o gamă diversificată de scopuri, și anume: realizarea unor interversiuni în domeniul politic, social, economic etc., fragilizarea unor ramuri de activitate, subminarea ordinii și securității publice etc.

Reieșind din jurisprudență, conchidem că nu poate exista o listă exhaustivă a motivelor și scopurilor infracțiunii de dezordini în masă. Or, atât motivele, cât și scopurile infracțiunii respective pot fi diverse, în funcție de cauzele ce determină făptuitorul de a comite actul infracțional, precum și de interesele acestuia în acest sens.

În același timp, practica judiciară autohtonă demonstrează că infracțiunea de dezordini în masă poate fi comisă sub forma participației. Bunăoară, în asemenea circumstanțe, motivele și scopul capătă un rol foarte important la împărțirea rolurilor, întrucât participația penală nu include doar o aglomerare de acțiuni ilicite comise de participanți, ci și interdependență la nivel psihic între aceștia.

Pe partea jurisprudențială, cele expuse supra sunt demonstrate în Decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 9 martie 2022, în care instanța a reliefat că „acuzatorul de stat a incriminat: inculpaților X. și XX. săvârșirea infracțiunilor prevăzute de art. 285 alin. (1) Cod penal, adică organizarea și conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de aplicarea obiectelor utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților - art. art. 42, 285 alin. (2) Cod penal, adică complicitate la participare activă la dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor,

⁴⁷⁸ *Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 ianuarie 2020. Dosarul nr. 1-756/2017* [cit. 04.12.2024]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NmQxZjg3OWUtMjFkMi00MDlkLWJiNzctZTQ0YTdmYWUM5YzA0

aplicarea obiectelor utilizate în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă reprezentanților autorităților”⁴⁷⁹.

Cu referire la mobilul și scopul infracțiunii, autorul M.-I. Mureșan remarcă două ipoteze: „1) este suficient ca oricare participant să fi acționat din acel mobil pentru a se realiza conținutul infracțiunii și să fi urmărit scopul respectiv; 2) toți participanții trebuie să fi cunoscut mobilul și scopul, chiar dacă numai unul dintre ei l-ar fi urmărit”⁴⁸⁰.

Respectiv, aderăm la a doua ipoteză identificată de către autorul M.-I. Mureșan, care presupune că toți participanții trebuie să fi cunoscut despre mobilul și scopul infracțiunii pentru a fi considerați participanți, întrucât aceasta este conformă principiilor fundamentale ale dreptului penal. Poziția enunțată se bazează pe următoarele argumente:

1) principiul individualizării răspunderii penale se întemeiază pe faptul că fiecare persoană poate fi trasă la răspundere penală doar pentru acțiunile sale, or, pentru a putea fi considerat participant la infracțiune, trebuie de demonstrat că făptuitorul a avut intenția și cunoștința necesară pentru a contribui la realizarea infracțiunii. În cazul inexistenței cunoașterii scopului infracțional, decade existența intenției infracționale;

2) interconexiunea dintre intenția directă, motivul și scopul infracțional presupune că fără cunoașterea motivului și scopului infracțiunii nu poate fi demonstrată intenția persoanei de a comite infracțiunea, ceea ce ar face imposibilă atragerea răspunderii penale. Deci, necunoașterea scopului și motivului infracțiunii denotă inexistența intenției, fapt ce generează lipsa vinovăției. Or, fără existența unor circumstanțe care să probeze vinovăția, este imposibilă atragerea la răspundere penală.

4.2. Subiectul infracțiunii

Subiectul infracțiunii este un element important și obligatoriu a tuturor infracțiunilor, deoarece fără existența acestuia ne aflăm în imposibilitatea stabilirii răspunderii penale pentru comiterea unei fapte prejudiciabile.

Atât în legislația penală a Republicii Moldova, cât și în cele ale altor state, cum ar fi Italia Anglia, Statele Unite ale Americii, Canada, Franța etc., este reglementat faptul că la răspundere

⁴⁷⁹ Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 9 martie 2022. Dosarul nr. 1a-344/22 [citat 02.12.2024]. Disponibil: https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2b94c97e-615f-48fd-83be-1fdc0b94ea22

⁴⁸⁰ MUREȘAN, Marius-Ioan. Motivul și scopul diferitor categorii de infracțiuni în cadrul participăției și individualizării pedepsei penale. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2011, nr. 2, p. 56 [citat 02.12.2024]. ISBN 978-9975-4321-1-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Anale stiint ed 11-2 1.pdf

penală pot fi trase atât persoanele fizice, cât și cele juridice, care sunt recunoscute ca subiect al unei infracțiuni.

Deci, este inerent de a specifica faptul că dezordinile în masă pot fi săvârșite doar de persoane fizice, excluzând în totalitate persoana juridică în calitate de subiect al acestei infracțiuni.

La nivel normativ, în cap. XIII „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul Cod” din CP RM nu este redată explicația noțiunii „subiect al infracțiunii”, însă art. 21 din CP RM stabilește nemijlocit semnele și categorisirea subiecților infracțiunii.

Întru elucidarea conceptului de subiect al infracțiunii, este imperativă reliefarea ideilor doctrinarilor în materie penală cu referire la noțiunea menționată. .

Conform opiniei autorului A. Mariț, „subiectul infracțiunii este omul, personalitatea căruia se formează în virtutea unor condiții concrete ale vieții sociale. Studiarea subiectului infracțiunii presupune determinarea criteriilor sale juridice, precum și determinarea caracteristicii sociale, a moralității persoanei vinovate de săvârșirea unei infracțiuni”⁴⁸¹.

Autorul V. Ponta explică: „Sunt subiecți ai infracțiunii, persoanele implicate în comiterea infracțiunii sau care au suferit un prejudiciu de pe urma săvârșirii acesteia. Subiect activ al infracțiunii este persoana fizică ce săvârșește sau participă la săvârșirea unei infracțiuni (autor, complice, instigator). Subiect pasiv al infracțiunii este persoana fizică sau persoana juridică ce are de suferit de pe urma săvârșirii infracțiunii”⁴⁸².

Deci, deducem că CP RM operează cu textul „subiect al infracțiunii”, însă legislația penală română și doctrina juridico-penală română întrebuintează noțiunile „subiect activ” și „subiect pasiv”, subiect activ fiind persoana care comite fapta penală, iar subiect pasiv – victima acesteia.

Autorul M. Udroi clasifică subiecții activi în următoarele categorii: „1) subiect activ calificat (subiect propriu) - autorul sau coautorul pentru care legea impune îndeplinirea unei anumite calități la data comiterii faptei prevăzute de legea penală; 2) subiect activ unic - este subiectul infracțiunilor ce nu pot fi comise, în calitate de autor, decât de o singură persoană - în persoană proprie; 3) subiecți activi plurali - sunt subiecți ai infracțiunilor ce nu pot fi comise decât de două sau mai multe persoane”⁴⁸³.

În amănunt, autorul V. G. Pavlov indică faptul că „subiectul infracțiunii este considerat ca un ansamblu de caracteristici prevăzute de lege (individ, sănătatea mentală, vârstă), care reprezintă

⁴⁸¹ MARIȚ, Alexandru. *Drept penal. Partea Generală. Teoria infracțiunii*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2002. p. 127. ISBN 9975-78-198-5.

⁴⁸² PONTA, Victor. *Drept penal: parte generală: note de curs*. București: „Lumina Lex”, 2004. p. 42. ISBN 973-588-800-9.

⁴⁸³ UDROIU, Mihail. *Drept penal: partea generală. Ediția a 6-a*. București: „C.H. Beck”, 2019. p. 99. ISBN 978-606-18-0865-6.

unul dintre elementele infracțiunii și este strâns legat de răspunderea penală. Totuși, trebuie de recunoscut că toate aspectele legate de răspunderea penală sunt, în primul rând, legate de o anumită persoană sănătoasă din punct de vedere psihic, care a împlinit vârsta răspunderii penale,⁴⁸⁴.

Conform art. 21 alin. (1) din CP RM, sunt pasibile de răspundere penală persoanele fizice responsabile care, în momentul săvârșirii infracțiunii, au împlinit vârsta de 16 ani⁴⁸⁵.

Într-o altă ordine de idei, autorul S. Avetian admite că „apariția calității speciale a subiectului infracțiunii, care trebuie să dețină semne adiționale, condiții speciale, care, fiind însumate, constituie trăsături suficiente și imperative pentru a stabili în mod legal că persoana este pasibilă de răspundere penală”⁴⁸⁶.

Cu toate că art. 285 din CP RM incriminează trei variante-tip ale infracțiunii de dezordini în masă, niciuna dintre ele nu indică implicit sau explicit despre necesitatea posedării unei anumite calități speciale de către subiectul infracțiunii. Respectiv, se exclude orice idee cu privire la atribuirea unei calități speciale subiectului infracțiunii de dezordini în masă⁴⁸⁷.

Autorul R. Cojocarul reliefează că „o faptă prejudiciabilă nu poate fi încadrată ca infracțiune, dacă nu este comisă de către o persoană care nu a atins vârsta răspunderii penale și care nu întrunește condiția de responsabilitate”⁴⁸⁸. Bunăoară, în procesul de identificare a subiectului infracțiunii cercetate apare necesitatea analizei sumare a trăsăturilor specifice acestuia din punct de vedere juridico-penal, prin prisma condițiilor cumulative necesare: responsabilitate și vârstă.

Conform art. 22 din CP RM, responsabilitatea este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile⁴⁸⁹.

⁴⁸⁴ ПАВЛОВ, В.Г. *Субъект преступления и уголовная ответственность. Монография*. Санкт-Петербург: Издательство «Лань», 2000. с. 7. ISBN 5-8114-0260-0.

⁴⁸⁵ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁸⁶ АВЕТИАН, С. *Соучастие в преступлениях со специальным составом*. Москва: «Юнити-Дата», 2004. с. 224. ISBN 5-238-00745-0.

⁴⁸⁷ CHEPESTRU, Ana-Maria. Subiectul infracțiunii de dezordini în masă. În: *Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”, 7 decembrie 2023* [online]. 2024. p. 367 [citat 23.05.2025]. ISBN 978-9975-135-84-9. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/01/Mater_conf_Protect_dr_si_liber_omului_ed.-3_07_12_2023.pdf

⁴⁸⁸ COJOCARU, Radion. Stabilirea semnelor subiectului calificat al infracțiunii în procesul de încadrare juridică. În: *Buletinul științific al Universității de Stat “Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, Seria “Științe Sociale”* [online]. 2024, nr. 1(18), p. 64 [citat 13.09.2025]. ISSN 2345-1858. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/61-74_4.pdf

⁴⁸⁹ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

Responsabilitatea presupune că subiectul infracțiunii trebuie să aibă atât puterea de a-și da seama de urmările acțiunilor sau inacțiunilor sale, cât și de a fi stăpân pe conduita sa. Responsabilitatea include, deci, atât un factor intelectual (discernământul), care constă în capacitatea subiectului de a înțelege ceea ce face, de a distinge caracterul periculos al unor fapte de caracterul nepericulos al altora, cât și un factor volitiv (de voință), care constă în puterea persoanei respective de a se conduce, de a fi stăpână pe faptele sale⁴⁹⁰.

Deci, rezultă că întreprinderea unor acțiuni legale sau ilegale de către o persoană responsabilă presupune că, la desfășurarea acestora este conectată atât gândirea, cât și dorința persoanei, respectiv, persoana își dă seama în mod obiectiv de propriul comportament și are capacitatea de a diferența faptele licite de cele ilicite.

În cazul în care persoana nu dispune de particularitățile enunțate, acesteia nu-i poate fi atribuită calitate de subiect al infracțiunii, aflându-se în postura că ar acționa în mod iresponsabil. La fel, persoana iresponsabilă nu poate fi trasă la răspundere penală, din motiv că pedeapsa penală nu și-ar realiza efectele coercitive și de corectare din cauza stării sale de iresponsabilitate.

Prin urmare, conform art. 23 alin. (1) din CP RM, nu este pasibilă de răspundere penală persoana care, în timpul săvârșirii unei fapte prejudiciabile, se afla în stare de iresponsabilitate, adică nu putea să-și dea seama de acțiunile ori inacțiunile sale sau nu putea să le dirijeze din cauza unei boli psihice cronice, a unei tulburări psihice temporare sau a altei stări patologice. Față de o asemenea persoană, în baza hotărârii instanței de judecată, pot fi aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical, prevăzute de CP RM⁴⁹¹.

Autoarea O. Rotari explică iresponsabilitatea ca fiind „condiția normală proprie din punct de vedere psihologic, caracteristică ce este opusă responsabilității pe care o găsim în art. 22 din C.pen. R.M., datorită faptului că făptuitorul nu avea putința de a înțelege acțiunile sau inacțiunile sale, ori nu avea putința de a le coordona datorită unei afecțiuni psihice cronice sau a unei alte situații”⁴⁹².

Din explicațiile cu privire la responsabilitatea și iresponsabilitatea penală derivă că prima se fundamentează pe două criterii: criteriul juridic (numit și psihologic) și criteriul medical (numit și biologic).

Criteriul juridic constă în incapacitatea persoanei, în momentul săvârșirii infracțiunii, de a conștientiza (a-și da seama, a realiza) caracterul de fapt și pericolul social ale comportamentului

⁴⁹⁰ BOROI, Alexandru. *Drept penal: partea generală. Ediția a III-a*. București: „ALL BECK”, 2001, p. 111.

⁴⁹¹ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁹² ROTARI, Oxana. *Delicvența Juvenilă: probleme actuale și căi de soluționare. Monografie*. Chișinău: Tipografia „Foxtrot” SRL, 2010. p. 43.

său (semnul intelectual) și de a-l dirija (semnul volitiv). Pentru recunoașterea persoanei iresponsabile este suficientă prezența doar a unuia dintre aceste semne – fie intelectual, fie volitiv, cu condiția ca el să fie determinat de criteriul medical⁴⁹³.

Ținând cont de noțiunea legală a iresponsabilității, criteriul medical al acesteia se referă la trei boli psihice: 1) boala psihică cronică; 2) tulburare psihică temporară; 3) alte stări patologice.

Autorii M. Șomicu și Mariț A. relevă că „prin boala cronică psihică înțelegem boala psihică ce are un caracter permanent, îndelungat, continuu, greu vindecabilă. Din această categorie, fac parte: schizofrenia, paralizia generală progresivă, psihozele arteriosclerotice și senile, psihozele encefalice, psihozele infecțioase care evoluează într-un mod trenat. Prin tulburare temporară a activității psihice înțelegem acea boală psihică acută ce se manifestă sub forme de accese: psihoză reactivă acută, psihoză maniaco-depresivă, psihozele alcoolice (delirul alcoolic, halucinația alcoolică acută, melancolia alcoolică), psihozele infecțioase acute și așa-numitele stări excepționale: afectul patologic, ebrietatea patologică, reacția de scurtcircuit (furtuna afectivă) și unele forme de stare crepusculară a conștiinței. Prin altă stare patologică înțelegem o astfel de stare patologică ce nu este cronică sau nu se distinge prin nicio tulburare a activității psihice, dar după dereglările ei psihopatologice poate fi pusă, totuși, pe aceeași treaptă”⁴⁹⁴.

În consecință, în eventualitatea în care organul de urmărire penală sau instanța de judecată are anumite dubii în privința responsabilității persoanei, se dispune efectuarea expertizei psihiatrice, în ordinea stabilită de CPP RM.

Corelativ, alin. (1) al art. 23¹ din CP RM stabilește că „persoana care a săvârșit o infracțiune ca urmare a unei tulburări psihice, constatată prin expertiza medicală efectuată în modul stabilit, din cauza căreia nu-și putea da seama pe deplin de caracterul și legalitatea faptelor sale sau nu le putea dirija pe deplin este pasibilă de responsabilitate penală redusă”⁴⁹⁵, iar potrivit alin. (2) al art. menționat, „instanța de judecată, la stabilirea pedepsei sau a măsurilor de siguranță, ține cont de tulburarea psihică existentă, care însă nu exclude răspunderea penală”⁴⁹⁶.

A doua condiție cumulativă pentru ca persoana fizică să fie subiect al infracțiunii este vârsta pentru tragere la răspundere penală.

⁴⁹³ BOTNARU, Stela et al. *Op. cit.*, p. 183.

⁴⁹⁴ ȘOMICU, Marcela, MARIȚ, Alexandru. Corelația conceptelor de responsabilitate și iresponsabilitate penală. În: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova* [online]. 2013, nr. 11(2), p. 68 [citat 06.12.2024]. ISSN 1857-1433. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Corelatia%20conceptelor%20de%20responsabilitate%20si%20iresponsabilitate%20penala.pdf

⁴⁹⁵ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁴⁹⁶ *Ibidem*.

Autorul I. Mihalaș susține că „vârsta răspunderii penale este vârsta la atingerea căreia persoana, în conformitate cu normele dreptului penal, poate fi trasă la răspundere penală pentru comiterea faptelor social-periculoase”⁴⁹⁷.

Autorii I. I. Kozacenko și Z. A. Neznamova remarcă că „vârsta include coordonatele clare ale vieții, perioada de timp trăită. Necesitatea stabilirii vârstei răspunderii penale este asociată cu capacitatea unei persoane de a înțelege natura și semnificația socială a acțiunilor sale, de a-și corela dorințele și motivele cu cerințele interdicției sociale, cu normele de comportament stabilite în societate și cu capacitatea de a percepe corect pedeapsa penală”⁴⁹⁸.

Legislația penală autohtonă stabilește că vârsta răspunderii penale este de 16 ani, aceasta fiind regula cu caracter general stipulată la art. 21 alin. (1) din CP RM. Însă, în conținutul normativ stipulat la art. 21 alin. (2) din CP RM, se evidențiază o excepție de la regula de bază, respectiv, persoanele fizice cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani sunt pasibile de răspundere penală numai pentru săvârșirea categoriilor de infracțiuni enumerate în conținutul acestuia.

Deci, se remarcă faptul că infracțiunea de dezordini în masă, indiferent de modalitatea normativă săvârșită, prin prisma art. 21 alin. (2) din CP RM, se încadrează în norma juridică derogatorie. Prin urmare, vârsta răspunderii penale pentru această infracțiune începe de la 14 ani.

În orice situație, dacă persoana nu are împlinită vârsta necesară la momentul comiterii infracțiunii, aceasta nu poate fi subiect al infracțiunii, iar incapacitatea penală sau prezumția legală a iresponsabilității penale sunt absolut nesusceptibile de a fi probate în contrariu⁴⁹⁹.

Se disting 3 criterii care se utilizează în diferite legislații pentru stabilirea vârstei răspunderii penale: 1) biologic - persoana devine automat penalmente responsabilă odată cu atingerea unei anumite vârste; 2) intelectual – făptuitorul este responsabil dacă se demonstrează că a comis fapta cu discernământ, altfel spus, persoana trebuie să atingă un anumit nivel de maturitate psihologică și fizică; 3) mixt - ce constă în combinația primelor două criterii⁵⁰⁰.

Din punct de vedere juridic, prin discernământ se înțelege capacitatea minorului de a-și da seama de caracterul socialmente periculos al faptei și de a-și manifesta conștient voința, capacitatea, raportată la fapta concretă săvârșită⁵⁰¹.

⁴⁹⁷ MIHALAȘ, Ion. Vârsta - condiție a răspunderii penale. Aspecte comparative cu legislația altor state. În: *Sesiune națională de comunicări științifice studențești: Științe sociale. Științe juridice și economice, 4-5 mai 2017* [online]. 2017. p. 18 [citat 06.12.2024]. ISBN 978-9975-71-897-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/18-20_24.pdf

⁴⁹⁸ КОЗАЧЕНКО, И.Я., НЕЗНАМОВА, З.А. *Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов*. Москва: Издательство «Норма» (Издательская группа «НОРМА-Инфра М»), 2001. с. 171. ISBN 5-89123-510-2.

⁴⁹⁹ *Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004* [citat 09.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360

⁵⁰⁰ BOTNARU, Stela et al. *Op. cit.*, p. 176.

⁵⁰¹ BOROI, Alexandru. *Drept penal: partea generală. Ediția a III-a. Op. cit.*, p. 111.

După părerea noastră, clarificarea existenței/inexistenței comprehensiunii persoanei în timpul comiterii unei fapte penale are o importanță semnificativă, or, în practică, în anumite situații, persoana nu are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al infracțiunii în momentul în care o comite, însă o poate înțelege după consumarea acesteia sau pe parcursul investigării circumstanțelor comiterii acesteia. Așadar, întru asigurarea aplicării unor măsuri coercitive potrivite și reeducării minorului, este indispensabil ca autoritățile competente să analizeze cu meticulozitate subzistența discernământului.

În practica judiciară autohtonă, instanța de judecată este obligată să constate exact vârsta minorului (data, luna, anul nașterii), deoarece vârsta acestuia reprezintă o circumstanță care urmează a fi dovedită și constituie o condiție obligatorie pentru tragerea la răspundere penală. Se consideră că persoana a atins o anumită vârstă începând cu ziua următoare zilei sale de naștere⁵⁰².

Se specifică faptul că, în conformitate cu art. 97 pct. 5) din CPP RM, „în procesul penal se constată, prin anumite mijloace de probă, atingerea de către partea vătămată, bănuît, învinuit, inculpat a unei anumite vârste, dacă aceasta are importanță în cauză – prin certificat de vârstă, iar în caz de incapacitate legată de vârstă – prin raportul expertizei judiciare medico-legale sau psihiatrice”⁵⁰³.

Bunăoară, există următoarele ipoteze și practici cu referire la stabilirea vârstei răspunderii penale, în baza expertizei medico-legale: 1) dacă se stabilește doar luna și anul nașterii, ziua nașterii se va considera ultima zi din luna determinată; 2) dacă se stabilește anul nașterii și mai multe luni (stabilite prin presupunere), ziua de naștere se va considera ultima zi din luna cea mai îndepărtată; 3) dacă se stabilește doar anul nașterii, nefiind posibilă invocarea în calitate de variante a unor luni, ziua de naștere se va considera ultima zi a anului stabilit de către expert; 4) dacă vârsta este una presupusă și se încadrează între anumiți ani, instanța de judecată urmează să o stabilească, luând în considerare anul minim stabilit prin raportul de expertiză⁵⁰⁴.

Din cercetarea legislației penale străine privind vârsta răspunderii penale, se conchide că atât legislația penală română, cât și cea rusă recunosc drept subiect al infracțiunii persoana care a atins vârsta de 16 ani la momentul comiterii faptei penale, reglementând, totodată, și excepția de la regula de bază – vârsta de 14 ani. Sub aspect antitetic legislației penale autohtone, române și ruse, art. 19 din Codul penal al Germaniei prevede că persoana care are vârsta sub 14 ani la

⁵⁰² Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004 [cit. 09.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360

⁵⁰³ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 [cit. 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150624&lang=ro#

⁵⁰⁴ Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004 [cit. 09.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360

momentul săvârșirii infracțiunii este considerat că acționează fără vinovăție⁵⁰⁵, fără a stabili anumite derogări de la aceasta.

La fel, art. 10 par. 1 din Codul penal al Poloniei prevede că „orice persoană care săvârșește un act interzis după vârsta de 17 ani este trasă la răspundere penală, par. 2 stabilind vârsta specială de 15 ani, iar par. 2 – 14 ani”⁵⁰⁶.

În baza art. 475 alin. (1) din CPP RM, „în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei penale privind minorii, este important de a stabili: vârsta minorului; condițiile în care trăiește și este educat minorul, gradul de dezvoltare intelectuală, volitivă și psihologică a lui, particularitățile caracterului și temperamentului, interesele și necesitățile lui; influența adulților sau a altor minori asupra minorului; cauzele și condițiile care au contribuit la săvârșirea infracțiunii”⁵⁰⁷.

Prin urmare, în eventualitatea în care o persoană adultă determină minorul să comită sau să participe la acțiuni de dezordini în masă, acest fapt reprezintă o acțiune sau un sistem de acțiuni intenționate de natură fizică și/sau psihică îndreptate spre conștiința și voința minorului, care devine victimă a infracțiunii. În acest caz, persoana adultă este trasă la răspundere penală pentru fapta prevăzută la art. 208 din CP RM (atragera minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale), precum și pentru instigare la infracțiunea concretă comisă de minor, în ipoteza în care persoana adultă instigă la săvârșirea infracțiunii un minor care este pasibil de a fi supus răspunderii penale și care de sine stătător comite infracțiunea⁵⁰⁸.

Reieșind din cele expuse, se concluzionează că subiect al infracțiunii de dezordini în masă poate fi doar persoana fizică, care trebuie să întrunească cumulativ criteriul responsabilității și criteriul vârstei, la caz, împlinirea vârstei de 14 ani.

În viziunea noastră, limita minimă de 14 ani pentru tragere la răspundere penală a persoanei care a comis infracțiunea de dezordini în masă este stabilită de către legiuitor în mod obiectiv, justificat și corect, având ca punct de reper următoarele argumente:

- 1) infracțiunea de dezordini în masă constituie o faptă cu un grad înalt de pericolozitate;
- 2) infracțiunea de dezordini în masă se desfășoară în mulțime, respectiv, există probabilitatea săvârșirii și altor infracțiuni în timpul tulburărilor în masă;

⁵⁰⁵ Codul penal al Germaniei [citat 18.10.2024]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html

⁵⁰⁶ Codul penal al Poloniei [citat 25.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html>

⁵⁰⁷ Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150624&lang=ro#

⁵⁰⁸ Hotărârea Plenumului CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004 [citat 09.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360

3) sub aspectul laturii subiective, infracțiunea de dezordini în masă este comisă cu vinovăție, sub forma intenției directe;

4) începând cu vârsta de 14 ani, în psihicul persoanei apare în mod cert aptitudinea de a percepe gradul prejudiciabil al infracțiunii de dezordini în masă.

Într-o altă ordine de idei, menționăm că în capitolul anterior am propus completarea art. 285 din CP RM cu un alin. nou, care să stabilească răspundere penală pentru fapta de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă.

Respectiv, considerăm că pentru fapta dată răspunderea penală trebuie să survină din momentul în care făptuitorul a împlinit vârsta de 16 ani. Această propunere derivă din raționamentul că vârsta de 16 ani este cea la care persoana înțelege cu exactitate complexitatea și gravitatea faptei de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă, precum și consecințele ce pot surveni urmare comiterii acesteia.

Deci, opinăm că discernământul necesar pentru a înțelege că fapta menționată poate conduce la comiterea unor acțiuni ilegale, care afectează securitatea publică, este dobândit de la 16 ani, moment când se dezvoltă capacitatea de gândire critică. Reliefăm că, la 16 ani, persoana deține un nivel mai ridicat de maturitate psihologică și capacitate de evaluare complexă a propriilor acțiuni, comparativ cu vârsta de 14 ani.

În context, este importantă respectarea principiului proporționalității, astfel încât răspunderea penală să fie adaptată la gravitatea faptei comise, la pericolul social al acesteia, dar și la capacitatea reală a persoanei de a înțelege caracterul ilegal al acțiunilor sale și consecințele acestora.

Prin analogie juridică, art. 279¹ din CP RM incriminează recrutarea, instruirea, beneficierea de instruire sau acordarea de alt suport în scop terorist, iar din coroborarea acestuia cu art. 21 din CP RM rezultă că vârsta tragerii la răspundere penală începe din momentul în care persoana împlinește 16 ani.

Reieșind din cele enunțate, sugerăm modificarea art. 21 alin. (2) din CPRM, în sensul substituirii textului „283-286” cu textul „283, 284, 285 alin. (1) și alin. (2), 286”, astfel încât pentru faptele indicate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM, persoanele fizice să fie pasibile de răspundere penală de la vârsta de 14 ani, iar pentru fapta nou propusă la alin. (3) al art. 285 din CP RM să fie aplicată regula generală indicată la alin. (1) al art. 21 din CP RM, și anume survenirea răspunderii penale din momentul în care persoana împlinește vârsta de 16 ani.

4.3. Delimitarea dezordinilor în masă de alte infracțiuni asemănătoare după semne subiective

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de alte fapte asemănătoare în funcție de elementele constitutive subiective urmărește evidențierea particularităților privind latura subiectivă și subiectul infracțiunilor supuse comparației.

Elucidarea aspectelor subiective ale infracțiunii de dezordini în masă în tangență cu alte fapte asemănătoare are o importanță deosebită, deoarece semnele laturii subiective pot fi suprapuse în cazurile infracțiunilor asemănătoare.

Mai mult, din practica judiciară se demonstrează că identificarea elementelor subiective ale infracțiunilor asemănătoare este destul de complicată, deoarece în acest proces organele competente pot înțelege în mod echivoc și interpretativ descrierea semnelor laturii subiective, adică particularitățile vinovăției, scopurilor și motivelor infracțiunilor.

Așadar, în continuare infracțiunea de dezordini în masă urmează a fi comparată din punct de vedere al semnelor laturii subiective și al subiectului cu infracțiuni, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganism, vandalism, chemări la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a RM.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de violarea dreptului la libertatea întrunirilor

Primul criteriu de delimitare a infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de violarea dreptului la libertatea întrunirilor vizează latura subiectivă a infracțiunilor, care include vinovăția, motivele și scopurile infracționale.

Așadar, atât în cazul infracțiunii indicate la art. 285 din CP RM, cât și în cazul faptei reglementate la art. 184 din CP RM, făptuitorul acționează cu vinovăție sub forma intenției directe.

Deci, intenția directă constituie un element comun care apropie infracțiunea de dezordini în masă și violarea dreptului la libertatea întrunirilor, prin simpla reflecție a caracterului deliberat și conștient al conduitei infracționale. Acest fapt demonstrează o asemănare semnificativă sub aspectul formei de vinovăție între cele două infracțiuni, prin prisma faptului că în ambele cazuri făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al faptelor comise, are o reprezentare clară a rezultatului socialmente periculos și dorește în mod conștient producerea acestuia. În ceea ce privește motivele și scopurile infracțiunilor, se punctează că acestea pot fluctua de la o infracțiune la alta, în funcție de circumstanțele concrete ale faptei. Totuși, în anumite cazuri, ele pot fi identice sau similare, reflectând o convergență a intereselor sau intențiilor care stau la baza comiterii infracțiunilor respective.

Motivele specifice faptelor indicate la art. 184 alin. (1) și alin. (2) din CP RM pot consta în: răzbunare, excesul de zel, interpretarea incorectă a intereselor de serviciu, motive politice etc.⁵⁰⁹.

În contextul comiterii faptei indicate la art. 184 alin. (2) lit. b¹) din CP RM, se remarcă faptul că legiuitorul a stabilit un motiv calificat, și anume comiterea faptei din motive de prejudecată.

Conform art. 134²¹ alin. (1) din CP RM, „prin motive de prejudecată se înțeleg idei preconcepuate ale făptuitorului, bazate pe considerente de rasă, culoare, origine etnică, națională sau socială, cetățenie, sex, gen, limbă, religie sau convingeri religioase, opinii politice, dizabilitate, orientare sexuală, identitate de gen, stare de sănătate, vârstă, stare civilă, indiferent dacă fapta este comisă în privința persoanei care posedă astfel de caracteristici protejate, în privința bunurilor acesteia ori asociate cu aceasta sau în privința persoanei care acordă suport persoanelor ce posedă astfel de caracteristici protejate ori se asociază cu acestea, această asociere fiind una reală sau percepută ca fiind reală”⁵¹⁰.

În cazul ambelor infracțiuni, motivele pot fi comune, de exemplu: dezacordul cu politica de stat, disensiuni cu privire la eficiența autorităților publice sau claselor politice, manifestarea nemulțumirilor privind sistemul politic etc. Motivele infracțiunilor reglementate la art. 285 și art. 184 din CP RM, cu excepția celor de prejudecată pentru fapta de violare a dreptului la libertatea întrunirilor nu sunt imperative, în calitate de semne obligatorii ale laturii subiective.

O altă diferență dintre infracțiunile comparate se referă la subiectul infracțiunii. Astfel, din analiza art. 21 alin. (2) din CP RM, se remarcă faptul că subiect al infracțiunii incriminate la art. 285 din CP RM poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani.

Contrar situației precizate, infracțiunea de violare a dreptului la libertatea întrunirilor nu se regăsește în lista infracțiunilor ce cad sub incidența excepției reglementate la art. 21 alin. (2) din CP RM. Deci, conchidem că subiectul infracțiunii respective poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani.

Totuși, la art. 184 alin. (1) lit. a) din CP RM identificăm faptul că subiectul are o calitate specială, implicit - persoana cu funcție de răspundere. Or, art. 123 alin. (1) din CP RM statuează că prin persoană cu funcție de răspundere se înțelege persoana căreia, într-o întreprindere, instituție, organizație de stat sau a administrației publice locale ori într-o subdiviziune a lor, i se

⁵⁰⁹ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal: Partea Specială, Volumul I. Op. cit.*, p. 742.

⁵¹⁰ *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

acordă, permanent sau provizoriu, prin stipularea legii, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție ori organizatorico-economice⁵¹¹.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor

Primul criteriu de deosebire a infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor vizează latura subiectivă a infracțiunilor (vinovăția, motivele și scopurile infracționale).

În cazul infracțiunii indicate la art. 285 din CP RM, făptuitorul acționează cu vinovăție sub forma intenției directe, care a fost caracterizată detaliat în par. anterior, însă în cazul faptei reglementate la art. 197 din CP RM, latura subiectivă a infracțiunii se caracterizează prin existența intenției, care poate fi directă sau indirectă.

În context, factorul intelectual este strict determinat de aspectul că făptuitorul cunoștea ilegalitatea acțiunii sau inacțiunii sale, deci, conștientiza că prin distrugere ori deteriorare aduce o atingere bunurilor altei persoane. Concomitent, el înțelege că fapta are un caracter prejudiciabil și comiterea acesteia va produce sau, după caz, poate produce o urmare prejudiciabilă.

Factorul volitiv reflectă atitudinea psihică a făptuitorului față de urmările prejudiciabile ale infracțiunii. Așadar, în cazul art. 197 din CP RM, făptuitorul a prevăzut urmările prejudiciabile și a dorit producerea acestora, în cazul intenției directe. Pe când, în cazul intenției indirecte, făptuitorul a prevăzut urmările prejudiciabile și admitea, în mod conștient, producerea acestora.

Existența circumstanței agravante incriminate la lit. d) a alin. (2) al art. 197 din CP RM depinde de atitudinea psihică a făptuitorului față de consecința faptei - decesul victimei - manifestată prin imprudență, situație care denotă prezența a două forme de vinovăție (intenția și imprudența). Pentru existența infracțiunii în ipoteza variantei agravate incriminate atitudinea psihică a subiectului activ față de decesul persoanei trebuie să fie imprudența⁵¹².

Prin urmare, deducem că, în ipostaza comiterii faptei indicate *supra*, ne aflăm în prezența infracțiunii săvârșite cu două forme de vinovăție, respectiv, apare vinovăția de tip mixt. Or, conform art. 19 din CP RM, dacă, drept rezultat al săvârșirii cu intenție a infracțiunii, se produc urmări mai grave care, conform legii, atrag înăsprirea pedepsei penale și care nu erau cuprinse de intenția făptuitorului, răspunderea penală pentru atare urmări survine numai dacă persoana a prevăzut urmările prejudiciabile, dar considera în mod ușuratic că ele vor putea fi evitate sau dacă

⁵¹¹ *Ibidem*.

⁵¹² BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu. Op. cit.*, p. 412.

persoana nu a prevăzut posibilitatea survenirii acestor urmări, deși trebuia și putea să le prevadă. În consecință, infracțiunea se consideră intenționată⁵¹³.

Deci, în cazul vinovăției, elementul comun dintre infracțiunea de dezordini în masă și infracțiunea de distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor este intenția directă, or, în ambele cazuri, făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al faptelor comise, are o reprezentare clară a urmărilor prejudiciabile și dorește în mod conștient producerea acestora.

Motivele infracțiunii prevăzute la alin. (1) al art. 197 CP RM pot fi dintre cele mai variate: răzbunare, invidie, ură, interes material (presupunând săvârșirea infracțiunii la comandă, în schimbul unei remunerații materiale) etc.⁵¹⁴.

În cazul comiterii faptei indicate la art. 197 alin. (2) lit. b) din CP RM, legiuitorul a prevăzut un motiv calificat, și anume comiterea faptei din motive de prejudecată (motive de ură națională, socială, etnică, religioasă, rasială etc.), care au fost descrise în contextul delimitării infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de violarea dreptului la libertatea întrunirilor după semne subiective.

Motivele infracțiunilor reglementate la art. 285 și art. 197 din CP RM, cu excepția celor de prejudecată în cazul faptei de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor, nu sunt obligatorii în calitate de semne ale laturii subiective. Considerăm că motivele diferă în funcție de specificul infracțiunilor examinate, însă, în esență, acestea pot coincide sau pot fi similare. Se precizează că motive comune ale infracțiunii de dezordini în masă și ale infracțiunii de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor pot fi: interesul material, răzbunarea, ura manifestată față de sistemul politic etc.

O deosebire importantă între infracțiunile comparate vizează subiectul infracțiunii. Astfel, prin optica art. 21 alin. (2) din CP RM, se deduce că subiectul infracțiunii prevăzute la art. 285 din CP RM poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani. Tipologia subiectului infracțiunii de dezordini în masă este similară cu cea a subiectului infracțiunii indicate la art. 197 alin. (2) din CP RM, adică fapta de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor, comisă în prezența circumstanțelor agravante.

În ipostaza comiterii faptelor incriminate la art. 197 alin. (1) și (3) din CP RM, se aplică regula generală cu privire la subiectul infracțiunii, respectiv acesta poate fi persoana fizică responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani.

⁵¹³ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁵¹⁴ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I. Op. cit.*, p. 983.

Completiv, punctăm că subiectul infracțiunii prevăzute la art. 197 alin. (3) din CP RM are o calitate specială, și anume – administratorul băncii.

În virtutea art. 134¹³ din CP RM, „prin administrator al băncii, în sensul art. art. 191 alin. (2¹), 197 alin. (3), 239¹ alin.(2) și 239², se înțelege persoana definită astfel prin Legea instituțiilor financiare nr. 550/1995”⁵¹⁵.

Întrucât legislația financiară și bancară a fost modificată și, respectiv, nu mai operează și nu explică noțiunea „administrator”, se evidențiază opinia autorului V. Stati, potrivit căreia „administrator al băncii este fie membrul consiliului, al organului executiv, al comisiei de cenzori, contabilul-șef, conducătorul filialei băncii, fie altă persoană investită prin lege sau statut să-și asume obligații, de sine stătător sau împreună cu alții, în numele și în contul băncii”⁵¹⁶.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor

Primul criteriu de diferențiere a infracțiunii de dezordini în masă de acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor vizează latura subiectivă a infracțiunilor (vinovăția, motivele și scopurile infracționale).

Se reiterează că, în cazul dezordinilor în masă, făptuitorul acționează cu vinovăție sub forma intenției directe, fapt care coincide în totalitate cu forma vinovăției manifestată în cazul acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor.

Așadar, factorul intelectual al vinovăției, sub formă de intenție, în cazul infracțiunii stipulate la art. 286 din CP RM se prezintă prin cunoașterea și înțelegerea de către făptuitor a caracterului ilegal al posibilității producerii unei stări de dezorganizare în cadrul instituției penitenciare. Concomitent, făptuitorul anticipează și își asumă că comiterea acțiunilor menționate poate produce urmări prejudiciabile.

Factorul volitiv se exprimă prin aspectul că făptuitorul își dorește producerea urmărilor prejudiciabile, cum ar fi: perturbarea ordinii interne a instituției penitenciare, punerea în pericol a siguranței reprezentanților instituției penitenciare sau a condamnaților, blocarea desfășurării normale a activităților administrative a instituției penitenciare.

Motivele infracțiunii specificate la art.286 din CP RM se exprimă prin: răzbunarea având la bază relațiile uzuale cotidiene; răzbunarea pentru îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de

⁵¹⁵ Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#

⁵¹⁶ STATI, Vitalie. Infracțiunile legate de gestiunea sau supravegherea băncii (art. 2391 și 2392 din Codul penal): analiză juridico-penală. Partea II. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2015, nr. 12(182), p. 4 [citat 05.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil: <https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-12-2015.pdf>

serviciu sau obștești; motivele huliganice; interesul material; motivele sadice; motivele cu tentă sexuală etc.⁵¹⁷.

Este important de precizat că motivele infracționale diferențiază în dependență de specificul infracțiunilor examinate. Astfel, ținând cont de circumstanțele comiterii faptelor analizate, se conchide că motive comune ale infracțiunii de dezordini în masă și ale acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor pot fi: răzbunarea, interesul material, atitudinea ostilă față de reprezentanții autorităților etc.

Cu referire la scopurile infracțiunii reglementate la art. 286 din CP RM, autorul V. Manea reține că „din art. 286 din CP RM rezultă că, în cazul modalităților de organizare a grupurilor criminale și de participare activă la asemenea grupuri, scopul infracțiunii constă în terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării ori în săvârșirea atacurilor violente asupra administrației. Dar nu rezultă în niciun fel că același scop este prezent în cazul celorlalte două modalități specificate în dispoziția art. 286 din CP RM: terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării; săvârșirea atacurilor violente asupra administrației”⁵¹⁸.

Întru susținerea celor reliefate, în Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 decembrie 2021, instanța de judecată a stabilit: „X., la 22.04.2021, aproximativ la ora 18:25, având intenția dezorganizării activității penitenciarului și sistării activității agentului superior al secției siguranță și regim XX., aflându-se pe teritoriul penitenciarului, unde își executa pedeapsa penală stabilită, și anume în holul din sectorul nr.1, lângă celula nr.13, prin surprindere l-a atacat, aplicându-i cu pumnul mâinii drepte o lovitură în față, în regiunea ochiului stâng, cauzându-i agentului superior XX, conform raportului de expertiză, o vătămare corporală neînsemnată. Prin acțiunile sale intenționate, X. a comis infracțiunea prevăzută de art. 286 Cod penal - acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor. [...] Latura subiectivă a infracțiunii analizate se caracterizează prin intenție directă. Motivele infracțiunii specificate la art. 286 Cod penal se exprimă în: răzbunarea având la bază relațiile uzuale cotidiene; răzbunarea pentru îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu sau obștești; motivele huliganice; interesul material; motivele sadice; motivele cu tentă sexuală etc. Scopul infracțiunii are un caracter alternativ, întrucât este obligatoriu numai pentru două din cele patru modalități normative descrise în art.286 Cod penal - organizarea de grupuri criminale și participarea activă la asemenea grupuri. În prezența

⁵¹⁷ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 591.

⁵¹⁸ MANEA, Vladislav. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor: Material didactico-științific. Op. cit.*, p. 195.

acestor două modalități, scopul infracțiunii este cel de terorizare a condamnaților porniți pe calea corectării sau cel de săvârșire a atacurilor violente asupra administrației⁵¹⁹”.

Așadar, concluzionăm că, în cazul comiterii faptei prevăzute la art. 286 din CP RM, motivele infracțiunii pot fi multiple, însă în speța enunțată se nuanțează că făptuitorul a comis infracțiunea din motivul răzbunării pentru îndeplinirea de către victimă a obligațiilor de serviciu.

Adițional, remarcăm că scopul infracțional constituie un semn obligatoriu al laturii subiective și este specific doar pentru două modalități normative ale infracțiunii, *in concreto*: organizarea grupurilor criminale și participarea activă la grupuri criminale, scopul acestora fiind fie terorizarea condamnaților porniți pe calea corectării, fie săvârșirea atacurilor violente asupra administrației.

O asemănare indubitabilă dintre infracțiunile supuse comparației se referă la subiectul infracțiunii, care prin prisma art. 21 alin. (2) din CP RM, în cazul ambelor infracțiuni poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani.

În plus, comparativ cu subiectul infracțiunii de dezordini în masă, subiectul infracțiunii stipulate la art. 286 din CP RM trebuie să posede calitatea specială de persoană care execută pedeapsa cu închisoare într-o instituție penitenciară.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de huliganism

Primul principiu delimitativ se referă la latura subiectivă a infracțiunilor de dezordini în masă și huliganism, care include vinovăția, motivele și scopurile infracționale. Deci, atât în cazul infracțiunii de dezordini în masă, cât și în cazul huliganismului, vinovăția se prezintă sub forma intenției directe, însă latura subiectivă a acestor infracțiuni se distinge prin prisma motivelor și scopurile ilicite.

Din punct de vedere al tipologiei vinovăției reliefată la nivel doctrinar, putem aprecia că, ținând cont de specificul huliganismului, această faptă se comite preponderent cu intenție spontană. Or, înseși acțiunile huliganice se realizează spontan și rapid⁵²⁰.

Intenția spontană se caracterizează prin faptul că apare brusc, iar trecerea la săvârșirea faptei are loc imediat după luarea hotărârii infracționale, pe când intenției premeditate îi este caracteristică existența unui interval de timp între luarea deciziei infracționale și punerea ei în

⁵¹⁹ *Sentința Judecătoreiei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 decembrie 2021. Dosarul nr. 1-2540/2021* [citat 07.05.2025]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTJlOTYxZWMtNzY2NC00NWQyLWFjMTgtMmViMzdkYWE2MmU1

⁵²⁰ CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie. *Ghid privind calificarea infracțiunii de huliganism*. Op. cit. , p. 71.

executare, interval în care făptuitorul a meditat asupra modului și mijloacelor de săvârșire a faptei⁵²¹.

Considerăm că, în cazul infracțiunii de dezordini în masă, intenția spontană se reflectă doar în cazul comiterii infracțiunii incriminate la art. 285 alin. (2) din CP RM, deoarece în cazul participării active la dezordini în masă făptuitorul nu are nevoie de o pregătire etapizată a mijloacelor și metodelor de comitere, acesta manifestând activitatea ilicită în mod prompt și instantaneu. Pregătirea etapizată a mijloacelor și metodelor de comitere se realizează în cazul variantelor-tip de infracțiune incriminate la alin. (1) și (3) ale art. 285 din CP RM, unde făptuitorul coordonează din timp aranjamentele de comitere a faptei ilicite, prin conceperea planurilor de acțiune, identificarea și crearea metodelor, mijloacelor și instrumentelor de comitere a faptei etc.

Așadar, conchidem că în cazul comiterii ambelor infracțiuni, făptuitorul își dă seama de caracterul prejudiciabil al activității ilicite, prevede consecințele infracționale și dorește survenirea acestora.

În ipoteza dezordinilor în masă, făptuitorii țin să demonstreze dezaprobarea sau neacceptarea politicii promovate de autoritățile publice centrale sau locale, pe când în cazul huliganismului, făptuitorii tind să demonstreze vădita lipsă de respect față de societate, precum și neagreaarea normelor etice general acceptate⁵²².

Întru reliefarea elementelor laturii subiective ale infracțiunii de huliganism sub aspect practic, se invocă Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 12 decembrie 2024, unde instanța de judecată a stabilit că „X., aflându-se în frizeria „Miro”, în loc public, încălcând ordinea publică, acționând cu intenție directă și din motive huliganice manifestate prin profitarea de un pretext nesemnificativ pentru a se răfui cu victima, și anume că cet. Y. care le-a făcut observație că vorbeau cu glas tare și cuvinte necenzurate în loc public, ridicând vocea și adresând cuvinte necenzurate acestuia, manifestând o atitudine profund disprețuitoare față de regulile de conviețuire socială și dorind să-și arate superioritatea față de cei din jur, în cadrul unui conflict verbal i-a aplicat cet. Y mai multe lovituri cu pumnii în regiunea capului și a spatelui, în rezultatul cărui fapt părții vătămate i-au fost cauzate vătămări neînsemnate⁵²³”.

Deci, în cazul huliganismului făptuitorul acționează din motive huliganice, la baza cărora poate sta o emoție negativă, însoțită de o izbucnire emoțională, aparent, fără un anumit motiv,

⁵²¹ COJANU, Gianina. *Op. cit.*, p. 49.

⁵²² BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente. *Op. cit.*, p. 7.

⁵²³ *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 12 decembrie 2024. Dosarul nr. 1-2458/2022* [citat 18.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YzFjMDBiNzUtZjg3OC00N2Y5LWE0YWEtMGViZWl3MTI3MjAz

lipsită de vreun pretext, fie are la bază un pretext neînsemnat sau inventat. Motivele huliganice se pot manifesta și prin teribilism, frondă, autoafirmare, capătă proporții fenomenul săvârșirii infracțiuni și din amuzament, pentru distracție etc. În cazul dezordinilor în masă motivul este altul și se rezumă la: dezaprobarea politicii de stat, nemulțumirea față de modul de viață, față de o anumită autoritate publică etc.⁵²⁴.

În cazul huliganismului comis în prezența circumstanței agravante incriminate la art. 287 alin. (2) lit. e) din CP RM, legiuitorul indică un motiv calificat, și anume cel de prejudecată, care a fost explicat anterior.

Un alt aspect diferențiat dintre infracțiunile de dezordini în masă și huliganism îl reprezintă subiectul infracțiunii. Așadar, urmare analizei prevederilor art. 21 alin. (2) din CP RM, se remarcă faptul că subiectul infracțiunii incriminate la art. 285 și a infracțiunii prevăzute la art. 287 alin. (2) și (3) din CP RM, adică a huliganismului comis în prezența circumstanțelor agravante și a huliganismului agravat poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani.

În eventualitatea săvârșirii infracțiunii incriminate la art. 287 alin. (1) din CP RM, subiectul acesteia poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a împlinit vârsta de 16 ani.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de vandalism

Primul criteriu de delimitare a infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de vandalism, din punct de vedere al elementelor subiective, vizează latura subiectivă a infracțiunilor, care, la rândul său, înglobează vinovăția, motivele și scopurile infracționale.

Bunăoară, atât în cazul infracțiunii de dezordini în masă, cât și în cazul infracțiunii de vandalism, făptuitorul acționează cu vinovăție sub forma intenției directe, fiind diferențiate doar motivele și scopurile infracționale.

Din punct de vedere al conceptului vinovăției explicat la nivel doctrinar, putem aprecia că infracțiunile cercetate pot fi săvârșite sub forma intenției premeditate și spontane.

Deci, în cazul ambelor infracțiuni intenția premeditată presupune un anumit interval de timp de la apariția ideii de a săvârși infracțiunea până la realizarea ei. De regulă, în acest interval de timp, persoana plănuiește și se pregătește în vederea săvârșirii infracțiunii, creându-și condiții favorabile pentru realizarea ei⁵²⁵.

⁵²⁴ COPEȚCHI, Stanislav. *Op. cit.*, p. 34.

⁵²⁵ MÎȚU, Serghei. Vinovăția sub formă de intenție. În: *Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Abordări europene în cercetare și inovare”, 9-12 octombrie 2014* [online]. 2015. p. 109 [citat 18.12.2024]. ISSN 2345-1106. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/107_110_Vinovatia%20sub%20forma%20de%20intentie.pdf

În cazul săvârșirii vandalismului cu intenție subită, ideea de comitere a infracțiunii apare la făptuitor într-un mod spontan și, respectiv, se realizează imediat sau, după caz, peste un interval neînsemnat de timp după apariția acesteia în unele cazuri. Infracțiunea de vandalism realizată cu asemenea intenție este însoțită de comiterea altei infracțiuni ca, de exemplu, huliganismul (art. 287 CP). Încălcând intenționat ordinea publică și exprimând vădit lipsă de respect față de societate, huliganul este deseori tentat să comită paralel și unele acțiuni ce țin de pângărirea sau nimicirea bunurilor ce prezintă o valoare istorică sau culturală pentru societate, precum și a celor amplasate în transportul public sau în alte locuri publice⁵²⁶.

În cazul ambelor infracțiuni, motivele și scopurile pot fi diverse, dar, în același timp, comune, de exemplu: dezacordul cu politica de stat, abnegarea modului de viață în societate, disensiuni cu privire la eficiența autorităților publice sau clasei politice, manifestarea nemulțumirilor în diverse domenii de activitate etc.

Pe de altă parte, în ipoteza vandalismului comis în prezența circumstanței agravante incriminate la art. 288 alin. (2) lit. d) din CP RM, se atestă indicarea unui motiv calificat, și anume legiuitorul stabilește răspunderea penală pentru comiterea vandalismului din motive de prejudecată, care a fost explicat anterior.

Relevantă la caz este Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 29 iulie 2024, în care instanța de judecată a reținut că „X., la data de 08 februarie 2024, aproximativ la ora 18: 45, acționând cu intenție directă, dându-și seama de caracterul prejudiciabil al acțiunilor sale, prevăzând urmările lor și dorind în mod conștient survenirea acestora, urmărind scopul pângăririi unor edificii, din motive de prejudecată, a mers pe teritoriul Universității X, amplasată în mun. Chișinău, str. Y, a stropit cu benzină, iar apoi a incendiat ușile prin care se efectuează accesul în sediul Centrului Y., după care a părăsit locul comiterii infracțiunii, acțiuni prin care a cauzat părții vătămate un prejudiciu în proporții considerabile în valoare de 238.924,811 lei. Prejudecata inculpatului, la caz, este bazată pe considerente de ordin politic și convingerile politice ale acestuia. Din explicațiile inculpatului rezultă o apreciere de ordin subiectiv al scopului Centrului Y. în contrabalanță cu statutul de neutralitate declarat constituțional de Republica Moldova. Respectiv, prejudecata inculpatului la caz este de natură politică, or, acesta susține că prin prezența Centrului Y. , precum și prin presupusa ”racolare” a tinerilor la exerciții militare în cadrul Y. , se încalcă politica de neutralitate promovată la nivel constituțional.⁵²⁷”.

⁵²⁶ PILAT, Sofia. *Vandalismul: (Analiza juridico-penală)*. Op. cit. , p. 199.

⁵²⁷ *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Ciocana) din 29 iulie 2024. Dosarul nr. 1-1421/2024* [citat 16.12.2024]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTFjOTNhNGUtMDgzYi00MjA5LWI0YTgtZDRINDg5NGRlZWJj

Așadar, motivele de prejudecată înglobează o multitudine de criterii concepute fie unei persoane, fie unui bun, în baza cărora se formează cauza comiterii infracțiunii, precum și scopul acesteia.

Motivele infracțiunilor reglementate la art. 285 și art. 288 din CP RM, cu excepția celor de prejudecată indicate la lit. e) a alin. (2) al art. 288 din CP RM, nu sunt imperative în calitate de semne obligatorii ale laturii subiective, respectiv, acestea se iau în calcul doar la determinarea caracterului și gradului prejudiciabil al faptei, precum și la individualizarea răspunderii și pedepsei penale.

O altă delimitare a infracțiunilor comparate urmează a fi efectuată în funcție de subiectul infracțiunii. Din analiza art. 21 alin. (2) din CP RM, se remarcă faptul că subiectul infracțiunii incriminate la art. 285 și a infracțiunii prevăzute la art. 288 alin. (2) poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani. Astfel, se conchide că, în cazul comiterii vandalismului în circumstanțe agravante, vârsta de tragere la răspundere penală este 14 ani.

Concomitent, se indică că subiectul infracțiunii incriminate la art. 288 alin. (1) din CP RM este persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani.

Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de chemări la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova

Primul aspect delimitativ dintre infracțiunea de dezordini în masă de infracțiunea de chemări la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova, în funcție de elementele subiective, este latura subiectivă (vinovăția, motivele și scopurile infracționale).

Exact ca și în cazul infracțiunii de dezordini în masă, latura subiectivă a infracțiunii indicate la art. 341 din CP RM se manifestă prin vinovăție sub forma intenției directe.

Se menționează că factorul intelectual al infracțiunii reglementate la art. 341 din CP RM se concretizează prin aspectul că făptuitorul conștientizează pericolul social pe care îl generează chemările publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova și difuzarea prin diferite forme, în acest scop, de materiale cu asemenea chemări, și înțelege în mod evident natura violentă a schimbării sau răsturnării orânduirii constituționale și a difuzării unor asemenea informații.

Factorul volitiv al infracțiunii reglementate la art. 341 din CP RM este strict determinat de dorința făptuitorului de a produce urmări prejudiciabile. Deci, acesta urmărește provocarea unei reacții din partea publicului cu privire la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii

constituționale a Republicii Moldova și instigarea la acte de violență împotriva ordinii constituționale.

Motivele infracțiunii specificate la art. 341 din CP RM pot fi: năzuința făptuitorului de a-și înlăsi activitatea infracțională; interesul material presupunând executarea unei comenzi în schimbul unei remunerații materiale; ură; răzbunare; motive de natură extremistă sau secesionistă etc.⁵²⁸

Așadar, atât în cazul infracțiunii de dezordini în masă, cât și a infracțiunii de chemări la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova motivele pot fi diverse, în funcție de specificul comiterii faptei prejudiciabile. Totuși, unele dintre motive, cum ar fi dorința de răzbunare față de autoritățile statului și interesul material pot fi întâlnite în cazul ambelor infracțiuni, fără a influența însă existența laturii obiective, or, în cazul ambelor infracțiuni, motivele nu au relevanță la calificarea juridică a faptei, însă de acestea se țin cont la individualizarea pedepsei penale.

Un element eterogen al infracțiunii indicate la art. 341 din CP RM îl constituie scopul acesteia, care este unul special și este dedus în sintagma „în acest scop”, întrebuințată la alin. (1) al articolului menționat. În acest sens, din norma respectivă deducem în mod clar scopul special al infracțiunii, și anume răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova.

Autorii S. Brînză și V. Stati sunt de părere că „în cazul în care nu există scopul special al infracțiunii reglementate la art. 341 din CP RM, este aplicabil alin. (3) art. 285 din CP RM”⁵²⁹.

Ne raliem la opinia enunțată, deoarece fapta reglementată la alin. (3) art. 285 din CP RM incriminează adresarea chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților sau la dezordini în masă, ori la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor. Fapta dată are în principiu un caracter general și nu este orientată spre producerea unor anumite urmări prejudiciabile. Pe când, în cazul art. 341 din CP RM, de către făptuitor se depășește simpla voință de a comite fapta și acesta se axează exclusiv pe un anumit rezultat final, specific - răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova.

Mai mult, scopul special este strict reglementat de legiuitor în textul art. 341 din CP RM, respectiv acesta condiționează nemijlocit existența/inexistența infracțiunii. Fără intenția clară de a răsturna sau a schimba prin violență orânduirea constituțională a Republicii Moldova, fapta nu întrunește condițiile necesare pentru a fi considerată infracțiune în sensul articolului enunțat.

⁵²⁸ BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II. Op. cit.*, p. 1021.

⁵²⁹ *Ibidem*, p. 1021.

O altă distincție între infracțiunile comparate se referă la subiectul infracțiunii, or, din art. 21 din CP RM, se conchide că subiectul infracțiunii prevăzute la art. 285 din CP RM poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 14 ani, iar subiectul infracțiunii indicate la art. 341 din CP RM poate fi persoana fizică, responsabilă, care la momentul comiterii faptei a atins vârsta de 16 ani.

Cât privește agravanta specificată la alin. (3) al art. 341 din CP RM „săvârșirea infracțiunii din însărcinarea unei organizații străine sau a reprezentanților ei”, deducem că nu făptuitorului îi aparține inițiativa de comitere a acțiunii de chemări publice la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova sau de difuzare prin diferite forme a materialelor cu asemenea chemări. Această inițiativă îi revine unei organizații străine sau reprezentanților ei, iar făptuitorul răspunde acestei inițiative, asumându-și misiunea respectivă și aducând-o la executare⁵³⁰.

4.4. Concluzii la capitolul 4

1. Sub aspectul laturii subiective, infracțiunea de dezordini în masă se comite cu vinovăție, sub forma intenției directe.

2. Motivele și scopurile săvârșirii infracțiunii de dezordini în masă sunt semne facultative ale laturii subiective ale infracțiunii de dezordini în masă și, ținând cont de jurisprudență și spațiul doctrinar, conchidem că nu poate exista o listă exhaustivă a motivelor și scopurilor infracțiunii analizate. Această diversitate este explicată prin complexitatea realităților sociale și individuale ce determină conduita infracțională.

3. Motivele infracțiunii de dezordini în masă pot fi: voința de dezaprobare sau neacceptare a unor politici statale, dorința de a manifesta dezacord cu anumite evenimente, decizii emise de autoritățile publice, destabilizarea situației la nivel public, încălcarea bunei desfășurări a activității unor autorități etc.

4. Scopurile infracțiunii de dezordini în masă pot fi: destabilizarea regimului de guvernare, obstrucționarea funcționării normale a instituțiilor statului, crearea fricii în societate, a unei stări de insecuritate generală, fragilizarea unor domenii esențiale, cum ar fi cel social, politic, economic etc.

5. Nici motivele și nici scopurile săvârșirii infracțiunii de dezordini în masă nu au importanță la calificarea juridică a faptei prejudiciabile, însă au un rol prioritar la aprecierea

⁵³⁰ *Ibidem*, p. 1022.

conduitei psihologice a persoanei, având o însemnătate deosebită la individualizarea răspunderii penale și la stabilirea pedepsei penale.

6. Subiectul infracțiunii de dezordini în masă este persoana fizică, responsabilă, care în momentul comiterii faptei a împlinit vârsta de 14 ani.

7. Întrucât în capitolul anterior am propus completarea art. 285 din CP RM cu un nou alin., care stabilește răspunderea penală pentru fapta de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă, considerăm oportună stabilirea vârstei răspunderii penale pentru respectiva faptă din momentul în care persoana împlinește 16 ani. Această propunere respectă principiul proporționalității, corelând gravitatea faptei și pericolul social cu nivelul de maturitate psihologică și discernământ necesar persoanei pentru înțelegerea caracterului ilicit al faptei și urmările acesteia. Prin urmare, optăm pentru modificarea art. 21 alin. (2) din CPRM, în sensul substituirii textului „283-286” cu textul „283, 284, 285 alin. (1) și alin. (2), 286”, astfel încât pentru faptele indicate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM, persoanele fizice să fie pasibile de răspundere penală de la vârsta de 14 ani, iar pentru fapta nou propusă la alin. (3) al art. 285 din CP RM, să fie aplicată regula generală indicată la alin. (1) al art. 21 din CP RM, și anume survenirea răspunderii penale din momentul în care persoana împlinește vârsta de 16 ani.

8. Ținând cont de elementele constitutive subiective, între infracțiunea de dezordini în masă și infracțiunile: violarea dreptului la libertatea întrunirilor, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganism, vandalism, chemări la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova, subliniem că există asemănări și deosebiri, după cum urmează:

- în cazul tuturor infracțiunilor comparate predomină existența intenției directe de comitere a faptelor prejudiciabile, totuși, în cazul art. 197 din CP RM apare intenția indirectă. Totodată, în cazul circumstanței agravante indicate la lit. d) a alin. (2) al art. 197 din CP RM ne aflăm în prezența infracțiunii săvârșite cu două forme de vinovăție;

- sub aspectul tipologiei intenției, recunoscute în spațiul doctrinar, intenția spontană specifică huliganismului sau, după caz, vandalismului, poate apărea și în cazul dezordinilor în masă, de cele mai multe ori, în ipoteza comiterii faptei prevăzute la alin. (2) al art. 285 din CP RM;

- la infracțiunile comparate, în mare parte, pot coincide motivele infracționale, care pot fi: răzbunare, ură, interes material, disensiuni politice etc. Totuși, în cazul infracțiunilor reglementate la art. 184 alin. (2) lit. b¹), 197 alin. (2) lit. b), 287 alin. (2) lit. e), 288 alin. (2) lit. b) din CP RM se atestă indispensabilitatea prezenței motivului calificat, și anume comiterea faptelor din motive de prejudecată. Motivele infracțiunilor comparate, în esență, au importanță doar la individualizarea

și stabilirea răspunderii și pedepsei penale, cu excepția celor de prejudică, prevăzute în normele penale indicate *supra*;

- vârsta răspunderii penale a făptuitorului infracțiunii de dezordini în masă, în mare parte, coincide cu vârsta răspunderii penale a făptuitorului infracțiunilor de distrugere sau deteriorare intenționată a bunurilor, huliganism, vandalism, comise în prezența circumstanțelor agravante. Totodată, vârsta răspunderii penale a făptuitorului infracțiunii de dezordini în masă este similară cu cea a acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor;

- la unele infracțiuni comparate apare calitatea specială a subiectului, după cum urmează: la art. 184 alin. (1) lit. a) – persoana cu funcție de răspundere, la art. 197 alin. (3) – administratorul băncii, la art. 286 – persoana care execută pedeapsa cu închisoare.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Rezultatele științifice obținute în urma elaborării prezentului studiu științific sunt: realizarea unei retrospective a prevederilor normative privind infracțiunea de dezordini în masă; analiza comparativă a legislațiilor penale ale statelor membre UE și ale altor state sub aspectul răspunderii pentru infracțiunea de dezordini în masă și alte fapte asemănătoare; explicarea corelației dintre conceptele „ordine publică” și „securitate publică”; identificarea și caracterizarea semnelor obiective și subiective ale infracțiunii prevăzute la art. 285 din CP RM; argumentarea stabilirii vârstei de tragere la răspundere penală, a regimului sancționator proporțional pentru fapta nou propusă de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă; înaintarea unui set de propuneri de *lege ferenda* în vederea perfecționării normei penale cercetate, în sensul armonizării prevederilor art. 285 din CP RM cu acquis-ul UE și angajamentele internaționale asumate de Republica Moldova, precum și concordării acestuia cu criteriile de calitate a legii penale.

Dintre cele mai importante concluzii cu caracter general, evidențiem următoarele:

1. Atât jurisprudența, cât și doctrina juridico-penală recunosc unanim că infracțiunea de dezordini în masă atentează nemijlocit la securitatea publică. În pofida faptului că valorile și relațiile sociale privind ordinea publică și securitatea publică sunt interdependente, totuși, acestea au caracteristici particulare. Securitatea publică reprezintă o totalitate de reguli, care se referă la relațiile sociale cu privire la ocrotirea drepturilor și libertăților fundamentale ale unui număr nedeterminat de persoane, prin asigurarea unei ordini juridice înfăptuită, inclusiv prin crearea unui mediu prielnic și liniștit pentru persoanele fizice și juridice, precum și menținerea condițiilor normale de activitate a acestora (cap. 3, par. 3.1.).

2. Sub aspectul laturii subiective, infracțiunea de dezordini în masă se comite cu vinovăție, sub forma intenției directe. Factorul intelectual al acestui tip de intenție se reflectă printr-o conștientizare clară a caracterului ilicit și socialmente periculos al faptelor comise. Deci, făptuitorul înțelege natura acțiunilor sale și a urmărilor prejudiciabile care pot surveni urmare faptelor săvârșite, cum ar fi: tulburarea securității publice, vătămarea sănătății persoanelor sau distrugerea proprietății acestora etc. Această înțelegere exclude sub orice aspect posibilitatea făptuitorului de a invoca necunoașterea legii, întrucât implică o reprezentare mentală completă și anticipativă a consecințelor juridico-penale ale comportamentului său (cap. 4, par. 4.1.).

3. Factorul volitiv constă în manifestarea unei voințe deliberate de a comite infracțiunea dată. Așadar, făptuitorul nu doar că își dă seama de acțiunile sale, prevede urmările prejudiciabile ale acestora, dar și dorește producerea lor. Respectiva atitudine exprimă o voință conștientă de a

leza valorile și relațiile sociale privind securitatea publică, indicând incontestabil existența intenției directe (cap. 4, par. 4.1.).

4. Prin prisma tipologiei intențiilor recunoscute la nivel doctrinar, acțiunea incriminată la alin. (2) al art. 285 din CP RM poate fi săvârșită cu intenție spontană, care apare instant din momentul luării deciziei comiterii infracțiunii. Acțiunile prevăzute la alin. (1) și (3) ale art. 285 din CP RM se comit preponderent cu intenție premeditată, care implică o perioadă de timp, în care făptuitorul întreprinde acțiuni de pregătire a infracțiunii, ia decizia de a o comite, analizează acțiunile infracționale, pe care urmează să le comită (cap. 4, par. 4.1.).

5. Motivele și scopurile infracțiunii de dezordini în masă nu au importanță pentru încadrarea juridică, însă se desprind din practica judiciară. Motivele pot fi: tendința de a nega și dezaproba aspectele promovate de factorii politici, dorința de a blama activitatea unei anumite autorități⁵³¹, voința de a manifesta dezacord cu anumite evenimente, decizii emise de autoritățile publice, destabilizarea situației la nivel public, încălcarea bunei desfășurări a activităților unor autorități etc. Scopurile pot fi: destabilizarea regimului de guvernare, obstrucționarea funcționării normale a instituțiilor statului, crearea unei stări de insecuritate generală, fragilizarea unor domenii esențiale, cum ar fi cel social, politic, economic, cultural etc. (cap. 4, par. 4.1.).

6. Componenta de infracțiune reglementată la art. 285 din CP RM este formală, adică se consumă din momentul comiterii uneia dintre modalitățile faptice, după caz, organizării sau conducerii dezordinilor în masă, ori participării active la acestea, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților, precum și din momentul adresării chemărilor la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților, la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor (cap. 3, par. 3.2.).

7. Pentru asigurarea corectitudinii încadrării juridice a infracțiunii conform art. 285 din CP RM este esențială delimitarea acesteia de alte fapte penale asemănătoare, ceea ce pune în lumină trăsăturile exclusive ale dezordinilor în masă în raport cu anumite infracțiuni asemănătoare. Delimitarea se efectuează sub unghiul elementelor obiective și subiective care disting faptele între ele, or, infracțiunea de dezordini în masă poate fi aspecte comune cu alte fapte penale, cum ar fi: violarea dreptului la libertatea întrunirilor, distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor, acțiuni care dezorganizează activitatea penitenciarelor, huliganismul, vandalismul, chemările la răsturnarea sau schimbarea prin violență a orânduirii constituționale a Republicii Moldova.

⁵³¹ CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. Latura subiectivă a infracțiunilor de dezordini în masă. *Op. cit.*, p. 159.

8. Este important ca în cadrul normei penale prevăzute la alin. (1) al art. 285 din CP RM, sintagma „arme de foc” să fie substituită cu cuvântul „arme”, or, redacția actuală limitează sfera de aplicabilitate a normei penale, excluzând potențiale pericole la adresa securității publice, cum ar fi aplicarea în cadrul dezordinilor în masă a armelor neletale, armelor pneumatice, armelor albe, dispozitivelor electroșoc, spray-urilor iritant-lacrimogene etc. (cap. 3, par. 3.2.).

În același context, considerăm indispensabilă completarea alin. menționat cu sintagma „dispozitive explozive sau alte dispozitive cu efect letal”, întrucât actualmente, evoluează formele de manifestare a încălcărilor colective, caracterizate prin utilizarea unor mijloace sociale periculoase. Respectiv, omiterea reglementării sintagmei propuse *supra* poate genera eludarea răspunderii penale și aplicarea deficitară a normei penale, în cazul în care făptuitorul recurge la aplicarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal, în cadrul dezordinilor în masă. Totodată, în același sens, optăm inclusiv pentru includerea sintagmei „substanțe toxice”, care este esențială pentru acoperirea juridică a unui alt pericol major, a cărui manifestare în cadrul dezordinilor în masă generează un pericol real și iminent pentru securitatea publică (cap. 3, par. 3.2.).

9. În contextul dezordinilor în masă, orice participare la săvârșirea acțiunilor, cum ar fi: aplicarea violenței împotriva persoanelor, pogromuri, incendieri, distrugerii de bunuri, aplicarea armei de foc sau a altor obiecte utilizate în calitate de armă, precum și opunerea de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților generează tragerea la răspundere penală, conform alin. (2) al art. 285 din CP RM. Astfel, considerăm că menținerea cuvântului „activă” în cuprinsul normei în cauză contravine exigențelor de claritate și previzibilitate a normei penale, impuse de standardele internaționale în materie penală (cap. 3, par. 3.2.).

10. Se relevă necesitatea de incriminare a unei modalități faptice noi - cea de instruire, autoinstruire sau beneficiere de instruire, în scopul organizării, conducerii, sau participării la dezordini în masă. Această inițiativă este strict justificată de lipsa reglementărilor legale de incriminare a fazelor pregătitoare ale dezordinilor în masă, reieșind din realitățile actuale de comitere a acestei infracțiuni, or, acest fapt poate limita capacitatea autorităților de drept în sensul curmării infracțiunii în cauză. Incriminarea propusă are drept scop primordial sporirea protecției penale asupra unor acțiuni, care reprezintă o intenție evidentă de implicare în fapte care amenință direct securitatea publică (cap. 3, par. 3.2.).

Totodată, în acest sens, optăm inclusiv pentru reglementarea unei condiționalități cu referire la liberarea de răspundere penală a persoanei, dacă ea a anunțat autoritățile despre realizarea instruirii, autoinstruirii sau beneficierii de instruire în scopul organizării sau conducerii, sau participării la dezordini în masă, a contribuit la descoperirea infracțiunii săvârșite sau la

demascarea altor persoane instruite, a instructorilor, finanțatorilor, organizatorilor unor astfel de instruiri, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune. Clauza liberării de răspundere penală indică o modalitate de nepedepsire a făptuitorului, în cazul colaborării active cu autoritățile de drept, ceea ce ar reprezenta un mecanism important pentru descoperirea și prevenirea unor dezordini în masă în faze incipiente, descurajând escaladarea acestora (cap. 3, par. 3.2.).

11. Se evidențiază importanța incriminării în cadrul unui nou articol a faptei de instigare la comiterea infracțiunii de dezordini în masă, care, în mare parte, ar suplini modalitatea faptică existentă în conținutul alin. (3) al art. 285 CP RM - chemările la nesupunere violentă activă cerințelor legitime ale reprezentanților autorităților și la dezordini în masă, precum și la săvârșirea actelor de violență împotriva persoanelor. Propunerea dată constituie o măsură necesară pentru clarificarea și eficientizarea cadrului normativ privind prevenirea și combaterea amenințărilor la adresa securității publice. Aceasta vine să adopte o configurație normativă clară și coerentă a faptei de instigare la dezordini în masă, eliminând anumite ambiguități terminologice și conceptuale prezente în formularea actuală a alin. (3) al art. 285 din CP RM. Formularea propusă realizează o delimitare clară între fapta de instigare la dezordini în masă și faptele incriminate la alin. (1) și (2) ale art. 285 din CP RM, precum și raționalizează structura Părții speciale a CP RM, limbajul și terminologia juridică utilizată, asigurând, în același timp, ierarhia conceptuală a normelor penale în raport cu gravitatea faptelor incriminate și cu pericolul social al acestora (cap. 3, par. 3.2.).

Problema științifică actuală, de o importanță deosebită, care a fost soluționată constă în efectuarea unei analize juridico-penale ample a infracțiunii de dezordini în masă, care asigură elucidarea naturii juridice concrete a acesteia, fapt ce contribuie la identificarea exactă a semnelor obiective și subiective ale componentei de infracțiune, iar propunerile de modificare a cadrului normativ aferent infracțiunii examinate pot perfecționa practica judiciară, sub aspectul aplicării corecte și uniforme a prevederilor art. 285 din CP RM.

Rezultatele cercetării realizate se evidențiază prin importanța înaintării unor recomandări, cu titlu *de lege ferenda*, care, după părerea noastră, poate perfecționa conținutul normativ și structura normei juridico-penale supuse examinării.

1. Modificarea conținutului normativ actual al art. 285 din CP RM, prin expunerea acestuia într-o nouă redacție, după cum urmează:

„Articolul 285. Dezordini în masă

(1) Organizarea sau conducerea unor dezordini în masă, însoțite de aplicarea violenței împotriva persoanelor, de pogromuri, incendieri, distrugeri de bunuri, de aplicarea dispozitivelor explozive sau altor dispozitive cu efect letal, substanțelor toxice, armei sau a altor obiecte utilizate

în calitate de armă, precum și de opunere de rezistență violentă sau armată reprezentanților autorităților,

se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 8 ani.

(2) Participarea la dezordini în masă, însoțite de acțiunile prevăzute la alin. (1),

se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.

(3) Instruirea, autoinstruirea sau beneficierea de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă,

se pedepsesc cu închisoare de la 1 la 3 ani.

(4) Persoana care a săvârșit fapta prevăzută la alin. (3) se liberează de răspundere penală, dacă ea a anunțat autoritățile despre realizarea instruirii, autoinstruirii sau beneficierii de instruire, în scopul organizării, conducerii sau participării la dezordini în masă, a contribuit la descoperirea infracțiunii săvârșite sau la demascarea altor persoane instruite, a instructorilor, finanțatorilor, organizatorilor unor astfel de instruiți, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune.”.

2. Completarea Părții speciale a CP RM cu un articol nou - Articolul 285¹ „Instigarea la dezordini în masă”, cu următorul conținut:

„Articolul 285¹. Instigarea la dezordini în masă

Instigarea prin orice metodă la comiterea infracțiunii de dezordini în masă,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 180 la 240 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.”.

3. Modificarea prevederilor alin. (2) al art. 21 din CP RM (în contextul acceptării propunerilor de amendare a art. 285 din CP RM), prin substituirea textului: „283-286” cu textul: „283, 284, 285 alin. (1) și alin.(2), 286”.

Sugestii privind potențialele direcții viitoare de cercetare conexe tematicii cercetate:

1) analiza aspectelor criminologice ale infracțiunii de dezordini în masă, punându-se un accent deosebit pe personalitatea infractorului și psihologia mulțimii; 2) întocmirea unui ghid metodic bazat pe aspectele de calificare a infracțiunii de dezordini în masă; 3) investigarea infracțiunii cercetate prin prisma metodicii criminalistice.

BIBLIOGRAFIE

A. Surse în limba română

1. ARAMĂ, Elena, COPTILEȚ, Valentina. *Istoria dreptului românesc*. Chișinău: „Cartea Juridică”, 2012. 288 p. ISBN 978-9975-53-129-0.
2. *Articolul Militar 1715: O prezentare generală* [citată 16.10.2024]. Disponibil: <https://ro.birmiss.com/militar-articolul-1715-o-prezentare-generală/>
3. BANTUȘ Igor, BANTUȘ Mariana. *Istoria statului și dreptului Republicii Moldova*. Chișinău: „Reclama”, 2001. 182 p. ISBN 9975-9602-8-6.
4. BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu / Sub redacția lui Alexei BARBĂNEAGRĂ*. Chișinău: „Sarmis”, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0.
5. BARBĂNEAGRĂ, Alexei et al. *Codul penal al Republicii Moldova cu modificările de până la 8 august 2003. Comentariu / Sub redacția lui Alexei BARBĂNEAGRĂ*. Chișinău: „ARC”, 2003. 836 p. ISBN 9975-61-291-1.
6. BASARAB, Matei. *Drept penal. Partea generală. Volumul I, ediția a II-a*. Cluj-Napoca: „Lumina Lex”, 1997. 478 p.
7. BECCARIA, Cesare. *Despre infracțiuni și pedepse (traducere în limba română: Dora Scarlat)*. București: „Rosetti”, 2001. 148 p.
8. BORODAC, Alexandru. *Drept penal. Partea generală*. Chișinău: „Știința”, 1994. 368 p.
9. BORODAC, Alexandru. *Manual de drept penal. Partea specială cu modificările și completările până la 22.04.2004*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 622 p. ISBN 9975-9788-7-8.
10. BOROI, Alexandru. *Drept penal. Partea generală. Ediția a II-a*. București: „ALL Beck”, 2000. 352 p. ISBN 973-655-037-0.
11. BOROI, Alexandru. *Drept penal: partea generală. Ediția a III-a*. București: „ALL BECK”, 2001. 360 p. ISBN 973-655-120-2.
12. BOTNARU, Stela et al. *Drept penal. Partea generală. Vol. I, ed. a II-a*. Chișinău: „Cartier juridic”, 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.
13. BRÎNZĂ, Sergiu. *Evoluția reglementărilor privind protecția penală a proprietății pe teritoriul Republicii Moldova*. Chișinău: „ARC”, 2001. 448 p. ISBN 9975-61-179-6.
14. BRÎNZĂ, Sergiu. *Obiectul infracțiunilor contra patrimoniului*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 677 p. ISBN 9975-70-414-X.

15. BRÎNZĂ, Sergiu. Răspunderea penală pentru omorul săvârșit cu premeditare: teorie și practică. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 9(96), pp. 2-8. [citat 29.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2-8_3.pdf
16. BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chișinău: „Cartier”, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-324-X.
17. BRÎNZĂ, Sergiu et al. *Drept penal. Partea specială. Volumul II, ediția a II-a*. Chișinău: „Cartier”, 2005. 804 p. ISBN 9975-79-325-8.
18. BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. Delimitarea infracțiunii de huliganism de unele fapte penale sau nepenale adiacente. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 8, pp. 2-12 [citat 17.12.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/2-12_0.pdf
19. BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul I*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1326 p. ISBN 978-9975-53-469-7.
20. BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p. ISBN 978-9975-53-470-3.
21. BRÎNZĂ, Sergiu, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea Specială: Compendiu*. Chișinău: CEP USM, 2021. 370 p. ISBN 978-9975-158-47-3.
22. BUJOR, Valeriu, BEJAN, Octavian. *Curs elementar de criminologie*. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată (Tipogr. "Bora grup"), 2016. 129 p. ISBN 978-9975-9822-3-8.
23. BUJOR, Valeriu, BEJAN, Octavian. *Elemente de teoria securității criminologice private: (material didactic)*. Chișinău: CEP USM, 2014. 98 p. ISBN 978-9975-71-498-3.
24. BUJOR, Valeriu, TIGHINEANU, Alexandra. Caracterizarea juridico-penală a infracțiunilor săvârșite cu aplicarea violenței. În: *Jurnalul Juridic Național: Teoria și practica* [online]. 2015, nr. 3(13), pp. 10-13 [citat 10.09.2025]. ISSN 2345-1130. Disponibil: [https://old.criminology.md/Arhiv%20JJN/13.JJN%203\(1\)15.pdf](https://old.criminology.md/Arhiv%20JJN/13.JJN%203(1)15.pdf)
25. BULAI, Costică. *Manual de drept penal. Partea generală*. Timișoara: „ALL EDUCAȚIONAL”, 1997. 647 p. ISBN 973-9229-74-3.
26. BULAI, Costică, FILIPAȘ, Avram, MITRACHE, Constantin. *Instituții de drept penal: curs selectiv pentru examenul de licență*. București: „Treii”, 2001. 343 p. ISBN 973-9419-90-9.
27. BURLACU, Oleg. Latura subiectivă a crimei internaționale. În: *Studias Universitatis Moldaviae: Seria Științe Sociale* [online]. 2017, nr. 8(108), pp. 82-96 [citat 26.11.2024]. ISSN 2345-1017. Disponibil: <https://social.studiamsu.md/wp-content/uploads/2017/01/10.-p.82-96.pdf>

28. CAZACICOV, Andrei. *Răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2021. 268 p.
29. CĂPRIOARĂ, Florin-Mihai, CĂPRIOARĂ, Alina-Cornelia. Ce este și ce nu este violența? În: *Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, volumul 2* [online]. 2013, pp. 479-497 [citât 13.11.2024]. ISSN 2285-0171. Disponibil: <https://www.ugb.ro/Juridica/Issue22013/11. Ce este si ce nu este violenta.Mihai Caprioara.RO.pdf>
30. CHARRIER, Jean-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: „Balacron” SRL, 2008. 724 p.
31. CHEPESTRU, Ana-Maria. Conceptul și clasificarea dezordinilor în masă. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 18, pp. 149 - 160 [citât 01.05.2025]. ISBN 978-9975-170-08-6. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/01/revista_AS_nr_18_2023.pdf
32. CHEPESTRU, Ana-Maria. Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiunea de vandalism. În: *Culegerea de studii și articole elaborată în baza rapoartelor și comunicărilor prezentate la Conferința științifico-practică internațională „Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană”, 16 mai 2024*. Chișinău: CEP USM, 2024, pp. 191-197. ISBN 978-9975-62-779-5.
33. CHEPESTRU, Ana-Maria. Evaluarea standardelor de calitate ale normei incriminatorii prevăzute de art. 285 din Codul Penal al Republicii Moldova (dezordini în masă). În: *Legea și viața* [online]. 2022, nr. 05-06 (365-366), pp. 122-130 [citât 09.05.2025]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/122-130_4.pdf
34. CHEPESTRU, Ana-Maria. Evoluția cadrului normativ cu privire la dezordinile în masă. În: *Culegerea comunicărilor Conferinței științifice internaționale „Omul, criminologia, știința”, 24 martie 2023* [online]. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2023, pp. 645-650 [citât 08.05.2025]. ISBN 978-9975-3418-5-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/culegerea_24.03.23.pdf
35. CHEPESTRU, Ana-Maria. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI. The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 17, pp. 239-256 [citât 30.04.2025]. ISBN 978-9975-170-05-5. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale_Stiintifice_2023_nr_17-1.pdf

36. **CHEPESTRU, Ana-Maria.** Obiectul juridic și material al infracțiunii de dezordini în masă. În: *Materialele Conferinței științifice „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice” (ediția a II-a), 8 decembrie 2022* [online]. 2023, pp. 266-271 [cit. 08.05.2025]. ISBN 978-9975-135-66-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/266-271_12.pdf
37. **CHEPESTRU, Ana-Maria.** Subiectul infracțiunii de dezordini în masă. În: *Materialele Conferinței științifice cu participare internațională „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”, 7 decembrie 2023* [online]. 2024, pp. 364-368 [cit. 23.05.2025]. ISBN 978-9975-135-84-9. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/01/Mater_conf_Protect_dr_si_liber_omului_ed.-3_07_12_2023.pdf
38. **CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin.** Latura subiectivă a infracțiunilor de dezordini în masă. În: *Intellectus* [online]. 2024, nr. 2, pp. 153-160 [cit. 08.05.2025]. ISSN 1810-7087. Disponibil: <https://agepi.gov.md/ro/intellectus/intellectus-2-2024>
39. **CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin.** Analiza juridico-penală a participării active la dezordini în masă: modalitatea normativă a art. 285 din Codul penal. În: *Materialele Conferinței științifice „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, volumul XI, partea I, 6 iunie 2024*. Cahul: USC, 2024. pp. 65-69. ISSN 2587-3563.
40. **CHIRIȚA, Valentin.** *Luarea de ostatici (Analiza juridico-penală și criminologică)*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2011. 242 p. ISBN 978-9975-935-66-1.
41. **CHIRIȚA, Valentin, CAZACICOV, Andrei.** *Infracțiuni cu caracter terorist: Suport de curs*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2016. 165 p. ISBN 978-9975-121-21-7.
42. **CHIRIȚA, Valentin, PILAT, Sofia.** Delimitarea vandalismului de infracțiunea de profanarea mormintelor și a monumentelor. În: *Legea și Viața* [online]. 2018, nr. 8(320), pp. 30-33 [cit. 17.12.2024]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/30-33_1.pdf
43. **CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie.** Corelația conceptelor: ordine publică, securitate publică, ordine de drept în contextul încadrării juridice a infracțiunii de huliganism. În: *Intellectus* [online]. 2023, nr. 1, pp. 115-123 [cit. 30.04.2025]. ISSN 1810-7087. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Intellectus_1_2023.pdf
44. **CHIRIȚA, Valentin, TIHON, Vitalie.** *Ghid privind calificarea infracțiunii de huliganism*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2024. 160 p.

45. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150624&lang=ro#
46. *Codul lui Hammurabi – Infrațiuni și pedepse* [citat 22.09.2022]. Disponibil: <https://istoriiregasite.wordpress.com/2012/08/02/codul-lui-hammurabi-infractiuni-si-pedepse/>
47. *Codul penal al Federației Ruse* [citat 06.04.2023]. Disponibil: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/cdfbaa9aeaf8b47695af18e41433e4e3f5f4be5f/
48. *Codul penal al Finlandei* [citat 29.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Finlanda-RO.html>
49. *Codul penal al Franței* [citat 29.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html>
50. *Codul penal al Georgiei* [citat 13.05.2023]. Disponibil: <https://matsne.gov.ge/en/document/download/16426/157/en/pdf>
51. *Codul penal al Germaniei* [citat 18.10.2024]. Disponibil: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html
52. *Codul penal al Greciei* [citat 25.10.2024]. Disponibil: https://pure.mpg.de/rest/items/item_2498942_17/component/file_3529081/content
53. *Codul penal al Poloniei* [citat 25.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Polonia-RO.html>
54. *Codul penal al Regatului Danemarcei* [citat 24.10.2024]. Disponibil: https://www.europam.eu/data/mechanisms/PF/PF%20Laws/Denmark/Denmark_Criminal_Code_2005.pdf
55. *Codul penal al Republicii Armenia* [citat 27.04.2023]. Disponibil: <http://www.parliament.am/legislation.php?ID=1349&lang=rus&sel=show>
56. *Codul penal al Republicii Azerbaidjan* [citat 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=2738;-43
57. *Codul penal al Republicii Belarus* [citat 06.04.2023]. Disponibil: <https://pravo.by/document/?guid=3871&p0=hk9900275>
58. *Codul penal al Republicii Kazahstan* [citat 30.04.2025]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252&doc_id2=31575252#activate_doc=2&pos=301;-121&pos2=4317;-93
59. *Codul penal al Republicii Kârgâzstan* [citat 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=36675065#pos=2751;-56.

60. *Codul penal al Republicii Moldova din 24.03.1961* [citat 04.10.2024]. Disponibil: https://bizlex.ru/ro/codul-penal-al-republicii-moldova-din-24-03-1961.html#google_vignette
61. *Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18 aprilie 2002* [citat 21.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150640&lang=ro#
62. *Codul penal al Republicii Tadjikistan* [citat 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30397325#pos=1521;-26
63. *Codul penal al Republicii Turkmenistan* [citat 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=31295286
64. *Codul penal al Republicii Uzbekistan* [citat 27.04.2023]. Disponibil: https://continent-online.com/Document/?doc_id=30421110
65. *Codul penal al României din 30 aprilie 1864* [citat 11.10.2024]. Disponibil: <https://lege5.ro/gratuit/g42tamju/codul-penal-din-1864>
66. *Codul penal al României din 17 iulie 2009* [citat 18.10.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>
67. *Codul penal al Spaniei* [citat 30.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Spania-RO.html>
68. *Codul penal al Suediei.* [citat 30.11.2022]. Disponibil: <https://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Suedia-RO.html>
69. *Codul penal al Ucrainei* [citat 28.10.2024]. Disponibil: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
70. *Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994* [citat 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=145723&lang=ru#
71. *Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 4 noiembrie 1950* [citat 09.12.2024]. Disponibil: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron
72. COPEȚCHI, Stanislav. *Infrațiunile de dezordini în masă (art.285 CP RM): Noțiune, analiză, delimitare de fapte penale similare.* În: *Revista Procuraturii Republicii Moldova* [online]. 2020, nr. 6, pp. 27-36 [citat 11.11.2024]. ISSN 2587-3601. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/27-36_6.pdf
73. COPEȚCHI, Stanislav, HADÎRCA, Igor. *Calificarea infracțiunilor: Note de curs.* Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 352 p. ISBN 978-9975-53-547-2.
74. COJANU, Gianina. *Vinovăția – semn principal al laturii subiective a actelor de diversiune.* În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2013, nr. 7(153), pp. 46-50 [citat 18.12.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Vinovatia%20%E2%80%93semn%20principal%20al%20laturii%20subiective%20a%20actelor%20de%20diversiune.pdf

75. COJOCARU, Radion. Stabilirea semnelor subiectului calificat al infracțiunii în procesul de încadrare juridică. În: *Buletinul științific al Universității de Stat "Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul, Seria "Științe Sociale"* [online]. 2024, nr. 1(18), pp. 61-74 [citat 13.09.2025]. ISSN 2345-1858. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/61-74_4.pdf

76. COJOCARU, Radion, DAVID, Mihail. Determinarea semnelor facultative ale laturii subiective la încadrarea juridică a infracțiunii. În: *Legea și Viața* [online]. 2022, nr. 9-10(369-370), pp. 14-23 [citat 13.09.2025]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/14-23_7.pdf

77. COJOCARU, Radion, LARII, Iurie. *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în materia dreptului penal. Suport de curs*. Chișinău: „Cartea Militară”, 2019. 138 p. ISBN 978-9975-3362-8-4.

78. COJOCARU, Radion, LARII, Iurie. Reguli și procedee de determinare a obiectului material la încadrarea juridică a infracțiunilor. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2023, nr. 15, pp. 26-39 [citat 10.09.2025]. ISSN 1857-0976. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/26-39_0.pdf

79. CREȚU, Vasile. *Drept internațional penal*. București: „Tempus România”, 1996. 318 p.

80. CUȘNIR, Valeriu. Conceptul securității publice. În: *Poliția și Securitatea Publică: Materialele Conferinței științifico-practice din 09.12.2002*. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare”, 2003. pp. 14-17. ISBN 9975-930-82-4.

81. CUȘNIR, Valeriu, COJOCARU, Radion. Impactul jurisprudenței CtEDO asupra evoluției legislației penale naționale. În: *Studii și cercetări juridice* [online]. 2024. pp. 123-134 [citat 12.09.2025]. ISBN 978-9975-3201-1-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-123-134.pdf

82. CUȘNIR, Valeriu, COJOCARU, Radion. Prevenirea acțiunilor de pericol social sporit asupra securității naționale și ordinii de drept – obiectiv major al autorităților de stat și imperativ al prezentului. În: *Vectorul european al Republicii Moldova – factor determinant în consolidarea statului de drept* [online]. 2022, pp. 6-21. [citat 13.09.2025]. ISBN 978-5-88554-193-0. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/6-21_2.pdf

83. CUȘNIR, Valeriu, NEMȚANU, Constantin. Reflecții cu referire la cadrul de investigare a infracțiunilor privind regimul armelor și munițiilor. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel*

Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova [online]. 2024, nr. 20, pp. 100-117 [citat 11.09.2025]. ISSN 1857-0976. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/100-117_1.pdf

84. CUȘNIR, Valeriu, VARZARI, Vitalie. Reflecții asupra proiectului strategiei securității naționale. În: *Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”* [online]. 2016, nr. 1(40), pp. 91-96. [citat 13.09.2025]. ISSN 1857-0461. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Reflectii%20asupra%20proiectului%20strategiei%20securitatii%20nationale.pdf

85. DĂNIȘOR, Mădălina-Cristina. *Drept penal: partea generală: curs universitar*. București: „Universul Juridic”, 2020. 310 p. ISBN 978-606-39-0653-4.

86. *Decizia Colegiului penal al CSJ din 29 ianuarie 2014. Dosarul nr. 1ra-175/14* [citat 20.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=1272

87. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 11 februarie 2020. Dosarul nr. 1ra-451/2020* [citat 03.12.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15297

88. *Decizia Colegiului penal lărgit al CSJ din 13 decembrie 2022. Dosarul nr. 1ra-860/22* [citat 29.11.2024]. Disponibil: https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=22732

89. *Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 20 iulie 2020. Dosarul nr. 1a-1024/20* [citat 29.11.2024]. Disponibil:

https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3dff80e1-4ef7-4b0b-91ef-6c463362742a

90. *Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 9 martie 2022. Dosarul nr. 1a-344/22* [citat 02.12.2024]. Disponibil:

https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/2b94c97e-615f-48fd-83be-1fdc0b94ea22

91. *Decizia Colegiului penal al CA Chișinău din 21 martie 2023. Dosarul nr. 1a-708/20* [citat 02.12.2024]. Disponibil:

https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/c1c8f275-3f0d-484f-b406-65a52468bab7

92. *Declarația Universală a Drepturilor Omului din 10 decembrie 1948* [citat 03.10.2024]. Disponibil:

https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf

93. *Decizia Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 89 din 25 iulie 2023 de inadmisibilitate a sesizării nr. 95g/2023 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 285 alin. (1) din Codul penal (infracțiunea de dezordini în masă)* [citat 22.09.2025]. Disponibil: https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_89_2023_95g_2023_rou.pdf

94. *Dicționar explicativ al limbii române online* [citat 11.11.2024]. Disponibil: <https://dexonline.ro/>

95. DOBRINOIU, Vasile, CONEA, Nicolae. *Drept penal. Partea specială. Volumul II. Teorie și practică judiciară*. București: „Lumina Lex”, 2000. 831 p. ISBN 973-588-281-7.
96. DOLGHIN, Nicolae, SARCISNCHI, Alexandra, DINU, Miha-Ștefan. *Riscuri și amenințări la adresa securității României. Actualitate și perspectivă* [online]. București: Editura Universității Naționale de Apărare, 2004, 24 p. [citată 11.11.2024]. ISBN 973-663-143-5. Disponibil:
https://cssas.unap.ro/ro/pdf_studii/riscuri_si_amenintari_actualitate_si_perspectiva.pdf
97. FLETCHER, George, DOLEA, Igor, BLĂNARU, Dragoș. *Concepte de bază ale justiției penale*. Chișinău: „Arc”, 2001. 412 p. ISBN 9975-61-201-6.
98. FREUD, Sigmund. *Psihologia colectivă și analiza eului (traducere în limba română: Lucian Pricop)*. București: „Cartex”, 2016. 112 p. ISBN 9786068023830.
99. GIURGIU, Narcis. *Drept penal general: doctrină, legislație, jurisprudență. Ediția a 2-a*. Iași: „Cantes”, 2000. 678 p. ISBN 973-8173-06-X.
100. GLADCHI, Gheorghe. Conceptul laturii obiective în dreptul penal. În: *Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2016, nr. XVI (2), pp. 19-25 [citată 26.11.2024]. ISSN 1857-0976. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/19-25_14.pdf
101. GLADCHI, Gheorghe. Conceptul și natura juridică a participației penale. În: *Culegerea de comunicări ale Conferinței științifice internaționale „Infrațiunea – Răspunderea penală – Pedepsa. Drept și Criminologie”, ediția a 2-a, 24-25 martie 2022* [online]. 2022. pp. 9-17 [citată 21.11.2024]. ISBN 978-9975-62-476-3. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/9-17_15.pdf
102. GLADCHI, Gheorghe. Obiectul material al infracțiunii și victima infracțiunii. În: *Culegea comunicărilor conferinței științifico-practice naționale „Reabilitarea victimelor infracțiunii”, 22 octombrie 2021* [online]. 2022. pp. 70-76 [citată 11.11.2024]. ISBN 978-9975-159-02-9. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Reabilitarea%20victimelor%20infrac%C8%9Biu ni_2021_0.pdf
103. GLADCHI, Gheorghe, GREU, Constantin. Conceptul și esența vinovăției penale. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 2 (89), pp. 54-61 [citată 26.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/RND-2-89.pdf
104. GRAMA, Mariana. Locul săvârșirii infracțiunii. În: *Culegea comunicărilor conferinței științifice internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării*

și Educației”, volumul 1, 7 iunie 2016 [online]. 2016. pp. 120-123 [citat 09.05.2025]. ISBN 978-9975-88-007-7. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/120-123_21.pdf

105. GRIGORIU, Marian-Valentin. *Cauzele și conflictele contemporane* [online]. București: Editura Ministerului Administrației și Internelor, 2006. 327 p. [citat 11.11.2024]. ISBN (10) 973-745-019-1. Disponibil:

<https://pdfcoffee.com/conflicte-contemporane-pdf-free.html>

106. HANGA, Vladimir. *Mari legiuitori ai lumii. Hammurapi, Iustianian, Napoleon*. București: „LUMINA LEX”, 1994. 319 p.

107. *Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova nr. 25 din 12 august 2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 287 alin. (1) din Codul penal (neclaritatea normelor care incriminează infracțiunea de huliganism) (sesizările nr. 208g/2020, nr. 44g/2021, nr. 49g/2021 și nr. 76g/2021)* [citat 18.11.2024]. Disponibil:

https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/h_25_2021_208g_2020_rou.pdf

108. *Hotărârea Guvernului nr. 534/2023 pentru aprobarea Regulamentului privind aprecierea medico-legală a gravității vătămării integrității corporale sau sănătății* [citat 22.09.2024].

Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138349&lang=ro

109. *Hotărârea Guvernului nr. 354/2017 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia* [citat 14.11.2024]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123210&lang=ro

110. *Hotărârea Guvernului nr. 693/2017 cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne* [citat 10.11.2024]. Disponibil:

https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150848&lang=ro#

111. *Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în procesele penale despre sustragerea bunurilor: nr. 23 din 28.06.2004* [citat 14.11.2024]. Disponibil:

https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=310

112. *Hotărârea Plenului CSJ cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii: nr. 39 din 22.11.2004* [citat 09.12.2024]. Disponibil:

https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=360

113. *Hotărârea Plenului CSJ a Republicii Moldova cu privire la practica judiciară în cauzele penale despre huliganism: nr. 4 din 19.06.2006* [citat 07.11.2024]. Disponibil:

https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=249

114. Ordinul comun nr. 4 MAI/44 MJ/17-O MF/6 CNA/1 SIS/4 SPPS din 11 ianuarie 2018 cu privire la aprobarea Ghidului privind intervenția profesională în exercițiul funcției [cit. 09.09.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=102541&lang=ro
115. KLIP, André. *Dreptul penal european. O abordare integrativă* (traducere din limba engleză: Dana Manole). Chișinău: „Cartier”, 2014. 582 p.
116. LĂMĂȘANU, Daniela Iuliana. *Elementul material al conținutului generic obiectiv al infracțiunii*. București: „Lumina Lex”, 2006. 208 p. ISBN 973-588-990-0.
117. LE BON, Gustave. *Psihologia mulțimilor* (traducere în limba română: Mariana Tabacu) [online]. București: „ANTET XX PRESS” [cit. 11.11.2024]. ISBN 973-99336-2-9. Disponibil: <https://alingavreliuc.wordpress.com/wp-content/uploads/2010/10/gustave-le-bon-psihologia-multimilor.pdf>
118. Legea nr. 290/1990 cu privire la regimul juridic al stării excepționale și la formele speciale de guvernare în R.S.S. Moldova. În: *Veștile*, 1990, nr. 10/244.
119. Legea nr. 264/2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150513&lang=ro#
120. Legea nr. 26/2008 privind întrunirile [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=148994&lang=ro#
121. Legea nr. 249/2025 privind securitatea națională a Republicii Moldova [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150559&lang=ro
122. Legea nr. 277/2008 pentru modificarea și completarea Codului penal al Republicii Moldova [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12129&lang=ro
123. Legea nr. 320/2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150487&lang=ro#
124. Legea nr. 130/2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142512&lang=ro#
125. Legea nr. 218/2012 privind modul de aplicare a forței fizice, a mijloacelor speciale și a armelor de foc [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132062&lang=ro#
126. Legea nr. 207/2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=95797&lang=ro
127. Legea nr. 219/2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri [cit. 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=147979&lang=ro#

128. *Legea nr. 67/2024 privind regimul explozivilor de uz civil* [citat 22.09.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=142900&lang=ro
129. *Legea Parlamentului Regatului Unit privind ordinea publică din 1986* [citat 30.07.2025]. Disponibil: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/2024-04-01?view=plain>
130. MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Generală*. Chișinău: Centrul Ed. al USM, 2002. 398 p. ISBN 9975-70-190-6.
131. MACARI, Ivan. *Dreptul penal al Republicii Moldova. Partea Specială*. Chișinău: Centrul Ed. al USM, 2003. 509 p. ISBN 9975-70-247-3.
132. MANEA, Vladislav. Delimitarea acțiunilor care dezorganizează activitatea penitenciarelor (art.286 C.pen.RM) de unele infracțiuni contra securității publice și ordinii publice. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2009, nr. 6, pp. 14-18 [citat 07.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://uspee.md/wp-content/uploads/2016/08/RND_nr_6.pdf
133. MANEA, Vladislav. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 286 C. pen. RM: modalitatea de terorizare a condamnaților porniți pe calea corectării. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2008, nr. 12(99), pp. 56-66 [citat 06.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/56-66_4.pdf
134. MANEA, Vladislav. Latura obiectivă a infracțiunii prevăzute la art. 286 C. pen. RM: organizarea de grupuri criminale; participarea activă la grupurile criminale. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2009, nr. 2(101), pp. 23-30 [citat 06.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Februarie-2009.pdf
135. MANEA, Vladislav. *Răspunderea penală pentru acțiunile care dezorganizează activitatea penitenciarelor: Material didactico-științific*. Chișinău: CEP USM, 2010. 292 p. ISBN 978-9975-70-956-9.
136. MARÎȚ, Alexandru. *Calificarea infracțiunii (Aspecte teoretico-normative și practice ale calificării infracțiunilor): Suport de curs*. Chișinău: Centrul Editorial „Universitatea de Studii Europene din Moldova”, 2015. 420 p. ISBN 978-9975-3041-5-3.
137. MARÎȚ, Alexandru. *Drept penal. Partea Generală. Teoria infracțiunii*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2002. 355 p. ISBN 9975-78-198-5.
138. MARÎȚ, Alexandru. *Forme, modalități și grade de manifestare a vinovăției penale*. Bălți: Tipografia Centrală, 2005. 304 p. ISBN 9975-78-408-9.
139. MARÎȚ, Alexandru, MUREȘAN, Marius Ioan. *Aspecte teoretico-normative și practice privind formarea motivului și scopului în cadrul etapelor activității infracționale: Studiu monografic*. Chișinău: Universitatea de Studii Europene din Moldova (Tipografia „Adrilang”), 2015. 244 p. ISBN 978-9975-3041-0-8.

- 140.** MÎȚU, Serghei. Vinovăția sub formă de intenție. În: *Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Abordări europene în cercetare și inovare”, 9-12 octombrie 2014* [online]. 2015, pp. 107-110 [citat 18.12.2024]. ISSN 2345-1106. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/107_110_Vinovatia%20sub%20forma%20de%20intentie.pdf
- 141.** MIHALAȘ, Ion. Vârsta - condiție a răspunderii penale. Aspecte comparative cu legislația altor state. În: *Sesiunea națională de comunicări științifice studențești: Științe sociale. Științe juridice și economice, 4-5 mai 2017* [online]. 2017, pp. 18-20 [citat 06.12.2024]. ISBN 978-9975-71-897-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/18-20_24.pdf
- 142.** MITITELU, Cătălina. *Pravilele românești, tipărite, din sec. al XVII-lea. Infracțiuni și pedepse*. București: editura Didactică și Pedagogică R. A. , 2012. 173 p.
- 143.** MITRACHE, Constantin, MITRACHE, Cristian. *Drept penal român: Partea generală*. București: „Universul Juridic”, 2009. 454 p. ISBN 978-973-127-143-9.
- 144.** MUREȘAN, Marius-Ioan. Motivul și scopul diferitor categorii de infracțiuni în cadrul participației și individualizării pedepsei penale. În: *Anale Științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova* [online]. 2011, nr. 2, pp. 55-58 [citat 02.12.2024]. ISBN 978-9975-4321-1-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Anale_stiint_ed_11-2_1.pdf
- 145.** NEAGU, Norel. *Drept penal - Partea generală*. București: „Universul Juridic”, 2019. 450 p. ISBN 978-606-39-0518-6.
- 146.** NICULEANU, Costel. *Curs de drept penal. Partea generală. Ediția a III-a revăzută și adăugită*. Craiova: editura „SITECH”, 2003. 448 p. ISBN 973-657-399-0.
- 147.** NISTOREANU, Gheorghe, BOROI, Alexandru. *Drept penal. Partea specială (Curs universitar)*. București: „ALL Beck”, 2002. 592 p. ISBN 973-655-182-2.
- 148.** *Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966* [citat 03.10.2024]. Disponibil: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>
- 149.** PARASCHIV, Gavril. *Drept penal al Uniunii Europene*. București: „C.H. Beck”, 2008. 140 p. ISBN 978-973-115-460-2.
- 150.** PARȚAC, Natalia et. al. *Comentariu la Constituția Republicii Moldova / Sub redacția N. PARȚAC*. Chișinău: „Arc”, 2012. 576 p. ISBN 978-9975-61-700-0.

151. PILAT, Sofia. Delimitarea vandalismului de infracțiunea de huliganism. În: *Legea și viața* [online]. 2018, nr. 3(315), pp. 25-29 [citat 11.11.2024]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://www.academy.police.md/assets/files/revista/legea_si_viata_2018/ed3.pdf
152. PILAT, Sofia. *Vandalismul: (Analiza juridico-penală)*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, 2018. 268 p. ISBN 978-9975-121-45-3.
153. POALELUNGI, Mihai et al. Hotărâri explicative în materie penală ale Plenului Curții Supreme de Justiție. Institutul Național al Justiției [online]. Chișinău: Tipografia „Sirius”, 2019. 408 p. [citat 16.12.2024]. ISBN 978-9975-57-259-0. Disponibil: <https://www.inj.md/sites/default/files/Hotarari%20explicative2.pdf>
154. PONTA, Victor. *Drept penal: parte generală: note de curs*. București: „Lumina Lex”, 2004. 326 p. ISBN 973-588-800-9.
155. RĂDULESCU, Andrei et al. Cartea românească de învățătură 1646. Ediție critică [online]. București: editura Academiei Republicii Populare Române, 1961. 428 p. [citat 09.10.2024]. Disponibil: <https://tiparituriromanesti.wordpress.com/wp-content/uploads/2011/10/carte-romaneasca-de-Invatatura-1646.pdf>
156. ROTARI, Oxana. *Criminologie. Ediție revăzută și adăugită*. Chișinău: ULIM (Tipografia „Foxtrot” SRL), 2011. 890 p. ISBN 978-9975-101-57-8.
157. ROTARI, Oxana. *Delicvența juvenilă: probleme actuale și căi de soluționare. Monografie*. Chișinău: Tipografia „Foxtrot” SRL, 2010. 205 p. ISBN 978-9975-101-19-6.
158. ROTARI, Oxana, MILEA, Diana. Politica penală - instrument de realizare a criminalizării și decriminalizării. În: *Studii Juridice Universitare* [online]. 2020, nr. 3-4(51-52), pp. 117-124 [citat 11.09.2025]. ISSN 1857-4122. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/117-124_9.pdf
159. ROTARU, Mihail. *Istoria dreptului românesc. Curs universitar*. Chișinău: editura ASEM, 2008. 331 p.
160. RUSU, Viorica. *Vinovăția penală: tz. de doct în drept*. Chișinău, 2017. 189 p.
161. *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Rîșcani) din 28 iunie 2017. Dosarul nr. 1-334/2017* [citat 21.11.2024]. Disponibil: https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZDZhYTM3YmMtOTU3My1lNzExLTgwZDMtMDA1MDU2OGI0YzQ3
162. *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 ianuarie 2020. Dosarul nr. 1-756/2017* [citat 04.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NmQxZjg3OWUtMjFkMi00MDlkLWJiNzctZTQ0YTdmYWM5YzA0

163. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 februarie 2020. Dosarul nr. 1-414/2019* [cit. 29.11.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ZmM3ZGJhOWEtZWQxNC00YmQzLWJmZDMtZGIwNzFjN2QzMmYx

164. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 3 august 2020. Dosarul nr. 1-755/2019* [cit. 03.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YjE4OWUwN2QtZGY0ZC00NjIxLTlhNzk1tZTg5ZmExYTk2ODM1

165. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 ianuarie 2021. Dosarul nr. 1-818/17* [cit. 20.11.2024]. Disponibil :

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/Yzc3MGRjMzUtMTYyMi00YmMyLWEzZjctYWE0MmMxMjdkYjBk

166. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 16 decembrie 2021. Dosarul nr. 1-2540/2021* [cit. 07.05.2025]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTJlOTYxZWmtNzY2NC00NWQyLWFjMTgtMmViMzdkYWE2MmU1

167. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 12 decembrie 2024. Dosarul nr. 1-2458/2022* [cit. 18.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/YzFjMDBiNzUtZjg3OC00N2Y5LWE0YW1EtMGViZWl3MTI3MjAz

168. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 29 mai 2023. Dosarul nr. 1-3504/2022* [cit. 16.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MWRkZTI0N2ItMjJkNi00NjYyLWFkOGItOTM4YzAxM2RkMzhj

169. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Buiucani) din 31 mai 2024. Dosarul nr. 1-354/2020* [cit. 29.11.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/ODdlNzg5YzgtMWIwNS00YzgyLWI4YmUtNDE3YWQ2N2YwY2Jj

170. *Sentiința Judecătoriei Chișinău (sediul Ciocana) din 29 iulie 2024. Dosarul nr. 1-1421/2024* [cit. 16.12.2024]. Disponibil:

https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/MTFjOTNhNGUtMDgzYi00MjA5LWI0YTgtZDRlNDg5NGRlZWJj

171. *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 30 septembrie 2024. Dosarul nr. 1-1010/2023* [cit. 04.12.2024]. Disponibil:
https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/NjkwODZhOTAAtMjQ1ZC00OTUwLWE4ZmEtZGE4ZjYzMmU2ZGZi
172. *Sentința Judecătorei Chișinău (sediul Buiucani) din 27 noiembrie 2024. Dosarul nr. 1-1995/2023* [cit. 13.12.2024]. Disponibil:
https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/Mjk1Y2IyOTQtdm4YS00MTA0LWFmMjktZDI3MzQ3ZmJiYTA3
173. *Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a prevederilor art. 285 alin. (1) din Codul penal* [cit. 16.10.2024]. Disponibil:
https://www.constcourt.md/public/ccdoc/sesizari/95g_2023.03.29.pdf
174. SLISARENCO, Ion. *Tehnica încadrării juridice a infracțiunilor*. Note de curs. Chișinău: Tipografia "Balacron", 2016. 210 p. ISBN 978-9975-121-16-3.
175. SIMIONESCU, Elena-Giorgiana. Intenția, formă de vinovăție în legislația penală română și străină. În: *Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu* [online]. 2012, nr. 3 pp. 113-126 [cit. 29.11.2024]. ISSN 1844-7015. Disponibil:
https://www.utgjiu.ro/revista/jur/pdf/2012-3/7_ELENA_GIORGIANA_SIMIONESCU.pdf
176. SMOCHINĂ, Andrei. *Istoria universală a statului și dreptului. Ediția a 2-a*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2009. 552 p.
177. STATI, Vitalie. Infracțiunile legate de gestiunea sau supravegherea băncii (art. 239¹ și 239² din Codul penal): analiză juridico-penală. Partea II. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2015, nr. 12(182), pp. 2-9 [cit. 05.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil:
<https://uspee.md/wp-content/uploads/2019/04/RND-nr.-12-2015.pdf>
178. ȘOMICU, Marcela, MARIȚ, Alexandru. Corelația conceptelor de responsabilitate și iresponsabilitate penală. În: *Analele Științifice ale Academiei de Studii Economice din Moldova* [online]. 2013, nr. 11(2), pp. 66-70 [cit. 06.12.2024]. ISSN 1857-1433. Disponibil:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Corelatia%20conceptelor%20de%20responsabilitate%20si%20iresponsabilitate%20penala.pdf
179. TĂNĂSESCU, Iancu, TĂNĂSESCU, Camil, TĂNĂSESCU, Gabriel. *Drept penal general*. București: „ALL Beck”, 2002. 754 p. ISBN 973-655-202-0.
180. TIHON, Vitalie. *Răspunderea penală pentru huliganism: tz. de doct. în drept*. Chișinău, 2024. 181 p.

- 181.** TIMOFEI, Corina. Obiectul juridic al infracțiunilor prevăzute la art. 326 CP RM. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2013, nr. 4, pp. 48-53 [citat 06.11.2024]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Obiectul%20juridical%20infractiunilor%20prevazute%20la%20art.326%20CP%20RM.pdf
- 182.** TOADER, Tudorel, LOGHIN, Octavian. *Drept penal român. Partea specială. Ediția a III-a revăzută și adăugită*. București: Casa de editură și presă „ȘANSA”, 1999. 663 p. ISBN 973-9167-88-8.
- 183.** *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene din 25 martie 1957* [citat 18.10.2024]. Disponibil: <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/106460>
- 184.** UDROIU, Mihail. *Drept penal: partea generală. Ediția a 6-a*. București: „C.H. Beck”, 2019. 1270 p. ISBN 978-606-18-0865-6.
- 185.** ULIANOVSKI, Gheorghe, ULIANOVSKI, Irina. Locul săvârșirii infracțiunii, importanța și criteriile de stabilire a lui. În: *Revista Națională de Drept* [online]. 2009, nr. 7(106), pp. 16-19 [citat 09.05.2025]. ISSN 1811-0770. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Locul%20savirsirii%20infractiunii%20importanta%20si%20criteriile%20de%20stabilire%20a%20lui.pdf
- 186.** ULIANOVSKI, Xenofon. *Conceptul infracțiunii militare în dreptul penal*. Chișinău: Tipografia ULIM, 2009. 553 p. ISBN 978-9975-934-38-1.
- 187.** ULIANOVSKI, Xenofon. *Participația penală*. Chișinău: editura „GARUDA-ART”, 2000. 240 p. ISBN 9975-9564-7-5.
- 188.** ULIANOVSKI, Xenofon, PILAT, Sofia. Modalitățile de comitere a infracțiunii de vandalism. În: *Legea și Viața* [online]. 2017, nr. 7(307), pp. 45-49 [citat 12.12.2024]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/45_49 Modalitatile%20de%20comitere%20a%20infractiunii%20de%20vandalism.pdf
- 189.** UNGUREANU, Augustin. *Drept penal român*. București: „Lumina Lex”, 1995. 463 p.
- 190.** VASIU, Ioana. *Istoria vechiului drept românesc: note de curs*. Cluj-Napoca: editura „Albastră”, 1997. 155 p. ISBN 973-9215-58-0.
- 191.** ZAVATIN, Vasile. Securitatea publică: perspective legislative. În: *Poliția și Securitatea Publică: Materialele Conferinței științifico-practice din 09.12.2002*. Chișinău: Acad. „Ștefan cel Mare”, 2003. p. 17-19. ISBN 9975-930-82-4.
- 192.** ZLĂTESCU, Victor Dan. *Drept privat comparat. Teoria generală a comparației drepturilor – Geografia juridică*. București: editura „Oscar Print”, 1997. 346 p.

193. ZOLYNEAK, Maria, MICHINICI, Maria-Ioana. *Drept penal. Partea generală*. Iași: Editura Fundației „Chemarea”, 1999, 516 p.

B. Surse în limba engleză

194. CANETTI, Elias. *Crowds and power (traducere în limba engleză: Victor Gollancz)* [online]. New York: Seabury Press, 1978. p. 497 [citat 25.07.2025]. ISBN 0-8264-0211-9. Disponibil: https://asounder.org/resources/canetti_crowdsandpower.pdf

195. Cauza EZELIN contra Republicii Franceze. Cererea nr. 11800/85. Hotărârea CtEDO din 26 aprilie 1991, definitivă din 26 iulie 1991 (Strasbourg) [citat 29.07.2025]. Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-57675%22%7D>

196. CHEPESTRU, Ana-Maria. Legal-criminal analysis of actions of organising or leadins mass disorder. In: *Legea și viața* [online]. 2024, pp. 524-527 [citat 23.05.2025]. ISSN 2587-4365. Disponibil: https://www.academy.police.md/wp-content/uploads/2024/06/Conferinta_internationala_LV_editie_speciala_24_06_2024.pdf

197. CHEPESTRU, Ana-Maria, CHIRIȚA, Valentin. The offence of mass disorder in the criminal laws of some European states. In: *Journal of criminology and criminal law* [online]. Belgrade, 2023, pp. 144-160 [citat 30.04.2025]. ISSN 2956-2198. Disponibil: https://www.iksi.ac.rs/rkk_arhiva/rkk_1_2023.pdf

198. CHEPESTRU, Ana-Maria. The distinction between the offence of mass disorder and the offence of hooliganism. In: *Investigating and proving contemporary forms of crime: scientific approaches. XIV International Scientific Conference „ARCHIBALD REISS DAYS”* [online]. 2025, pp. 295-302 [citat 03.09.2025]. ISBN 978-86-7020-524-6. Disponibil la: <https://eskup.kpu.edu.rs/dar/issue/view/13/12>

C. Surse în limba franceză

199. NABAT, Yoann. Ficher les manifestants: entre sauvegarde de l’ordre public et risques de répression politique. In: *La Revue des droits de l’homme* [online]. 2025, nr. 27, pp. 358-378 [citat 30.07.2025]. ISSN 2264-119X. Disponibil: <https://journals.openedition.org/revdh/21362>

D. Surse în limba spaniolă

200. COLOMER BEA, David. Reflexiones en torno al bien jurídico protegido en los delitos de desórdenes públicos. In: *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología* [online]. 2017, núm.

19-18, pp. 1-28 [citat 30.07.2025]. ISSN 1695-0194. Disponibil: <https://revistacriminologia.com/19/recpc19-18.pdf>

E. Surse în limba germană

- 201.** ROTSCH, Thomas. „Beteiligung am” Landfriedensbruch?. In: *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* [online]. 2015, nr. 12, pp. 577-585 [citat 29.07.2025]. Disponibil: https://www.zis-online.com/dat/ausgabe/2015_12_ger.pdf
- 202.** SCHMIDHÄUSER, Eberhard. *Strafrecht. Allgemeiner Teil*. Tübingen: Mohr Siebeck Verlag, 1982. 492 p.

F. Surse în limba rusă

- 203.** АВЕТИЯН, С. *Соучастие в преступлениях со специальным составом*. Москва: «Юнити-Дата», 2004. 467 с. ISBN 5-238-00745-0.
- 204.** АКИМОВ, В.Т. Юридические науки понятие массовых беспорядков. В: *Наука и образование сегодня* [online]. 2019, № 6 (41). Часть 2, с. 92-94 [citat 18.09.2025]. ISSN 2541-7789. Disponibil: <https://publikacija.ru/images/PDF/2019/41/Science-and-education-today-6-41-2.pdf>
- 205.** БАГМЕТ А.М. Объективная сторона массовых беспорядков (Ст. 212 УК РФ). В: *Вестник Московского университета МВД России* [online]. 2019, № 6, с. 56-61 [citat 24.02.2025]. Disponibil: <https://cyberleninka.ru/article/n/obektivnaya-storona-massovyh-besporyadkov-st-212-uk-rf/viewer>
- 206.** ВЕТРОВ, Н.И. *Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов*. Москва: «ЮНИТИ-ДАНА», Закон и право, 1999. 415 с. ISBN 5-238-00121-5.
- 207.** ВЕТРОВ Н.И., ЛЯПУНОВ, Ю.И. *Уголовное право. Общая часть. Особенная часть*. Москва: «Юриспруденция», 2001. 638 с. ISBN 5-8401-0089-7.
- 208.** ГАУХМАН, Л.Д. и др. *Уголовное право: Часть Общая. Часть Особенная. Учебник*. Москва: «Юриспруденция», 1999. 784 с. ISBN 5-8401-0003-X.
- 209.** ГАУХМАН, Л.Д., МАКСИМОВ, С. В. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник*. Москва: «ФОРУМ» (Серия «Профессиональное образование»), 400 с. ISBN 5-8199-0095-2.
- 210.** ГРИГОРЬЕВ, В.Н. *Расследование массовых беспорядков в условиях чрезвычайного положения*. Москва: «Юрайт», 2008. 398 с.
- 211.** ЕНГИБАРЯН, В.Г. *Расследование массовых беспорядков: теоретические, организационные и методико – криминалистические основы (по материалам Республики*

Армения): диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук. Москва, 2015, 422 с.

212. *Законы вавилонского царя Хаммурапи* [цитат 07.10.2024]. Disponibil:

<http://www.hist.msu.ru/ER/Text/hammurap.htm>

213. КАШЕПОВ, В.П. и др. *Уголовное право Российской Федерации. Общая и Особенная части: Учебник*. Москва: «Былина», 2001. 559 с. ISBN 5-933840-03-3.

214. КОЗАЧЕНКО, И.Я., НЕЗНАМОВА, З.А. *Уголовное право. Общая часть: Учебник для вузов*. Москва: Издательство «Норма» (Издательская группа «НОРМА-Инфра М»), 2001. 576 с. ISBN 5-89123-510-2.

215. КОЗАЧЕНКО, И.Я. и др. *Уголовное право. Особенная часть: Учебник для вузов*. Москва: Издательство «Норма» (Издательская группа «НОРМА-Инфра М»), 2001. 960 с. ISBN 5-89123-511-0.

216. КОПЫЛОВА, О.П. и др. *Уголовная ответственность за массовые беспорядки: учебное пособие* [online]. Тамбов: Издательский центр ФГБОУ ВО «ТГТУ», 2025. 82 р. [цитат 30.09.2025]. ISBN 978-5-8265-2907-2. Disponibil:

<https://www.tstu.ru/book/elib1/pdf/2025/Kopilova.pdf>

217. КУДАШКИН, С.К. *Групповое хулиганство и массовые беспорядки: уголовно-правовая характеристика и проблемы квалификации: диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук*. Москва, 2020. 270 с.

218. КУДЕЛИЧ, А.В. *Уголовно-правовая охрана общественного порядка в современной России: автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук*. Москва, 2000. 42 с.

219. КУДРЯВЦЕВ, В.Н. *Объективная сторона преступления*. Москва: Юр. Норма; Инфра-М. 2016. 245 с. ISBN 978-5-16-105392-8.

220. КУЗНЕЦОВА, Н.Ф., ТЯЖКОВА, И.М. *Курс уголовного права. Общая часть. Том 1: Учение о преступлении. Учебник для вузов*. Москва: ИКД „Зерцало-М”, 2002. 624 с. ISBN 5-94373-034-6.

221. ИВАНОВ, В.Д., ИВАНОВ, П.В. *Уголовное право (Общая и Особенная части): Учебник для средних учебных заведений (техникумов, колледжей) юридического профиля*. Москва: Издательство «ПРИОР», 2001. 464 с. ISBN 5-7990-0496-5.

222. *Массовые беспорядки* [цитат 29.05.2023]. Disponibil:

https://studme.org/55141/bzhd/massovye_besporyadki.

223. ПАВЛОВ, В.Г. *Субъект преступления и уголовная ответственность. Монография*. Санкт-Петербург: Издательство «Лань», 2000. 192 с. ISBN 5-8114-0260-0.

224. ПИОНТКОВСКИЙ, А.А. *Уголовное право РСФСР. Часть общая*. Москва: Государственное Издательство, 1924. 235 с. [citat 20.05.2025]. Disponibil: https://viewer.rusneb.ru/ru/000199_000009_006667697?page=4&rotate=0&theme=white
225. ПОПОВ, А.Н. *Уголовное право. Общая часть: учебное пособие в таблицах*. Санкт-Петербург: Санкт-Петербургский юридический институт (филиал) Университета прокуратуры Российской Федерации, 2019. 76 с. [citat 10.09.2025]. Disponibil: https://www.procuror.spb.ru/izdaniya/2019_01_06.pdf
226. ПРОХОРОВ, Л.А., ПРОХОРОВА, М.Л. *Уголовное право: Учебник*. Москва: «Юристъ», 1999. 479 с. ISBN 5-7975-0203-8.
227. РАДЧЕНКО, В.И. *Уголовное право. Общая часть: Учебник*. Москва: ЗАО «Юстицинформ», 2004. 576 с. ISBN 5-7205-0561-X.
228. РАДЧЕНКО В. И., МИХЛИН А. С. *Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации*. Москва: «Спарк», 2004. 942 с. ISBN 5-88914-223-2.
229. РАРОГ, А.И. *Общая теория вины в уголовном праве. Учебное пособие*. Москва: «РИО ВЮЗИ», 1980. 91 с.
230. РАРОГ, А.И. *Уголовное право Российской Федерации. Особенная часть: Учебник*. Москва: «Юристъ», 2001. 638 с. ISBN 5-7975-0424.
231. РАРОГ, А.И. и др. *Уголовное право. Особенная часть в вопросах и ответах: Учебное пособие*. Москва: «Юристъ», 2000. 304 с. ISBN 5-7975-0325-5.
232. СТАРОСТИН С.А. *Управление органами внутренних дел при чрезвычайных ситуациях (правовые и организационные аспекты)*. Москва: «БЕК», 1994. 469 с.
233. СУДЕНКО, В.Е. *Уголовное право. Общая часть: лекции*. Москва: Юридический институт МИИТа, 2016. 197 с. [citat 01.11.2024]. Disponibil: https://www.miit.ru/content/%D0%9E%D0%B1%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%BA%D0%B0.pdf?id_vf=107100
234. ШВЕДОВА, О. В. *Уголовно-правовая характеристика тема массовых беспорядков (ст. 212 УК РФ): магистерская диссертация*. Красноярск, 2016, 104 с. [citat 20.11.2024]. Disponibil: https://elib.sfu-kras.ru/bitstream/handle/2311/30275/magisterskaya_dissertaciya_shvedovoy_o.v.1.pdf?sequence
235. ЯКУБОВИЧ, М.И., ВЛАДИМИРОВ, В.А. *Государственные преступления. Учебное пособие*. Москва: «Высшая школа», 1961. 228 с.

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, **CHEPESTRU Ana-Maria**, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

CHEPESTRU Ana-Maria

Semnătura: _____

Data: _____

CV-ul AUTORULUI

DATE PERSONALE:

Numele, prenumele: CHEPESTRU Ana-Maria

Cetățenie: MDA

Data nașterii: 07.07.1996

Locul nașterii: Republica Moldova, mun. Chișinău

STUDII:

2003-2015 – Liceul Teoretic Român - Francez „Gheorghe Asachi”, mun. Chișinău.

2015-2019 – Studii de licență: Facultatea Drept, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

2017-2021 – Studii de licență: Facultatea Psihopedagogie, Universitatea de Stat din Tiraspol, mun. Chișinău.

2019-2021 – Studii de master: Specializarea „Drept penal”, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

2021-prezent – Studii de doctorat: Specialitatea: 554.01 - Drept penal și execuțional penal, Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne.

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ:

2019-2020 – ofițer superior al Secției juridice și practică contravențională a Inspectoratului General de Carabinieri al Ministerului Afacerilor Interne.

2020-2022 – ofițer superior al Secției acte normative a Direcției juridice a Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne.

2022-2023 – ofițer principal al Direcției politici în domeniul ordinii și securității publice, combaterii criminalității a Ministerului Afacerilor Interne.

2023-prezent – ofițer principal al Secției avizare și promovare acte normative a Direcției juridice a Ministerului Afacerilor Interne.

DOMENIILE DE INTERES ȘTIINȚIFIC: Drept penal (partea generală și specială).

CURSURI DE FORMARE, SEMINARE DE INSTRUIRE, ATELIERE DE LUCRU:

1. Sesiunea de instruire în domeniul securității cibernetice „Transfer de know-how România-Republica Moldova” din 15.03.2021-19.03.2021.

2. Curs de dezvoltare profesională „Implementarea Codului Administrativ: provocări și oportunități” din 30.03.2021.

3. Seminarul tematic regional „Parcursul european al țărilor francofone între dezvoltare și

securitate” din 08.06.2023 – 09.06.2023 (București, România).

4. Atelierul regional pentru abordarea traficului de ființe umane facilitat de tehnologie (Regional Workshop to address technology-facilitated trafficking in human beings) din 19.06.2023 (Tallinn, Estonia);

5. Cursul de formare managerială, Nivel I – management de bază din perioada 20.11.2023 – 15.12.2023.

6. Cursul de bază privind reforma sectorului de securitate din perioada 30.10.2024 – 01.11.2024;

7. Atelier de lucru „Leadership feminin și împuternicirea femeilor pentru accesarea la funcții de conducere” din perioada 30.01.2025 – 31.01.2025.

8. Atelier de consultare privind cadrul de reglementare pentru distrugerea drogurilor din 16 septembrie 2025, cu vizita de studiu în România în perioada 13-17 octombrie 2025.

PARTICIPĂRI LA MANIFESTĂRI ȘTIINȚIFICE (NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE):

I. Internaționale:

1. Conferința internațională științifico-practică „Probleme științifice în domeniul expertizei judiciare psihiatrice-psiologice și modul de utilizare în procesul judiciar” din 14.04.2022.

2. Conferința științifico-practică internațională „Teoria și practica administrării publice” din 20.05.2022.

3. Conferința științifică internațională „Interesul superior al copilului: Abordare socio-culturală, normativă și jurisprudențială” din 30.09.2022 - 01.10.2022.

4. Conferința științifică internațională „Omul, criminologia, știința”, ediția a II-a, dedicată aniversării a 40 de ani de activitate pe făgașul învățământului și științei și 65 de ani de viață ai criminologului Valeriu Bujor, din 24.03.2023.

5. Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: Probleme, soluții și perspective”, ediția a V-a, din 18.05.2023.

6. Conferința științifică internațională „Prevenirea și combaterea criminalității: probleme, soluții și perspective”, ediția a VI-a, din 25.04.2024.

7. Conferința științifică internațională „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, ediția a XI-a, din 06.06.2024.

8. XIV International Scientific Conference „ARCHIBALD REISS DAYS”. Thematic conference proceedings „Investigating and proving contemporary forms of crime: scientific”, Belgrade, november 7-8, 2024.

II. Naționale:

1. Conferința științifico-practică a Ombudsmanului „Instituția carabinierilor între prezent și viitor” din 20.07.2022.

2. Conferința științifică națională cu participare internațională „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice” (ediția a III-a) din 07.12.2023.

3. Conferința științifică națională cu participare internațională „Statul de drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană” din 16.05.2024.

LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE PUBLICATE: 15 articole la tema tezei de doctor, publicate în reviste și culegeri științifice naționale și internaționale:

1. CHEPESTRU Ana-Maria. Infracțiunea de dezordini în masă în legislațiile penale ale statelor membre CSI. The crime of mass disorder in the criminal laws of the commonwealth of independent member states. În: Revista „Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova”, Chișinău, 2023. pp. 239-256. ISBN 978-9975-170-05-5. Disponibil:

https://academy.police.md/wp-content/uploads/2023/09/Anale_Stiintifice_2023_nr_17-1.pdf

2. CHEPESTRU Ana-Maria. Conceptul și clasificarea dezordinilor în masă. În: Revista „Anale științifice ale Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova”, Chișinău, 2023. pp. 149-160. ISBN 978-9975-170-08-6. Disponibil:

https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/01/revista_AS_nr_18_2023.pdf

3. CHIRIȚA Valentin, CHEPESTRU Ana-Maria. Latura subiectivă a infracțiunilor de dezordini în masă. În: Revista de proprietate intelectuală, știință și educație „Intellectus”, 2024, nr. 2, pp. 153-160. ISSN 1810-7087. Disponibil:

<https://agepi.gov.md/ro/intellectus/intellectus-2-2024>

4. CHEPESTRU Ana-Maria. Evaluarea standardelor de calitate ale normei incriminatorii prevăzute de art.285 din Codul Penal al Republicii Moldova (dezordini în masă). În: Revista științifico-practică „Legea și viața” nr. 05-06 (365-366) 2022. pp. 122-130. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/122-130_4.pdf

5. CHEPESTRU Ana-Maria. Evoluția istorică a infracțiunii de dezordini în masă. În: Publicația științifico-practică „Legea și viața”, Chișinău, 2023. pp. 238-243. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/238-243_21.pdf

6. CHEPESTRU Ana-Maria. Legal-criminal analysis of actions of organising or leadins mass disorder. În: Publicația științifico-practică „Legea și viața”, Chișinău, 2024. pp. 524-527. ISSN 2587-4365, E-ISSN 2587-4373. Disponibil:

https://www.academy.police.md/wp-content/uploads/2024/06/Conferinta_internationala_LV_editie_speciala_24_06_2024.pdf

7. CHEPESTRU Ana-Maria. Asigurarea apărării ordinii și securității publice de către Inspectoratul General de Carabinieri. În Buletinul informativ al Avocatului Poporului, ediție specială din 20 iulie 2022. Lucrările conferinței Ombudsmanului: „Instituția carabinierilor între prezent și viitor”. Disponibil:

<https://ombudsman.md/buletin-informativ-editie-speciala-lucrarile-conferintei-ombudsmanului-institutia-carabinierilor-intre-prezent-si-viitor-2-2/>

8. CHEPESTRU Ana-Maria. Analiza fenomenului implicării minorilor în acțiuni de dezordini în masă. În: Culegerea de comunicări a Conferinței științifice internaționale „Interesul superior al copilului: abordare socio - culturală, normativă și jurisprudențială”, volumul II, Chișinău: CEP USM, 2023. pp. 272-277. ISBN 978-9975-62-504-3. Disponibil:

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Conferinta_30%2Bsept._1%2Boct._Vol_II_2022.pdf

9. CHEPESTRU Ana-Maria. Obiectul juridic și material al infracțiunii de dezordini în masă. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională din 8 decembrie 2022 „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”, ediția a II-a. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei

„Ștefan cel Mare”, 2023. pp. 266-271. ISBN 978-9975-135-66-5. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/266-271_12.pdf

10. CHEPESTRU Ana-Maria. Evoluția cadrului normativ cu privire la dezordinile în masă. În: Culegerea „Omul, criminologia, știința”: conferință științifică internațională. Chișinău: Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, 2023. pp. 645-650. ISBN 978-9975-3418-5-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/culegerea_24.03.23.pdf

11. CHEPESTRU Ana-Maria. Subiectul infracțiunii de dezordini în masă. În: Materialele Conferinței științifice cu participare internațională din 7 decembrie 2023 „Protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii și securității publice”. Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2024. pp. 364-368. ISBN 978-9975-135-84-9. Disponibil: https://academy.police.md/wp-content/uploads/2024/01/Mater_conf_Protect_dr_si_liber_omului_ed.-3_07_12_2023.pdf

12. CHEPESTRU Ana-Maria. Delimitarea infracțiunii de dezordini în masă de infracțiune de vandalism. În: Culegerea de studii și articole elaborată în baza rapoartelor și comunicărilor prezentate la Conferința științifico-practică internațională „Statul de Drept și reziliența economică în contextul aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană”, Chișinău: CEP USM, 2024. pp. 191-197. ISBN 978-9975-62-779-5.

13. CHIRIȚA Valentin, CHEPESTRU Ana-Maria. Analiza juridico-penală a participării active la dezordini în masă: modalitatea normativă a art. 285 din Codul penal. În: Culegerea Conferinței Științifice Internaționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, volumul XI, partea 1. Cahul: USC, 2024. pp. 65-69. ISSN 2587-3563.

14. CHIRIȚA Valentin, CHEPESTRU Ana-Maria. The offence of mass disorder in the criminal laws of some European states. In: Journal of criminology and criminal law, VOL 61, No. 1. Belgrade, 2023. pp. 144-160. ISSN 1820-2969 (Ștampano izd.) ISSN 2956-2198 (online). Disponibil: https://www.iksi.ac.rs/rkk_arhiva/rkk_1_2023.pdf

15. CHEPESTRU Ana-Maria. The distinction between the offence of mass disorder and the offence of hooliganism. In: Investigating and proving contemporary forms of crime: scientific approaches. XIV International Scientific Conference „ARCHIBALD REISS DAYS”, Belgrade: University of Criminal Investigation and Police Studies Belgrade, 2025. pp. 295-302. Disponibil: <https://eskup.kpu.edu.rs/dar/issue/view/13/12>

PREMIU, MENȚIUNI, DISTINCȚII, TITLURI ONORIFICE ETC. :

1. Insigna Inspectoratului General al Poliției „Eminent al Poliției” – anul 2021;
2. Medalia „Pentru merite în serviciul Poliției”, clasa II – anul 2021;
3. Diploma de onoare a Inspectoratului General al Poliției pentru activitate prodigioasă, contribuție substanțială la dezvoltarea Poliției, realizări remarcabile la consolidarea securității statului, asigurarea legalității – anul 2021;
4. Diploma de onoare a Inspectoratului General al Poliției pentru activitate prodigioasă, contribuție substanțială la dezvoltarea Poliției, realizări remarcabile la consolidarea securității statului, asigurarea legalității – anul 2022;
5. Crucea „Pentru merit” a Ministerului Afacerilor Interne, clasa II – anul 2022;
6. Diploma de onoare a Ministerului Afacerilor Interne – anul 2023;
7. Diploma Ministerului Afacerilor Interne pentru implicarea activă, manifestarea interesului și

sârguinței în cadrul cursului de formare managerială desfășurat prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 558/2023 – anul 2023.

INFORMATII SUPLIMENTARE:

2024 – deținătoarea bursei Guvernului pe domenii științifice pentru anul 2024, acordată prin Hotărârea Guvernului nr. 221/2024 cu privire la acordarea Bursei de excelență a Guvernului și a Bursei pe domenii științifice pentru studenții-doctoranzi pe anul 2024.

2025 – consilier juridic în proiectul „Optimizarea resurselor dobândirea capacităților pentru valorificarea excelenței în proiectele UE”, desemnată prin Ordinul ministrului afacerilor interne nr. 498/2025.

CUNOAȘTEREA LIMBILOR STRĂINE: engleză – nivel B1; franceză – nivel B2; rusă – nivel C1.

DATE DE CONTACT:

Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Gheorghe Asachi, nr. 37/2, ap. 31

Telefon: 060657078

E-mail: ana-maria.chepestru@mai.gov.md
achepestru@gmail.com